



PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM OPĆINE PAKOŠTANE 2025. - 2029.





PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM OPĆINE PAKOŠTANE 2025. - 2029.

Naručitelj: Turistička zajednica općine Pakoštane

**Izvršitelj: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu,
Sveučilište u Rijeci**

Istraživački tim:

prof. dr. sc. Christian Stipanović – voditelj projekta

prof. dr. sc. Josipa Forjan

izv. prof. dr. sc. Hrvoje Grofelnik

izv. prof. dr. sc. Nataša Moreti

dr. sc. Ema Petaković Ikica

dr. sc. Vedran Zubović

Fotografije: Turistička zajednica općine Pakoštane

Studenj, 2025.

Sadržaj

UVOD.....	1
1. ANALIZA STANJA TURIZMA OPĆINE PAKOŠTANE	6
1.1. Turistički proizvodi i usluge	7
1.2. Resursna osnova.....	12
1.3. Javna turistička infrastruktura.....	13
1.4. Komunalna infrastruktura	15
1.5. Prometna infrastruktura	16
1.6. Analiza stanja digitalizacije.....	16
1.7. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom	17
1.8. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji	18
1.9. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala.....	18
1.10. Analiza komunikacijskih aktivnosti.....	20
1.11. Analiza konkurencije	21
1.12. Izvješće o analizi stanja	23
2. POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA.....	25
2.1. Odmorišni turizam.....	26
2.2. Outdoor turizam.....	28
2.3. Kulturni turizam.....	31
2.4. Nautički turizam	33
2.5. Ruralni turizam	35
2.6. Događajni (event) turizam	37
3. REZULTATI PROVEDENIH ANKETNIH ISTRAŽIVANJA	39
3.1. Rezultati istraživanja turista	39
3.1.1. Sažetak ključnih nalaza	40
3.1.2. Strateški uvid i preporuke	42
3.2. Rezultati istraživanja lokalnog stanovništva	42
3.2.1. Sažetak ključnih nalaza	43
3.2.2. Strateški uvid i preporuke	44
3.3. Rezultati anketiranja dionika.....	44
3.3.1. Sažetak ključnih nalaza	45
3.3.2. Strateški uvid i preporuke	45

4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE.....	47
4.1. OBVEZNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI	47
4.1.1. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti	49
4.1.2. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti	51
4.1.3. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti	53
4.1.4. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma	55
4.2. SPECIFIČNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI	56
4.2.1. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti	58
4.2.2. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti	60
4.2.3. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na gospodarske aspekte održivosti	63
4.2.4. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma	64
5. ANALIZA RAZINE NOSIVOSTI DESTINACIJE - POKAZATELJI PRIHVATNOG KAPACITETA DESTINACIJE	66
5.1. OBVEZNI POKAZATELJI PRIHVATNOG KAPACITETA	67
5.1.1. Institucionalni i strateški okvir	69
5.1.2. Smještajni kapaciteti	69
5.1.3. Turistička potražnja	72
5.1.4. Resursno-atraktivna osnova	73
5.1.5. Okoliš	77
5.1.6. Prostor	78
5.1.7. Komunalna infrastruktura	80
5.1.8. Prometna infrastruktura.....	82
5.1.9. Stanovništvo i kvaliteta života	84
5.1.10. Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma.....	85
5.2. DODATNI POKAZATELJI PRIHVATNOG KAPACITETA DESTINACIJE	85
5.2.1. Institucionalni i strateški okvir	87

5.2.2. Turistička potražnja	87
5.2.3. Resursno-atrakcijska osnova.....	87
5.2.4. Prostor	88
5.2.5. Komunalna infrastruktura	89
5.2.6. Prometna infrastruktura.....	89
5.2.7. Stanovništvo i kvaliteta života	90
5.2.8. Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma.....	91
5.3. ANALIZA SCENARIJA – formiranje scenarija i implikacije za razvoj turizma u općini Pakoštane	91
5.3.1. Scenarij 1: negativni scenarij (pad intenziteta turizma).....	92
5.3.2. Scenarij 2: negativni scenarij (rast intenziteta turizma).....	94
5.3.3. Scenarij 3: bazni scenarij	96
5.3.4. Scenarij 4: pozitivni scenarij	98
5.3.5. Zaključci i preporuke.....	100
6. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA	111
6.1. SWOT analiza.....	112
6.2. Identificiranje načela razvoja i ciljeva	114
6.3. Oblikovanje strateških pravaca, ciljeva i prioriteta.....	115
6.4. Identificiranje ciljeva	116
6.5. Identifikacija mjera i aktivnosti	117
6.5.1. Ekonomski ciljevi – mjere i aktivnosti.....	117
6.5.2. Okolišni ciljevi - mjere i aktivnosti	120
6.5.3. Prostorni ciljevi - mjere i aktivnosti	122
6.5.4. Društveni ciljevi – mjere i aktivnosti.....	124
7. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA	128
7.1. Smjernice i preporuke za Općinu Pakoštane	128
7.2. Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu općine Pakoštane	131
7.3. Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu	132
8. POPIS PROJEKATA	135
8.1. Popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije	135
8.2. Projekti posebnog značenja za razvoj destinacije	154

9. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI	168
9.1. Podrška i implementacija Plana upravljanja turizmom općine Pakoštane	168
9.2. Izvješće o provedbi	169
ZAKLJUČAK	172
LITERATURA	179
POPIS TABLICA	181
POPIS GRAFIKONA.....	185
POPIS PRILOGA.....	186

UVOD

Općina Pakoštane se nalazi u Zadarskoj županiji, površine 79,00 km², obuhvaća naselja Pakoštane, Drage, Vrana, Vrgada te zapadni dio mjesta Ceranje Donje.¹ U svom razvoju se transformirala iz izrazito poljoprivrednog, ruralnog područja u prepoznatljivu turističku destinaciju.

Turizam općine Pakoštane se nalazi na raskrižju između recidiva masovnog turizma temeljenog na prirodnim i kulturnim preduvjetima i težnje prema novom, osjetilnom, autohtonom, dinamičnom, autentičnom turizmu temeljenom na četiri razine održivosti: društvenoj, okolišnoj, prostornoj i ekonomskoj održivosti. Općina se izdvaja nepresušnim prirodnim (sinergija slatkog i slanog, Vranskog jezera i Jadranskog mora, obuhvaća park prirode, tri otočića ispred vizure mjesta Pakoštane, raznolikost obalnog, otočkog i unutrašnjeg dijela...), kulturnim (tradicijska baština, arheološki lokaliteti, sakralni objekti, srednjovjekovna utvrda, ostavština turskog carstva, potopljena galija...), prometnim (blizina A1, smještena na D8) i demografskim preduvjetima (lokalno stanovništvo kao promotor i svjedok izvornog dalmatinskog kolorita).

Nažalost, sadašnje stanje turizma općine je nedovoljno konkurentno i prepoznatljivo s naglaskom na sezonsko poslovanje temeljeno na masovnom, odmorišnom turizmu koji ostvaruje izrazito negativne utjecaje na očuvanje prirode, zadovoljstvo lokalnog stanovništva i turista u potrazi za neponovljivim iskustvom. Prevladavaju slabosti koje se odnose na pojedine elemente turističke nadgradnje u odnosu na prednosti temeljene na komparativnim prirodnim i kulturnim preduvjetima u izazovima održivog razvoja i dinamičke makrookoline. Želja za kratkoročnim profitima temeljena na apartmanizaciji, betonizaciji (izrazito nekvalitetna struktura smještajnih kapaciteta usmjerena sezonskom poslovanju), uzurpiranju zelenog pojasa i narušavanju vizure „dalmatinskog mista“ nepovratno uništava turističke resurse i počela održivog razvoja turizma. Postojeći model razvoja temeljen na apartmanizaciji i kamp kućicama je potrošen te je nužno ulagati u novi turistički proizvod i kvalitetan smještaj koji može kreirati veću dodanu vrijednost i potaknuti produženje sezone. Preduvjet investicija i kvalitativne preobrazbe turizma predstavlja rješavanje urbanističkih problema, pitanja turističkog zemljišta i pomorskog dobra te osiguravanje profitabilnosti projekata s obzirom na aktualno okruženje i regulativu. Plan upravljanja treba odgovorno i promišljeno transformirati resursnu osnovu (očuvanje i zaštita) u konkurentne prednosti temeljene na inovacijama, brzini i unikatnosti u kreiranju jedinstvenog doživljaja za turista, poboljšanje uvjeta života lokalnog stanovništva i multipliciranja financijskih rezultata. Paralelno, turizam temeljen na poduzetničkim aktivnostima mora unaprijediti razvoj ostalih gospodarskih grana, osobito održive poljoprivrede sinergijom dionika i transfer znanja.

¹ Provedbeni program općine Pakoštane za razdoblje 2021. – 2025., Općina Pakoštane, 2021., str. 3

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane polazi od Zakona o turizmu (NN 156/23), Pravilnika o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24), Pravilniku o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24) i Pravilniku o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/24) te uključuje obvezne i specifične pokazatelje za praćenje održivosti (društveni, prostorni, okolišni i ekonomski aspekti održivosti) i obvezne i specifične pokazatelje za izračun prihvatnog kapaciteta (obvezan za jedinice lokalne uprave kategorije I i II indeksa turističke razvijenosti (ITR)). Indeks turističke razvijenosti (ITR) općine Pakoštane iznosi 29,55 2024. godine (indeks II), dok je 2022. godine iznosio 30,73 (indeks I).² U svrhu izračuna prihvatnog kapaciteta općina Pakoštane je podijeljena u četiri zone: Pakoštane, Drage, Vrana i Vrgada. Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane se donosi na razdoblje od 4 godine. Analiza sadašnjeg stanja obuhvaća 2024. godinu. Budući da se plan donosi u prosincu 2025. godine obuhvaća razdoblje do 2029. godine.

Plan predstavlja podlogu za donošenje ciljeva, strateških pravaca, mjera i aktivnosti za upravljanje turizmom destinacije u smjeru održivosti koji se temelji na aktivnom uključivanju i sinergiji lokalne samouprave, TZO Pakoštane, svih dionika ponude, lokalnog stanovništva, ali i turista kao kokreatora turističke ponude (putem anketiranja dionika, lokalnog stanovništva i turista). Postavlja novu poslovnu filozofiju, poimanje održivog razvoja turizma, svijest o održivom razvoju na svim razinama, način razmišljanja, djelovanja i upravljanja. Temelji se na strateškim dokumentima: Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (Republika Hrvatska), Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine (Republika Hrvatska), Zakon o turizmu (NN 156/23), Analiza sadašnjeg stanja turizma općine Pakoštane, Strategija razvoja turizma općine Pakoštane (do 2025. godine), Komunikacijska strategija turističke zajednice općine Pakoštane, Provedbeni program općine Pakoštane za razdoblje 2021. – 2025., Prostorni plan uređenja općine Pakoštane te ostalim relevantnim dokumentima.

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane uključuje: Analizu stanja turizma općine Pakoštane, Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkog proizvoda općine Pakoštane, Rezultate provedenih anketiranja, Pokazatelje održivosti na razini destinacije, Pokazatelje prihvatnog kapaciteta destinacije, Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima, Smjernice i preporuke za dionike razvoja, Popis projekata te Mjerenje napretka i izvješće o provedbi. Sastavni dio Plana je i izračun prihvatnog kapaciteta koji je izrađen u skladu s odredbama Pravilnika o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta.

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane mora biti jamstvo održivog razvoja u transformaciji masovnog, sezonskog turizma u održivi, odgovorni turizam temeljen na unikatnom, autentičnom proizvodu, sinergiji posebnih oblika turizma, doživljaju izvorne Dalmacije i prepoznatljivom identitetu i brendu te sinergiji svih dionika i upravljanju održivim razvojem destinacije u ostvarenju četiri razine održivosti.

² Institut za turizam, <https://www.iztg.hr/hr/itr/> prikupljeno 15.03.2025.

Tablica 1: Uključeni dionici u izradu Plana upravljanja destinacijom

GLAVNI DIONICI	TKO	KAKO SU UKLJUČENI
Lokalna uprava i samouprava	Općina Pakoštane	sudjeluje u intervjuiranju, prikupljanju podataka, postavljaju okvir razvoja, sudjeluju u izradi i prezentaciji plana
Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane	sudjeluje u prikupljanju podataka, analizi podataka, koordinaciji, izradi plana, prezentaciji plana
Privatni sektor	vlasnici smještajnih kapaciteta, ugostitelji, turističke agencije...	sudjeluju u anketiranju, na radionici i prezentaciji plana,
Lokalno stanovništvo	stanovništvo destinacije	sudjeluje u anketiranju, na radionici i prezentaciji plana (podijeljeno na stanovništvo koje se aktivno bavi turizmom i koje nije uključeno u turizam)
Udruge	7 udruga u kulturi (KUD-ovi) i sportu, udruga maslinara, ukupno 51 udruga	sudjeluju u anketiranju i prezentaciji plana
Stručnjaci	Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvo, Sveučilište u Rijeci	vrši istraživanje tržišta, anketiranje, analizu podataka, izradu plana, prezentaciju plana

Izvor: izrada autora

U definiranju, provođenju i monitoringu Plana upravljanja destinacijom općine Pakoštane nužna je sinergija i aktivno uključivanje svih dionika, posebno lokalnog stanovništva kao promotora autohtone i autentične prirode, ali i turista kao aktivnog kokreatora turističke ponude. U održivom razvoju ključ je odgovorno valorizirati i transformirati nepresušne prirodne i kulturne preduvjete u jedinstvenu, unikatnu turističku ponudu temeljenu na inovacijama u multipliciranju četiri razine održivosti.

Tablica 2: Profil turizma općine Pakoštane

Lokacija:	Općina Pakoštane
Prometna povezanost (zračni prijevoz, cestovne veze, željezničke veze, brodske veze i dr.)	<ul style="list-style-type: none"> - Udaljenost od A1 20 km – čvor Benkovac - Povezana Jadranskom magistralom D8 - Ž 6064: Pakoštane – Vrana – Miranje (D27) (županijska cesta) - Ž 6065: Vrana (T6064) – Radašinovac (županijska cesta) - Zračna luka Zadar (Zemunik Donji) udaljena 35 km, zračna luka Split (Kaštel Štafilić) udaljena 107 km - Nema željezničke povezanosti, najbliža postaja je Zadar - Brodska linija Vrgada – Pakoštane – Biograd na Moru

Udaljenost od glavnog grada i glavnih emitivnih tržišta	<ul style="list-style-type: none"> - Pakoštane – Zagreb: 306 km - Njemačka (München): oko 770 km - Slovenija (Ljubljana): oko 350 km - Austrija (Beč): oko 600 km - Poljska (Varšava): oko 1.200 km - Češka (Prag): oko 900 km
Geografska obilježja (reljef, planine, rijeke i dr.)	<ul style="list-style-type: none"> - Reljef obilježava spoj priobalnog i zaleđnog krajobraza, jadranska obala s nizom otočića i Vranskim poljem - Vransko jezero je najveće prirodno jezero u Hrvatskoj proglašeno Parkom prirode 1999. godine, kriptodepresija (-4 m) smještena između priobalnog pojasa i zaleđa, značajan hidrološki i ekološki resurs s bogatom florom i faunom - Zaštićena prirodna područja: ornitološki rezervat unutar Vranskog jezera i zaštićeni krajobrazi, jedinstveni biološki i geološki ekosustavi, 20 otoka, otočića i hridi
Klimatska obilježja (prosječni broj sunčanih dana, količina padalina, prosječne sezonske temperature)	<ul style="list-style-type: none"> - Sredozemna klima s toplim i suhim ljetima te blagim i kišovitim zimama - Prosječna godišnja temperatura iznosi 15,4 °C, - Broj sunčanih sati godišnje varira između 2.450 i 2.600 - Prosječna godišnja količina oborina je 900 mm/m²
Broj stalnih stanovnika	<ul style="list-style-type: none"> - 2021. godine 4 100 stanovnika
Broj turista (po zemlji porijekla, demografska obilježja i dr.)	<ul style="list-style-type: none"> - 2024. godine 109.161 turista - Turisti po zemljama 20.566 iz Slovenije, 17.271 iz Njemačke, 16.415 iz Hrvatske, 11.578 iz Češke, 8.413 iz Poljske - Turisti po spolu – 54.925 ženskih turista, 53.730 muških turista - Turisti po dobi – 0-5 godina 6.505 turista, 6-11 godina 11.114 turista, 12–17 godina 12.865 turista, 18-24 godina 7.056 turista, 25-34 godina 11.815 turista, 35-44 godina 20.467 turista, 45-54 godina 18.545 turista, 55-64 godina 12.540 turista, 65+ godina 7.748 turista³
Prosječna duljina boravka	<ul style="list-style-type: none"> - 7,574 dana
Turistički kapaciteti (po vrstama, po kvaliteti)	<ul style="list-style-type: none"> - Hoteli – Hotel baština - nema kategorizacije - 1, <ul style="list-style-type: none"> - Hoteli – Pansion – komfor -2, standard - 1, - Kampovi (kamp odmorište, kampiralište) - 1 zvjezdica – 1, 2 zvjezdice – 5, 3 zvjezdice – 3, 4 zvjezdice – 3, nema kategorizacije – 6 - Nekomercijalni smještaj (vikendice i kuće stanovnika), nema kategorizacije – 1.232 <ul style="list-style-type: none"> - Objekti na OPG-u: 3 sunca - 4, 4 sunca – 2 - Objekti u domaćinstvu – 1 zvjezdica – 22, 2 zvjezdice – 104, 3 zvjezdice – 425, 4 zvjezdice – 62, 5 zvjezdica – 2, nema kategorizacije – 112

³ Izvješće prema podacima eVisitora prikupljenih 1.4.2025., www.evisitor.hr

	<ul style="list-style-type: none"> - Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (druga skupina – kampovi) – 1 zvjezdica – 4, 2 zvjezdice – 7, 3 zvjezdice – 33, 4 zvjezdice – 5, nema kategorizacije – 8 - Ukupno 2.046 objekata⁴
Ugostiteljski sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> - 30 restorana, 35 gostionica, 5 konoba, 2 bistroa, 1 buffet, 5 <i>pizzeria</i>, 20 objekata brze prehrane, 2 slastičarne, 1 catering, 4 izletišta OPG-a
Najpopularnije turističke atrakcije	<ul style="list-style-type: none"> - 4 kupališta, 12 plaža - Povijesna baština (Gradina, Maškovića han, arheološko nalazište Crkvina, sakralni objekti, potopljena galija) – 9 zaštićenih kulturnih dobara - Prirodni preduvjeti (park prirode Vransko jezero, otok Vrgada, otočići ispred Pakošтана) <ul style="list-style-type: none"> - Ornitološka staza - 3 vidikovca - Info centar Crkvina - Interpretacijski centar Maškovića han <ul style="list-style-type: none"> - Događaji
Glavni turistički proizvodi:	<ul style="list-style-type: none"> - Odmorišni turizam, <i>outdoor</i>, kulturni, nautički, ruralni, događajni turizam
Prostor – turističke zone i površine	<ul style="list-style-type: none"> - Pakošтane – 176,32 km² - Drage – 115,49 km² - Vrgada – 36,34 km² - Vrana – 132,32 km²
Turistička infrastruktura (kongresni kapaciteti, pješačke/planinarske/biciklističke staze)	<ul style="list-style-type: none"> - Mreža od 10 biciklističkih i 17 pješačkih staza (od kojih 4 na Vrgadi) - Kongresni centar

Izvor: izrada autora

Plan upravljanja destinacijom općine Pakošтane započinje situacijskom analizom u cilju definiranja trenutnog stanja konkurentnosti i razine upravljanja održivim razvojem.

⁴ Ibidem



1. ANALIZA STANJA TURIZMA OPĆINE PAKOŠTANE

Turizam općine Pakoštane nedovoljno valorizira prirodne i kulturne preduvjete, a turistička ponuda nije dovoljno atraktivna i prepoznatljiva. Izdvajaju se prirodne, komparativne prednosti, pojedini smještajni kapaciteti (Pine Beach, Kozarica, Oaza mira, hotel Maškovića han...), Marina Drage, izdvojeni elementi ponude (odmorišni turizam, *outdoor* ponuda, aktivni odmor, turistički događaji) i brend, dok su nedostaci pronađeni u nepovoljnoj strukturi smještajnih kapaciteta, apartmanizaciji, saturaciji, nedostatku ponude različitih posebnih oblika turizma, te ponude izvan sezone. Općina Pakoštane treba transformirati masovni kupališni turizam zasnovan na moru i suncu u autentičan, autohtoni turizam doživljaja s naglaskom na razvoj posebnih oblika turizma: kulturni, *outdoor*, nautički, ruralni, događajni turizam. Paralelno je potrebno implementirati promotivnu strategiju temeljenu na tri stupa identiteta: zemlja, voda i ljudi (Pakoštane na moru pokraj jezera). Prekretnicu razvoja predstavlja upravljanje održivim razvojem s ciljem održive valorizacije u kreiranju jedinstvenog unikatnog turističkog doživljaja i multipliciranja četiri razine održivosti: okolišne,

društvene, prostorne i ekonomske održivosti. Nužno je unaprijediti model integralnog upravljanja turizmom baziranog na sinergijskom djelovanju, djelotvornoj i učinkovitoj suradnji na svim razinama te horizontalnom i vertikalnom povezivanju u generiranju nove dodane vrijednosti turizma općine Pakoštane.

1.1. Turistički proizvodi i usluge

Turizam općine Pakoštane se temelji na izrazito sezonskom, kupališnom, odmorišnom turizmu (94% noćenja se ostvaruje u rasponu od lipnja do rujna) što potvrđuje neodrživost postojećeg modela turizma. Također, turizam se ostvaruje u obalnim mikrodestinacijama i na otoku Vrgadi, dok je unutrašnjost općine - Vrana unatoč kulturnim i prirodnim preduvjetima turistički nevalorizirana (mogućnost razvoja ruralnog turizma). Kvantitativni pokazatelji ponude i potražnje otkrivaju svu problematiku razvoja održivog turizma općine Pakoštane. Glavni generator sezonskog poslovanja je izrazito nepovoljna struktura smještajnih kapaciteta koja se temelji na apartmanima i kampovima.

Općina Pakoštane ima:

- Hoteli: 1 objekt, 67 smještajnih jedinica, 142 kreveta i 20 pomoćnih kreveta;
- Kampovi: 6 objekata, 1 918 smještajnih jedinica i 5 754 kreveta;
- Nekomercijalni smještaj: 1.232 objekta, 1.250 smještajnih jedinica, 5.040 kreveta i 1.560 pomoćnih kreveta;
- Objekti na OPG-u: 6 objekata, 56 smještajnih jedinica, 166 kreveta;
- Objekti u domaćinstvu: 727 objekata, 1.958 smještajnih jedinica, 5.349 kreveta i 421 pomoćnih kreveta;
- Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (druga skupina – kampovi): 58 objekata; 252 smještajnih jedinica; 682 kreveta i 186 pomoćnih kreveta.

Tablica 3. Struktura smještajnih objekata u općini Pakoštane

Vrsta objekta	Kategorizacija	Broj objekata
Hotel / Pansion	hotel – baština (bez kateg.)	1
	pansion – komfor	2
	pansion – bez kateg.	1
	pansion – standard	1
Hotel / Pansion ukupno		5
Kampovi	1★	1
	2★	5
	3★	3
	4★	3
	bez kategorizacije	6
Kampovi ukupno		18
Nekomercijalni smještaj	bez kategorizacije	1.232
Objekti na OPG-u	3 sunca	4
	4 sunca	2

Objekti na OPG-u ukupno		6
Objekti u domaćinstvu	1★	22
	2★	104
	3★	425
	4★	62
	5★	2
	bez kategorizacije	112
Objekti u domaćinstvu ukupno		727
Ostali ugostiteljski objekti	1★	4
	2★	7
	3★	34
	4★	5
	bez kategorizacije	8
Ostali ugostiteljski objekti ukupno		58
UKUPNO		2.046

Izvor: Podaci TZ-a dostupni na zahtjev (23.5.2025.)

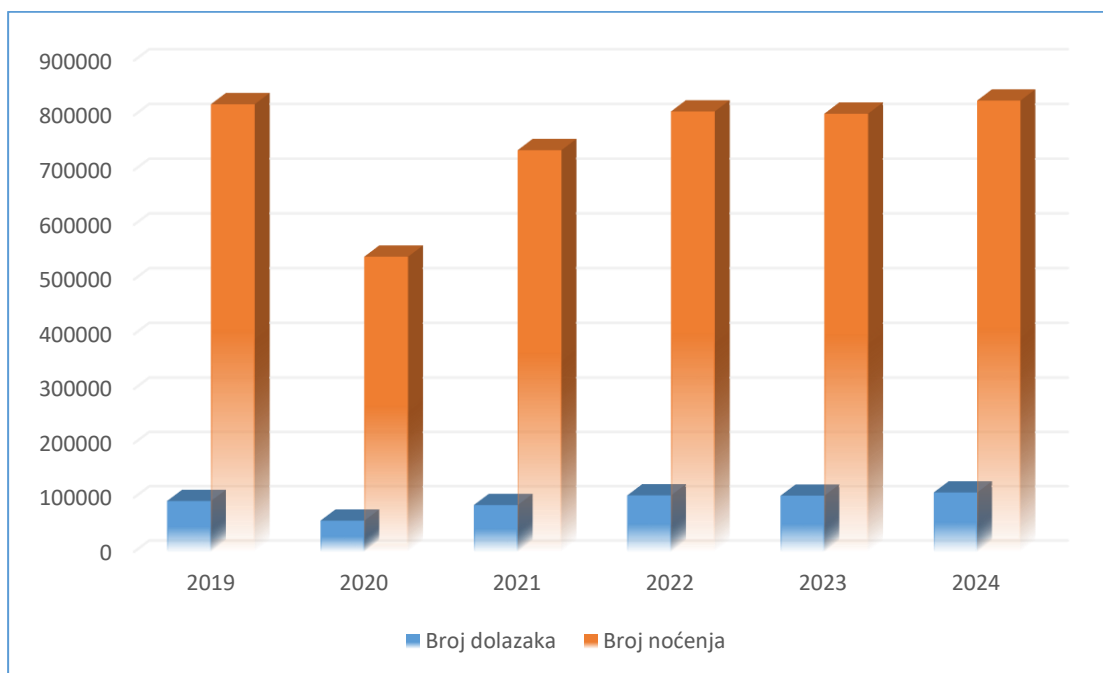
U općini Pakoštane ima ukupno 2.045 objekata, 5.501 smještajnih kapaciteta, 17.133 kreveta i 2.187 pomoćnih kreveta.⁵ Od ukupno 19.320 kreveta skupini hotela pripada 162 kreveta (0,84%), skupini kampovi 5.754 kreveta (29,78%), skupini nekomercijalni smještaj 6.600 kreveta (34,16%), skupini objekti na OPG-u 166 kreveta (0,86%), skupini objekti u domaćinstvu 5.770 kreveta (29,87%) te skupini ostali ugostiteljski objekti 868 kreveta (4,51%). Analiza smještaja po kategorizaciji otkriva da većinom prevladava smještaj tri zvjezdice (domaćinstvo) ili bez kategorizacije (nekomercijalni smještaj). Općina ima samo 2 objekta u domaćinstvu kategoriziranih s 5 zvjezdica što dokazuje da nema luksuzne smještajne kapacitete. Općina ima hotel Maškovića han kapaciteta 14 dvokrevetnih soba i dva deluxe apartmana, izrazito konkurentna turistička naselja Pine Beach i Kozarica, kampove Oaza mira i Crkvine, ali i mnoštvo kampova i kamp odmarališta upitne kvalitete i vrijednosti za novac koji nagršuju vizuru općine. Općina ima samo 7 OPG-a sa smještajnim kapacitetima, nedovoljno za ozbiljniji razvoj ruralnog turizma.

2024. godine općinu Pakoštane je posjetilo 109.161 turista. Po zemljama: 20.566 iz Slovenije (18,8%), 17.271 (15,8%) iz Njemačke, 16.415 (15%) iz Hrvatske, 11.578 (10,6%) iz Češke, 8.413 iz Poljske (7,7%). Po spolu evidentirano je 54.925 (50,78%) ženskih turista, te 53.730 (49,22%) muških turista. Po dobi: 0-5 godina 6.505 (5,96%) turista, 6-11 godina 11.112 (10,18%) turista, 12-17 godina 12.865 (11,78%) turista, 18-24 godina 7.056 (6,46%) turista, 25-34 godina 11.815 (10,82%) turista, 35-44 godina 20.467 (18,91%) turista, 45-54 godina 18.545 (16,99%) turista, 55-64 godina 12.540 (11,49%) turista, 65+ godina 7.748 (7%) turista⁶.

⁵ Izvješće prema podacima eVisitora prikupljenih 23.5.2025., <https://www.evisitor.hr>

⁶ Hrvatska turistička zajednica, Profili tržišta, <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/profili-trzista>, preuzeto 24.05.2025.

Grafikon 1. Broj dolazaka i noćenja turista u općini Pakoštane 2019 - 2024



Izvor: eVisitor (pristupljeno 23.5.2025.)

Kvantitativni pokazatelji potražnje (Grafikon 1) pokazuju da je broj turista u predpandemijskoj 2019. godini bio 93.589, a broj noćenja 820.104. U pandemijskoj 2020. godini općina je privukla 57.405 turista i ostvarila 541.584 noćenja. 2021. općinu je posjetilo 86.099 turista, koji su ostvarili 736.197 noćenja. U 2022. i turista i noćenja je bilo nešto više (103.835 turista, 806.913 noćenja), dok je u 2023. zabilježeno 103.362 turista i 802.891 noćenje. 2024. godine općina je privukla 109.161 turista (85% stranih i 15% domaćih turista) i ostvarila 826.812 noćenja (80% stranih i 20% domaćih).⁷ Analiza podataka pokazuje da nakon pandemije broj turista i noćenja raste te da je 2024. godine ostvaren veći broj turista i noćenja od predpandemijske 2019. godine.

Turizam općine je izrazito sezonalan što pokazuju ostvareni rezultati po mjesecima. Prema dolascima, broj turista je najveći u srpnju, kada je zabilježeno 35.662 dolazaka (32,67% ukupnog broja dolazaka) i u kolovozu, sa 35.472 dolazaka (32,50% ukupnog broja dolazaka). Ipak, broj noćenja u kolovozu (287.530, 34,78% ukupnog broja noćenja) nešto je veći nego u srpnju (283.750, 34,32% ukupnog broja noćenja).

Ostvaren turistički promet po vrsti smještaja 2024. godine otkriva da je najveći broj dolazaka ostvaren u kampovima 58.537 (53,62% ukupnog broja dolazaka) i u objektima u domaćinstvu 37.904 (34,72% ukupnog broja dolazaka), zatim u ostalim ugostiteljskim objektima za smještaj 6.274 dolazaka (5,7% ukupnog broja dolazaka), u nekomercijalnom smještaju 3.634 dolazaka (3,32% ukupnog broja dolazaka), u hotelima samo 2.204 (2%

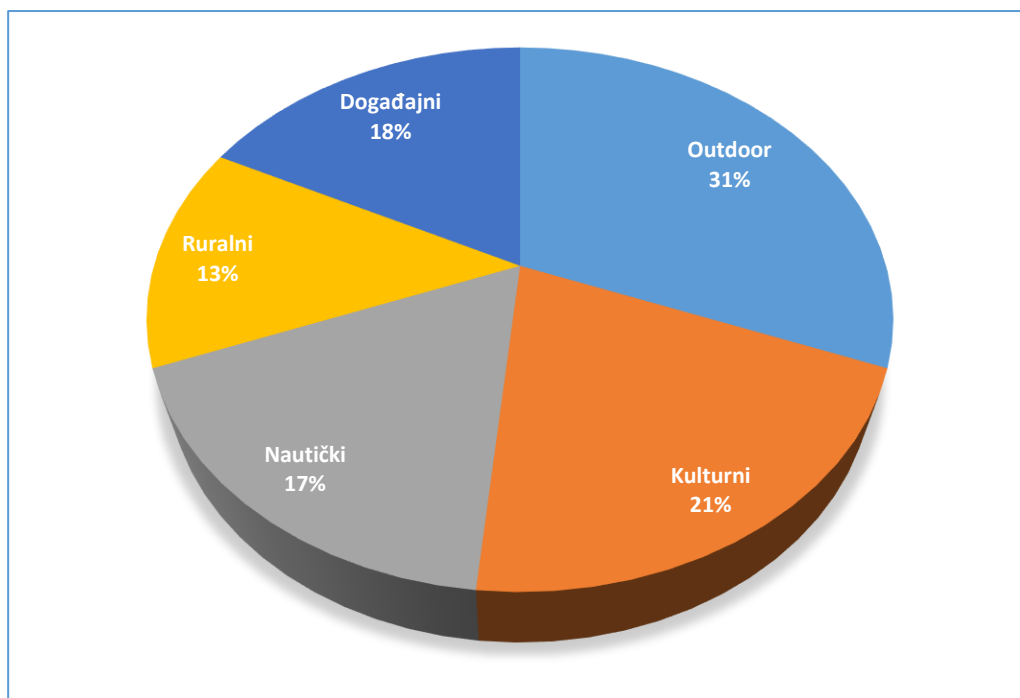
⁷ Izvješće prema podacima eVisitora prikupljenih 1.4.2025., www.evisitor.hr

ukupnog broja dolazaka) i na OPG-ovima 608 (0,56% ukupnog broja dolazaka). Sličan trend bilježi i broj noćenja. Najveći broj noćenja ostvaruju kampovi 383.956 (46,44% ukupnog broja noćenja), zatim objekti u domaćinstvu 291.235 (35,22% ukupnog broja noćenja), nekomercijalni smještaj 101.077 (12,22% ukupnog broja noćenja), ostali ugostiteljski objekti za smještaj 40.344 (4,88% ukupnog broja noćenja), hoteli 5.535 (0,67% ukupnog broja noćenja) i OPG-ovi 4.675 (0,57% ukupnog broja noćenja). Kvantitativni pokazatelji broja turista i noćenja po vrsti smještajnih kapaciteta naglašavaju da najveće turističke rezultate ostvaruju kampovi i objekti u domaćinstvima koji su prilagođeni isključivo sezonskom poslovanju, dok je zanemariv broj turista i noćenja u hotelima koji su usmjereni cjelogodišnjem poslovanju. Ključni rezultati analize upućuju da je premali postotak udjela hotela kao pokretača produženja sezone te da je nužno transformirati nekonkurentni smještaj u domaćinstvima u obiteljske hotele (mogućnosti difuznih i integralnih hotela). Veliki problem je vlasništvo smještaja u domaćinstvu (mjere Zakona o turizmu). Potrebno je implementirati mjeru „*Vaš domaćin*“, odnosno „*Local host*“ koju mogu zatražiti iznajmljivači koji, prema važećim propisima, imaju status *domaćina* uz uvjet da zadovoljavaju propisane kriterije kao što su autentičnost ponude, razina gostoljubivosti, ekološka osviještenost, kvaliteta u pristupu i informiranju turista i dr.

Ugostiteljska ponuda (70 restorana i objekata za pripremu i usluživanje hrane i 35 objekata za pripremu i usluživanje pića) je raznolika, ali se nedovoljno valorizira autohtona dalmatinska kuhinja. Vrste ugostiteljskih objekata su: 30 restorana (28,6%), 35 gostionica (33,3%), 5 konoba (4,8%), 2 bistroa (1,9%), 1 buffet (0,95%), 5 *pizzeria* (4,8%), 20 objekata brze prehrane (19%), 2 slastičarne (1,9%), 1 catering (0,95%), 4 OPG-a (3,8%). Pretežno je usmjerena standardiziranoj ponudi i brzom prehrani te postojećoj strukturi turista. Restorani se otvaraju u uskršnom razdoblju, a zatvaraju krajem rujna što onemogućava produženje sezone. Osnovni motiv dolaska turista predstavlja odmorišni, kupališni turizam temeljen na plažnim resursima koji su već prenapučeni. Razvijaju se posebni oblici turizma: *outdoor*, kulturni, ruralni i nautički turizam. *Outdoor* turizam uključuje *hard* i *soft* avanturizam, sadržaje na vodi i kopnu, cikloturizam (10 biciklističkih staza), pješačenje (17 pješačkih staza), kajak, jedrenje, daskanje, sportove na moru, jahanje, sportski ribolov na moru i na Vranskom jezeru, kao i *outdoor* događaje (biciklistički maraton) te mogućnost iznajmljivanja bicikla.

Kulturni turizam se temelji na valorizaciji povijesne baštine, 9 zaštićenih kulturnih dobara, interpretacijskom centru Maškovića han, ali i valorizaciji tradicijske baštine, običaja, enogastronomije, skula u kreiranju unikatnog doživljajnog turizma izvorne Dalmacije (pr. razvoj turističkih proizvoda posebnih interesa 2024. godine – tradicionalna pakoška nošnja).

Grafikon 2. Vrste turističkih aktivnosti prema udjelu u oblicima turizma



Izvor: Podaci TZ-a dostupni na zahtjev (23.5.2025.)

U kreiranju kulturne ponudu veliku ulogu ima agencija Han Vrana u vlasništvu općine Pakoštane u cilju spomeničko-muzejske zaštite i prezentacije spomeničke arhitekture, muzejske građe i prirode. Osobito se ističu kulturni događaji koji valoriziraju bogatu povijest i tradiciju.

Nautički turizam se temelji na Marini Drage oznake kvalitete 5 sidara kapaciteta 200 *finger* vezova za plovila do 30 m i suhog veza za 40 plovila s popratnim sadržajima bar, restoran, bazen...⁸ Također postoji mogućnost iznajmljivanja plovila i organiziranih ruta za Kornate. Ruralni turizam je u začetku temeljen na OPG-ovima kao i kućama za odmor u Vrani u cilju sinergije održive poljoprivrede i turizma i prezentacije (festivala) maslinovog ulja, vina i sl. U kreiranju ponude (iznajmljivanje smještajnih kapaciteta, najam brodica, bicikala..) aktivno sudjeluju turističke agencije.

Događajni (event) turizam obuhvaća splet kulturnih, zabavnih, sportskih događaja koji oživljavaju bogatu tradiciju, enogastronomiju i sportske sadržaje kreirajući neponovljive doživljaje za turiste, ali i za lokalno stanovništvo. Predstavlja element obogaćivanja sezone ponude, ali nije iskorišten kao motivirajući faktor (događaj kao ključni motiv privlačenja turista u pred- i postsezoni).

⁸ Marina Drage, <https://marinadrage.hr/> pristupljeno 8.4.2025.

1.2. Resursna osnova

Općina Pakoštane bogata je prirodnom i kulturnom resursnom osnovom. Smještena je u središnjem dijelu jadranske obale, između obale Jadranskog mora i Vranskog jezera što joj omogućuje jedinstvenu kombinaciju priobalnog i kontinentalnog prirodnog bogatstva. Općina se nalazi se u blizini pet nacionalnih parkova (Paklenica, Kornati, Plitvička jezera, Krka, Sjeverni Velebit) i četiri parka prirode (Velebit, Dinara, Telašćica i Vransko jezero kao sastavni dio općine). Najveća prirodna znamenitost općine je Vransko jezero, najveće prirodno vodeno tijelo u Hrvatskoj, koje je proglašeno parkom prirode 21. 07. 1999. godine. Njegova iznimna ekološka važnost potvrđena je uvrštavanjem na popis Ramsarske konvencije o svjetski važnim močvarama 2013. godine, a trećina njegove površine uključena je u ekološku mrežu Natura 2000. Općina Pakoštane se prostire na kontaktu uslojenih krednih i eocenskih vapnenaca na kojima je razvijen krški reljef i stjenovita obala, te pleistocenskih šljunčano-pjeskovitih sedimentata na kojima su uz obalu razvijena manja sitnozrnatija žala. Obalni krajolik općine Pakoštane odlikuje se razvedenom morskom obalom s brojnim plažama, uvalama i otočićima, dok otok Vrgada nudi autentičan otočni doživljaj. Vrgadinski arhipelag uključuje 13 manjih otočića, hridi i grebena. Arhipelag Pakoštana obuhvaća Sv. Justinu, Veli Škoj i Babuljaš, a Drage Žavinac Veliki i Žavinac Mali. Obilježja mora na području općine podobna su za razvoj kupališnog turizma tijekom ljetne sezone zbog povoljnih temperatura mora, blagih morskih mijena i struja te rijetke pojave jačih vjetrova i valova. Obilježja mora također su povoljna za razvoj aktivnog rekreativnog i sportskog turizma na morskim površinama ne samo tijekom ljetne sezone već i u prijelaznim, klimatski blagim proljetnim i jesenskim mjesecima.

Općina Pakoštane, uz prirodne ljepote, posjeduje i nekoliko područja koja su pod posebnim režimom zaštite: ornitološki rezervat unutar Vranskog jezera, značajan za očuvanje ptičjih vrsta (ornitološki rezervat s 102 vrste ptica), značajni krajobrazi koji obuhvaćaju priobalne predjele Pakoštana i Draga, otok Vrgadu te šumska područja oko jezera te jedinstvene geološke i biološke ekosustave koji doprinose očuvanju biološke raznolikosti i stvaraju dodatne turističke potencijale. Izdvaja se plodnom zemljom oko Vranskog jezera s nasadima maslina i vinove loze te ljekovitim biljem (iva, vrisak, stolisnik, majčina dušica i smilje i kadulja). Vransko jezero je bogato ribom: jegulja i riječa babica kao autohtone vrste, zatim šaran, babuška, som, štika i gambuzija te vodozemcima: velika zelena žaba, gatalinka, šumska smeđa žaba i žaba krastača.

Najvažniji prirodni resurs predstavljaju plaže: Pakoštane - plaža Janice, Punta, Bužakovina, Kozarica, Pilatuša; Drage - plaža Poškaljina, Torine, Porat, Dolaška Draga; Vrgada - plaža Podbrizi, Pržine, Kranje, Dražice; plaža Crkvine. Važan prirodni resurs predstavlja i izvor Pećina iznad Gradine u Vrani gdje pitka voda izlazi u sjenovitom kamenom krilu, pećini ugniježdenoj u stijeni. Ističe se vidikovac Kamjenjak iznad Vranskog jezera, kanal Prosika koji spaja Vransko jezero s morem, vidikovci Debeljak i Čelinka iznad Draga.

Povijesno naslijeđe općine Pakoštane bogato je kulturnim i arhitektonskim znamenitostima koje svjedoče o dugoj i slojevitoj prošlosti ovog kraja. Najznačajnija

arheološka nalazišta su: Crkvina, smještena uz Vransko jezero, koja skriva ostatke starokršćanske crkve Sv. Marije iz 9. stoljeća, Gradina u Vrani, koja potječe iz liburnskog razdoblja, a tijekom rimske i srednjovjekovne ere služila je kao strateško utvrđenje s ostacima gotičke crkve svete Katarine, Samograd, gradine na otoku Školj i brdu Kostelj te ostaci gradina na brdima Kurela Velika i Mala te Čelinka.

Općina Pakoštane se izdvaja i sakralnim objektima: crkva Uzašašća Gospodinova u Pakoštanima, crkva sv. Juštine, crkva sv. Andrije na Vrgadi, crkva sv. Nediljice u Vrani, crkva Gospe od Karmena u Vrani, crkva Sv. Trojice na Vrgadi, kapelica Gospe od Zdravlja na Vrgadi, crkva Sv. Mihovila u Vrani. Crkva svetog Antuna Padovanskog u Dragama. Jedini spomenik koji ima nacionalni značaj kao zaštićeno kulturno dobro u općini je Maškovića han, monumentalna građevina iz 17. stoljeća koja predstavlja najzapadniji sačuvani primjer osmanske arhitekture u Europi koje je pretvoren u *heritage* hotel s interpretacijskim centrom. Na otoku Vrgadi su značajni ostaci Kontove palače, nekadašnje rezidencije plemićke obitelji Damiani iz 17. stoljeća.

Zaštićena kulturna dobra općine Pakoštane su: kulturno-povijesna cjelina Pakoštana – povijesna jezgra mjesta, arheološki lokalitet Crkvina – ostaci starokršćanske crkve, novovjekovni brodolom – podvodno arheološko nalazište kod Pakoštana (očuvani dio brodske konstrukcije antičkog broda u dužini 8m), ostaci antičke arhitekture – dokazi rimske prisutnosti u regiji, Maškovića han, arheološko nalazište gradina Samograd – prapovijesno naselje, templarska gradina u Vrani – utvrda iz srednjeg vijeka povezana s templarima, crkva sv. Nediljice u Vrani – sakralno zdanje od povijesnog značaja, crkva sv. Andrije na Vrgadi – jedno od najstarijih vjerskih središta otoka.

Bogatstvo prirodnih i kulturnih resursa općine Pakoštane iziskuje upravljanje održivim razvojem turizma kako bi se navedena bogatstva sačuvala za buduće generacije. Moguće negativne posljedice turizma na resursnu osnovu su: povećani pritisak na ograničena područja uz more, degradacija vodenih resursa, proizvodnja povećane količine otpada, neadekvatno zbrinjavanje otpada, divlja odlagališta, zvučno zagađenje, svjetlosno zagađenje, neadekvatna lokalna kanalizacijska mreža, prenamjena zemljišta, nekontrolirana turistička izgradnja i saturacija prostora, uništavanje morskog dna...

1.3. Javna turistička infrastruktura

Javna turistička infrastruktura je turistička infrastruktura u vlasništvu Republike Hrvatske, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, tijela javne vlasti, javnih ustanova odnosno pravnih osoba kojima je osnivač ili većinski vlasnik Republike Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i infrastruktura izgrađena na općem dobru, koja je kontinuirano ili dijelom godine u funkciji turizma te je dostupna svima pod jednakim uvjetima sukladno njezinoj prirodi i namjeni. Predstavlja infrastrukturu koja na

području turističke destinacije izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude u funkciji dodane vrijednosti turističkih sadržaja.⁹

Primarna infrastruktura općine Pakoštane koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude:

- biciklističke rute i popratna infrastruktura (stanice za servis bicikala, brojila biciklističkog prometa, parkirališta za bicikle i sl.) – 10 biciklističkih ruta, makadam, asfalt, ukupne dužine (206,5 km) (3 blage rute, 7 *trekking* ruta)
- dvorci, utvrde i kurije - Maškovića han u Vrani
- kongresni centri – 1 kongresni centar
- odmorišta i vidikovci – 3 vidikovca; Kamenjak, Čelinka i Debeljak
- kamp odmorišta
- kupališta, plaže i popratna infrastruktura – Pakoštane - plaža Janice površina 7.816 m², plaža Punta 4.687 m², plaža Bužakovina 8.262 m², plaža Kozarica 4.788 m², plaža Pilatuša 9.424 m²; Drage - plaža Poškaljina, plaža Torine 639 m², plaža Porat 2.749 m², plaža Dolaška Draga 9.49 m²; Vrgada - plaža Podbrizi 2.810 m², plaža Pržine 890 m², plaža Kranje 780 m², plaža Dražice 1.740m²; Vrana - plaža Crkvine 4.022 m²
- planinarska infrastruktura: planinarski putovi i planinarski objekti (domovi, kuće, skloništa) – 1 planinarska ruta 5-7 sati hodanja – srednje teška
- *trekking* staze i duge pješačke staze – 10 pješačkih staza (put babe Dore, put svetog Nikole, put Pilatuše, put Biograda, put Crkvina, put Dugarskih uvala, put jezera, Grebenska staza, staza proročice Vrane, put Majdana, put Baka, Kamenjak put Mernjače, put Kranje, put Garme, put svetog Andrije) ukupne dužine 58,3 km, lagana i srednje teška zahtjevnost
- poučne, hodočasničke, konjičke, zipline i druge tematske staze: staza tri otoka, staza Vrgada – muzej na otvorenom
- staze, šetnice, stajališta uz more, jezera i rijeke – 1 staza, 1 stajalište uz more i jezero
- centri za posjetitelje – 1 centar za posjetitelje – Info centar Crkvina – ornitološki rezervat
- interpretacijski centri – 1 interpretacijski centar o pomorstvu i ribarstvu
- infoploče i turistička signalizacija – tabla dobrodošlice, tabla doviđenja, bike ploče 4 komada, info ploča na Bužaku, info ploča na otoku Vrgada, interpretacijske table Vrgada, Juštinica i Veli školj, smeđa signalizacija
- vozila odnosno plovila namijenjena za prijevoz do posjetitelja turističkih atrakcija – 1 brod Danguba po Vranskom jezeru, solarni brod Prosika i jedan vlakić

Sekundarna infrastruktura općine Pakoštane se sastoji od sljedećih elemenata:

⁹ Ministarstvo turizma i sporta, Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi, NN 136/2021, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_12_136_2248.html

- arheološka nalazišta, speleološki objekti, povijesni spomenici i popratna infrastruktura – Crkvina, jedan speleološki objekt
- parkirališta i pristupne ceste u funkciji turističke infrastrukture koje nisu kategorizirane kao javne ceste – parkirališta Jaz, Pilatuša, Porat, Dugovača
- javni sanitarni čvorovi – 5 sanitarnih čvorova na plažama otvorenih lipanj - rujan
- sportski objekti i ostala sportska infrastruktura na otvorenom prostoru u funkciji aktivnog turizma – nogometno igralište, *street workout* park Pakoštane, teniski tereni, sportska dvorana, malonogometna igrališta u Pakoštanima, Dragama i Vrani, teren za odbojku na pijesku
- rodne kuće poznatih osoba – 1 rodna kuća.

Najznačajniji elementi turističke infrastrukture su plaže koje je potrebno dodatno urediti i tematizirati te prilagoditi turistima s invaliditetom te biciklističke i *outdoor* staze za aktivni odmor. Od sekundarnih elemenata najznačajnija su arheološka nalazišta koja nisu dovoljno istražena i turistički valorizirana (agencija Han Vrana).

1.4. Komunalna infrastruktura

Komunalna infrastruktura uključuje energetska infrastrukturu, telekomunikacijsku infrastrukturu i dostupnost Interneta, vodoopskrbu i odvodnju i gospodarenje otpadom.

Za komunalne djelatnosti (održavanje zelenih površina, parking, upravljanje zgradama, održavanje groblja) zaduženo je Komunalno poduzeće Juština d.o.o., trgovačko društvo s ograničenom odgovornošću u vlasništvu općine Pakoštane.

Komunalnu djelatnost skupljanja i odvoza komunalnog otpada na području općine Pakoštane obavlja tvrtka LOŠI d.o.o Pakoštane na temelju Ugovora o koncesiji. Odvoz komunalnog otpada vrši se organizirano, u dane i vrijeme određeno rasporedom odvoza (u vrijeme turističke sezone odvoz komunalnog otpada se odvija tri puta tjedno u Pakoštanima i Dragama te dvaput u Vrani).¹⁰ Općina Pakoštane podijelila je 1 062 spremnika vlasnicima domaćinstava, od kojih su stalna domaćinstva dobila 757 spremnika, a vikendaši 845 spremnika zapremnine 120 l.¹¹ Ključni cilj je saniranje ilegalnih deponija i uspostava sustava i rješenja održivog gospodarenja otpadom, uključivo reciklažnih dvorišta.

Trgovačko društvo Komunalac d.o.o. Biograd na Moru (suvlasništvo s Gradom Biogradom na Moru, općinama Sv. Filip i Jakov, Tkon i Pašman) se bavi opskrbom pitkom vodom, odvodnjom i pročišćavanjem otpadnih voda, izvlačenjem priključaka na komunalne vode građevina, laboratorijskom analizom vode (za svoj sustav) te korištenjem opasnih kemikalija. Priključenost na javnu vodoopskrbnu mrežu općine je 98%, a voda se distribuira s vodozahvata/vodocrpilišta Biba i Begovača, uključuju se preko i crpne stanice Crkvine direktno

¹⁰ Loši, Ljetni raspored odvoza, <https://www.losi.hr/documents/ljetni-raspored-odvoza-opcina-pakostane.pdf>, pristupljeno 14.5.2025.

¹¹ Provedbeni program općine Pakoštane za razdoblje 2021. – 2025., Općina Pakoštane, 2021., str. 14

u vodoopskrbu grada Biograda i općine Pakoštane.¹² Duljina vodovodne mreže iznosi 71 880 km. Broj stanovnika priključenih na mrežu je 3.255¹³. Prema podacima komunalnog poduzeća gubici vode su veliki, čak 40%. Glavni uzrok gubitaka su dotrajali cjevovodi, a problem se namjerava riješiti rekonstrukcijom svih dotrajalih distributivnih i tlačnih cjevovoda na cijelom vodoopskrbnom području Komunalca. U općini je djelomično izgrađena kanalizacijska mreža.

1.5. Prometna infrastruktura

Općina Pakoštane je dobro cestovna povezana te je 20 km udaljena od izlaza autoceste A1 Benkovac. Na području općine Pakoštane cestovna prometna infrastruktura je kategorizirana: D8: Rijeka – Zadar – Split (državna cesta) – 25 km, Ž 6064: Pakoštane – Vrana – Miranje (D27) (županijska cesta), Ž 6065: Vrana (Ž6064) – Radašinovac (županijska cesta), L 63142: D8 – Pakoštane (Ž6064) (lokalne ceste). Pakoštane i Drage povezuju dobre lokalne i međugradске autobusne linije. Općina Pakoštane ima dva zatvorena parkirališta (Jaz i Pilatuša) te otvorene parkinge (4 u Pakoštanima i 3 u Dragama). U općini su dvije autobusne stanice na D8 (Pakoštane i Drage) te stanice za prigradski lokalni promet.

Naselje Vrgada s istoimenog otoka povezano je s Pakoštanima i Biogradom na Moru brodomskom linijom. Luka Vrgada razvrstana je u luku od lokalnog značaja.

Zračnog prometa na području općine nema, ali je isti usmjeren na Zračnu luku Zadar udaljenu 34,3 km i Zračnu luku Split na udaljenosti od 107 km. Općina nije povezana željeznicom.

1.6. Analiza stanja digitalizacije

Ključni izazovi suvremenog turizma su digitalna i zelena transformacija. Digitalizacija ulazi u sve sfere života, poslovanja, turizma i predstavlja jedan od ključnih trendova društva znanja. Digitalizacija je najviše primijenjena u većim gradovima dok se manje implementira na razinama općina. Ključna primjena digitalizacije (npr. promocija, komunikacija, e-rezervacija i distribucija, VR, AR, IoT, blockchain, NFT) je u procesu prikupljanja podataka i transformacije u informacije i znanje kao podloga poslovnog odlučivanja i unapređivanja operacijskih strategija. Analiza stanja digitalizacije uključuje sadašnje stanje implementacije digitalnih, pametnih rješenja, izazove i ograničenje digitalizacije kao i definiranje smjernica za unapređivanje digitalizacije.

Analiza digitalizacije uključuje analizu: digitalne povezanosti (infrastruktura) implementacije pametnih rješenja (*smart city, smart parking...*), sustava za upravljanje odnosima s turistima (CRM softveri, poslovna inteligencija), *online* sustavi za

¹² Komunalac – Općina Pakoštane, <https://www.komunalac.com/o-nama>, pristupljeno 14.5.2025.

¹³ Provedbeni program općine Pakoštane za razdoblje 2021. – 2025., Općina Pakoštane, 2021., str. 13

distribuciju usluga turistima (OTA kanali, *channel manager*...) i digitalne tehnologije u interpretaciji turističkih atrakcija (info ploče, QR kodovi...).

Iako se proces digitalizacije i digitalne transformacije hrvatskog turizma se sve više ubrzava (primjerice Hrvatski digitalni turizam – eTurizam, e-visitor i dr.), općina Pakoštane nedovoljno implementira proces digitalizacije. Općina nije kvalitetno pokrivena Internet vezom što uzrokuje probleme u sezoni uzrokovane preopterećenjem mreže. U planu je samo pokrivanje Draga s 5G mrežom. U Pakoštanima postoji javna besplatna *Wi-Fi* mreža temeljena na 4G mreži – pokriveni su plaže Pilatuša, Punta, Janice, centar Pakoštane, prostor uz nogometno igralište, ali mreža ne funkcionira preopterećena brojem korisnika. Svi nosioci ponude (smještajni kapaciteti, ugostiteljski objekti...) imaju privatne *Wi-Fi* mreže sa šifrom. Općina ne implementira pametna rješenja niti elemente *smart city*, *smart parking*. Svi nositelji ponude imaju Internet stranice te većina smještajnih kapaciteta aktivno koristi digitalne kanale prodaje (na *Booking.com* pod pretraživačem općina Pakoštane ponuđeno je 2415 objekata).¹⁴ Vodeći nositelji smještajne ponude nude mogućnost direktnog bukiranja ili preko bukiranja internet kanala (*booking.com*, *tripadvisor.com*...). Ne postoji konkretnija primjena poslovne inteligencije i CRM-a niti na razini destinacije (Turistička zajednica općine Pakoštane), niti na razini nositelja ponude. Turistički djelatnici, a posebno lokalno stanovništvo nisu dovoljno educirani o mogućnostima digitalizacije u unapređivanje turističkog poslovanja kao ni o području *counterintelligence*, informacijske i informatičke sigurnosti. U implementaciji digitalizacije potrebna je sinergija informatičara i nositelja ponude (softveri ne smiju postati ograničenje, nego prednost u e-turizmu) u kreiranju novog digitalnog doživljaja turističke destinacije. Potrebno je razviti sustav prikupljanja podataka, transformacijski proces podatak – informacija – znanje kao i proces informatičkog obučavanja svih djelatnika i stanovništva.

1.7. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom

Analiza pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom uključuje analizu komunikacijske pristupačnosti, pristupačnosti usluga, komunikacijske pristupačnosti te društvene i kognitivne pristupačnosti. Javni prostori, trgovi su pristupačni osobama s invaliditetom. Od plaža kao najvažnijeg resursa kupališnog i odmorišnog turizma općine, samo je plaža Janica (Pakoštane) djelomično prilagođena osobama s invaliditetom (mogućnost parkinga, ulaska u more). Turističke informacije nisu dostupne na prilagođenim medijima (pr. Brailleovo pismo, zvučni zapisi, web stranice optimizirane za čitače zaslona). Usluge nisu dovoljno prilagođene osobama s invaliditetom iako postoje smještajni kapaciteti koji su se kvalitetno prilagodili. Događaji na otvorenom i na trgovima su dostupni osobama s

¹⁴ Booking.com, <https://www.booking.com/searchresults.hr.html?ss=op%C4%87ina+pako%C5%A1tane&label=hr-hr-booking> pristupljeno 9.5.2025.

invaliditetom. Turistički djelatnici i lokalno stanovništvo nisu dovoljno obrazovani za personalizirani pristup osobama s invaliditetom.

Iako je općina Pakoštane djelomično svjesna o važnosti pristupačnosti osobama s invaliditetom, svijest je na razini deklarativnih opredjeljenja, a ne na konkretnim aktivnostima usmjerenim prema osobama s invaliditetom. Prioritet je kreirati novi pogled o značaju, mogućnostima i nužnosti prilagodbe osobama s invaliditetom. Pristupačnost destinacije osobama s invaliditetom mora prerasti u horizontalnu politiku turističkog poslovanja (turizam za sve). Svi sadržaji moraju postati pristupačni osobama s invaliditetom (smještajni objekti, plaže, ugostiteljski objekti, ambulante, turistička zajednica, sadržaji sport...) te je nužno mapirati destinaciju za kretanje uz pomoć invalidskih kolica.¹⁵ Nužno je napraviti strategiju prilagodbe s konkretnim mjerama i aktivnostima kao i izvorima financiranja i nositeljima aktivnosti.

1.8. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

Javne usluge i servisi za turiste i lokalno stanovništvo su većinom dostupni u Biogradu na Moru. Općina Pakoštane ima jednu ordinaciju opće medicine i jednu ljekarnu. Biograd na Moru ima Dom zdravlja, hitnu pomoć i Specijalnu bolnicu za ortopediju. Općina Pakoštane spada pod Policijsku postaju Biograd na Moru, gdje se nalazi i ispostava Općinskog suda, Porezne uprave i drugi važni sadržaji. U općini Pakoštane djeluje Dobrovoljno vatrogasno društvo Pakoštane-Vrana-Vrgada i Dobrovoljno vatrogasno društvo Drage, dok se Javna vatrogasna postaja nalazi u Biogradu na Moru. U Pakoštanima se nalaze pošta, poslovnica Partner banke i bankomati, dok su financijske institucije dostupne u Biogradu na Moru (Fina, banke). Središte županije Zadar sa svim potrebnim sadržajima je 30 km udaljen od Pakoštana.

U uvjetima digitalizacije u općini Pakoštane je dostupna e-uprava, projekt državne uprave razvoja elektroničko-informacijskih tehnologija, a sve u svrhu poboljšanja učinkovitosti i transparentnosti rada državne uprave. Uključuje e-izvadak, e-katastar, geoportal, e-građani, e-predmet, hitro.hr, sudski registar, fina e-kartica, e-zdravstveno, e-mirovinsko, e-porezna, e-carina, e-trošarina, e-nabava i dr.

1.9. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Nedostatak kvalitetnog kadra predstavlja jedan od najvećih izazova hrvatskog turizma. Istraživanje Hrvatske udruge turizma (HUT) i Udruge poslodavaca u hotelijerstvu Hrvatske (UPUHH) u suradnji s konzultantskom kućom Deloitte u pripremi turističke sezone 2025. potvrđuje da 71% hotelsko-turističkih kompanija očekuje rast potražnje za radnom snagom

¹⁵ HTZ, Plaže za osobe s invaliditetom na Jadranu, https://www.htz.hr/sites/default/files/2024-03/HUPT-Plaže-za-osobe-s-invaliditetom_spreads-compressed.pdf pristupljeno 22.5.2025.

ove sezone, dok istovremeno njih 95% očekuje manju raspoloživost radne snage na domaćem tržištu.¹⁶

Općina Pakoštane nema dovoljno kadrova u ugostiteljstvu i turizmu zbog odljeva kadrova, nedovoljnog prirasta stanovništva te pokušava privući kadrove iz drugih krajeva Hrvatske i susjednih zemalja. Odljev mozgova i kadrova je posebno tipičan za manje sredine gdje mladi odlaze u veće gradove ili u inozemstvo (radi studiranja ili zaposlenja). U prošlosti je stanovništvo stjecalo iskustvo radeći u ljetovalištima Club Med, dok je danas iseljavanje jedan od ključnih problema. Lokalno stanovništvo mora biti ključni generator razvoja te je potrebno njihovo aktivno uključivanje u turizam i kontinuirano obrazovanje. U Srednjoj školi Biograd na moru upisuju se smjerovi: kuhari, konobari, ekonomisti.¹⁷ Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić upisuje u Biogradu na Moru stručne prijediplomske studije (3 godine - 180 ECTS-a): Menadžment u turizmu i ugostiteljstvu te Poslovna ekonomija i financije.¹⁸

Turizam predstavlja izrazito dinamično područje pogotovo u uvjetima zelene i digitalne transformacije gdje se traže nove kompetencije (znanja i vještine) kako bi se prepoznale i zadovoljile nove potrebe potražnje, odnosno kako bi se inoviranjem ponuda postavile prije potražnje i proaktivnim marketingom privuklo zahtjevnije i bogatije turiste. TZO Pakoštane kontinuirano provodi edukacije za iznajmljivače. U 2024. godine održane su edukacije iz područja zakonskih propisa vezanih za smještaj u domaćinstvu, predstavljanje novog brenda te uloga iznajmljivača u prezentaciji destinacije. Također se provodi edukativni projekt „Materine užance na pjatu“ kojim se sustavno radi na podizanju kvalitete gastronomske ponude destinacije Pakoštane. Projekt okuplja ugostitelje iz različitih segmenata – od restorana i konoba, preko agroturizama do *fast food* objekata s ciljem poboljšanja gastronomske ponude i plasiranja domaćih proizvoda u lokalne ugostiteljske objekte.

Uz permanentno obrazovanje djelatnika nužna je i daljnja edukacija lokalnog stanovništva (informatička pismenost i digitalni kanali, znanje stranih jezika i sl.) koje mora prerasti u promotore autohtone ponude, ali i aktivne dionike razvoja kroz poduzetničke pothvate u diferenciranju ponude u odnosu na susjedne mikrodestinacije.

Turistička zajednica po sistematizaciji ima troje zaposlenih: direktorica ureda, voditeljica općih i administrativnih poslova i informatorica. Djelatnice se kontinuirano educiraju na seminarima, studijskim putovanjima i edukacijama koje organizira HTZ ili TZZŽ.

¹⁶ Lidermedia, <https://lidermedia.hr/tvrtke-i-trzista/vecina-hotelijera-blago-optimisticna-za-2025-ali-brine-rast-troskova-162516>, pristupljeno 10.04.2025.

¹⁷ Biograd na Moru, <https://ss-biogradnamoru.skole.hr/> pristupljeno 14.05.2025.

¹⁸ Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić, <https://www.bak.hr/studijski-programi/> pristupljeno 14.05.2025.

1.10. Analiza komunikacijskih aktivnosti

Turistička zajednica je izradila „Komunikacijsku strategiju turističke zajednice općine Pakoštane – brend strategija turističke zajednice općine Pakoštane“ (autor Igor Dušanović). Ključ izrade je bio kreirati jedinstveni koncept pozicioniranja i komunikacije koji je identificirao tri ključne identitetske odrednice: zemlja, voda i ljudi. Kombinacija tri identiteta diferencira općinu od susjednih sličnih mikrodestinacija. Koncept pozicioniranja se temelji na premisi - u općini Pakoštane doživite odmor na jednostavan način (stvarni ljudi, stvarna priroda, stvarna iskustva). Ključni slogan brend kampanje je *Pakoštane na moru pokraj jezera (Pakoštane by the sea on the lake)*. Izvedba podslogana je Rekreacija, priroda: *Explore the roads!*, Gastronomija: *Local farmings Reveal the gardens*, Običaji, kulturna baština: *Hear the stories! Explore, hear, reveals! Pakoštane on the sea by the lake.*¹⁹

TZ općine Pakoštane aktivno koristi društvene mreže *Facebook*, *Instagram*, planiran je *Youtube* kanal, nova web stranica u skladu s novim brendom organiziraju se *press trip*-ovi. Facebook stranica²⁰ ima 14.000 pratitelja, a *Instagram* stranica²¹ 6.600 pratitelja. U prosjeku objava ima 200 - 300 lajkova i oko 3.000 – 10.000 pregleda. TZO Pakoštane objavljuje tzv. storije u prosjeku jedan dnevno dok postove objavljuje 1 puta tjedno u prosjeku. Uglavnom prate ljudi iz Hrvatske, najviše iz Zagreba, zatim turisti iz Njemačke, Poljske, od toga oko 66% žene u dobi od 43 -45 godina, dok muškarci istih godina oko 34%. Napravljene su nove brošure *Istraži putove! Na moru uz jezero* za destinaciju koje su usklađene s novim brendom (brošura o mjestima općine, brošura o destinaciji (nadgradnja brošure Pakoštane na dlanu) i brošura o izletištima (tisak 1.0000 primjeraka). TZO Pakoštane je izradio i *bike* kartu i kartu pješačkih staza, promotivne tekstove Vrgada muzej na otvorenom, Bužak muzej na otvorenom, te Staza tri otoka (Juštinica i Školj, Babuljaš u izradi) i opis projekta Materine užance na pjatu. S medijima TZO Pakoštane surađuje redovito i najavljuje svako događanje u vlastitoj organizaciji ili u organizaciji udruga koje sufinancira²².

U suradnji sa Zadarskom županijom TZO Pakoštane je ugostila *Kronen Zeitung* i Europsku putničku komisiju. Promovira se *Pakoštane-destinacija zlatnih maslinovih ulja* kako bi se osnažila poruka brenda *Reveal the gardens* (maslinari na natjecanju u New Yorku su osvojili sedam medalja).

¹⁹ Komunikacijska strategija Turističke zajednice općine Pakoštane, Brend strategija turizma općine Pakoštane, Igor Dušanović, str. 19

²⁰ Facebook profil općine Pakoštane, https://www.facebook.com/rivieraPakostane/?locale=hr_HR pristupljeno 14.5.2025

²¹ Instagram profil općine Pakoštane, https://www.instagram.com/pakostane_destination/ pristupljeno 14.05.2025

²² Primjeri: <https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/vodici/uskrsnja-marenda-u-pakostanima-donosi-tradicionalna-jela-pripremljena-prema-starim-receptima-15575569> pristupljeno 14.5.2025, <https://zadarski.slobodnadalmacija.hr/zadar/regional/tz-pakostane-poziva-na-uskrsnju-marendu-bit-ce-svega-domacega-kao-i-bogat-popratni-program-evo-sto-vas-sve-ocekuje-1469158>, pristupljeno 14.5.2025

1.11. Analiza konkurencije

Benchmarking je kontinuirani proces u kojem se destinacija kvantitativno i kvalitativno uspoređuje s najbližom destinacijom slične resursne osnove i turističkog proizvoda u cilju da smanji jaz za konkurencijom, umanju vlastite slabosti i potencira vlastite snage. Općina Pakoštane značajno zaostaje po svim pokazateljima za gradovima Biograd na Moru i Vodice koji se kvantitativnim i kvalitativnim pokazateljima, strukturom smještajnih kapaciteta kao ključnim preduvjetom produženja turističke sezone, elementima turističke nadgradnje, turističkom ponudom i brendom izdvajaju od ostalih destinacija između Zadra i Šibenika, dok ostvaruje bolje rezultate od susjednih općina na potezu Zadar – Biograd na Moru i otoka Pašmana.

Grad Vodice obuhvaća površinu 92,7km² i ima 8.649 stanovnika.²³ Obuhvaća kao i općina Pakoštane obalni dio (Vodice i Srima), otočje (Prvić) i zaobalje (četiri naselja – Čista Mala, Čista Velika, Gaćezezi i Grabovci). Obje destinacije imaju slična prirodna obilježja i preduvjete iako se Pakoštane izdvaja parkom prirode Vransko jezero. Vodice se izdvajaju kao i Pakoštane kulturnim preduvjetima (arheološka nalazišta: Velika Mrdakovica, Ograđenica, Rakitnica, Prižba i dr., sakralnom baštinom: crkva svetog Križa, crkva svetog Ivana Krstitelja, crkva svetog Ilije Proroka, crkva Gospe od Karmelee, crkva Gospe od Milosti i dr. i ostalom kulturnom baštinom: Čorićev turanj, Rašina bunja, ljetnikovac obitelji Vrančić i dr.). Vodice imaju sličnu turističku filozofiju temeljenu na autohtonoj ponudi i jedinstvenom doživljaju.²⁴

Grad Vodice ostvaruje puno bolje kvantitativne pokazatelje ponude i potražnje.²⁵ Ima ukupno 4.536 objekata (1.998 komercijalnih objekata i 2.548 nekomercijalnih objekata), 26.652 kreveta i 2.473 dodanih kreveta (ukupan broj kreveta iznosi 29.125). Općina Pakoštane ima ukupno 2.045 objekata, 5.501 smještajnih kapaciteta, 17.133 kreveta i 2.187 pomoćnih kreveta (ukupno 19.310 kreveta). Vodice imaju 50,83% veći broj smještajnih kapaciteta. Vodice imaju puno kvalitetniju strukturu smještajnih kapaciteta, imaju 22 hotela (hoteli s 4 zvjezdice) s 2.409 kreveta kao preduvjetom produženja sezone i kvalitetnijeg turizma, dok se Pakoštane izdvaja ponudom kampova, kampirališta i kamp odmorišta. ACI marina Vodice ima 412 vezova i 25 suhih vezova s brojnim sadržajima za nautičare (restoran, dizalica, iznajmljivanje ploviva, benzinska crpka, tehnički servis plovila i dr.).²⁶ Također se Vodice izdvajaju i većim brojem ugostiteljskih sadržaja – 74 poduzeća iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane, a 144 obrta imaju registriranu djelatnost 56 Priprema i usluživanje hrane i pića (NKD 2007.).²⁷ Vodice je 2024. godine posjetilo ukupno 244.502 turista (124% više u odnosu na općinu Pakoštane) i ostvarile su 1.350.044 noćenja (63% više

²³ Grad Vodice, <https://www.grad-vodice.hr/grad-vodice/o-vodicama> pristupljeno 29.5.2025.

²⁴ Postoje mjesta čije se boje, mirisi i okusi ne zaboravljaju, mjesta koja u nama izazivaju najljepše osjećaje. Vodice su tavo mjesto – brošura Doživi Vodice, Turistička zajednica Grada Vodica, 2021., str. 2

²⁵ Izvješće prema podacima eVisitora prikupljenih 23.5.2025., www.evisitor.hr

²⁶ Aci Marine, <https://aci-marinas.com/hr/marina/aci-vodice/> pristupljeno 29.5.2025.

²⁷ Službeni podaci TZ Grada Vodica – na zahtjev

noćenja).²⁸ Prosječni boravak turista u Vodicama je 5,52 dana što je značajno manje u odnosu na Pakoštane 7,574 (26,8%). Vodice imaju sličnu strukturu turista po zemljama dolaska – Hrvatska, Njemačka, Slovačka, Poljska, Češka, Slovenija, Mađarska, Austrija i dr. Vodice ostvaruju veći broj turista u predsezoni i postsezoni od Pakoštana što dokazuje da puno kvalitetnije premošćuju problem sezonalnosti.

Puno značajnija je kvalitativna usporedba turističke ponude i promocije koja uvjetuje razliku kvantitativnih pokazatelja. Grad Vodice ima indeks turističke razvijenosti 32,99 (kategorija I) u odnosu na općinu Pakoštane 29,55 (kategorija II). Obje destinacije su primarno usmjerene ljetnom odmorišnom turizmu temeljenom na plažama. Vodice imaju kvalitetnije plaže, kao i dodatne elemente ponude destinacije. Vodice imaju kvalitetnije elemente turističke infrastrukture, kvalitetniju strukturu smještajne i ugostiteljske ponude koja je usmjerena cjelogodišnjem poslovanju, kao i većinu sadržaja posebnih oblika turizma. *Outdoor* ponuda i aktivni odmor imaju slične sadržaje u obje destinacije: biciklizam, ronjenje, ribolov, kayaking, jedrenje, penjanje, pješačenje, *jogging* uz more. Obje destinacije uspješno implementiraju kulturni turizam temeljen na kulturnim preduvjetima, baštini, tradiciji (pr. Vodičke žudije), izvornom dalmatinskom izričaju, folkloru, klapskoj pjesmi, enogastronomiji, kulturnim događanjima, kulturnim rutama (pr. kulturna ruta Voda). Vodice se izdvajaju ponudom restorana (konoba Tri piruna dobila 2025. godine Michelinovu preporuku), OPG-ova, kušaonicama i centrom maslinova ulja, gospodarstvima, kušaonama vina i vinarijama, pršutoreznicama, vinskim turama i turama maslinovog ulja. Vodice prednjače ponudom kongresnog, *wellness* i zdravstvenog i dentalnog turizma. Vodice se izdvajaju i ponudom nautičkog turizma temeljenom na ACI marini Vodice (u Pakoštanima marina Drage 5 sidara), regatama (pr. regata Jabuka najveća i najpoznatija offshore regata u Hrvatskoj, regata svete Jeline, regata Burtiž), charter flotom, rutama otoka vodičkog i šibenskog arhipelaga, posjetima Krki i Kornatima. Vodice imaju bogatiju ponudu događaja i manifestacija osobito u razdoblju predsezone i postsezone, izdvajaju se noćnim životom i sadržajima za mlade. Vodice kvalitetnije povezuju sve elemente ponude u izgradnji prepoznatljivog i konkurentnog integralnog proizvoda destinacije (*IQM Vodice Top Quality*) u funkciji kontinuiranog unapređivanja kvalitete i kreiranja jedinstvenog doživljaja i povezivanja sa susjednim destinacijama (grad Šibenik). Vodice su bolje pozicionirane na turističkim tržištu na sličnim geografskim segmentima kao i općina Pakoštane, usmjerene zahtjevnijim turistima i hotelskim gostima. TZ grada Vodice aktivno provodi definiranje branding sustava i brend arhitekture, oglašavanje destinacijskog brenda, ponude i potražnje, *offline* oglašavanje, odnose s javnošću, udruženo oglašavanje, sajmove, posebne prezentacije i poslovne radionice, organiziranje studijskih putovanja, kreiranje promotivnih materijala, internetske stranice, kreiranje i upravljanje bazama turističkih aktivnosti i turističko informacijske

²⁸ Portal Info Vodice, <https://www.infovodice.com/hr/vijesti-novo/3265-vodice-u-2024-potvrdile-status-omiljenog-turistickog-odredista-na-jadranu> pristupljeno 29.5.2025.

aktivnosti, proporcionalne financijskim i kadrovskim resursima.²⁹ U upravljanju razvojem turizma obje destinacije su opterećene prekomjernom gužvom u sezoni kao i apartmanizacijom i saturacijom prostora te je nužno aktivno implementirati mjere Zakona o turizmu i Plana upravljanja destinacijom.

Rezultati usporedbe i benchmarking analiza turizma općine Pakoštane i grada Vodica mora postati ishodište inoviranja strategija, mjera i aktivnosti u funkciji smanjivanja gapa u kreiranju nove ponude i promocije.

1.12. Izvješće o analizi stanja

Analiza sadašnjeg stanja je provedena na temelju kvantitativnih podataka ponude (broj, struktura smještajnih kapaciteta, broj ugostiteljskih sadržaja, javne turističke infrastrukture, broj događaja) i potražnje (broj i struktura turista, noćenja) te kvalitativne analize (opis i ocjena elemenata ponude, swot analiza, benchmarking, istraživanje stavova turista, lokalnog stanovništva, te dionika ponude). Kvantitativna analiza otkriva da broj smještajnih kapaciteta raste (nepovoljna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta te preveliki broj mobilnih kućica su jedni od ključnih razloga izrazito sezonske ponude) kao i broj turista i noćenja nakon epidemije Covid-19 uz izrazito sezonsko poslovanje. Broj noćenja 2024. godine (826.812) je premašio broj noćenja 2019. godine (prije pandemije) – 820.104 noćenja. Prekomjerni broj turista u vrhu sezone uvjetuje mnogobrojne negativne procese (gužva, buka, onečišćenje, rast cijena) koji uvjetuju često negativan odnos lokalnog stanovništva prema turizmu, osobito onog dijela koji nije usmjeren turističkom poslovanju te umanjuje kvalitetu doživljaja turista. Kvalitativna analiza potvrđuje da su ključne komparativne prednosti i preduvjeti razvoja (prirodni, te kulturni, prometni preduvjeti, lokacija i raznolikost 4 mikrolokacije), dok su nedostaci turistička i komunalna infrastruktura te izdvojeni oblici turističke nadgradnje. Najznačajniji elementi turističke infrastrukture su plaže koje su u vršku sezone preopterećene te ih je potrebno urediti i tematizirati. Komunalna infrastruktura nije u potpunosti usklađena s održivim razvojem te je potrebno kontinuirano educirati na svim razinama o četiri dimenzije održivog razvoja. Općina je kvalitetno prometno povezana i dostupna turistima koji većinom dolaze cestovnim prometom, ali je potrebno unaprijediti internu mobilnost i sustav parkinga. Ključni turistički proizvod je odmorišni turizam temeljen na moru i suncu te se razvijaju *outdoor*, kulturni, nautički, ruralni i događajni turizam. Turizam općine se nalazi na razmeđi između masovnog i novog turizma, između globalizirane i autohtone ponude, između kvantitete i kvalitete ponude. Općina nedovoljno valorizira preduvete razvoja te se ne izdvaja u odnosu na ponudu susjednih mikrodestinacija. Iskoraci se temelje na izdvojenim poduzetničkim poduhvatima i entuzijazmu turističke zajednice i udruga u organiziranju događaja i elemenata ponude (cikloturizam, pješačke staze,

²⁹ Turistička zajednica grada Vodica, Godišnji program rada za 2024. godinu, <https://www.vodice.hr/assets/files/Informacije/programski-dokumenti/godisnji-program-rada-za-2024-g.pdf>, pristupljeno 15.05.2025.

outdoor na moru i jezeru, marina Drage, Dani Vitezova vranskih i dr.), a ne na smišljenom upravljanju održivim razvojem turizma. Ne postoji dovoljna sinergija između nosioca ponude u kreiranju integralnog proizvoda, lokalnog stanovništva i turista kao kokreatora ponude te turizam ne potiče dovoljno razvoj ostalih gospodarskih grana, pogotovo održive poljoprivrede. Izdvajaju se OPG-ovi, nagrađivana maslinova ulja, ali se nedovoljno valoriziraju mogućnosti ruralnog turizma. Ističe se lokalna enogastronomija, projekt Materine užance na pjatu, enogastronomski događanja. Djelatnici u turizmu i lokalno stanovništvo se ističu po gostoljubivosti, ali prerastaju u ključni izazov razvoja u uvjetima depopulacije te nedostatka interesa za ugostiteljska zanimanja. TZO ulaže značajna sredstva u promociju i brendiranje destinacije Pakoštane na moru pokraj jezera (nova brend strategija) kojom naglašava vlastite prednosti i kreira prepoznatljiviji imidž temeljen na prirodnim i autohtonim elementima. TZO Pakoštane ulaže značajne resurse u oglašavanje putem društvenih mreža, izradu nove internet stranice, izradu brošura, te turističku signalizaciju u funkciji repozicioniranja na tržištu. Benchmarking analiza pokazuje da turizam općine značajno zaostaje u svim segmentima za turizmom grada Vodice prvenstveno po strukturi smještajne ponude i hotelskim kapacitetima kao ključnom preduvjetu produžavanja sezone te po oblicima izvedene ponude i posebnim oblicima turizma.

Turizam uz kvantitativni rast i kvalitativan razvoj ostvaruje negativne efekte na očuvanje okolišnih, prostornih preduvjeta i kvalitetu života lokalnog stanovništva i doživljava turista narušavajući prekomjernom apartmanizacijom, prostornom saturacijom, mobilnim kućicama i izgradnjom vizuru dalmatinske arhitekture i očuvane prirode u borbi za multipliciranjem ekonomskih rezultata. Ključni preduvjet održivog razvoja predstavlja definiranje razine prihvatnog kapaciteta te strateško upravljanje održivim razvojem u izgradnji autohtonog, autentičnog turizma prilagođenog novim turističkim potrebama temeljenim na inovativnim, izvornim elementima i neponovljivom doživljaju. U budućem razvoju je potrebno dodatno naglasiti snage, minimizirati slabosti te prepoznati promjene i izazove kao prilike u kreiranju održivog razvoja destinacije.



2. POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA

U poglavlju se analiziraju turistički proizvodi i usluge, resursi, atrakcije, javna turistička infrastruktura te ostali ključni elementi u ponudi/kreiranju turističkih proizvoda destinacije. Za svaki se proizvod ocjenjuje njegov razvojni i marketinški potencijal koji se primjerice odnosi na: sezonalnost, prihvatni kapacitet atrakcije, boravišno-izletničke značajke, pripadnost širem sustavu atrakcija i značaj u smislu mogućnosti privlačenja turista. Marketinški potencijal se odnosi na fizičku i javnu dostupnost, stanje obilježnosti (npr. smeđa turistička signalizacija do atrakcije), dostupnost informacija i drugo.³⁰

³⁰ Ministarstvo turizma i sporta, Smjernice i upute za izradu plana upravljanje destinacijom, 2024., str 20.

Analiza sadašnjeg stanja turizma općine Pakoštane je dijagnosticirala da su ključni turistički proizvodi: odmorišni turizam, *outdoor*, kulturni, nautički, ruralni, događajni turizam.

2.1. Odmorišni turizam

Odmorišni turizam u općini Pakoštane temelji se na atraktivnoj obali, plažama i neposrednoj blizini prirodnih resursa poput mora, jezera i otoka te razvijenom smještajnom infrastrukturom. Postoje značajni potencijali (Tablica 4) za razvoj u pred i post sezoni. Prioritet je oblikovanje raznolike i kvalitetne odmorišne ponude koja, uz sunce i more, uključuje dodatne sadržaje poput sportskih i rekreativnih aktivnosti, kulturnih doživljaja i gastronomije. Takav integrirani pristup omogućio bi jače pozicioniranje općine Pakoštane kao cjelogodišnje odmorišne destinacije te pridonio produljenju sezone i većoj diferencijaciji na turističkom tržištu.

Tablica 4: Potencijal za razvoj odmorišnog turizma

<p>Preduvjeti razvoja (resursi, atrakcije, turistička infrastruktura)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Prirodni resursi – more, otoci, Vransko jezero, plaže i uvale pogodne za kupanje i rekreaciju – Smještajni kapaciteti – kampovi, privatni apartmani i potencijal za razvoj <i>resort</i> ponude – Razvijena osnovna turistička infrastruktura (šetnice, plaže, marina, biciklističke i pješačke staze uz obalu) – Dodatna ponuda razvijena (ponuda izleta na Kornate, <i>fishing</i> i sl.), ali nedovoljno zastupljena za ostale posebne oblike turizma – Ponuda sunca i mora uz gastronomiju temeljena na autohtonim namirnicama i mediteranskoj prehrani, s mogućnošću jačeg brendiranja kroz odmorišni segment – Kulturno-zabavni sadržaji (ljetne manifestacije, koncerti, ribarske večeri) koji nadopunjuju odmor na moru – Povezanost s prirodnim i kulturnim atrakcijama u zaleđu (NP Kornati, PP Vransko jezero, PP Telašćica, ruralna i kulturna baština)
<p>Razina konkurentnosti turističkog proizvoda</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Odmorišni turizam je najzastupljeniji oblik turizma, temeljen na suncu i moru, ali razina dodatne ponude nije u potpunosti proporcionalna prirodnim resursima i atraktivnoj lokaciji (nedovoljno uređene plaže, prekomjerna uzurpacija i devastacija prostora, prevelike gužve u vrhu sezone i sl.) – Nedovoljno profilirana i objedinjena ponuda odmorišnih iskustava koja povezuje boravak na plaži s <i>wellbeingom</i> i sportom – Postoje razvijeni elementi infrastrukture (hoteli, apartmani, kampovi), no potrebna je rekategorizacija objekata prema višim standardima te sustavno podizanje kvalitete usluge – Ograničena vidljivost komplementarnih odmorišnih sadržaja (<i>wellbeing</i>, aktivni odmor, obiteljski programi) u komunikacijskim kanalima destinacije – Potencijal za razvoj prepoznatljivih odmorišnih proizvoda koji povezuju sunce i more s autentičnim lokalnim vrijednostima (gastronomija, priroda, kultura)

	<ul style="list-style-type: none"> – Pozitivni primjeri postojeće ponude: prirodne plaže, razvijeni kampovi, marine, apartmanski smještaj, ljetne manifestacije i ribarske večeri – Odmorišni turizam ima visok stupanj konkurentnosti na domaćem i međunarodnom tržištu, ali potencijal dodatnog brendiranja kao cjelogodišnjeg proizvoda leži u integraciji s <i>outdoor</i>, ruralnim i kulturnim turizmom
Komunikacijske aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljna promocija i interpretacija odmorišnih sadržaja izvan osnovne ponude sunce i more – Ograničena digitalna signalizacija i nedostatak interaktivnih sadržaja na plažama, šetnicama i odmorišnim zonama – Pozitivni primjeri kvalitetne komunikacije: promocija plaža, ljetnih manifestacija i <i>kamping</i> ponude putem digitalnih kanala – Ograničeni digitalni sadržaji posvećeni odmorišnom turizmu (360° virtualne ture plaža i <i>resorta</i>, mobilne aplikacije s personaliziranim preporukama) – Potencijal za razvoj <i>storytellinga</i> – povezivanje odmora s lokalnim identitetom kroz priče o moru, ribarskoj tradiciji, mediteranskom načinu života i gastronomiji
Prijedlozi inoviranja ponude	<ul style="list-style-type: none"> – Plaže i obalni sadržaji – Uređenje tematskih plaža (obiteljske, sportske, wellness zone) – Razvoj sadržaja za obitelji: dječja igrališta, animacijski programi, „<i>family friendly</i>“ zone – Uvođenje adrenalinskih parkova za djecu na moru i obali – Noćne plažne zone – opremljene za večernje kupanje, kino na otvorenom i glazbene programe – <i>Wellness</i> i <i>wellbeing</i> odmori – <i>Slow travel</i> ponuda i programi „odmor za dušu i tijelo“ (joga na plaži, masaže eteričnim uljima) – <i>Blue & Green Wellness</i> koncept – programi koji kombiniraju more (plivanje) i prirodu (šetnje u borovoj šumi, aromaterapija s autohtonim biljem) – <i>Digital detox</i> paketi – odmorišni programi bez tehnologije, uz meditaciju, <i>mindfulness</i> i prirodne tretmane – Eno-gastro doživljaji uz more – Tematske gastro večeri na plaži i uz rivu (ribarske večeri, mediteranski specijaliteti) – Razvoj „<i>food & wine</i>“ događaja povezanih s odmorišnim iskustvima (degustacije maslinovog ulja i vina uz zalazak sunca) – Uključivanje lokalne gastronomije u ponudu hotela, kampova i apartmana kroz suradnju s OPG-ovima – <i>Sea-to-table</i> koncept – gosti s lokalnim ribarom sudjeluju u ulovu ribe, a navečer uživaju u pripremi ulova uz lokalno vino i priče ribara – Smještaj i doživljaji – Diversifikacija ponude smještaja kroz boutique hotele, <i>glamping</i> i obiteljske <i>resorte</i> – <i>Eco-luxury resorti</i> – odmorišni kapaciteti visoke kategorije koji kombiniraju luksuz i održivost – <i>Floating experiences</i> – plutajući bungalovi ili platforme za dnevni boravak na moru, povezane s gastronomijom i <i>wellnessom</i>

	<ul style="list-style-type: none"> – Povezivanje smještaja s dodatnim sadržajima (<i>wellness</i>, sport, gastronomija) – Razvoj <i>all-season</i> paketa (<i>wellness</i> vikendi, obiteljski i turizam treće dobi) – <i>Intergenerational tourism</i> – kreiranje paketa za obitelji koje uključuju više generacija (djeca, roditelji, bake i djedovi)
Prijedlozi inoviranja marketinške strategije	<ul style="list-style-type: none"> – Osmišljavanje promotivnih aktivnosti kroz multimedijalne i interaktivne kampanje (digitalne brošure o plažama i hotelskim sadržajima, 360° video sadržaji o doživljajima na moru, virtualne ture <i>wellness</i> centara i obiteljskih <i>resorta</i>) – Brendiranje ključnih odmorišnih proizvoda i događaja („<i>family friendly</i>“ paketi, <i>wellness</i> festivali, ribarske večeri) uz <i>storytelling</i> temeljen na moru, suncu i mediteranskom načinu života – Razvoj mobilne aplikacije za odmorišna iskustva s personaliziranim preporukama (npr. koju plažu, restoran ili <i>wellness</i> tretman odabrati), gamifikacijom (skupljanje bedževa za posjećene plaže, sudjelovanje u gastro <i>eventima</i> ili sportskim aktivnostima) te povezivanjem s lokalnim ponuđačima usluga – <i>Storytelling</i> kroz <i>lifestyle</i> i <i>influencer</i> marketing – promocija odmorišnih iskustava (plaže, ribarske večeri, <i>wellness</i> paketi, lokalna gastronomija) putem digitalnih narativa i suradnje s <i>influencerima</i> specijaliziranim za obiteljska putovanja, <i>wellness</i> ili mediteranski <i>lifestyle</i>

Izvor: izrada autora

2.2. Outdoor turizam

Outdoor turizam ima potencijal razvoja zbog prirodnih resursa i konfiguracije prostora. Konkurentnost *outdoor* turizma nije proporcionalna potencijalima prostora. Prioritet je razvoj prepoznatljivog *outdoor* proizvoda koji će se temeljiti na povezivanju različitih oblika aktivnosti (more, jezera, planine, biciklizam, pješaćenje) i autentičnim vrijednostima lokalnog prostora.

Tablica 5: Potencijal za razvoj *outdoor* turizma

Preduvjeti razvoja (resursi, atrakcije, turistička infrastruktura)	<ul style="list-style-type: none"> – Prirodna raznolikost prostora (more, Vransko jezero, otoci, brdski krajolik) – 17 označenih pješačkih i 10 biciklističkih staza s potencijalom proširenja – Mogućnosti za sportove na vodi (kajak, SUP, jedrenje, ronjenje, <i>kiting</i>) – Staze i lokaliteti povezani s tradicijom i kulturnim krajobrazom (suhozidi, polja, maslinici) – Sportsko-rekreacijska infrastruktura i poligoni za <i>teambuilding</i> aktivnosti
Razina konkurentnosti turističkog proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> – Razina ponude <i>outdoor</i> turizma nije proporcionalna prirodnim i krajobraznim preduvjetima – Nedovoljno profilirana i objedinjena ponuda kombiniranih <i>outdoor</i> aktivnosti (more i jezero) posebno u događajnom turizmu – Postoji osnovna infrastruktura (staze, poljske ceste, biciklističke rute), s nedovoljno implementiranom signalizacijom, digitalizacijom i interpretacijom sadržaja – Ograničena pristupačnost <i>outdoor</i> sadržaja osobama s invaliditetom

	<ul style="list-style-type: none"> – Potencijal za razvoj prepoznatljivih <i>outdoor</i> proizvoda koji uključuju ruralni prostor uz integraciju s kulturnim i ruralnim sadržajima – Pozitivni primjeri postojećih aktivnosti: staza „Put babe Dore“, biciklistička ruta Pakoštane – Vrana, jahanje na Vrani, ribolovne ture – <i>Outdoor</i> ponuda ima potencijal plasiranja ponude na međunarodnom tržištu te brendirana kao cjelogodišnji proizvod
<p style="text-align: center;">Komunikacijske aktivnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljna marketinška vidljivost arheoloških nalazišta s <i>outdoor</i> aktivnostima – Nedovoljna digitalna signalizacija <i>outdoor</i> infrastrukture – Pozitivni primjeri kvalitetne signalizacije: staza „Put babe Dore“, biciklističke rute oko Vranskog jezera, pojedine poučne staze – Nedovoljno naglašena promocija <i>outdoor</i> aktivnosti u komunikacijskim kanalima destinacije – Ograničeni digitalni sadržaji posvećeni <i>outdoor</i> ponudi (mobilne aplikacije i QR kodovi s <i>outdoor</i> ponudom) – Izdvojeni primjeri <i>storytellinga</i> – povezivanje staza s lokalnim pričama, tradicije ribarstva, izgradnje suhozida i sl.
<p style="text-align: center;">Prijedlozi inoviranja ponude</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pješački turizam – staze s pričom <ul style="list-style-type: none"> – Nadogradnja postojećih 17 pješačkih staza interpretacijom i digitalizacijom (QR kodovi, multimedija) – Kreiranje tematskih staza (prema primjeru „Put babe Dore“ s pričama i <i>storytelling</i> točkama) – Na vidikovcima i odmorištima postaviti „oaze ljekovitog bilja“ gdje posjetitelji mogu odmoriti i uživati u mirisima ljekovitog bilja, uz interpretativne ploče koje objašnjavaju njihovu ljekovitu i kulturnu vrijednost 2. Biciklistički turizam – povezivanje mora i jezera <ul style="list-style-type: none"> – Izgradnja i uređenje biciklističke staze Pakoštane – Vrana kao ključnog nositelja ponude – Uređenje odmorišta te izrada biciklističkog atlasa – Povezivanje biciklističkih ruta s kulturnim i gastronomskim sadržajem – Organizacija biciklističkih događanja i natjecanja u postsezoni 3. Sportski ribolov – tradicija kao doživljaj <ul style="list-style-type: none"> – Organizacija <i>big game fishing</i> tura na moru uz uključivanje lokalnih ribara – Interpretacija ribarske baštine i priprema ulova uz domaću hranu i vino – Edukativni sadržaji za djecu i mlade 4. Jahački turizam – jahanje u prirodi <ul style="list-style-type: none"> – Razvoj jahačkih ruta u poljima i na obali Vranskog jezera – Posebni paketi poput „Zalazak u sedlu“ u ruralnim područjima – Kombinacija jahanja s kajakom, biciklizmom ili degustacijom lokalnih proizvoda 5. Ronjenje i podvodni turizam <ul style="list-style-type: none"> – Razvoj ponude ronjenja na otoku Vrgadi (grebeni, podvodna flora i fauna). – Suradnja s ronilačkim centrima i certificiranim instruktorima za posjet potopljenom brodu – Organizacija edukativnih radionica za početnike i tematskih podvodnih tura 6. Adrenalinski <i>outdoor</i> <ul style="list-style-type: none"> – Razvoj zimskog <i>kitsurfinga</i> na plaži Janice kao jedinstvene atrakcije

	<ul style="list-style-type: none"> – Razvoj adrenalinskih sportova na vodi, zemlji i u zraku 7. <i>Teambuilding</i> - rekreacija u prirodi – Razvoj paketa za grupe (orijentacijske igre, izazovi u prirodi, kombinirani programi) – Uključivanje lokalne gastronomije i tradicijskih radionica u <i>outdoor</i> programe – Razvoj edukativnih i iskustvenih programa za škole i udruge 8. AI & Outdoor – AI Avatar „Vitez Vranski“ – jahački doživljaj. Gosti putem mobilne aplikacije biraju personalizirani avatar viteza (npr. „Vitez Vranski“). Tijekom jahačke ture uz Vransko jezero, AR aplikacija prikazuje povijesne scene, viteške legende i izazove koje turisti „savladavaju“. Na kraju ture gosti dobivaju digitalni certifikat „Viteza Vranskog“, kao suvenir ili uspomenu (može biti i NFT) – AI Botanički vodič – branje ljekovitog bilja. Uz staze se postavljaju QR kodovi ili AR oznake; skeniranjem turist otvara AI vodiča bilja. Aplikacija u realnom vremenu prepoznaje biljku (npr. kadulju, smilje, lavandu) i daje priču o njezinoj ljekovitosti, načinu korištenja u tradiciji i kulinarstvu. Dodatno, turisti mogu sudjelovati u radionicama izrade eteričnih ulja ili izrade prirodne kozmetike, a aplikacija prati njihov „biljni dnevnik“ – AI Biciklistički vodič – „<i>Smart Cycling Experience</i>“. Biciklistička ruta Pakoštane – Vrana postaje digitalno praćena staza: aplikacija turistu nudi personalizirane priče o prirodi, povijesti i gastronomiji na svakoj točki. AI vodič predlaže prilagođene rute ovisno o fizičkoj spremi, vremenu ili interesu (kulturna, prirodna, obiteljska ruta). Uključuje i gamifikaciju: skupljanje „<i>outdoor</i> bedževa“ za prijeđene dionice – Digitalni suhozid – AR radionice gradnje. Radionice izrade suhozida upotpunjene su AR aplikacijom: turist može kroz mobitel vidjeti „virtualnog majstora“ koji pokazuje kako slagati kamenje. AI vodič povezuje suhozide s poviješću i kulturnim identitetom prostora. Svaki sudionik dobiva digitalni avatar „čuvara suhozida“ kao uspomenu i simbol sudjelovanja u očuvanju tradicije
<p style="text-align: center;">Prijedlozi inoviranja marketinške strategije</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Osmišljavanje promotivnih aktivnosti kroz multimedijalne i interaktivne kampanje (digitalne brošure s QR kodovima, 360° video sadržaji, virtualne ture biciklističkih i pješačkih staza) – Brendiranje ključnih <i>outdoor</i> proizvoda i događaja (biciklistička ruta Pakoštane – Vrana, staza „Put babe Dore“, zimski <i>kitsurfing</i> na plaži Janice) uz <i>storytelling</i> povezan s lokalnim identitetom – Nadogradnja postojećeg destinacijskog brenda elementima <i>outdoor</i> turizma – pozicioniranje općine Pakoštane kao inovativne destinacije koja povezuje more, jezero i ruralni krajolik u jedinstvenu <i>outdoor</i> priču – Primjena umjetne inteligencije i AR tehnologija – kreiranje personaliziranih avatara (npr. „Vitez Vranski“) kojima se gosti mogu identificirati u promotivnim kampanjama i tijekom samih aktivnosti (jahanje, biciklizam, ribolov) – Razvoj mobilne aplikacije za <i>outdoor</i> iskustva s personaliziranim preporukama aktivnosti, <i>gamifikacijom</i> (bedževi za prijeđene rute, izazovi), te povezivanjem s lokalnim OPG-ovima i gastronomijom

	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Storytelling</i> kroz prirodne resurse – promocija mirisa lavande, kadulje i smilja kroz digitalne narative, promotivne filmove i društvene mreže, uz povezivanje s <i>wellbeing</i> i <i>eko-outdoor</i> pričom
--	---

Izvor: izrada autora

2.3. Kulturni turizam

Kulturni turizam nedovoljno valorizira mogućnosti bogate kulturne baštine te njegova konkurentnost nije proporcionalno kulturnim resursima (Tablica 6). Prioritet je izgradnja prepoznatljivog proizvoda kulturnog turizma na sinergiji njegovih podoblika temeljenih na autohtonim i autentičnim vrijednostima.

Tablica 6: Potencijal za razvoj kulturnog turizma

Preduvjeti razvoja (resursi, atrakcije, turistička infrastruktura)	<ul style="list-style-type: none"> – 9 zaštićenih kulturnih dobara – Interpretacijski centar Maškovića han – Sakralni objekti – Potopljena galija – Bogata tradicija i kultura
Razina konkurentnosti turističkog proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> – Razina ponude kulturnog turizma nije proporcionalna kulturnim preduvjetima – Nedovoljno profilirana i zastupljena ponuda lokalne gastronomije u ugostiteljskim objektima – Kvalitetna ponuda lokalnih proizvoda (nagrađivana maslinova ulja) i prepoznatljivih suvenira (pozitivni primjer Barini dvori art&dizajn Drage, Kolura obrt Pakoštane i dr.) – Profilirana ponuda muzeja na otvorenom – Nedovoljna digitalizacija kulturnog turizma – Prepoznatljivi turistički događaji Dani Vitezova vranskih, Materine užance, Večer folklor, Mirisi Dalmacije – Pozitivni primjeri kreativnog turizma – radionica Mali pitur, Od mirisa do zvijezda, Iz babine kužine, Pakoško zlato – Nedostupnost većine kulturnih sadržaja osobama s invaliditetom
Komunikacijske aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljna turistička signalizacija arheoloških nalazišta – Pozitivni primjeri kvalitetne signalizacije: Vrgada muzej na otvorenom, Bužak muzej na otvorenom te Staza tri otoka – Nedovoljno naglašena promocija kulturnih sadržaja – Nepostojanje brošure o kulturnom turizmu – Izdvojeni digitalni sadržaji posvećeni kulturnim sadržajima – Izdvojeni primjeri <i>storytellinga</i> – Šetnje Vrgadom
Prijedlozi inoviranja ponude	<p>Razvoj kulturnog turizma se temelji na razvoju podoblika:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Baštinski turizam – pakoški običaji koji se moraju otrgnuti zaboravu <ul style="list-style-type: none"> – Tradicija i stari običaji moraju prerasti u snažan alat za povezivanje turista s mjestom i lokalnim stanovništvom. U cilju valorizacije običaja potrebno je osmisliti i nadograditi: – Večeri pakoških običaja u starom dijelu mjesta ili na rivi – uz glazbu, hranu i pripovijedanje – Radionice starih zanata: izrada hrane ili suvenira

	<ul style="list-style-type: none"> – Interaktivne priče i <i>storytelling</i> uz autentične lokalitete – npr. kod crkve, mula i sl. – Žive priče i oživljavanje povijesti u destinaciji: tko su bili templari, kako se živjelo u Hanu, Vranski zakonik i dr. – Gastro <i>storytelling</i> večeri u konobama ili na trgovima <p>2. Muzejski turizam – probuditi duh prebogate povijesti</p> <ul style="list-style-type: none"> – Digitalizirati i kreativno obogatiti muzej Maškovića han, ne samo kao izložbeni prostor, već kao mjesto susreta, radionica i žive interpretacije, gdje će turisti moći naučiti, napraviti i – ponijeti kući priču. Nužno je dodati interaktivni sadržaj, osmisliti radionice, tematske ture i dr. – Kreirati interpretacijske centre i muzeje na otvorenom: interpretacijski centar na Vrgadi i muzej na otvorenom na arheološkim i povijesnim lokalitetima <p>3. Događajni turizam – oživjeti povijest i tradiciju, približiti kulturu turistima</p> <ul style="list-style-type: none"> – O snažiti Dane Vitezova Vranskih – osmisliti nove sadržaje koji bi pratili povijesni tijek, ali i povećali atraktivnost događaja posebno turistima koji su već posjetili događaj – Diversificirati manja kulturna događanja kojima bi se predstavila baština, običaji, enogastronomija, klapska pjesma, nošnje, afirmirao zvuk, miris i okus izvorne Dalmacije – Stvoriti autentičan, edukativan i emotivan doživljaj destinacije koji spaja baštinu, priču i zajednicu <p>4. Enogastronomski turizam – mirisi djetinjstva na pjatu</p> <ul style="list-style-type: none"> – Promocija autohtonih proizvoda – maslinovo ulje, vino, smokve, riba – nisu samo namirnice, već priče obitelji, polja i mora – Obogaćivanje i tematiziranje projekta "Materine užance na pjatu" - lokalni ugostitelji mogu ponovno oživjeti stare recepte, uz priče, fotografije i pjesme koje idu uz jelo – Razvoj tematskih večeri uz domaću glazbu, enogastronomskih tura po OPG-ovima i pričaonica o hrani i njezinu mjestu u životu lokalnog stanovništva u suradnji sa lokalnim poduzetnicima i stanovništvom – Povezivanje <i>outdoor</i> tura s prezentacijom enogastronomskih proizvoda. – Osmišljavanje prepoznatljivih enogastronomskih suvenira <p>5. Vjerski turizam – sinergija sakralne baštine i običaja</p> <ul style="list-style-type: none"> – Prezentacija bratovština i procesija – Osmišljavanje interaktivnih tura i posjeta povijesnim i sakralnim objektima (primjer Sv. Nediljica u Vrani, Mlinice, izvor vode Pećina i dr.) – Proslave svetaca – zaštitnika mjesta <p>6. Kreativni turizam – turisti kao aktivni sudionici i kokreatori ponude</p> <ul style="list-style-type: none"> – Osmišljavanje kreativnih radionica za turiste u suradnji sa lokalnim obrtima <p>7. Folklorni turizam – afirmacija KUD-ova i klapa</p> <ul style="list-style-type: none"> – Organizacija folklornih večeri (KUD Pakoštane, KUD Sv. Ante Drage, KUD Skuti materini Vrgada) kao i gostovanja KUD-ova iz cijele Hrvatske <p>8. Osmišljavanje zabavno plesnih večeri temeljenih na nekadašnjem dalmatinskom načinu života na satirični, duhoviti, originalni način</p> <p>9. Kulturne rute – koracima kroz povijest</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kreiranje uređenih kulturnih ruta: Vrgada sa svojim kamenim ulicama, Gradina u Vrani, Maškovića Han, sakralni ostaci i povijesni putovi
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Stvaranje tematskih ruta (osmanska, templarska, domovinski rat) i opremanje spomen obilježja Debeljak interaktivnim kartama – Povezivanje kulturnih ruta sa stazama i vidikovcima – Osmišljavanje rute Gradine - priča o Liburnskim gradinama - jedna na Vrgadi, tri u Dragama, dvije u Pakoštanima i dvije u Vrani – Kreiranje digitalnih karti i vodiča, ali i susreti „uživo“ s lokalnim pripovjedačima
Prijedlozi inoviranja marketinške strategije	<ul style="list-style-type: none"> – Osmišljavanje promotivnih aktivnosti (izrada brošura, digitalnih kampanja) – Brendiranje kulturnih događaja i evenata – Dani Vitezova vranskih – Nadgradnja postojećeg brenda elementima kulturnog turizma

Izvor: izrada autora

2.4. Nautički turizam

Nautički turizam predstavlja jedan od najprepoznatljivijih i tržišno najuspješnije pozicioniranih turističkih proizvoda Republike Hrvatske. Prednost općine Pakoštane u ovom segmentu proizlazi iz prirodne ljepote, razvedene i očuvane obale, čistog mora te blizine Nacionalnog parka Kornati i parka prirode Telašćica, što je čini iznimno atraktivnom nautičkom destinacijom. Osim osnovne ponude vezova i plovila, razvoj dodatnih sadržaja namijenjenih nautičarima može značajno povećati privlačnost destinacije, unaprijediti zadovoljstvo posjetitelja i potaknuti njihov ponovni povratak. Nadalje, povezivanje nautičkog turizma s drugim oblicima turizma, poput ruralnog, kulturnog i *outdoor*, otvara mogućnost produljenja turističke sezone te povećanja ukupne vrijednosti turističke ponude.

Tablica 7: Potencijal za razvoj nautičkog turizma

Preduvjeti razvoja (resursi, atrakcije, turistička infrastruktura)	<ul style="list-style-type: none"> – Razvedena obala, čisto more i otočni arhipelag s netaknutim uvalama – Blizina Nacionalnog parka Kornati i Parka prirode Telašćica – Otočić Vrgada s tradicijom ribarstva i autentičnim doživljajem života na otoku – Vransko jezero i povezane aktivnosti (kajak safari, ribolov) – Mogućnost organizacije tematskih izleta – Marina Drage (uvala Dugovača) – otvorena 2024., kapacitet do 200 vezova za plovila do 30 m, suha marina za 40 plovila, minimalna dubina mora 3 m. Sadržaji: voda, struja, dizalica, recepcija 0–24, sanitarni čvorovi (uključujući pristup osobama s invaliditetom), restoran, bar, bazen, trgovina, parking uz naplatu – Komunalna luka Pakoštane – uređena 2023., 76 vezova (47 za brodice do 8 m, 29 za brodice do 9,5 m), privezna obala 38 m, gat 45 m, nova riva duga 280 m s šetnicom i zelenim pojasom – Sidrište u centru Pakoštana – smješteno u neposrednoj blizini rive, namijenjeno je manjim plovilima i brodicama, s mogućnošću sidrenja u zaštićenoj uvali te osnovnim sadržajima za nautičare – Sidrište Vrgada – uvala Luka Vrgada omogućuje vezivanje uz gatove i plutače, koristi se kao sidrište za manja plovila te je popularna među nautičarima zbog autentičnog otočnog ambijenta
---	--

<p>Razina konkurentnosti turističkog proizvoda</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Charter i iznajmljivanje plovila – procijenjeno 5–10 tvrtki na području općine (motorne brodice, gliseri, manje jahte). – Prednost Pakoššana je geostrateška pozicija te blizina prepoznatljivih turističkih destinacija s marinama (Sukošan, Biograd na Moru, Betina, Murter, Kornati) – Marina Drage (5 sidara) daje destinaciji diferencijaciju i podiže razinu kvalitete u odnosu na konkurentne marine – Nedostatak je ograničena diversifikacija charter ponude i manji broj subjekata u odnosu na druge destinacije – Pakoššana još uvijek nemaju dovoljno prepoznatljiv brend u nautičkom segmentu – Ponuda tura i izleta na Kornate te agencije s iznajmljivanjem plovila
<p>Komunikacijske aktivnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Promocija nautičke ponude Pakoššana djelomično je uključena u komunikacijske kanale TZO Pakoššana (<i>web</i> stranica, društvene mreže) – U ponudi su naglašeni izleti na Kornate, no nedostaje izdvojena i profilirana brošura posvećena isključivo nautičkom turizmu – Digitalna signalizacija i interaktivne karte nisu dovoljno razvijene – Nema sustavnog <i>storytellinga</i> o ribarskoj tradiciji, brodogradnji ili životu na moru
<p>Prijedlozi inoviranja ponude</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Razvoj Marine Pakoššana (projekt od posebnog značaja) kao strateški važan korak u pozicioniranju općine Pakoššana kao nautičke destinacije – Razvoj koncepta „zelene marine“ kroz primjenu solarne energije, sustava za gospodarenje otpadom, punionica za električne brodove te uspostavu ekosidrišta na Vrgadi i u atraktivnim uvalama – Diversifikacija <i>charter</i> ponude (motorne brodice, jedrilice, luksuzne jahte) uz organizaciju regata i tematskih krstarenja te povezivanje s lokalnim OPG-ovima kroz nautičko-gastro pakete – Oblikovanje tura koje povezuju kulturne znamenitosti, ruralna gospodarstva i <i>outdoor</i> aktivnosti u jedinstvene paket aranžmane – Uvođenje programa obuke i suradnja s obrazovnim institucijama radi stvaranja specijaliziranih kadrova u nautičkom turizmu – Konkurentnost destinacije može se graditi kroz povezivanje nautičkog turizma s kulturnim, ruralnim i <i>outdoor</i> turizmom, čime se produžuje sezona i povećava ukupna vrijednost destinacije – Mogućnost razvoja prepoznatljivih nautičkih manifestacija uz jaču prisutnost na specijaliziranim platformama
<p>Prijedlozi inoviranja marketinške strategije</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Pozicioniranje Pakoššana kao „boutique nautičke destinacije“ s naglaskom na ekskluzivnost, održivost i autentičnost – Izrada digitalne brošure o nautičkom turizmu Pakoššana – Kreiranje 360° virtualne ture marina i sidrišta – Uvođenje digitalnih alata poput interaktivnih karata i charter aplikacija, čime se unaprjeđuje online promocija i povećava vidljivost destinacije – Brendiranje manifestacija poput regata kao prepoznatljivih nautičkih <i>evenata</i> – Aktivno sudjelovanje na specijaliziranim nautičkim sajmovima – Partnerstva s međunarodnim <i>charter</i> platformama i buking portalima

Izvor: izrada autora

2.5. Ruralni turizam

Ruralni turizam ima značajan potencijal razvoja zahvaljujući prirodnim resursima, tradicijskom krajoliku i očuvanim običajima lokalnog stanovništva. Konkurentnost ruralnog turizma još uvijek nije proporcionalna tim potencijalima. Prioritet je oblikovanje prepoznatljivog ruralnog proizvoda koji će objediniti autentične vrijednosti prostora – poljoprivredu, gastronomiju, obrte, kulturni krajolik i način života te ih povezati s turističkim aktivnostima. Time se može stvoriti održiva i diferencirana ponuda koja će pridonijeti očuvanju identiteta i produženju sezone.

Tablica 8: Potencijal za razvoj ruralnog turizma

<p>Preduvjeti razvoja (resursi, atrakcije, turistička infrastruktura)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Izrazito plodna zemlja – Tradicijski krajolik (maslinici, vinogradi, polja, pašnjaci, suhozidi) – OPG-ovi i mala poljoprivredna gospodarstva s ponudom autohtonih proizvoda (maslinovo ulje, vino, smokve, med) – Ruralne kuće, konobe i smještajni kapaciteti u autentičnom okruženju – Kulturno-povijesni elementi ruralnog prostora (mlinice, bunari, stari običaji i manifestacije) – Potencijal za razvoj edukativnih i iskustvenih programa (radionice starih zanata, berba maslina, branje ljekovitog bilja) – Povezanost s prirodnim atrakcijama (Vransko jezero, polja, šumski krajolik) i mogućnost integracije s <i>outdoor</i> aktivnostima
<p>Razina konkurentnosti turističkog proizvoda</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljna svijest o mogućnostima ruralnog turizma – Razina ponude ruralnog turizma nije proporcionalna prirodnim, tradicijskim i kulturnim preduvjetima prostora – Nedovoljno profilirana i objedinjena ponuda ruralnih iskustava (OPG-ovi, radionice, berbe, tradicijski obrti) s potencijalom jačeg plasmana na međunarodnom tržištu i brendiranja kao cjelogodišnji proizvod, osobito u kombinaciji s ekoturizmom i <i>outdoor</i> aktivnostima – Postoje osnovni elementi infrastrukture (ruralni smještaj, vinarija, uljara, konobe, seoska domaćinstva), ali je potrebna bolja interpretacija, kategorizacija i digitalizacija sadržaja – Ograničena vidljivost ruralnih sadržaja na službenim komunikacijskim kanalima destinacije – Pozitivni primjeri postojeće ponude: nagrađivana maslinova ulja, domaće vino, tradicijske radionice, autentične konobe
<p>Komunikacijske aktivnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljna promocija i interpretacija ruralnih resursa (OPG-ovi, maslinici, vinogradi, tradicijski obrti) – Ograničena digitalna signalizacija i nedostatak interaktivnih sadržaja vezanih uz ruralne atrakcije – Pozitivni primjeri kvalitetne komunikacije: promocija nagrađivanih maslinovih ulja, lokalnih suvenira i autentičnih konoba – Nedovoljno naglašena promocija ruralnih doživljaja u službenim komunikacijskim kanalima destinacije – Nepostojanje objedinjene brošure ruralnog smještaja, digitalnog vodiča ili interaktivne karte ruralne gastro ponude

	<ul style="list-style-type: none"> – Ograničeni digitalni sadržaji posvećeni ruralnom turizmu (mobilne aplikacije, virtualne ture OPG-ova, <i>storytelling</i> o tradiciji) – Potencijal za razvoj <i>storytellinga</i> – povezivanje ruralnih priča s identitetom mjesta (berba maslina, rad u vinogradu, izrada suhozida, lokalne gastronomske tradicije)
<p style="text-align: center;">Prijedlozi inoviranja ponude</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Agroturizam – život na selu <ul style="list-style-type: none"> – Razvoj tematskih programa boravka na OPG-ovima (sudjelovanje u berbi maslina, vinogradarstvu, pčelarstvu) – Radionice pripreme tradicionalnih jela (priprema ribljih jela, suhe smokve, maslinovo ulje) – Uključivanje djece i obitelji kroz „dan na selu“ s domaćim životinjama i radionicama 2. Edukativni i iskustveni programi <ul style="list-style-type: none"> – Radionice starih zanata (suhozidari, kovači) uz mogućnost praktičnog sudjelovanja turista – Škola bilja – branje i učenje o ljekovitom i aromatičnom bilju (kadulja, smilje, lavanda) – Interpretacijske ture kroz ruralni krajolik 3. Eno-gastro turizam – okusi i mirisi ruralnog kraja <ul style="list-style-type: none"> – Organizacija enogastro ruta kroz maslinike i vinograde. – Degustacije maslinovih ulja, vina i domaćih proizvoda u kombinaciji s <i>storytellingom</i> o obiteljskim tradicijama – Razvoj tematskih gastro večeri u konobama i dvorištima OPG-ova – Ruralni smještaj i doživljaji – Razvoj autentičnog smještaja u starim kamenim kućama i konobama – Glamping u ruralnom okruženju uz ponudu domaće hrane i sudjelovanje u poljoprivrednim aktivnostima – Povezivanje smještaja s <i>wellbeing</i> elementima (aromaterapija, biljni čajevi, masaže s eteričnim uljima lokalnog bilja) 4. Manifestacije i događaji <ul style="list-style-type: none"> – Organizacija događaja „Dani ruralne baštine“ – predstavljanje zanata, gastronomije, običaja i folklor – Manji sezonski događaji (berba maslina, pečenje rakije, vinogradarski radovi). – Suradnja lokalnih KUD-ova i klapa kroz večeri folklor i pjesme
<p style="text-align: center;">Prijedlozi inoviranja marketinške strategije</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Osmišljavanje promotivnih aktivnosti kroz multimedijalne i interaktivne kampanje (digitalne brošure o ruralnim iskustvima, 360° video sadržaji o berbi maslina i vinograda, virtualne ture kroz OPG-ove i tradicijske radionice) – Brendiranje ključnih ruralnih proizvoda i događaja (berba maslina, Dani ruralne baštine, radionice suhozida) uz <i>storytelling</i> temeljen na tradiciji i načinu života lokalne zajednice – Nadogradnja destinacijskog brenda elementima ruralnog turizma – pozicioniranje općine Pakoštane kao autentične destinacije koja spaja poljoprivredu, gastronomiju i kulturni krajolik s turističkim iskustvima – Primjena AI i AR tehnologija – kreiranje digitalnih avatara (npr. „Čuvar maslinika“) kojima se gosti mogu identificirati u promotivnim kampanjama i tijekom posjeta OPG-ovima ili radionicama – Razvoj mobilne aplikacije za ruralna iskustva s personaliziranim preporukama (npr. koju radionicu, OPG ili degustaciju posjetiti), <i>gamifikacijom</i> (skupljanje

	<p>bedževa za berbu maslina, izradu kruha, sudjelovanje u radionicama) i povezivanjem s lokalnim proizvođačima</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Storytelling</i> kroz tradicijske resurse i <i>influencer marketing</i> – promocija mirisa i okusa ruralnog kraja (maslinovo ulje, vino, smokve, med) putem digitalnih narativa i suradnje s <i>influencerima</i> specijaliziranim za gastronomiju. Korištenjem društvenih mreža, promotivnih filmova i autentičnih priča lokalnih proizvođača, stvara se snažna poveznica s <i>wellbeing</i> i eko-ruralnim doživljajem, čime se povećava vidljivost i privlačnost destinacije na domaćem i međunarodnom tržištu
--	---

Izvor: izrada autora

2.6. Događajni (event) turizam

Općina Pakoštane ima visoki potencijal za jačanje događajnog turizma, koristeći svoj povoljan prometni položaj, blagu klimu, prirodne ljepote te bogatu tradiciju i kulturnu baštinu (Tablica 9). Uz unapređenje postojećih događaja, jačanje infrastrukture i inovativne pristupe u kreiranju novih događaja moguće je stvoriti cjelogodišnju ponudu koja privlači različite segmente turističkog tržišta.

Tablica 9: Potencijal za razvoj događajnog (event) turizma

Preduvjeti razvoja (smještaj, turistička infrastruktura, tipovi događaja)	<ul style="list-style-type: none"> – Općina Pakoštane smještena je u obalnom dijelu Zadarske županije uz glavnu cestovnu vezu između Zadra i Šibenika – Općina Pakoštane se ističe bogatom tradicijom i kulturnom baštinom, raznovrsnom prirodnom osnovom i blagom klimom – Događajni turizam u Općini Pakoštane može se osloniti na lokalnu povijest, kulturu, tradiciju, običaje i prirodne ljepote, na spoju mora, kopna i jezera, što uz blagu klimu čini odličan potencijal za organizaciju događanja tijekom cijele godine
Razina konkurentnosti turističkog proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> – Konkurentnost turističkih proizvoda u segmentu događajnog turizma općine Pakoštane vidljiva je u posjećenosti događaja, posebice tijekom ljetne turističke sezone – Istaknutiji događaji su: Dani Vitezova vranskih, večeri folklor, proslava crkvenih blagdana, Dan PP Vranskog jezera, Materine užance te ostali <i>outdoor</i> događaji, koncerti i gastro događanja
Komunikacijske aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – Tržišna prepoznatljivost Općine Pakoštane kao destinacije event turizma vrši se putem sljedećih komunikacijskih aktivnosti i platformi: web stranice TZO Pakoštane; društvenih mreža; prijenos najava evenata i članaka u digitalnim medijima
Prijedlozi inoviranja ponude	<ul style="list-style-type: none"> – Uz uvođenje novih događaja, postojeće događaje tijekom ljetne turističke sezone moguće je unaprijediti ulaganjem u digitalne alate (projekcije, AR, proširenu stvarnost i dr.) – Također za stalne goste u destinaciji potrebno je doradivati i inovirati događaje, posebice one koji se oslanjaju na lokalnu kulturnu baštinu, tradicijske elemente i <i>outdoor</i>. – Posebnu pažnju treba usmjeriti na produljenje turističke sezone u općini Pakoštane kroz događajni turizam izvan ljetnih mjeseci, a oslanjajući se na tradicijske autohtone i autentične događaje kao što su: jesenski event;

	<p>berbe maslina koji bi mogao uključivati vođene ture kroz maslinike, radionice proizvodnje maslinovog ulja i degustacije</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zimski event; poput adventa u Općini, mogli bi kombinirati božićne sajmove s lokalnim delicijama i glazbenim nastupima; proljetni event; usmjereni na autohtono aromatično mediteransko bilje, mogli bi promovirati wellbeing turizam kroz radionice izrade prirodne kozmetike i kulinarske tečajeve s naglaskom na mediteranske okuse. Razvoj događaja uz tradicijske običaje u vrijeme Velikog tjedna i Uskrsa. Također organizacijom tematskih događanja poput “Dana kadulje” mogli bi promovirati aromaterapijske tretmane i prirodnu kozmetiku, jačajući brend Pakoštana kao destinacije za zdravlje i opuštanje – Cjelogodišnji event; organizirana sportska i rekreativna događanja na moru i kopnu (regate, utrke, sportske pripreme..) također bi u pred i post sezoni mogla dodatno nadopuniti i produžiti dio godine s višom popunjenošću turističkih kapaciteta. Organizacija ornitološkog festivala posvećenog Vranskom jezeru, uz ekološke radionice i fotografska natjecanja usmjerena na prirodne ljepote Parka prirode mogla bi aktivirati i unutrašnji dio prostora Općine – Za daljnji razvoj događajnog turizma u općini Pakoštane potrebno je ulaganje u javnu infrastrukturu (površine na otvorenom i dvorane), kao i daljnje jačanje promocije, primjerice putem digitalnih platformi – Kako bi <i>event</i> turizma imao pozitivni razvojni trend potrebno je kontinuirano raditi na usavršavanju zaposlenika/dionika: jačanjem kompetencija organizatora <i>eventa</i>, organizacijom specijaliziranih edukacija, razmjenom iskustava
<p>Prijedlozi inoviranja marketinške strategije</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Općina Pakoštane ima visoki potencijal za jačanje događajnog turizma, kombinirajući prirodne ljepote, bogatu kulturnu baštinu i inovativne pristupe kako bi stvorila cjelogodišnju autentičnu ponudu koja privlači različite segmente turističkog tržišta – Marketinške strategije potrebno je nadograđivati kroz: digitalni marketing događanja (stalnu promociju na novim tržištima, izbjegavanje preklapanja termina s <i>eventima</i> u okruženju), unaprjeđenje događaja (novi formati događanja (hibridna, digitalna, <i>immersive experience</i>), primjena novih tehnologija za praćenje i analizu posjetitelja) te kontinuirano brendiranje destinacije (pozicioniranje općine Pakoštane kao destinacije s autentičnim događajima, naglasak na sigurnost, pristupačnost i raznolikost ponude)

Izvor: izrada autora

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane definira sadašnje stanje konkurentnosti kao i konkretne prijedloge inoviranja ponude i promocije posebnih oblika turizma proporcionalno financijskim i kadrovskim mogućnostima na temelju anticipiranja budućih tržišnih promjena. Analizi potencijala ključnih proizvoda će doprinijeti pokazatelji održivosti (poglavljje 4) i prihvatnog kapaciteta (poglavljje 5) i rezultati provedenih anketiranja (poglavljje 3) u funkciji ostvarenja sustava ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti (poglavljje 6) na temelju projekata razvoja (poglavljje 8).



3. REZULTATI PROVEDENIH ANKETNIH ISTRAŽIVANJA

U funkciji izrade Plana upravljanja destinacijom općine Pakoštane za razdoblje 2025. - 2029. provedena su tri anketiranja: turista, lokalnog stanovništva i dionika. Detaljni rezultati analize anketiranja se nalaze u prilogu 1. plana upravljanja destinacijom. Ključni rezultati su prema smjernicama korišteni za izračun obveznih i specifičnih pokazatelja održivosti i pokazatelja prihvatnog kapaciteta.

3.1. Rezultati istraživanja turista

Istraživanje zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja provedeno je prema *Smjernicama za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji* (MINTS, 2025). Cilj istraživanja bio je analizirati ukupno iskustvo boravka turista te prepoznati ključne čimbenike zadovoljstva, lojalnosti i percepcije održivosti destinacije. Sažetak prikazuje glavne nalaze istraživanja zadovoljstva i lojalnosti turista u općini Pakoštane, s naglaskom na održivost i kvalitetu turističkog iskustva.

Podaci su prikupljeni tijekom turističke sezone 2025. godine na području općine Pakoštane, obuhvaćajući četiri prostorne zone: Pakoštane, Drage, Vrgada i Vrana. Analiza je

provedena na uzorku od 542 ispitanika, među kojima su turisti u komercijalnom smještaju (n = 277), nekomercijalnom smještaju (n = 108) te jednodnevni posjetitelji (n = 157). Rezultati su prikazani kroz obvezne i specifične pokazatelje održivosti i prihvatnog kapaciteta te dodatne pokazatelje razvoja destinacije.

3.1.1. Sažetak ključnih nalaza

Obvezni pokazatelji održivosti za općinu Pakoštane potvrđuju visoko zadovoljstvo i lojalnost turista. Ukupni indeks zadovoljstva iznosi 75,78%, s najboljim rezultatima u zonama Vrana i Vrgada. Najzadovoljniji su turisti u komercijalnom smještaju (77,83%), a neto spremnost na preporuku (NPS) najviša je u istom segmentu (43,68%). Rezultati upućuju na pozitivan doživljaj destinacije i potencijal za daljnje jačanje imidža kroz iskustveni i održivi turizam.

Specifični pokazatelji održivosti za općinu Pakoštane pokazuju stabilnu bazu lojalnih turista i snažnu orijentiranost na individualni dolazak. Više od polovice turista (57,3%) već je ranije posjetilo destinaciju, što ukazuje na dobru razinu privrženosti. Većina turista dolazi osobnim vozilom (oko 79%), dok je udio dolazaka javnim prijevozom nizak (16%). Prosječna dnevna potrošnja turista iznosi 64,81 € u komercijalnom i 39,36 € u nekomercijalnom smještaju.

3.1.1.1. Pokazatelji prihvatnog kapaciteta

Gužva i buka nisu prepoznate kao ozbiljan problem za većinu turista, iako ih jednodnevni posjetitelji češće navode kao otežavajući čimbenik boravka (gužva 36,13%, buka 42,95%). Prometna protočnost i parkirališni kapaciteti ocijenjeni su kao segmenti s mogućnošću poboljšanja, osobito u središnjoj zoni Pakoštane.

Obavezni pokazatelji prihvatnog kapaciteta upućuju na dobro vizualno iskustvo, ali i opterećenja u vrhuncu sezone. Najviše smeta gužva i buka jednodnevnim posjetiteljima (gužva 36%, buka 43%), dok je segment turista osjetno manje nezadovoljan.

Turisti su najzadovoljniji ljepotom mjesta i atmosferom boravka, s prosječnim udjelom zadovoljnih od 70,76% u komercijalnom smještaju. Zadovoljstvo kvalitetom smještaja iznosi 58,82%, s najvišim ocjenama u zoni Vrana (83,33%). Uređenost mjesta i atrakcija zabilježila je umjerene ocjene (56,68% zadovoljnih u komercijalnom smještaju). Promet je ocijenjen srednjim zadovoljstvom (turisti u komercijalnom smještaju).

Kvaliteta smještaja je većinom zadovoljavajuća (58,8% ukupno; hoteli 76%, objekti u domaćinstvu 64%, kampovi 49%). Gotovo trećina turista i polovica jednodnevnih posjetitelja smatra da nedostaju sadržaji u mjestu, percepcija neprimjerenih sadržaja je viša kod jednodnevnih posjetitelja. Po zonama, najpovoljnije ocjene često bilježe mirnije zone Vrana i Vrgada, dok središnje zone (Pakoštane, Drage) češće iskazuju izazove gužve, buke i sadržaja.

Kao najčešće nedostajuće sadržaje ispitanici navode kulturna događanja, večernje programe, više zelenila, bolje održavanje plaža i javnih površina te dodatne sadržaje za mlade.

3.1.1.2. Dodatni pokazatelji razvoja destinacije

Dodatni pokazatelji razvoja destinacije potvrđuju stabilnu razinu zadovoljstva i dobru percepciju kvalitete boravka u općini Pakoštane. Više od polovice turista u komercijalnom smještaju (54%) zadovoljno je omjerom cijene i kvalitete, dok je zadovoljstvo cijenama u ugostiteljstvu i trgovinama umjereno (oko 40–42%). Polovica ispitanika procjenjuje da destinacija pruža dobru vrijednost za novac i kvalitetnu turističku ponudu (oko 50%), uz nešto više ocjene među turistima u komercijalnom smještaju. Glavni izvori informacija su osobno iskustvo i preporuke prijatelja, uz rastuću važnost društvenih mreža i digitalnih platformi. Turisti najviše cijene ljepotu krajolika, sigurnost, gostoljubivost i mogućnosti rekreacije, dok su niže ocjene vezane uz javni prijevoz i održavanje prostora. Rezultati upućuju na uravnotežen razvoj destinacije, s dobrim dojmom kvalitete i prostora za poboljšanja u pristupačnosti, informiranju i infrastrukturnim sadržajima.

Tablica 10: Ključni pokazatelji zadovoljstva i održivosti

Pokazatelj	Turisti u komercijalnom smještaju	Turisti u nekomercijalnom smještaju	Jednodnevni posjetitelji
Indeks zadovoljstva boravkom	77,83%	72,72%	74,50%
Udio ponovljenih turista	57,30%	-	-
Zadovoljstvo kvalitetom smještaja	58,82%	-	-
Zadovoljstvo ljepotom mjesta	70,76%	50,93%	53,50%
Zadovoljstvo uređenjem mjesta	56,68%	46,30%	51,59%
Zadovoljstvo pruženom vrijednosti za novac	49,46%	45,37%	40,76%
Zadovoljstvo gastronomijom	49,00%	44,79%	49,03%
Zadovoljstvo događanjima i manifestacijama	51,39%	46,88%	53,55%
Udio nezadovoljnih bukom	17,05%	22,64%	42,95%
Udio nezadovoljnih gužvom	24,72%	28,57%	36,13%
Glavni oblik prijevoza	89,51% automobil	50,94% automobil	55,41% automobil
Najčešći izvori informacija	Preporuke, iskustvo, društvene mreže	Google, preporuke, mediji	Preporuke, društvene mreže, iskustvo

Izvor: izrada autora

Razlike u ocjeni rezultata indeksa zadovoljstva destinacijom u odnosu na pojedinačne elemente (ljepota, uređenost, promet, pružena vrijednost za novac i turistička ponuda) očekivane su i rezultat su različite metodologije izračuna. Indeks zadovoljstva izražava ukupni dojam boravka u destinaciji na temelju kombinacije triju varijabli i standardiziran je na skali od 0 do 100, dok su pojedinačne ocjene zadovoljstva izračunate kao udio ispitanika koji su na svaku tvrdnju odgovorili s najvišim ocjenama (6 ili 7). Stoga su vrijednosti indeksa u pravilu više od udjela zadovoljnih po pojedinim elementima, jer odražavaju opći doživljaj destinacije, a ne samo procjenu pojedinih aspekata ponude.

3.1.2. Strateški uvid i preporuke

Istraživanje potvrđuje da Pakoštane uživaju visoku razinu zadovoljstva posjetitelja i snažan potencijal za održiv razvoj turizma. Prirodna ljepota, sigurnost i gostoljubivost ostaju temeljne vrijednosti destinacije, dok su glavni izazovi povezani s prometnom infrastrukturom i sezonskom koncentracijom posjetitelja. Temeljne preporuke obuhvaćaju:

- Očuvati visoku razinu zadovoljstva i lojalnosti stalnih turista, osobito u zonama Vrana i Vrgada, kroz programe vjernosti i poosobljene usluge.
- Ulagati u uređenost prostora i prometnu protočnost, posebno u središnjoj zoni Pakoštane gdje su gužva i buka izraženiji problemi.
- Razvijati kulturne i zabavne sadržaje izvan glavne sezone, s naglaskom na manifestacije koje povezuju lokalnu baštinu, gastronomiju i identitet mjesta.
- Jačati komunikaciju prema tržištu kroz digitalne kanale, jer društvene mreže i *online* recenzije imaju ključnu ulogu u privlačenju novih turista.
- Sustavno pratiti zadovoljstvo bukom, gužvom i cijenama kao pokazatelje kvalitete boravka.

Rezultati potvrđuju pozitivan imidž destinacije i upućuju na stabilan potencijal za održivi razvoj i jačanje konkurentnosti. Daljnji razvoj treba usmjeriti prema podizanju kvalitete ponude, ravnomjernom prostornom razvoju i većoj raznolikosti sadržaja koji će zadržati autentičnost mjesta i osigurati dugoročnu konkurentnost destinacije.

3.2. Rezultati istraživanja lokalnog stanovništva

Istraživanje o stavovima lokalnog stanovništva općine Pakoštane o utjecaju turizma provedeno je prema metodologiji Ministarstva turizma i sporta s ciljem procjene percepcije održivosti i kvalitete života u kontekstu turističkog razvoja. Rezultati su prikazani kroz četiri skupine pokazatelja: obvezne i specifične pokazatelje održivosti te obvezne i dodatne pokazatelje prihvatnog kapaciteta.

Podaci su prikupljeni u rujnu i listopadu tijekom turističke sezone 2025. godine na području općine Pakoštane, obuhvaćajući četiri prostorne zone: Pakoštane, Drage, Vrgada i Vrana. Analiza je provedena na uzorku od 505 ispitanika, među kojima su stanovnici koji ostvaruju prihod od turizma (n = 352) i stanovnici bez turističkih prihoda (n = 153). Rezultati

su prikazani kroz obvezne i specifične pokazatelje održivosti, pokazatelje prihvatnog kapaciteta te dodatne pokazatelje razvoja destinacije.

3.2.1. Sažetak ključnih nalaza

Zadovoljstvo turizmom: ukupno 42,5% zadovoljnih; viši udio među stanovnicima s prihodom od turizma (45,6%) nego bez prihoda (29,2%).

Kvaliteta života: pozitivnu percepciju utjecaja turizma iskazuje 77,7% stanovnika (s prihodom od turizma 84,3%; bez prihoda od turizma 51,6%). Zadovoljstvo životom u mjestu iznosi 50,6% (s prihodom od turizma 51,8%; bez prihoda od turizma 46,2%).

Identitet mjesta: prevladava pozitivan učinak turizma (ukupno 51,3%; s prihodom od turizma 53,4%; bez prihoda od turizma 42,3%), uz nizak udio negativnih percepcija (ukupno 18,5%).

Stres od turizma: većina je u umjerenom ili visokom stresu (ukupno 90,9%; s prihodom 89,9%; bez prihoda 95,7%), pri čemu je visoki stres rijedak (3,6% ukupno).

Slijedi sažeti prikaz ključnih nalaza o učincima turizma na svakodnevicu, prostor, cijene, javne sadržaje i razvojne prioritete lokalne zajednice, s istaknutim razlikama između kućanstava koja ostvaruju prihode od turizma i onih bez takvih prihoda.

Tablica 11: Sažetak pokazatelja prihvatnog kapaciteta

Područja/teme obuhvaćene pokazateljima	Opis / Sažetak rezultata
Blagostanje svakodnevice	78,7% stanovnika vidi turizam kao faktor koji održava ili unapređuje kvalitetu života (s prihodom od turizma 84,3%; bez prihoda od turizma 56,9%).
Izgled i javni prostor	48,4% smatra da turizam čini mjesto ljepšim; 37,5% procjenjuje da je korištenje javnog prostora prikladnije za potrebe stanovnika (niže kod kućanstava bez prihoda od turizma).
Opterećenja	Buka smeta 19,4% stanovnika; gužve u prometu 50,5%; gužve na ulicama 28,9%; neprimjereno odložen otpad 56,1%.
Apartmentizacija	Negativno je doživljava 27,2% stanovnika (bez većih razlika po skupinama).
Cjenovni pritisci	Velika većina vidi snažan rast cijena zbog turizma: nekretnine 89,7%; najam 86,3%; trgovine 84,1%; ugostiteljstvo 92,3%; ukupni troškovi života 92,6%.
Prioriteti razvoja	Najviši prioritet su novi rekreacijski sadržaji (75,4%) i zabavni festivali (70,8%); povećanje broja nautičkih vezova ima nizak prioritet (20,9%).
Promjene u prostoru	Oko 70% stanovnika percipira negativan utjecaj turizma na izgrađenost i korištenje prostora.

Javni sadržaji	Zadovoljstvo je nisko–umjereno; najbolje su ocijenjeni rekreacijski sadržaji (36,0%) i javni prijevoz (37,2%).
Ekonomska ovisnost o turizmu	Turizam je izvor prihoda za 79,3% kućanstava (glavni 18,8%; dodatni 60,5%).
Zadovoljstvo ponudom	51–60% stanovnika zadovoljno je turističkom ponudom (potražnja 59,4%; gastronomija 59,7%; događanja 57,5%).
Infrastruktura i okoliš	Razvoj komunalne infrastrukture procjenjuje se pretežno pozitivno (~49% pozitivno, ~25% negativno); stanje okoliša uravnoteženo (otprilike polovica pozitivno, trećina negativno).
Vransko jezero	Doprinos privlačnosti percipira se podijeljeno, oko polovice vidi slab do zanemariv doprinos, dok približno trećina ističe znatan razvojni potencijal.

Izvor: izrada autora

3.2.2. Strateški uvid i preporuke

Rezultati pokazuju da lokalno stanovništvo općine Pakoštane turizam prepoznaje kao važan pokretač gospodarskog i društvenog razvoja, ali i kao izvor infrastrukturnih, prostornih i cjenovnih izazova. Udio stanovnika s prihodom od turizma bitno oblikuje percepciju koristi i troškova turizma, što potvrđuje važnost uključivanja šire zajednice u raspodjelu ekonomskih koristi i donošenje razvojnih odluka.

Za održiv i uravnotežen razvoj destinacije preporučuje se:

- Proaktivno upravljanje prostornim i infrastrukturnim kapacitetima, osobito u središnjim i obalnim zonama s najvećim pritiscima;
- Razvoj rekreacijskih, kulturnih i društvenih sadržaja koji pridonose kvaliteti života lokalnog stanovništva tijekom cijele godine;
- Jačanje modela participativnog upravljanja turizmom, kako bi se povećalo povjerenje i zajedničko donošenje odluka između javnog sektora, gospodarstva i stanovnika;
- Diversifikacija ponude i gospodarstva, s naglaskom na valorizaciju prirodnih i kulturnih resursa, posebno Parka prirode Vransko jezero;
- Sustavno praćenje socioekonomskih učinaka turizma kroz redovita istraživanja lokalne percepcije i kvalitete života.

Dugoročna održivost destinacije temeljit će se na partnerstvu između stanovnika, lokalne uprave i turističkog sektora, uz zajedničku viziju turizma koji unapređuje životnu kvalitetu i čuva prepoznatljiv identitet Pakoššana.

3.3. Rezultati anketiranja dionika

Istraživanje je provedeno tijekom ljeta 2025. godine prema Smjernicama Ministarstva turizma i sporta (MINTS, 2025), s ciljem praćenja održivosti poslovanja gospodarskih subjekata u turizmu. U istraživanju je sudjelovalo 67 gospodarskih subjekata, među kojima

prevladavaju smještaj u domaćinstvu i kampovi, čime je osigurana reprezentativnost u odnosu na gospodarsku strukturu turističke djelatnosti u destinaciji.

3.3.1. Sažetak ključnih nalaza

U nastavku su sažeto prikazani najvažniji rezultati istraživanja o gospodarskim subjektima u turizmu općine Pakoštane, s naglaskom na razinu održivog upravljanja resursima, uključivanje lokalne zajednice te obilježja zaposlenosti i poslovne prakse.

Tablica 12: Sažetak ključnih nalaza istraživanja gospodarskih subjekata u turizmu općine Pakoštane

Područja teme obuhvaćene pokazateljima	Opis / Sažetak rezultata
Upravljanje vodom	Samo 3,03% gospodarskih subjekata primjenjuje mjere štednje vode, dok 1,5% koristi alternativne izvore, poput skupljene kišnice.
Gospodarenje otpadom	23,08% subjekata razdvaja otpad, a 64,71% ugostiteljskih objekata provodi mjere smanjenja otpada od hrane.
Energija i klimatske promjene	Rješenja za ublažavanje klimatskih promjena implementiralo je 3,08% subjekata; nijedan ne posjeduje energetska certifikat.
Lokalni proizvodi i usluge	82,54% subjekata koristi lokalno proizvedenu hranu, piće, dobra i usluge, što predstavlja visok pokazatelj održivosti i povezanosti turizma s lokalnim gospodarstvom.
Zaposlenost	81,36% zaposlenih je u dobi od 25–49 godina; 50% ima srednju stručnu spremu; 48,6% radnika zaposleno je sezonski, što potvrđuje izraženu sezonalnost poslovanja.
Pristupačnost	Udio pristupačnih smještajnih jedinica procjenjuje se na 47,83%, uz napomenu o mogućem nerazumijevanju pojma pristupačnosti među ispitanicima.

Izvor: izrada autora

3.3.2. Strateški uvid i preporuke

Rezultati pokazuju nisku razinu implementacije mjera održivog upravljanja resursima, ali istodobno potvrđuju visoku razinu povezanosti turizma s lokalnom gospodarstvom i zajednicom.

Preporučuje se:

- sustavno poticanje energetske učinkovitosti i štednje vode,
- edukacija poduzetnika o održivom gospodarenju otpadom,
- jačanje suradnje s lokalnim proizvođačima i stvaranje poticajnog okruženja za cirkularnu ekonomiju,

- uspostava programa za poticanje cjelogodišnjeg zapošljavanja i smanjenje sezonalnosti.

Gospodarski subjekti općine Pakoštane predstavljaju temelj lokalne turističke ekonomije, ali održivost njihova poslovanja zahtijeva snažniju institucionalnu podršku, edukaciju i dugoročno planiranje. Daljnje praćenje ovih pokazatelja ključno je za uravnotežen razvoj destinacije i podizanje standarda održivog turizma.



4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE

Pokazatelji održivosti izračunavaju se i analiziraju u svrsi formiranja strukture i smjernica za sustavno praćenje, ocjenjivanje i poboljšavanje održivosti destinacije u odnosu na početnu vrijednost ustanovljenu ovim Planom upravljanja destinacijom. Analiza pokazatelja održivosti bazirana je na petogodišnjem razdoblju (2020.-2024.). Pri tome, 2024. godina uzeta je kao referentna godina za praćenje obveznih i specifičnih pokazatelja održivosti, navedenih u nastavku.

4.1. OBVEZNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI

Prema Zakonu o turizmu (NN 156/23), pokazatelji održivosti osnova su svakog Plana upravljanja destinacijom. Popis obveznih pokazatelja, njihova obilježja, podaci koje uključuje metodologija njihova izračuna i učestalost mjerenja propisani su Prilogom III. Pravilnika o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/2024).

Tablica 13: Popis obveznih pokazatelja održivosti s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu

Rbr.	Pokazatelj	Područje održivosti	Kod pokazatelja/ Tematsko područje	Vrijednost za destinaciju 2024.																								
1.	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone	Društveni	ZL-1 / Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	217,32																								
2.	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	Društveni	ZL-2 / Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	42,54%																								
3.	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji	Društveni	ZT-1 / Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom	75,78% (indeks zadovoljstva)																								
4.	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom	Društveni/ upravljanje	PD-1 / Pristupačnost destinacije	0%																								
5.	Broj organiziranih turističkih ambulanti	Društveni	SD-1 / Sigurnost destinacije	0																								
6.	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (po osobi i po noćenju)	Okolišni	UVR-1 / Upravljanje vodnim resursima	273%																								
7.	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (u tonama)	Okolišni	GO-1 / Gospodarenje otpadom	354,12%																								
8.	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije	Okolišni – priroda	BR-1 / Zaštita bioraznolikosti	50,63%																								
9.	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije	okolišni – klima	UEN-1 / Održivo upravljanje energijom	48,40%																								
10.	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	okolišni – klima	UPK-1 / Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama	NE																								
11.	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem	Ekonomski	TP-1 / Turistički promet	35472																								
12.	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji	ekonomski	TP-2 / Turistički promet	7,57																								
13.	Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	ekonomski	PGS-1 / Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu	<p>Prosjek br. zaposlenih u djelatnosti „I“ u odnosu na uk. br. zap. po mjesecima</p> <table border="1"> <tr><td>I.</td><td>8,60%</td></tr> <tr><td>II.</td><td>17,72%</td></tr> <tr><td>III.</td><td>18,32%</td></tr> <tr><td>IV.</td><td>20,29%</td></tr> <tr><td>V.</td><td>26,17%</td></tr> <tr><td>VI.</td><td>32,80%</td></tr> <tr><td>VII.</td><td>34,77%</td></tr> <tr><td>VIII.</td><td>34,19%</td></tr> <tr><td>IX.</td><td>26,71%</td></tr> <tr><td>X.</td><td>18,32%</td></tr> <tr><td>XI.</td><td>17,34%</td></tr> <tr><td>XII.</td><td>16,74%</td></tr> </table>	I.	8,60%	II.	17,72%	III.	18,32%	IV.	20,29%	V.	26,17%	VI.	32,80%	VII.	34,77%	VIII.	34,19%	IX.	26,71%	X.	18,32%	XI.	17,34%	XII.	16,74%
I.	8,60%																											
II.	17,72%																											
III.	18,32%																											
IV.	20,29%																											
V.	26,17%																											
VI.	32,80%																											
VII.	34,77%																											
VIII.	34,19%																											
IX.	26,71%																											
X.	18,32%																											
XI.	17,34%																											
XII.	16,74%																											

14.	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	ekonomski	PGS-2 / Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu/ Turistički promet	nije moguće utvrditi
15.	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija	prostorni/ upravljanje	TI-1 / Turistička infrastruktura	detaljno u tablici izračuna
16.	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom	prostorni/ upravljanje	OUD-1 / Održivo upravljanje destinacijom	/
17.	Broj ostvarenih noćenja u smještaju u destinaciji po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS	prostorni/ upravljanje	OUP-2 / Održivo upravljanje prostorom	1,80

Izvor: NN 112/2024, Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma; izračun autora prema prikupljenim podacima

Obvezni pokazatelji održivosti destinacije uključuju pokazatelje kojima se mjeri utjecaj turizma na društvo, na okoliš, na ekonomiju te na prostor destinacije.

4.1.1. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

4.1.1.1. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Tablica 14: Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u odnosu na stotinu stalnih stanovnika u vršnom mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture, tako i u društvenom.
Izvor podataka	eVisitor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
2024.	Budući se radi o objektivnom pokazatelju intenziteta turizma, potrebno ga je pratiti kako bi se prevenirala daljnja saturacija prostora, infrastrukture i negativni utjecaji na stanovništvo koje je prema vrijednosti ovog pokazatelja dvostruko nadmašeno brojem turista u vršnoj sezoni.
217,32*	

*Kao ulazni podatak za izračun (broj stanovnika u 2024.) uzet je posljednji dostupni podatak procjene stanovništva DZS (za 2023.), budući je procjena broja stanovnika za 2024. godinu u trenutku izračuna pokazatelja dostupna samo za razinu županija.

Tablica 15: Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su zadovoljni turizmom u destinaciji u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine za ITR II
2024.	Zadovoljstvo stanovnika razvojem turizma ključno je za održivo upravljanje destinacijom. Rezultati anketiranja ukazuju da ipak postoji razlika u percepciji stanovništva, vezano uz ostvarivanje prihoda od turizma te da ekonomska korist od turizma oblikuje percepciju utjecaja njegova razvoja. Pri tome,
42,54%	

	zadovoljstvo stanovnika koji ostvaruju prihode od turizma je 45,6%, dok je zadovoljstvo stanovništva koje od turizma nema direktnu korist vidljivo manje - 29,2%. Nezadovoljstvo stanovnika može rezultirati otporom prema ulaganjima u razvoj turizma i negostoljubivom atmosferom u destinaciji, zbog čega je ključno uključiti lokalno stanovništvo razvoj turizma u destinaciji. Na razini pojedinih zona / naselja destinacije, zadovoljstvo turizmom je najniže na Vrgadi (20,83%), slijede Vrana (33,33%) i Drage (40,58%), a Pakoštane imaju najveći udio stanovnika zadovoljnih turizmom (50,93%).
--	---

4.1.1.2. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom

Tablica 16: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)	
Definicija	Procjena zadovoljstva turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja cjelokupnim boravkom u destinaciji na skali od 0 do 100. Procjena neto spremnosti na preporuku na skali od 0 do 100, posebno za turiste koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevne posjetitelje.	
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja	
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine za ITR II	
	2024.	
	Turisti u komercijalnom smještaju	Jednodnevni posjetitelji
Indeks zadovoljstva	77,83%	74,50%
Neto spremnost na preporuku	43,68%	29,30%
<p>Iz vrijednosti indeksa evidentno je zadovoljstvo turista cjelokupnim boravkom u destinaciji. Najviši indeks zadovoljstva zabilježen je kod turista u komercijalnom smještaju, no jednodnevni posjetitelji također iskazuju relativno visoku razinu zadovoljstva što implicira pozitivno iskustvo i kod kraćih boravaka. Najviši indeks zadovoljstva među turistima u komercijalnom smještaju zabilježen je u zonama Vrana (86,72%) i Vrgada (86,33%), dok zona Pakoštane (77,00%) i zona Drage (76,11%) također ostvaruju visoke vrijednosti zadovoljstva. Kod jednodnevnih posjetitelja najvišu razinu zadovoljstva iskazali su posjetitelji u zoni Pakoštane (77,28%), a najnižu u zoni Vrana (72,94%), a rezultati svih zona upućuju na visoku razinu pozitivnog doživljaja.</p> <p>Svi segmenti turista iskazuju pozitivnu neto spremnost na preporuku destinacije. Najveća vrijednost pokazatelja zabilježena je među turistima u komercijalnom smještaju (43,68%), što se interpretira kao dobra razina zadovoljstva i lojalnosti, dok se u usporedbi zona destinacije najveća neto spremnost na preporuku identificira kod turista na otoku Vrgadi i u naselju Vrana (izrazito visoka lojalnost te snažna preporuka turista u komercijalnom smještaju), zbog čega je uputno dalje razvijati doživljajne i interpretacijske elemente ponude u ostale dvije zone.</p>		

4.1.1.3. Pristupačnost destinacije

Tablica 17: Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1)
Definicija	Pokazatelj prikazuje udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom u

	odnosu na ukupan broj atrakcija u destinaciji prepoznatim planom upravljanja.
Izvor podataka	Evidencija TZ-a o pristupačnosti atrakcija (turistički katastar); Evidencija TZ-a Javne turističke infrastrukture (JTI) destinacije za Popis Javne turističke infrastrukture (JTI).
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
2024.	Vrijednost pokazatelja upućuje da nema potpuno pristupačnih atrakcija u destinaciji, iako su neki smještajni kapaciteti prepoznali važnost fizičke pristupačnosti. Samo je jedna plaža djelomično prilagođena osobama s invaliditetom. Turističke informacije nisu dostupne u pristupačnom (WCAG) formatu. Turističkim djelatnicima i lokalnom stanovništvu bilo bi uputno organizirati edukacije o stvaranju uključivih turističkih iskustava u destinaciji.
0%*	

4.1.1.4. Sigurnost destinacije

Tablica 18: Broj organiziranih turističkih ambulanti

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)
Definicija	Pokazatelj je broj organiziranih turističkih ambulanti u svrhu provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima.
Izvor podataka	Jedinica područne (regionalne) samouprave
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
2024.	Na području JLS ne organizira se turistička ambulanta, što bi bilo uputno razmotriti s obzirom na trend rasta broja dolazaka turista. U širem području regionalne samouprave organizirane su ukupno 3 ambulante za posjetitelje.
0	

4.1.2. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

4.1.2.1. Upravljanje vodnim resursima

Tablica 19: Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)
Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine vode isporučene u smještajnim objektima destinacije u odnosu na ukupnu potrošnju vode u destinaciji, koji daje uvid u opterećenje turizma na vodni resurs destinacije.
Izvor podataka	Javni isporučitelji vodne usluge – Vodovod/komunalno poduzeće, interni izvještaji o mjesečnoj potrošnji vode; eVisitor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
2024.	Iz vrijednosti pokazatelja vidljivo je da je finalna potrošnja vode po noćenju turista u smještajnim objektima gotovo tri puta veća od finalne potrošnje vode po stanovniku destinacije. Pokazatelj pruža uvid u opterećenje turizma za vodni resurs destinacije i uputno ga je redovito pratiti budući je voda ograničeni resurs u Jadranskoj Hrvatskoj. Preporučljivo je poduzeti aktivnosti usmjerene na edukaciju i informiranje turista o načinima štedljivog postupanja s vodom u turističkim smještajnim
273%	

	objektima.
--	------------

4.1.2.2. Gospodarenje otpadom

Tablica 20: Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)
Definicija	Pokazatelj prati omjer količina komunalnog otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u usporedbi s količinama otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone po stanovniku, u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja).
Izvor podataka	pružatelj javne usluge; JLS; eVisitor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
2024.	Vrijednost pokazatelja upućuje da se u vrijeme vršne sezone opterećenje destinacijskog sustava prikupljanja otpada povećava 3,5 puta. Iako je iz pokazatelja prihvatnog kapaciteta <i>Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada</i> evidentno da se ova pojava prati povećanjem ljudskih i tehnoloških kapaciteta za zbrinjavanje otpada u destinaciji, ovaj i sve pokazatelje povezane sa zbrinjavanjem otpada je potrebno pažljivo motriti u budućem periodu kako preveliko opterećenje sustava ne bi negativno utjecalo na atraktivnost destinacije.
354,12%	

4.1.2.3. Zaštita bioraznolikosti

Tablica 21: Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)
Definicija	Pokazateljem se definira udio zaštićenih prirodnih područja (dalje u tekstu: ZPP) (kopnenih i morskih) i područja ekološke mreže Natura 2000, u ukupnoj površini destinacije (jedan ili više JLS-ova), te njihova struktura prema kategoriji zaštite.
Izvor podataka	Biportal; Podatci JLS-a
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2024.	Vrijednost pokazatelja upućuje na veliki udio zaštićenih područja u površini JLS. Osim što to implicira potrebu za aktivnostima vezanim za očuvanje bioraznolikosti i održivu upotrebu prirodnih resursa, atraktivnosti koje se mogu ekonomski vrednovati valjalo bi učiniti pristupačnijima.
50,63%*	

*Park prirode Vransko jezero nije cijelom površinom u granicama općine Pakoštane pa je kao ulazni podatak korišten podatak dobiven od PP Vransko jezero o površini PP-a unutar JLS. Također, prostorno je Posebni rezervat Vransko jezero u gabaritima PP-a Vransko jezero, te njegova površina nije dio kalkulacije udjela.

4.1.2.4. Održivo upravljanje energijom

Tablica 22: Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)
Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije, a temelji se na sezonalnosti potrošnje.
Izvor podataka	HEP-ODS; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2024.	Vrijednost pokazatelja indicira da je opterećenje energetske infrastrukture u periodu vršne sezone gotovo 50% veće zbog potrošnje električne energije povezane s potrošnjom turista u smještajnim objektima u odnosu na potrošnju lokalnog stanovništva.
48,40%	

4.1.2.5. Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama

Tablica 23: Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK-1)
Definicija	Pokazateljem se utvrđuje postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
Izvor podataka	Upravni odjeli JLS
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
2024.	Vrijednost pokazatelja, stavljena u kontekst ranjivosti turizma na klimatske promjene i potrebe za dugoročnom održivošću, implicira potrebu za formiranjem sustava koji će integrirati prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika i biti usklađen s regulatornim aktima RH u području prilagodbe klimatskim promjenama (NN 46/20; NN 127/19).
NE	

4.1.3. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti

4.1.3.1. Turistički promet

Tablica 24: Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj dolazaka turista u destinaciji u mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom temeljem broja ostvarenih noćenja što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom kontekstu.
Izvor podataka	eVisitor
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
2024.	Priljev posjetitelja u periodu visoke turističke sezone najrelevantniji je podatak za upravljanje održivošću destinacije, zbog čega je isti potrebno pratiti i u skladu s njegovom vrijednošću upravljati
35472	

	održivošću destinacije.
--	-------------------------

Tablica 25: Prosječna duljina boravka turista u destinaciji

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)
Definicija	Pokazateljem se definira prosječan broj noćenja koje jedan turist ostvari u destinaciji.
Izvor podataka	eVisitor
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
2024.	Pokazatelj prosječne duljine boravka turista u destinaciji stabilan je u periodu 2022.-2024., vrijednosti između 7 i 8 dana, što se smatra pozitivnim u kontekstu upravljanja ljudskim potencijalima potrebnim za održavanje ujednačene razine pružanja turističkih usluga, ali i uočenog trenda smanjenja duljine boravka u destinaciji u širem okruženju.
7,57	

4.1.3.2. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu

Tablica 26: Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)	
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj zaposlenih na mjesečnoj razini u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (dalje u tekstu: NKD).	
Izvor podataka	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje	
2024.	Pregled vrijednosti pokazatelja ukazuje na povećanje zaposlenosti lokalnog stanovništva u djelatnostima pružanja usluga smještaja i pripreme i usluživanja hrane u periodu vezanom uz vršnu turističku sezonu, kada više od trećine stanovnika destinacije radi u turizmu. Broj zaposlenih u djelatnosti I, odnosno fluktuacije tog broja u budućem razdoblju potrebno je motriti budući ukazuju na potencijalne poteškoće u poslovanju gospodarskih subjekata u uslužnim djelatnostima.	
Mj.		Prosjek broja zaposlenih u djelatnosti „I“ u odnosu na ukupan broj zaposlenih (%)
I.		8,60
II.		17,72
III.		18,32
IV.		20,29
V.		26,17
VI.		32,80
VII.		34,77
VIII.		34,19
IX.		26,71
X.		18,32
XI.		17,34
XII.	16,74	

Tablica 27: Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)
Definicija	Pokazateljem se definira poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom godine u

	području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećem NKD-u.
Izvor podataka	FINA/Porezna uprava – podatak iz Registra godišnjih financijskih izvještaja
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
2024.	Vrijednost pokazatelja nije moguće izračunati zbog nedostupnosti ulaznih podataka.

4.1.4. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

4.1.4.1. Turistička infrastruktura

Tablica 28: Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)
Definicija	Pokazateljem se vrši identifikacija i kategorizacija turističkih resursa na području destinacije, uključujući prirodne (parkovi, rezervati, pejzaži) i kulturno-povijesne/antropogene atrakcije (povijesni lokaliteti, muzeji, spomenici, nematerijalna baština).
Izvor podataka	Registar kulturnih dobara RH; Bioportal
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
2024.	
Prirodne atrakcije (Bioportal): <ul style="list-style-type: none"> • PP Vransko jezero • Posebni rezervat Vransko jezero Kulturno-povijesne atrakcije (Registar kulturnih dobara RH): <ul style="list-style-type: none"> • Nepokretna pojedinačna kulturna dobra (stambene građevine: Maškovića Han; sakralne građevine: Crkva Sv. Trojice, Crkva Sv. Andrije, Crkva sv. Nediljice) • Kulturno-povijesna cjelina Pakoštane • Arheološka nalazišta (podvodna: Novovjekovni brodolom, Ostaci antičke arhitekture; kopnena: Arheološko nalazište gradina Samograd, Templarska gradina) 	Identifikacija i kategorizacija turističkih resursa osnova je marketinškog djelovanja u smislu jedinstvene atraktivnosti destinacije, dok paralelno služi kao osnova održivog upravljanja turizmom i očuvanja tih resursa. Pokazatelj <i>Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama</i> ukazuje da područje nije saturirano prirodnim i kulturnim atrakcijama, stoga je postojeće kulturne (ali i prirodne) atrakcije potrebno više turistički valorizirati.

4.1.4.2. Održivo upravljanje destinacijom

Tablica 29: Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD -1)
Definicija	Pokazatelj je definiran kao praćenje statusa implementacije Plana upravljanja, pri čemu je polazište terminski plan aktivnosti i njihove implementacije
Izvor podataka	Turistička zajednica / JLS
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

2024.	
/	

4.1.4.3. Održivo upravljanje prostorom

Tablica 30: Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izgrađenog građevinskog područja JLS

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izgrađenog građevinskog područja JLS (OUP-1)
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih noćenja u smještaju destinacije unutar godine dana po izgrađenom hektaru zona stambene i ugostiteljsko-turističke namjene.
Izvor podataka	eVisitor; PPUG/O (prostorni planovi uređenja gradova/općina)
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
2024.	Ulazni podaci o površini i izgrađenosti građevinskog područja JLS po namjeni zemljišta u prethodnim godinama nisu dostupni, a za potrebe izračuna predmetnog pokazatelja primijenjen je skupni podatak o građevinskom području naselja, bez razdvajanja namjene na stambenu i mješovitu. Pokazatelj je potrebno pratiti jer se turistička aktivnost dobrim dijelom odvija u područjima čija namjena paralelno uključuje život i aktivnosti lokalnog stanovništva destinacije.
1,80	

4.2. SPECIFIČNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI

Iz popisa specifičnih pokazatelja definiranog Prilogom IV. Pravilnika o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/2024) izabrano je 17 specifičnih pokazatelja (Tablica 31), vezanih uz pojedina područja održivosti. Odrednice pokazatelja i metodologija njihova izračuna preuzete su iz istog izvora, koji definira kako je učestalost mjerenja specifičnih pokazatelja propisana Pravilnikom instruktivne naravi. Stoga, destinacija će sve specifične pokazatelje održivosti pratiti frekvencijom od 4 godine, izuzev onih utemeljenih u anketiranju posjetitelja i stanovništva, koje je moguće pratiti dvogodišnjom dinamikom.

Specifični pokazatelji održivosti temelje se na uvidu u stanje pojedinih aspekata održivosti u petogodišnjem periodu od 2020. do 2024. Kao referentna se vrijednost pokazatelja uzima stanje utvrđeno za 2024. godinu.

Tablica 31: Popis specifičnih pokazatelja održivosti s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu

RBR.	Pokazatelj	Područje održivosti	Kod pokazatelja / tematsko područje	Vrijednost za destinaciju 2024.
1.	Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva	društveni	SZL-1 / Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	77,71% stanovnika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na kvalitetu života 50,63% stanovnika zadovoljnih životom u destinaciji

2.	Udio stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta	društveni	SZL-3 / Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	51,27% pozitivno mišljenje 18,52% negativno mišljenje	
3.	Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja turističkih noćenja	društveni	SZL-5 / Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	0,68	
4.	Postotak ponovljenih/stalnih turista u smještajnim objektima destinacije	društveni	SZT-1 / Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom	57,30%	
5.	Javno dostupne informacije o atrakcijama u turističkim i informativnim centrima	društveni	SPD-2 – Pristupačnost destinacije	NE	
6.	Ukupan broj kaznenih djela i prekršaja prijavljenih policiji po mjesecima (Broj kaznenih djela i prekršaja prijavljenih policiji po mjesecima u odnosu na broj ostvarenih noćenja lokalnih stanovnika i turista)	društveni	SSD-1 / Sigurnost destinacije	52 kaznena djela 25 prekršaja (0)	
7.	Sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode	okolišni	SUVR-2 / Upravljanje vodnim resursima	DA	
8.	Udio otpadnih voda destinacije tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja	okolišni	SGOV-4 / Gospodarenje otpadnim vodama	0%	
9.	Plan gospodarenja otpadom s ciljevima za smanjenje i održivo odlaganje	okolišni	SGO-4 / Gospodarenje otpadom	NE	
10.	Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta	okolišni – priroda	SZB-1 / Zaštita bioraznolikosti	DA	
11.	Postotak turista i jednodnevnih posjetitelja koji koriste različita prometna sredstva za dolazak na odredište (javna/privatna i vrsta)	okolišni – klima	SEO-2 / Održivo upravljanje energijom	Javni prijevoz: 16,35% turista 28,03% jednodnevnih posjetitelja	
12.	Uspostavljene politike i/ili sustav za poticanje smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanja energetske učinkovitosti i unapređenja korištenja tehnologija obnovljive energije	okolišni – klima	SUPK-1 / Ublažavanje i prilagodba klimatskih promjena	NE	
13.	Stopa popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima	ekonomski	STP-1 / Turistički promet	Mj.	MSP
				I	0,000
				II	0,001
				III	0,003
				IV	0,016
				V	0,070
				VI	0,271
				VII	0,635
				VIII	0,640
				IX	0,205
				X	0,022
				XI	0,001
				XII	0,001
GSP = 0,013					
14.	Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima	ekonomski	STP-2 / Turistički promet	64,81€	

15.	Javno dostupan plan odgovora na krizne situacije i izvanredne situacije koji razmatra sektor turizma	prostorni/ upravljanje	SOUD-1 / Održivo upravljanje destinacijom	NE
16.	Broj kuća i stanova za odmor na 100 objekata u kojima se stalno živi	prostorni/ upravljanje	SOUP-1 / Održivo upravljanje prostorom	94,24
17.	Smjernice, propisi i/ili politike koje se odnose na održivo korištenje prostora	prostorni/ upravljanje	SOUP-2 / Održivo upravljanje prostorom	NE

U funkciji Plana upravljanja destinacijom i praćenja trenda pojedinih pokazatelja, kod pojedinačnog je razmatranja pokazatelja (u nastavku) prikazana i vrijednost pokazatelja na početku promatranog razdoblja (2020. godine), te u sredini (2022. godine), za pokazatelje za koje su dostupni ulazni podaci. U komentaru analize svakog pokazatelja uvaženo je čitavo petogodišnje razdoblje.

4.2.1. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

4.2.1.1. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Tablica 32: Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva (SZL- 1)	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji pozitivno percipiraju utjecaj turizma na kvalitetu života u destinaciji u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine	
2024.		
	Positivna percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života	Zadovoljstvo životom u destinaciji
	77,71%	50,63%
<p>Kvaliteta života lokalnog stanovništva neupitno je pod utjecajem turizma u destinaciji. Ustanovljena vrijednost pokazatelja upućuje na visoki udio stanovnika koji utjecaj turizma na kvalitetu života percipiraju pozitivnim, što je u još većem udjelu primjetno među stanovnicima koji ostvaruju direktnu ekonomsku korist od turizma (84,27%). Pokazatelj valja motriti budući da pozitivna percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života u destinaciji implicira podršku lokalnog stanovništva turističkom razvoju, a pogoršanje u vrijednosti pokazatelja (smanjenje udjela stanovnika s pozitivnom percepcijom) signalizira potrebu za pravovremenom prilagodbom razvojnog pravca turizma u destinaciji. Ipak, unatoč pozitivnoj percepciji utjecaja turizma na kvalitetu života, samo je polovica ispitanika zadovoljna životom u destinaciji.</p>		

Tablica 33: Udio stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta (SZL-3)
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta u ukupnom broju stalnih stanovnika.

Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine	
2024.		
Positivno mišljenje	Negativno mišljenje	
51,27%	18,52%	
Identitet destinacije nešto je s čime se lokalno stanovništvo povezuje, a što jednako tako može biti prepoznatljivo među turistima. Percepciju lokalnog stanovništva o utjecaju turizma na identitet mjesta valja pratiti, budući da porast udjela negativnog mišljenja lokalnog stanovništva može indicirati promjene u destinaciji koje se dugoročno mogu odraziti na njezinu održivost. Trenutno nešto više od 50% stanovnika smatra da turizam pozitivno utječe na identitet destinacije.		

Tablica 34: Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja turističkih noćenja

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja turističkih noćenja (SZL– 5)		
Definicija	Promjena broja stanovnika uvjetovana prirodnim kretanjima i migracijama prema promjeni turističke aktivnosti mjerene brojem noćenja u smještajnim kapacitetima.		
Izvor podataka	DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene); eVisitor		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
2020.	2022.	2024.	Iz vrijednosti pokazatelja, koji u relativni odnos stavlja broj stanovnika u destinaciji i turističke aktivnosti, moguće je zaključiti da broj turističkih noćenja raste većom stopom nego broj stanovnika u destinaciji, što može, ali i ne mora biti rezultat utjecaj turizma na područje destinacije.
1,28	0,77	0,68*	

*Kao ulazni podatak za broj stanovnika u izračunu je korišten posljednji dostupni podatak procjene stanovnika DZS-a (za 2023. godinu)

4.2.1.2. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom

Tablica 35: Postotak ponovljenih/stalnih turista u smještajnim objektima destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Postotak ponovljenih/stalnih turista u smještajnim objektima destinacije (SZT– 1)	
Definicija	Procjena broja turista u smještajnim kapacitetima koji su već posjetili odredište tijekom posljednjih 5 godina u ukupnom broju turista u smještajnim kapacitetima u destinaciji (u %).	
Izvor podataka	Anketa o zadovoljstvu turista	
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine	
2024.	Lojalnost turista destinaciji ključna je za stabilnost destinacije u periodima krize, a pokazatelj indicira da je više od polovice turista prethodno boravilo u destinaciji, što upućuje na stabilnu bazu povratnih gostiju. Omjer između lojalnih i novih gostiju je uravnotežen te ukazuje na zadovoljstvo kvalitetom pružene turističke usluge i dobivenu vrijednost za novac. Najviši je u zonama Vrgada (61,54%) i Pakoštane (63,46%), a najniži u zoni Drage (44,44%)	
57,30%		

Tablica 36: Javno dostupne informacije o atrakcijama u turističkim i informativnim centrima

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Javno dostupne informacije o atrakcijama u turističkim i informativnim centrima (SPD-2)
Definicija	Pokazatelj je definiran kao skup informacije o lokalnim atrakcijama, kulturnim događanjima, povijesnim znamenitostima i prirodnim ljepotama u turističkoj destinaciji, koji su namijenjeni posjetiteljima.
Izvor podataka	Turistička zajednica
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
2024.	Dostupnost informacija odražava se na iskustvo posjetitelja i njihove aktivnosti u destinaciji. Vrijednost pokazatelja ukazuje na mogućnost unapređenja u smislu dostupnosti tiskanih materijala na barem tri strana jezika u uredima turističke zajednice i eventualnih turističkih informativnih centara.
NE*	

*U uredu turističke zajednice, turističkim informativnim centrima i lokalitetima nisu dostupne brošure o turističkim atrakcijama na barem tri strana jezika. Ipak, informacije dostupne na web stranicama o ključnim aspektima turističke ponude (atrakcije, ugostiteljska ponuda, dostupnost destinacije) dostupne su na barem tri strana jezika.

4.2.1.3. Sigurnost destinacije

Tablica 37: Ukupan broj kaznenih djela i prekršaja prijavljenih policiji po mjesecima (Broj kaznenih djela i prekršaja prijavljenih policiji po mjesecima u odnosu na broj ostvarenih noćenja lokalnih stanovnika i turista)

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj kaznenih djela i prekršaja prijavljenih policiji po mjesecima u odnosu na broj ostvarenih noćenja lokalnih stanovnika i turista (SSD-1)		
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj kaznenih djela i prekršaja koji su prijavljeni lokalnim policijskim postajama po mjesecima u godini.		
Izvor podataka	Ministarstvo unutarnjih poslova (dalje u tekstu: MUP)		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
2020.	2022.	2024.	Pokazatelj vrijednošću ukazuje na sigurnu destinaciju kroz cijeli promatrani period. Kako bi se očuvala percepcija sigurnosti destinacije, vrijednost ovog pokazatelja i broj kaznenih djela i prekršaja potrebno je pratiti.
0*	0*	0**	

* Iako je u 2020. bilo 16 prekršaja i 66 kaznenih djela prijavljenih MUP-u, a 2022. 12 prekršaja i 72 kaznena djela, u odnosu na broj stanovnika u godini, te na broj turističkih noćenja, izračun pokazatelja je 0.

**Iako je u 2024. bilo 25 prekršaja i 52 kaznena djela prijavljenih MUP-u, u odnosu na broj stanovnika u godini, te na broj turističkih noćenja, izračun pokazatelja je 0.

4.2.2. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

4.2.2.1. Upravljanje vodnim resursima

Tablica 38: Sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode

Pokazatelj (kod pokazatelja)		Sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode (SUVR-2)	
Definicija		Pokazatelj daje informacije o uspostavi sustavu koji je uspostavljen u destinaciji za ispitivanje kvalitete i zdravstvene ispravnost vode za ljudsku potrošnju u sustavima javne vodoopskrbe, odnosno za reakciju na probleme s kvalitetom vode.	
Izvor podataka		Javni isporučitelji vodnih usluga javne vodoopskrbe u destinaciji (JLS)	
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine	
2020.	2022.	2024.	Sustav za pravovremenu reakciju i postupanje u slučaju problema s kvalitetom vode (odstupanje od parametara sukladnosti za ljudsku potrošnju) postoji u destinaciji u čitavom promatranom razdoblju (2020. - 2024.) i referentnoj godini.
DA	DA	DA	

4.2.2.2. Gospodarenje otpadnim vodama

Tablica 39: Udio otpadnih voda destinacije tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja

Pokazatelj (kod pokazatelja)		Udio otpadnih voda destinacije tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja (SGOV-1)	
Definicija		Pokazatelj je udio otpadnih voda koje su u destinaciji tretirane minimalno sekundarnom razinom pročišćavanja prije ispuštanja.	
Izvor podataka		Javni isporučitelj vodnih usluga koji upravlja uređajem za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda – komunalno poduzeće u destinaciji zaduženo za odvodnju	
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine	
2020.	2022.	2024.	U destinaciji nema ispuštanja nepročišćenih voda. Ipak, količina otpadnih voda pokazuje trend rasta u promatranom petogodišnjem periodu, čime (zbog važnosti očuvanja vodnog i morskog resursa) raste važnost njihova pročišćavanja i potreba podizanja razine tretiranja otpadnih voda do minimalno 2. razine.
0%*	0%*	0%*	

*Sve su otpadne vode u destinaciji tretirane do 1. razine pročišćavanja.

4.2.2.3. Gospodarenje otpadom

Tablica 40: Plan gospodarenja otpadom s ciljevima za smanjenje i održivo odlaganje

Pokazatelj (kod pokazatelja)		Plan gospodarenja otpadom s ciljevima za smanjenje i održivo odlaganje (SGO-4)	
Definicija		Pokazatelj daje informaciju o usvojenom Planu gospodarenja otpadom u destinaciji koji je donesen temeljem propisa o gospodarenju otpadom i nacionalnog plana, a kojim se na osnovi utvrđenih kvantitativnih ciljeva i hijerarhije otpada provode mjere za održivo gospodarenje otpadom.	
Izvor podataka		Pružatelj javne usluge; JLS	
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine	
2020.	2022.	2024.	Zbog rastućih količina otpada u destinaciji (pokazatelj GO-1), kao i potrebe da to prati adekvatan porast ljudskih i tehničkih kapaciteta (pokazatelj prihvatnog
DA	DA	NE*	

		kapaciteta <i>Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada</i>) važno je da regionalni plan gospodarenja otpadom bude usvojen prema planiranoj dinamici (2025.).
--	--	--

*Do donošenja Plana gospodarenja otpadom Zadarske županije (planirano u 2025.) ostaju na snazi Planovi gospodarenja otpadom jedinica lokalne samouprave doneseni na temelju Zakona o održivom gospodarenju otpadom („Narodne novine“ broj 94/13, 73/17, 14/19 i 98/19); Plan gospodarenja otpadom na području Općine Pakoštane za razdoblje 2017.-2022. godine, <https://www.opcina-pakostane.hr/sustav-gospodarenja-otpadom>

4.2.2.4. Zaštita bioraznolikosti

Tablica 41: Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta

Pokazatelj (kod pokazatelja)		Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta (SZB-1)	
Definicija		Pokazatelj je definiran kao skup mjera, politika i aktivnosti usmjerenih na očuvanje, zaštitu i promicanje prirodne i kulturne baštine unutar turističke destinacije.	
Izvor podataka		JLS	
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine	
2020.	2022.	2024.	Iako se zaštita prirodne i kulturne baštine adresira Prostornim planom općine u promatranom petogodišnjem razdoblju, izostanak konkretnog sustava pokazatelja za praćenje implementacije mjera zaštite indicira potrebu da se specifičnosti zaštite prirodne i kulturne baštine adresiraju kroz svrsishodniji javni dokument, koji će integrirati zakonsku regulativu, identifikaciju mjera i aktivnosti zaštite, te edukacije i uključivanja lokalnog stanovništva. Razvijenim sustavom zaštite minimizirali bi se potencijalni negativni utjecaji turizma na baštinu.
DA	DA	DA*	

*Postoji javni dokument koji sadrži mjere zaštite prirodne i kulturne baštine (PPUO Pakoštane; dio 6. Mjere zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno povijesnih cjelina <https://www.opcina-pakostane.hr/urbanizam-prostorni-planovi>), no nije razvijen i sustav pokazatelja za praćenje implementacije.

4.2.2.5. Održivo upravljanje energijom

Tablica 42: Postotak turista i jednodnevnih posjetitelja koji koriste različita prometna sredstva za dolazak na odredište

Pokazatelj (kod pokazatelja)		Postotak turista i jednodnevnih posjetitelja koji koriste različita prometna sredstva za dolazak na odredište (javna/privatna i vrsta) (SOE-2)	
Definicija		Udio turista/jednodnevnih posjetitelja koji su koristili sredstva javnog prijevoza za dolazak na odredište.	
Izvor podataka		Anketa o zadovoljstvu turista, Anketa jednodnevnih posjetitelja	
Učestalost mjerenja		Svake dvije godine	
Primarno prijevozno sredstvo	2024.		
	Turisti - udio	Jednodnevni posjetitelji - udio	
automobil	78,55%	55,41%	
autobus	9,92%	10,19	
vlak	2,95%	5,10%	
zrakoplov	2,14%	4,46%	
brod	1,34%	8,28%	
drugo	5,09%	16,56%	

UDIO JAVNOG PRIJEVOZA	16,35%	28,03%
Izbor modaliteta ukazuje da je destinacija primarno dostupna cestovnim prijevozom. Turisti i jednodnevni posjetitelji primarno dolaze automobilom, mnogo manje autobusom. Ostale prometne grane mnogo su manje zastupljene. Ipak, jednodnevni posjetitelji imaju nešto veću tendenciju korištenja sredstava pomorskog prijevoza, te individualnih oblika prijevoza poput motocikla, bicikla, jahte i jedrilice (skupina „drugo“). Udio javnih prijevoznih sredstava implicira manji utjecaj jednodnevnih posjetitelja na okoliš.		

4.2.2.6. Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama

Tablica 43: Uspostavljene politike i/ili sustav za poticanje smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanja energetske učinkovitosti i unapređenja korištenja tehnologija obnovljive energije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Uspostavljene politike za poticanje smanjena ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanja energetske učinkovitosti i unapređenja korištenja tehnologija obnovljive energije (SUPK-1)
Definicija	Pokazateljem se utvrđuje je li destinacija uspostavila politiku i/ili sustav poticanja za ublažavanje klimatskih promjena (dekarbonizacija) u turizmu. (DA/NE)
Izvor podataka	Upravni odjeli JLS
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2024.	Pozitivna vrijednost ovog pokazatelja (uspostava strategije, plana ili programa) značila bi da su osigurani preduvjeti održivog upravljanja energijom u turizmu destinacije, budući bi se sustavno pristupilo prikupljanju podataka o korištenju fosilnih goriva, energetske učinkovitosti i korištenju obnovljivih izvora energije. Jednako tako, stvorio bi se temelj za poticanje poslovnih subjekata u turizmu na mjerenje i praćenje potrošnje energije iz različitih izvora, na osnovu kojih bi se mogle planirati konkretne aktivnosti dekarbonizacije njihova poslovanja.
NE	

4.2.3. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na gospodarske aspekte održivosti

4.2.1.1. Turistički promet

Tablica 44: Stopa popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima po mjesecu i prosjek za godinu

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Stopa popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima (STP-1)					
Definicija	Pokazateljem se definira stopa popunjenosti (iskorištenja) komercijalnih smještajnih kapaciteta za razdoblje mjeseca (MSP) i cijele godine (GSP).					
Izvor podataka	eVisitor					
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine					
	2020.		2022.		2024.	
	Mj.	MSP	Mj.	MSP	Mj.	MSP
	I	0,00038142	I	0,000389123	I	0,000115842
	II	0,000548058	II	0,000627124	II	0,001309437

III	0,001419108	III	0,00187597	III	0,002855311
IV	0,00077864	IV	0,017302437	IV	0,016402159
V	0,004225693	V	0,042012877	V	0,069878795
VI	0,118766687	VI	0,297046343	VI	0,270738479
VII	0,453686831	VII	0,637928361	VII	0,634608419
VIII	0,462577804	VIII	0,663656626	VIII	0,639567686
IX	0,056466859	IX	0,212615731	IX	0,205444803
X	0,005265506	X	0,019124071	X	0,021742767
XI	0,001049713	XI	0,001402121	XI	0,000842689
XII	0,000297157	XII	0,000402181	XII	0,000552677
GSP	0,007841555	GSP	0,013185633	GSP	0,013069582

MSP jasno ukazuje na sezonalnost, odnosno vršni period sezone gdje je postojeći kapacitet višestruko iskorišten u odnosu na ostatak godine. GSP je stabilan pokazatelj kroz čitavo petogodišnje razdoblje (2020.-2024.), iz čega proizlazi da nema značajnijih promjena u efikasnosti korištenja komercijalnih smještajnih kapaciteta. Za održivost destinacije bitno je da raspoloživi kapaciteti budu iskorišteni tijekom cijele godine.

Tablica 45: Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima (STP-2)
Definicija	Procjena prosječne dnevne potrošnje turista u komercijalnim smještajnim objektima. Uključuje izdatke turista na turističke usluge i proizvode kao što su smještaj, prijevoz, hrana i piće, zabava, sport, kultura, izleti, najam opreme, kupnja, suveniri itd., po osobi i noćenju.
Izvor podataka	Anketa o zadovoljstvu i potrošnji turista
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
2024.	Prosječna dnevna potrošnja turista osnova je za praćenje ukupnih prihoda od turizma u destinaciji, a može sugerirati i vrijednost turističkog proizvoda, odnosno mogućnosti unapređenja u lancu stvaranja vrijednosti proizvoda destinacije. Prosječna dnevna potrošnja turista najviša je u segmentu komercijalnog smještaja. U tom segmentu su najveću potrošnju ostvarili turisti u zonama Vrana i Vrgada, dok je potrošnja u zonama Pakoštane i Drage približna vrijednosti pokazatelja.
64,81€*	

*Definicija pokazatelja razlikuje se od smjernica koje su uključene u istraživački alat za anketiranje turista, zbog čega vrijednost pokazatelja prikazuje prosječnu dnevnu potrošnju turista bez troškova smještaja i prijevoza do destinacije.

4.2.4. Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

4.2.4.1. Održivo upravljanje destinacijom

Tablica 46: Javno dostupan plan odgovora na krizne i izvanredne situacije koji razmatra sektor turizma

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Javno dostupan plan odgovora na krizne i izvanredne situacije koji razmatra sektor turizma (SUOD-1)
Definicija	Pokazatelj predstavlja dostupan i javno objavljen plan smanjenja rizika, upravljanja kriznim i izvanrednim situacijama i hitnog odgovora. Plan prepoznaje širok raspon rizika, uključujući prirodne katastrofe, terorizam, zdravlje, iscrpljivanje resursa i druge krizne i izvanredne situacije (ovisno o destinaciji) za koje postoji objektivna mogućnost ugroze na lokaciji.

Izvor podataka	JLS
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2024.	Iako u 2024. u destinaciji ne postoji plan odgovora na krizne i izvanredne situacije, smatra se pozitivnim da je javni dokument kojim se adresiraju pitanja sigurnosti i kriznih situacija donesen u 2025. Ključni element plana odgovora na krizne i izvanredne situacije je plan komunikacije sa stanovnicima, posjetiteljima i gospodarskim subjektima.
NE*	

*Plan je donesen 2025. <https://www.opcina-pakostane.hr/akti-i-dokumenti-gospodarstvo>

4.2.4.2. Održivo upravljanje prostorom

Tablica 47: Broj kuća i stanova za odmor na 100 objekata u kojima se stalno živi

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj kuća i stanova za odmor na 100 objekata u kojima se stalno živi (SOUP-1)		
Definicija	Pokazateljem se definira odnos između broja kuća i stanova za odmor i broja stalnih stambenih objekata u destinaciji.		
Izvor podataka	Podaci JLS o broju stambenih objekata koji se koriste za odmor		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
2020.	2022.	2024.	Vrijednost pokazatelja upućuje na veliki broj nekretnina koje služe za odmor, što se dugoročno može odraziti na karakter destinacije. Pokazatelj je potrebno motriti kako bi se na vrijeme djelovalo da broj kuća i stanova za odmor ne bi prerastao broj objekata za stalno stanovanje.
94,88	93,65	94,24	

Tablica 48: Smjernice, propisi i/ili politike koje se odnose na održivo korištenje prostora

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Smjernice, propisi i/ili politike koje se odnose na održivo korištenje prostora (SOUP-2)
Definicija	Pokazatelj je definiran kao službeni dokument koji uključuje pravila i smjernice koje reguliraju korištenje zemljišta i resursa na način koji štiti i čuva okoliš i prirodne resurse.
Izvor podataka	JLS
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2024.	Iako u destinaciji postoji važeći Prostorni plan, koji adresira korištenje prostora, fokus tog dokumenta nije na održivosti. Donošenje smjernica, propisa ili strategije koja bi osigurala održivo urbano planiranje, istovremeno ograničavajući korištenje raspoloživog zemljišta i smanjenje negativnog utjecaja razvoja na prirodne resurse pozitivno bi se odrazilo na dugoročnu održivost destinacije.
NE	



5. ANALIZA RAZINE NOSIVOSTI DESTINACIJE - POKAZATELJI

PRIHVATNOG KAPACITETA DESTINACIJE

Pokazatelji prihvatnog kapaciteta prikazani u nastavku proizlaze iz Zakona o turizmu (NN 156/23), Pravilnika o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/24), te Smjernica za izračun obveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije i Smjernica za izračun dodatnih pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije iz lipnja 2025.

Promatrani period uzet u obzir prilikom utvrđivanja pokazatelja prihvatnog kapaciteta uključuje petogodišnji raspon, počevši s 2020. godinom. Zonama destinacije određena su naselja: Pakoštane, Drage, Vrgada i Vrana. Kao početna vrijednost u odnosu na koju će se

pokazatelji mjeriti u budućem razdoblju upravljanja destinacijom, uzeta je 2024. godina. Preporuča se praćenje svih pokazatelja četverogodišnjom učestalošću mjerenja.

U procjeni prihvatnog kapaciteta primijenjena je kombinirana metodologija. Sukladno Pravilniku o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/24), za pokazatelje kod kojih su ulazni podaci bili dostupni, vrijednosti pokazatelja uključuju pregled svih 5 obuhvaćenih godina, zaključno s 2024. godinom, kako bi se jasnije predočio trend u kretanju pojedinog pokazatelja i kako bi Turistička zajednica općine Pakoštane zajedno s jedinicom lokalne samouprave – Općinom Pakoštane, već u početnoj fazi primjene Plana upravljanja destinacijom imala uvid u pokazatelje koje je potrebno pažljivije motriti kako bi se preduhitrile negativne eksternalije turizma u području u budućnosti.

5.1. OBVEZNI POKAZATELJI PRIHVATNOG KAPACITETA

Obvezni pokazatelji prihvatnog kapaciteta sistematizirani su tablicom, koja prethodi njihovom pojedinačnom razmatranju. Tablica 49. ukazuje na referentnu vrijednost pokazatelja, onu utvrđenu za 2024. godinu.

Tablica 49: Popis obveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu

Rbr.	Pokazatelj	Tematsko područje	Vrijednost pokazatelja
1.	Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika – <i>pozitivna percepcija</i>	Institucionalni i strateški okvir	78,73%
2.	Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika	Smještajni kapaciteti	392,50
3.	Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika	Smještajni kapaciteti	95,29
4.	Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje	Smještajni kapaciteti	0,99
5.	Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m ² građevinskog područja naselja	Smještajni kapaciteti	0,49
6.	Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima	Smještajni kapaciteti	HOT=0,99% KMP=35,22% DOM=32,79% PKS=6,01% KKO=24,99%
7.	Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	Turistička potražnja	2,17
8.	Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama*	Turistička potražnja	24,72% TKS 28,57% TNS 36,13% JP
9.	Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama	Resursno-atrakcijska osnova	0,09

10.	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/ definiranim zonama	Resursno-atraksijska osnova	nije moguće utvrditi
11.	Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujanj u odnosu na ostatak godine	Resursno-atraksijska osnova	izvrsno
12.	Raspoloživa površina plaže po kupaću u danima vršne turističke sezone	Resursno-atraksijska osnova	nije moguće utvrditi
13.	Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujanj u odnosu na ostatak godine	Resursno-atraksijska osnova	I. kategorija
14.	Utjecaj turizma na izgled destinacije – <i>pozitivna percepcija</i>	Resursno-atraksijska osnova	48,41%
15.	Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora – <i>pozitivna percepcija</i>	Resursno-atraksijska osnova	37,50%
16.	Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija*	Resursno-atraksijska osnova	Zadovoljstvo ljepotom mjesta: 70,76% TKS 50,93% TNS 53,50% JP
17.	Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći	Okoliš	nema zakonske obveze za izradu karte buke
18.	Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone	Okoliš	19,43%
19.	Utjecaj buke na kvalitetu boravka – <i>nezadovoljstvo*</i>	Okoliš	17,05% TKS 22,64% TNS 42,95% JP
20.	Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica	Prostor	103,08%
21.	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene	Prostor	nije moguće utvrditi
22.	Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	Prostor	6631,33
23.	Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji – <i>negativna percepcija</i>	Prostor	27,22%
24.	Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma – voda	Komunalna infrastruktura	267,59%
25.	Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma - električna energija	Komunalna infrastruktura	48,40%
26.	Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m ² javnih površina koje se održavaju	Komunalna infrastruktura	0,001 (1 djelatnik /1500 m ²)
27.	Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada	Komunalna infrastruktura	17,68t
28.	Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone	Komunalna infrastruktura	56,05%
29.	Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa	Prometna infrastruktura	nije moguće utvrditi

	na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone		
30.	Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone	Prometna infrastruktura	86,15%
31.	Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone	Prometna infrastruktura	50,48%
32.	Zadovoljstvo prometom u mjestu*	Prometna infrastruktura	46,93% TKS 34,26% TNS 39,49% JP
33.	Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju	Stanovništvo i kvaliteta života	KSA=84 KSP=2,01%
34.	Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama	Stanovništvo i kvaliteta života	28,89%
35.	Indeks priuštivosti stana na razini destinacije	Stanovništvo i kvaliteta života	24
36.	Raspoloživost dodatne radne snage	Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	27

*TKS – turisti u komercijalnom smještaju, TNS – turisti u nekomercijalnom smještaju, JP – jednodnevni posjetitelji

Navedeni su obvezni pokazatelji u nastavku razvrstani prema tematskom području i definirani ukupno i/ili prema zonama destinacije, sukladno metodološkom okviru.

5.1.1. Institucionalni i strateški okvir

Tablica 50: Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika

Pokazatelj		Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika
Definicija		Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) lokalnih stanovnika s pozitivnom percepcijom cjelokupnih učinaka turizma na kvalitetu života u destinaciji.
Izvor podataka		Anketa lokalnog stanovništva
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine
Zoniranje		Izračun za cijelu destinaciju, izračun po unaprijed utvrđenim zonama
	2024.	Praćenje percepcije učinaka turizma na život u destinaciji, kroz sagledavanje omjera koristi i troškova lokalnog stanovništva, predstavlja osnovicu za održivo upravljanje turizmom. Vrijednost pokazatelja na razini destinacije ukazuje da lokalno stanovništvo procjenjuje da ima više koristi od turizma u destinaciji, nego što je negativnih utjecaja. Pri tome, stanovnici koji ostvaruju prihod od turizma puno pozitivnije percipiraju učinke turizma (84,34%), od stanovnika kojima turizam nije izvor prihoda (56,92%). Na razini pojedinih zona, učinci turizma najpozitivnije se doživljavaju među stanovništvom Draga i Pakoššana.
Pakoštane	80,75%	
Drage	81,16%	
Vrgada	73,91%	
Vrana	75,51%	
DESTINACIJA	78,73%	

5.1.2. Smještajni kapaciteti

Tablica 51: Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika

Pokazatelj	Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika
Definicija	Pokazateljem se definira omjer ukupnog broja kreveta u komercijalnom smještaju

	te kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam (kuće i stanove za odmor iz podataka Porezne uprave umanjene za kuće i stanove za odmor s rješenjem o pružanju komercijalnih usluga smještaja) u destinaciji/zoni, u odnosu na stotinu stalnih stanovnika.				
Izvor podataka	eVisitor; podaci JLS o broju stambenih objekata koji se koriste za odmor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama*				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA*	373,56	380,22	380,77	386,25	392,50**
Pokazatelj ukazuje na uzlazni trend i porast broja kreveta u komercijalnom smještaju u odnosu na broj stanovnika u promatranom razdoblju, što implicira rastući intenzitet turizma i opterećenje stanovništva, prostora i infrastrukture u vršnom periodu. Potrebno je motriti (i potencijalno usporediti) nesrazmjer u stopi porasta nekretnina za odmor u odnosu na broj stanovnika, posebno u zonama Pakoštane i Drage u kojima je taj nesrazmjer višestruko veći od ostalih dviju zona, prema podacima za 2021.					

*Pokazatelj nije moguće prikazati po zonama jer je procjena broja stanovnika DZS na razini JLS. Na osnovu podataka Popisa stanovništva (DZS, 2021.) moguće je izračunati **omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju na 100 stanovnika po zonama za 2021. godinu**. Vrijednost pokazatelja je sljedeća: **Pakoštane 491,79; Drage 486,52; Vrgada 51,20; Vrana 20,95**.

**Kao ulazni podatak za izračun je upotrebljen podatak o broju stanovnika iz procjene za 2023. budući da za 2024. nije dostupan.

Tablica 52: Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika

Pokazatelj	Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika				
Definicija	Pokazateljem se definira omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju (kućama i stanovima za odmor) u destinaciji u odnosu na stotinu stalnih stanovnika.				
Izvor podataka	eVisitor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	izračun po unaprijed utvrđenim zonama*				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA*	86,54	88,32	90,69	93,84	95,29**
Pokazatelj ima uzlazni trend kroz petogodišnje praćenje. Kao i kod prethodnog pokazatelja, porast broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na broj stanovnika ukazuje na rastući intenzitet turizma i opterećenje stanovništva, prostora i infrastrukture u vršnom periodu. Pokazatelj je potrebno motriti. Broj kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na broj stanovnika najviši je u zoni Drage, zatim Pakoštane (podatak za 2021.).					

*Izuzev za 2021. godinu, pokazatelj nije moguće prikazati po zonama jer je procjena broja stanovnika DZS na razini JLS. Na osnovu podataka Popisa stanovništva (DZS, 2021.) moguće je izračunati **omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju na 100 stanovnika po zonama za 2021. godinu**. Vrijednost pokazatelja je sljedeća: **Pakoštane 105,55; Drage 132,15; Vrgada 26,79; Vrana 4,11**.

**Kao ulazni podatak za izračun je upotrebljen podatak o broju stanovnika iz procjene za 2023. budući da za 2024. nije dostupan.

Tablica 53: Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje

Pokazatelj	Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje				
Definicija	Pokazateljem se definira odnos broja smještajnih objekata za iznajmljivanje u domaćinstvu te kuća/stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam prema broju stanova za stalno stanovanje u destinaciji				
Izvor podataka	eVisitor; podaci JLS				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Pakoštane	1,13	1,07	1,09	1,13	1,15
Drage	1,26	1,21	1,23	1,32	1,34
Vrgada	0,19	0,19	0,21	0,23	0,23
Vrana	0,10	0,12	0,12	0,13	0,13
DESTINACIJA	0,96	0,91	0,93	0,97	0,99
Pokazatelj ima rastuću tendenciju i omjer od gotovo 1:1 broja smještajnih kapaciteta u domaćinstvu i u kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje na razini destinacije. Veliki broj nekretnina za odmor može promijeniti karakter destinacije. Pokazatelj je stoga potrebno motriti. Prije svega, oprez je potreban u zonama Pakošane i Drage, gdje je broj stanova za stalno stanovanje manji od broja smještajnih objekata.					

Tablica 54: Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m² građevinskog područja naselja

Pokazatelj	Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m ² građevinskog područja naselja	
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj registriranih stalnih kreveta u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam po izgrađenih 100 m ² građevinskog područja naselja.	
Izvor podataka	eVisitor; JLS + PPUG/O (prostorni planovi uređenja gradova/ općina)	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Broj kreveta u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor u odnosu na raspoloživu površinu najveći je u zonama Pakošane i Drage. Na osnovu rastućeg broja kreveta u različitim oblicima smještaja, te rezultata ostalih pokazatelja iz skupine Smještajni kapaciteti, za pretpostaviti je da će to utjecati na izgrađenost preostalog dijela neizgrađenog zemljišta u zonama i u destinaciji u cjelini. Održivost u upravljanju prostorom ključna je za budući razvoj održivog turizma u destinaciji.
Pakoštane	0,79	
Drage	0,56	
Vrgada	0,13	
Vrana	0,02	
DESTINACIJA	0,49	

*Podatak o površini građevinskog područja naselja dostupan je samo za 2024.

Tablica 55: Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima

Pokazatelj	Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima
Definicija	Pokazatelj predstavlja postotne udjele stalnih kreveta po vrstama komercijalnih

	smještajnih objekata iz eVisitora (hoteli, kampovi, objekti u domaćinstvu i ostalo) te kuće i stanovi za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam (KKO) u ukupnoj brojci raspoloživih stalnih kreveta u destinaciji.				
Izvor podataka	eVisitor; Pokazatelj 2.1				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2020. (%)	2021. (%)	2022. (%)	2023.	2024. (%)
Pakoštane	HOT=0,40 KMP=39,76 DOM=30,75 PKS=7,32 KKO=21,77	HOT=0,39 KMP=38,48 DOM=32,72 PKS=6,95 KKO=21,46	HOT=0,43 KMP=41,78 DOM=25,97 PKS=7,47 KKO=24,35	HOT=0,38 KMP=37,07 DOM=33,10 PKS=6,52 KKO=22,93	HOT=0,38 KMP=37,44 DOM=31,38 PKS=6,77 KKO=23,58
Drage	HOT=2,00 KMP=29,66 DOM=36,15 PKS=4,56 KKO=27,63	HOT=1,94 KMP=28,15 DOM=37,16 PKS=5,44 KKO=27,30	HOT=1,78 KMP=32,77 DOM=34,75 PKS=4,95 KKO=25,75	HOT=1,69 KMP=31,74 DOM=35,08 PKS=5,24 KKO=26,25	HOT=1,74 KMP=32,69 DOM=33,74 PKS=4,49 KKO=27,35
Vrgada	HOT=0 KMP=0 DOM=46,15 PKS=0 KKO=53,85	HOT=0 KMP=0 DOM=47,66 PKS=0 KKO=52,34	HOT=0 KMP=0 DOM=47,54 PKS=0 KKO=52,46	HOT=0 KMP=0 DOM=47,15 PKS=0 KKO=52,85	HOT=0 KMP=0 DOM=40,98 PKS=0 KKO=59,02
Vrana	HOT=24,43 KMP=0 DOM=46,56 PKS=10,69 KKO=18,32	HOT=19,63 KMP=0 DOM=52,15 PKS=8,59 KKO=19,63	HOT=17,88 KMP=0 DOM=57,54 PKS=7,82 KKO=16,76	HOT=16,08 KMP=0 DOM=58,79 PKS=7,04 KKO=18,09	HOT=15,61 KMP=0 DOM=56,10 PKS=6,83 KKO=21,46
DESTINACIJA	HOT=1,07 KMP=36,20 DOM=32,57 PKS=6,50 KKO=23,66	HOT=1,04 KMP=34,79 DOM=34,33 PKS=6,48 KKO=23,36	HOT=1,07 KMP=37,99 DOM=29,39 PKS=6,58 KKO=24,97	HOT=0,98 KMP=34,68 DOM=34,13 PKS=6,08 KKO=24,14	HOT=0,99 KMP=35,22 DOM=32,79 PKS=6,01 KKO=24,99
Struktura smještajnih kapaciteta bilježi manje promjene u posljednjih 5 godina. Kroz čitavo promatrano petogodišnje razdoblje dominira smještaj u kampovima, u domaćinstvima i vikendicama, dok je hotelski smještaj izuzetno malo zastupljen.					

5.1.3. Turistička potražnja

Tablica 56: Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone

Pokazatelj	Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone				
Definicija	Pokazateljem se definira prosječan dnevni broj turista u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju u odnosu na ukupan broj stalnih stanovnika i to u vršnim danima turističke sezone.				
Izvor podataka	eVisitor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama*				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA*	1,69	2,16	2,21	2,12	2,17**

Objektivno opterećenje koje na stanovnike, prostor i infrastrukturu stvaraju stacionarni turisti raste. Omjer broja turista i lokalnog stanovništva ukazuje da na svakog stanovnika u destinaciji odsjeda više od 2 turista.

Izuzev za 2021. godinu, pokazatelj nije moguće prikazati po zonama jer je procjena broja stanovnika DZS na razini JLS. Na osnovu podataka Popisa stanovništva (DZS, 2021.) moguće je izračunati **intenzitet turizma po zonama za 2021. godinu. Vrijednost pokazatelja je sljedeća: **Pakoštane 2,94; Drage 2,47; Vrgada 0,23; Vrana 0,11**.*

***Kao ulazni podatak za izračun je upotrijebljen podatak o broju stanovnika iz procjene za 2023. budući da podatak za 2024. nije dostupan.*

Tablica 57: Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama

Pokazatelj	Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama		
Definicija	Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i nekomercijalnom smještaju te jednodnevnih posjetitelja koji su nezadovoljni gužvama na ulicama, trgovima i atrakcijama (javnim prostorima) u mjestu u kojem borave.		
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju		
2024.			
	Turisti u komercijalnom smještaju	Turisti u nekomercijalnom smještaju	Jednodnevni posjetitelji
DESTINACIJA	24,72%	28,57%	36,13%
Iz vrijednosti pokazatelja moguće je uočiti razliku u percepciji gužve između turista, koji borave u destinaciji, i jednodnevnih posjetitelja, koji su najviše nezadovoljni gužvama. Jednodnevni posjetitelji najveće nezadovoljstvo gužvama na ulicama, trgovima i atrakcijama izražavaju u zoni Pakoštane (45,95%).			

5.1.4. Resursno-atraksijska osnova

Tablica 58: Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Pokazatelj	Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama	
Definicija	Pokazatelj je koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama.	
Izvor podataka	Popis materijalnih atrakcija destinacije iz Plana upravljanja destinacijom; Registar prostornih jedinica Državne geodetske uprave te izračuna u GIS-u: površina zone u hektarima (ha)	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama*	
	2024.	Pokazatelj indicira da u odnosu na prostor pojedine zone najveću koncentraciju materijalnih dobara ima zona Vrgada, iako je na razini destinacije koncentracija materijalnih atrakcija niska. Navedeno je pozitivno u kontekstu smanjenih negativnih utjecaja turizma na prostor, no i donekle negativno u pogledu prepoznatljivosti destinacije na tržištu.
Pakoštane	0,08	
Drage	0,05	
Vrgada	0,30	
Vrana	0,07	
DESTINACIJA	0,09	

**Podatak o površini pojedinih zona/naselja u cjelini dostupan je samo za 2024.*

Tablica 59: Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Pokazatelj	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama*				
Definicija	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama iskazana dnevnim brojem uslužbenih osoba po sjedalu u vrijeme vršnih dana turističke sezone.				
Izvor podataka	TuRegistar; Porezna uprava; Tomas Hrvatska: prosječan broj osoba na putovanju iz podataka o pratnji na putovanju u županiji/regiji u kojoj se zona/destinacija nalazi				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2024.	Pokazatelj nije moguće izračunati jer nije dostupan podatak o broju sjedala. Ipak, broj fiskaliziranih računa na razini destinacije raste od 2020. do 2023., s blagim padom u 2024., što je na razini zona slučaj i za zonu Pakoštane, dok je na razini zona Drage i Vrgada najveći broj fiskaliziranih računa u 2024., u objektima prehrane. Broj fiskaliziranih računa u objektima usluživanja pića prati se samo u zoni Pakoštane, gdje on kontinuirano raste u periodu 2020.-2024., zbog čega je taj trend zabilježen i za razinu cijele destinacije.			
Pakoštane					
Drage					
Vrgada					
Vrana					
DESTINACIJA					

Tablica 60: Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujn u odnosu na ostatak godine

Pokazatelj	Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujn u odnosu na ostatak godine				
Definicija	Pokazatelj je ocjena kakvoće kopnene, odnosno morske vode za kupanje, koja daje informaciju o stanju voda/mora za kupanje i rekreaciju unutar vremenskog razdoblja trajanja sezone kupanja na lokacijama uzorkovanja. Ocjene su javno dostupne u cilju zaštite zdravlja kupaca, održivog gospodarenja plažama te informiranja javnosti.				
Izvor podataka	Županijski zavod za javno zdravstvo				
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/ izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Pakoštane	izvrsna	izvrsna	izvrsna	izvrsna	izvrsna
Drage	nema mjerenja	izvrsna	izvrsna	izvrsna	izvrsna
Vrgada	nema mjerenja	izvrsna	izvrsna	izvrsna	izvrsna
Vrana	/	/	/	/	/
DESTINACIJA	izvrsna	izvrsna	izvrsna	izvrsna	izvrsna
Vrijednosti pokazatelja indiciraju da je kakvoća mora u destinaciji konstantno najviše kvalitete. Nema odstupanja u mjerenjima na razini pojedinih zona, niti ukupno, u svim godinama raspona 2020.-2024.					

Tablica 61: Raspoloživa površina plaže po kupacu u danima vršne turističke sezone

Pokazatelj	Raspoloživa površina plaže po kupacu u danima vršne turističke sezone
Definicija	Procjena raspoloživog ukupnog kupališnog prostora u danima vršne turističke sezone po potencijalnom kupacu. Ukupni kupališni prostor je površina plaža te svih ostalih obalnih prostora koji se mogu (i već se koriste) za kupanje, a nisu razvojnim dokumentima

	definirani kao plaže. Pokazatelj se računa samo za destinacije za koje je relevantan.	
Izvor podataka	Plan upravljanja pomorskim dobrom/Nacionalni program upravljanja i uređenja morskih plaža i/ili procjena eksperta temeljem podataka iz ICZM Protokola - zajednički pokazatelj 16; Digitalni model reljefa, DOF (digitalna ortofotokarta) i HOK (Hrvatska osnovna karta); Pokazatelj u točki 3.1. metodološkog okvira; Procjena broja jednodnevnih posjetitelja; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Pokazatelj nije moguće izračunati jer nisu dostupni potrebni ulazni podaci.
Pakoštane		
Drage		
Vrgada		
Vrana		
DESTINACIJA		

Tablica 62: Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujn u odnosu na ostatak godine

Pokazatelj	Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujn u odnosu na ostatak godine				
Definicija	Pokazatelj je ocjena kvalitete zraka koja daje informaciju o razini onečišćenosti zraka na području jedinica lokalne (regionalne) samouprave (zone/aglomeracije) u cilju zaštite zdravlja ljudi, održivosti destinacije te informiranja javnosti.				
Izvor podataka	MZOZT, Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na teritoriju Republike Hrvatske: https://www.haop.hr/hr/godisnja-izvjesca-o-pracanju-kvalitete-zraka-na-podrucju-republike-hrvatske/godisnja-izvjesca-o *				
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama**				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA	I. kategorija**	I. kategorija	I. kategorija	I. kategorija	I. kategorija
Pokazatelj indicira najvišu kvalitetu zraka u destinaciji u periodu 2020.-2024.					

*Podatak o kakvoći zraka iz navedenog izvora dostupan je na razini makroregije za Zadarsku županiju, nije izražen po zonama (naseljima) destinacije.

**Prema svim kriterijima, osim prema vrijednostima O3 - II. Kategorija

Tablica 63: Utjecaj turizma na izgled destinacije

Pokazatelj	Utjecaj turizma na izgled destinacije	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji smatraju da turistički razvoj pozitivno utječe na izgled destinacije u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Vrijednost pokazatelja implicira da manje od polovice stanovnika destinacije smatra razvoj turizma pozitivnim utjecajem na izgled destinacije. Budući okolišne i infrastrukturne promjene u izgledu destinacije uslijed turističkog razvoja, vidljive
Pakoštane	52,17%	
Drage	52,17%	
Vrgada	21,74%	

Vrana	47,92%	iz percepcije lokalnog stanovništva, ukazuju i na potencijalne utjecaje na atraktivnost destinacije za njezine posjetitelje, pokazatelj valja pažljivo pratiti i uz uključivanje i lokalnog stanovništva donositi odluke na razini JLS vezano uz promjene izgleda destinacije u funkciji turizma. Na razini pojedinih zona, najveću pozornost treba posvetiti stanovništvu Vrgade, čije zadovoljstvo značajno odstupa od prosjeka na razini destinacije.
DESTINACIJA	48,41%	

Tablica 64: Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora

Pokazatelj	Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji smatraju da turistički razvoj pozitivno utječe na korištenje javnog prostora u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Vrijednost pokazatelja na razini destinacije signalizira na potrebu prilagodbe upravljanja turističkim razvojem u smislu korištenja javnog prostora, opterećenje kojeg se odražava na kvalitetu života lokalnog stanovništva i njihovo blagostanje. Značajne su razlike u percepciji stanovnika koji imaju direktnu ekonomsku korist od turizma od ostatka populacije, pri čemu prvo navedeni mnogo pozitivnije sagledavaju utjecaj turizma na korištenje javnih prostora. Kao i kod prethodnog pokazatelja kojim se sagledavaju utjecaji turizma iz perspektive lokalnog stanovništva, stanovnici Vrgade u najmanjem udjelu smatraju utjecaj turizma pozitivnim.
Pakoštane	43,48%	
Drage	37,68%	
Vrgada	13,04%	
Vrana	35,42%	
DESTINACIJA	37,50%	

5.1.4.8. Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija

Tablica 65: Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija

Pokazatelj	Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija		
Definicija	Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima 1 nekomercijalnom smještaju te jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni ljepotom i uređenošću mjesta.		
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju		
	2024.		
	Turisti u komercijalnom smještaju	Turisti u nekomercijalnom smještaju	Jednodnevni posjetitelji
zadovoljstvo ljepotom mjesta	70,76%	50,93%	53,50%
zadovoljstvo uređenošću mjesta	56,68%	46,30%	51,59%

zadovoljstvo uređenošću glavnih atrakcija	56,68%	42,59%	40,13%
<p>Vrijednosti indeksa po svim aspektima potvrđuju uglavnom pozitivan doživljaj uređenosti prostora, uz razlike između pojedinih zona destinacije i pojedinih segmenata turista i posjetitelja. Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta pozitivno je, no ostavlja prostor za daljnja unapređenja estetskih obilježja prostora i prirodno-kulturnih elemenata. Zadovoljstvo uređenošću mjesta i atrakcija nešto je niže u odnosu na ljepotu prostora zbog čega je uputno uložiti dodatne napore u unapređenje tih aspekata zadovoljstva turista. Aspekti uređenosti i čistoće često se ističu kao odgovori turista na pitanje o nedostajućim sadržajima, čime je naglašena i važnost mjerenja ovog pokazatelja.</p>			

5.1.5. Okoliš

Tablica 66: Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći

Pokazatelj	Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći*
Definicija	Pokazatelj prati razinu buke u vanjskom prostoru u danima vršne sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene koje su od interesa za turizam
Izvor podataka	Jedinice lokalne samouprave
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama

*Ne postoji zakonska obveza za izradu karte buke za općinu Pakoštane (<https://zdravlje.gov.hr/ominstarstvu/djelokrug-1297/javnozdravstvena-zastita/zastita-od-buke-4832/4832>). Sukladno Smjernicama za izračun obveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta, za destinacije koje nemaju izrađene karte buke moguće je interpretirati rezultate pokazatelja 5.2. i 5.3.

Tablica 67: Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone

Pokazatelj	Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika uznemirenih bukom tijekom turističke sezone u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Buka u destinaciji veliki je problem za gotovo svakog petog stanovnika destinacije. Praćenje pokazatelja omogućiti će pravovremenu reakciju na eventualno povećanu iritaciju bukom i povećani stres lokalnog stanovništva pod utjecajem turizma, budući destinacija nema kartu buke. Opterećenje bukom najvećim smatraju stanovnici Vrgade, nakon čega slijede stanovnici Pakoššana.
Pakoštane	22,98%	
Drage	8,82%	
Vrgada	29,17%	
Vrana	8,33%	
DESTINACIJA	19,43%	

Tablica 68: Utjecaj buke na kvalitetu boravka

Pokazatelj	Utjecaj buke na kvalitetu boravka
Definicija	Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima, nekomercijalnom smještaju te jednodnevnih posjetitelja koji su nezadovoljni utjecajem

	buke na kvalitetu boravka u mjestu.		
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju		
2024.			
	Turisti u komercijalnom smještaju	Turisti u nekomercijalnom smještaju	Jednodnevni posjetitelji
Nezadovoljstvo utjecajem buke	17,05%	22,64%	42,95%
Iz vrijednosti pokazatelja uočljivo je da je nezadovoljstvo bukom najveće kod jednodnevnih posjetitelja destinacije, dok turisti koji se duže zadržavaju u destinaciji manje percipiraju utjecaj buke na kvalitetu boravka u mjestu. Razinu buke preporučljivo je pratiti zbog potencijalnog negativnog utjecaja na iskustvo boravka.			

5.1.6. Prostor

Tablica 69: Udio stambenih jedinica turističke namjene u ukupnom broju stambenih jedinica

Pokazatelj	Udio (%) stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica				
Definicija	Pokazateljem se definira udio kuća i stanova za odmor u ukupnom broju stambenih objekata u destinaciji.				
Izvor podataka	eVisitor; podaci JLS				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/ izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Pakoštane	112,82%	113,01%	115,35%	112,96%	120,86%
Drage	129,75%	126,96%	129,75%	138,17%	139,63%
Vrgada	21,43%	23,48%	26,32%	29,73%	30,36%
Vrana	7,78%	9,19%	8,76%	9,14%	8,96%
DESTINACIJA	96,15%	95,81%	97,48%	99,59%	103,08%
Pokazatelj bilježi trend rasta u periodu 2020.-2024. i ukazuje da broj kuća/stanova za odmor nadilazi broj objekata za stalno stanovanje u destinaciji. To je posebno evidentno u zonama Drage i Pakoštane, gdje turistički kapaciteti premašuju kapacitete za lokalno stanovništvo, što je dugoročno opasnost za kvalitetu života lokalnog stanovništva i karakter destinacije.					

Tablica 70: Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene

Pokazatelj	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene
Definicija	Pokazatelj predstavlja najveći mogući broj stambenih jedinica koji se može ostvariti na području građevinskih područja naselja.
Izvor podataka	Važeći prostorni planovi sukladno zakonu kojim se uređuje prostorno planiranje (DPPR, PPPPO, PPUG/0); Ekspertna analiza urbanista prema metodologiji izračuna za pokazatelj 6.3.

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Pokazatelj nije moguće izračunati jer nedostaju ulazni podaci potrebni za izračun sukladan metodološkom okviru.
Pakoštane		
Drage		
Vrgada		
Vrana		
DESTINACIJA		

Tablica 71: Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Pokazatelj	Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	
Definicija	Pokazatelj predstavlja najveći mogući broj stambenih jedinica koji se može ostvariti na području neizgrađenih dijelova građevinskih područja naselja.	
Izvor podataka	Važeći prostorni planovi (PPUO)	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama*	
	2024.	Mogućnosti nove stambene izgradnje najveće su u zoni Vrana, koja u apsolutnom iznosu ima najveću površinu neizgrađenog građevinskog područja naselja, temeljem uvjeta propisanih važećim Prostornim planom. Pokazateljem je utvrđen najveći dozvoljeni broj stambenih jedinica koje se mogu realizirati na neizgrađenim površinama građevinskog područja naselja.
Pakoštane	1747,33	
Drage	1685,33	
Vrgada	650,00	
Vrana	2548,67	
DESTINACIJA	6631,33	

*Podatak o površini pojedinih zona/naselja u cjelini dostupan je samo za 2024.

Tablica 72: Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji

Pokazatelj	Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika s negativnom percepcijom apartmanizacije u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Vrijednost pokazatelja upućuje da nešto više od četvrtine stanovništva destinacije apartmanizaciju smatra negativnom posljedicom turizma. Pretvaranje stanova u turističke apartmane s jedne strane financijski koristi stanovništvu, no s druge se može negativno odraziti na zajednicu kroz ekonomsku nejednakost ili nemogućnost kupnje stanova za stalno stanovanje, zbog čega vrijednost ovog pokazatelja valja pratiti u kontekstu održivog upravljanja razvojem turizma u destinaciji. Pri tome, pretvaranje stanova u apartmane najnegativnijim se percipira na Vrgadi, potencijalno zbog prostornih ograničenja.
Pakoštane	26,71%	
Drage	24,64%	
Vrgada	45,83%	
Vrana	16,33%	
DESTINACIJA	27,22%	

5.1.7. Komunalna infrastruktura

Tablica 73: Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda

Pokazatelj	Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda				
Definicija	Pokazatelj je procjena udjela turističkih objekata u vršnom opterećenju vodovodne mreže.				
Izvor podataka	Javni isporučitelji vodne usluge; eVisitor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama*				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA	337,94%	230,66%	281,54%	315,20%	267,59%
<p>Potrošnja vode po turistu po noćenju je otprilike 2,7 puta veća u 2024. nego potrošnja vode stanovnika. Smanjenje vrijednosti pokazatelja od 2020. do 2024. ne implicira smanjenje potrošnje vode turista, već smanjenje nesrazmjera u potrošnji između turista i lokalnog stanovništva, odnosno rastuću potrošnju lokalnog stanovništva u promatranom periodu. S obzirom na značaj vodnog resursa i potrebu racionalizacije potrošnje, održivo upravljanje destinacijom treba uvažiti i takve aktivnosti. Nesrazmjer potrošnje vode po turistu u odnosu na potrošnju po stanovniku najekstremniji je u zoni Drage, nakon čega slijedi zona Vrana u kojima je potrošnja vode turista u sezoni 45 puta, odnosno 11 puta veća nego potrošnja lokalnog stanovništva.</p>					

*Izuzev za 2021. godinu, pokazatelj nije moguće prikazati po zonama jer je procjena broja stanovnika DZS na razini JLS. Na osnovu podataka Popisa stanovništva (DZS, 2021.) moguće je izračunati **vršno opterećenje vodnog sustava pod utjecajem turizma za 2021.** Vrijednosti pokazatelja su sljedeće: **Pakoštane 178,57%; Drage 266,62%; Vrgada 4520,66; Vrana 1141,93.**

Tablica 74: Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - električna energija

Pokazatelj	Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - električna energija				
Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije, a temelji se na sezonalnosti potrošnje.				
Izvor podataka	HEP-ODS; eVisitor; DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama*				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA	**	**	29,01%	40,88%	48,40%
<p>Potrošnja električne energije turista je gotovo 50% energije potrošene po danu po lokalnom stanovniku. Ukupna finalna potrošnja električne energije rastuća je u promatranom periodu, i u periodima izvan vršne sezone i u sezoni, što poziva na donošenje mjera koje bi uključile poboljšanja energetske učinkovitosti ili korištenje izvora obnovljive energije.</p>					

*Pokazatelj nije moguće prikazati po zonama jer ulazni podaci nisu dostupni za sve zone destinacije za sve vrste potrošača.

***Pokazatelj nije moguće izračunati zbog nedostajućih podataka HEP-ODS-a za navedenu godinu.*

Tablica 75: Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m² javnih površina koje se održavaju

Pokazatelj	Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m ² javnih površina koje se održavaju				
Definicija	Pokazatelj prati broj zaposlenih radnika na održavanju javnih površina u odnosu na ukupnu površinu (m ²) javnih površina.				
Izvor podataka	Lokalne komunalne tvrtke				
Učestalost mjerenja	Tri godine				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Pakoštane	0,001 (1/1153,9 m ²)	0,001 (1/1250 m ²)	0,001 (1/1363,6 m ²)	0,001 (1/1071,4 m ²)	0,001 (1/1071,4 m ²)
Drage	0,001 (1/1750 m ²)	0,001 (1/1750 m ²)	0,001 (1/1750 m ²)	0,001 (1/1750 m ²)	0,001 (1/1750 m ²)
Vrgada	0,001 (1/2000 m ²)	0,001 (1/2000 m ²)	0,001 (1/2000 m ²)	0,001 (1/2000 m ²)	0,001 (1/2000 m ²)
Vrana	0,0003 (1/3000 m ²)	0,0003 (1/3000 m ²)	0,0003 (1/3000 m ²)	0,0003 (1/3000 m ²)	0,0003 (1/3000 m ²)
DESTINACIJA	0,001 (1/1571,4 m ²)	0,001 (1/1650 m ²)	0,001 (1/1736,8 m ²)	0,001 (1/1650 m ²)	0,001 (1/1500 m²)
Pokazatelj je stabilan u promatranom razdoblju 2020.-2024. U apsolutnim iznosima na razini destinacije došlo je do povećanja broja zaposlenih na održavanju javnih površina u petogodišnjem razdoblju, izuzev 2022. godine kada je broj zaposlenih bio najmanji (19). Povećani broj zaposlenih na kraju razdoblja (22 u 2024.) implicira bolje održavanje javnih površina, s obzirom na manju površinu po djelatniku. Na razini pojedinih zona (Drage, Vrgada, Vrana) nije bilo fluktuacija u broju zaposlenih tijekom promatranog perioda.					

Tablica 76: Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada

Pokazatelj	Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada				
Definicija	Pokazatelj prati količinu otpada koju je moguće prikupiti u destinaciji/zoni s raspoloživim ljudskim i tehnološkim kapacitetima.				
Izvor podataka	Pravna osoba zadužena za prikupljanje i prijevoz komunalnog otpada u destinaciji/zoni				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	Izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Pakoštane	1,8 t	4,74 t	4,68 t	6,68 t	6,41 t
Drage	1,6 t	3,18 t	4,51 t	6,02 t	6,29 t
Vrgada	1,3 t	1,24 t	1,3 t	1,95 t	2,01 t
Vrana	1,15 t	1,59 t	1,89 t	2,9 t	2,97 t
DESTINACIJA	5,85 t	10,75 t	12,38 t	17,55 t	17,68 t
Višestruko povećanje ljudskih i tehnoloških kapaciteta za odvoz otpada (otprilike tri puta u pet godina) pozitivan je pokazatelj, ako se promatra u izolaciji. U odnosu na obvezni pokazatelj održivosti <i>Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji</i> ,					

evidentno je da porast kapaciteta za odvoz otpada predstavlja odgovor na potrebu za zbrinjavanjem sve većih količina otpada, primarno u mjesecima s najvećim brojem noćenja u destinaciji.

Tablica 77: Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone

Pokazatelj		Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone
Definicija		Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su uznemireni neprimjerenim odlaganjem otpada tijekom turističke sezone u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.
Izvor podataka		Anketa lokalnog stanovništva
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine
Zoniranje		Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama
	2024.	Vrijednost pokazatelja upućuje da je više od polovice stanovnika destinacije uznemireno neprimjereno odloženim otpadom turista u destinaciji. Iz prethodno je analiziranog pokazatelja evidentno da u destinaciji raste količina otpada povezano s rastućim priljevom turista, što u kontekstu ovog pokazatelja nalaže oprezno praćenje budući povećana količina otpada može imati izraziti negativni utjecaj na degradaciju prostora, zadovoljstvo turista i stanovnika te ljudsko zdravlje. Neprimjereno odloženi otpad najveći je izvor iritacije za stanovnike Pakošтана i Vrgade.
Pakoštane	72,05%	
Drage	38,81%	
Vrgada	66,67%	
Vrana	22,45%	
DESTINACIJA	56,05%	

5.1.8. Prometna infrastruktura

Tablica 78: Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone

Pokazatelj		Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone
Definicija		Pokazatelj se odnosi na opterećenje glavne cestovne mreže u destinaciji/zoni i opterećenje pristupnih cesta prema destinaciji (državne, županijske, lokalne i nerazvrstane) važnih za turističke tokove.
Izvor podataka		Godišnji bilten „Brojanje prometa na cestama Republike Hrvatske - prethodni rezultati - Prosječni ljetni dnevni promet", Hrvatske ceste d.o.o.; Godišnji bilten „Brojanje prometa na cestama Republike Hrvatske", Hrvatske ceste d.o.o.
Zoniranje		Izračun po unaprijed utvrđenim zonama
	2024.	Nije moguće utvrditi pokazatelj sukladno propisanoj metodologiji.*
Pakoštane	/	
Drage	/	
Vrgada	/	
Vrana	8679	
DESTINACIJA	8679*	

*Nema podataka za prometnice traženog tipa u naselju, niti izvan naselja, za koje se Biltenom Hrvatskih cesta prikupljaju podaci, u periodu 2020.-2024. Jedino brojačko mjesto na traženom području je 5323 Vrana. To je lokacija izvan grada, ali nije ni autocesta ni brza cesta. Radi se o županijskoj cesti ŽC6064. PLDP za 2024. godinu je 5193 vozila; vršni sat mjeri 789 vozila.

Tablica 79: Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone

Pokazatelj	Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone	
Definicija	Pokazatelj predstavlja odnos kapaciteta ponude parkirališne infrastrukture prema prometnoj potražnji za parkiranjem.	
Izvor podataka	Dostupni podaci od destinacije kroz komunalne službe	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Iskorištenost promatranih parkirališnih kapaciteta je velika. Nije moguće utvrditi kretanje pokazatelja u prethodnom razdoblju.
Pakoštane	94,4%	
Drage	67,5%	
Vrgada	0	
Vrana	0	
DESTINACIJA	86,15%*	

*Ulazni podaci za izračun pokazatelja mjereni su između 8.00 i 15.00 sati, na vrhuncu sezone u kolovozu 2024.; podatak je procjena službenika na terenu.

Tablica 80: Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone

Pokazatelj	Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika uznemirenih gužvom u prometu tijekom turističke sezone u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/ izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Anketa lokalnog stanovništva pokazala je kako je otprilike polovica lokalnog stanovništva uznemirena i iritirana prometnim gužvama koje nastaju u tijeku turističke sezone. Iritacija gužvom podjednako se manifestira i u dijelu lokalnog stanovništva koji ostvaruje prihod od turizma, i u ostatku, što ukazuje na znatan pritisak prometa na postojeću infrastrukturu, odnosno potkapacitiranost prometnog sustava u periodu vršne sezone. Prometne gužve najveći su problem iz perspektive stanovnika Pakoššana i Vrgade.
Pakoštane	67,08%	
Drage	24,64%	
Vrgada	45,83%	
Vrana	25,00%	
DESTINACIJA	50,48%	

Tablica 81: Zadovoljstvo prometom u mjestu

Pokazatelj	Zadovoljstvo prometom u mjestu		
Definicija	Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i nekomercijalnom smještaju te jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni prometom u mjestu.		
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju		
2024.			
	Turisti u komercijalnom smještaju	Turisti u nekomercijalnom smještaju	Jednodnevni posjetitelji
Zadovoljstvo prometom u mjestu	46,93%	34,26%	39,49%

Turisti u komercijalnom smještaju više su zadovoljni prometnim aspektom svog boravka u destinaciji od ostalih segmenata posjetitelja. Zadovoljstvo prometom umjereno je te je vrijednost pokazatelja potrebno pratiti predviđenom dinamikom da bi se na vrijeme uočile negativne promjene, s obzirom na važnost prometnog aspekta na cjelokupno iskustvo putovanja i boravka u destinaciji.

5.1.9. Stanovništvo i kvaliteta života

Tablica 82: Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju

Pokazatelj	Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju				
Definicija	Promjena broja stanovnika u destinaciji unutar desetogodišnjeg razdoblja. Promjena broja stanovnika se prati kao razlika broja stanovnika na početku i kraju desetogodišnjeg razdoblja.				
Izvor podataka	DZS, Stanovništvo RH (godišnje procjene)				
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/ izračun po unaprijed utvrđenim zonama*				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA	KSA= - 12 KSP= -0,29% KSpp= -0,03	KSA= -23 KSP= -0,56% KSpp= - 0,06	KSA=21 KSP=0,51% KSpp=0,06	KSA=82 KSP=2,00% KSpp=0,20	KSA=84 KSP=2,01% KSpp=0,22
Za razliku od 2020. i 2021. godine, ostatak perioda do 2024. bilježi pozitivne promjene u odnosu na prethodno desetogodišnje razdoblje, te porast apsolutne, relativne i prosječne promjene broja stanovnika, iako po niskoj stopi.					

*Pokazatelj nije moguće prikazati po zonama jer je procjena broja stanovnika DZS na razini JLS. Podatak o broju stanovnika po naseljima dostupan je isključivo za 2021 godinu, kada je učinjen Popis stanovništva. Promjena broja stanovnika u desetogodišnjem razdoblju bila je: **Pakoštane KSA=-11, KSP=-0,5%, Drage KSA=40, KSP=4,5%; Vrgada KSA=-40, KSP=-16,1%; Vrana KSA=-12, KSP=-1,5%**. Navedeno ukazuje da je samo zona Drage imala povećanje broja stanovnika u posljednjem desetogodišnjem razdoblju obuhvaćenom Popisom stanovništva.

Tablica 83: Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama

Pokazatelj	Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su uznemireni gužvom na ulicama/javnim površinama u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Gužva na ulicama i javnim površinama tijekom turističke sezone veliki je problem iz perspektive 28,89% stanovnika destinacije. Gužva na javnim površinama jedan je od negativnih utjecaja turizma na život stanovništva u destinaciji, te može povećati stres lokalnog stanovništva zbog otežane svakodnevice. Održivo upravljanje razvojem i učincima turizma uvažava potrebu praćenja subjektivnog doživljaja lokalnog stanovništva. To je posebno važno učiniti u naseljima Vrgada i Pakoštane.
Pakoštane	30,43%	
Drage	20,59%	
Vrgada	37,50%	
Vrana	16,33%	
DESTINACIJA	28,89%	

Tablica 84: Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)

Pokazatelj	Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)				
Definicija	Indeks priuštivosti stana je omjer medijalne cijene stana/apartmana po m ² u JLS-u i prosječnog godišnjeg prijavljenog ostvarenog neto dohotka po zaposlenom.				
Izvor podataka	Pregled tržišta nekretnina Republike Hrvatske, Ekonomski institut Zagreb, https://eizg.hr/publikacije-i-proizvodi/publikacije/serijske-publikacije/pregled-trzista-nekretnina-republike-hrvatske/4273				
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA	17,1	*	20,7	*	24
Lokalno stanovništvo mora izdvojiti 24% godišnjeg neto dohotka za kupnju 1m ² stana u destinaciji. Pokazatelj ima trend rasta te ukazuje na potencijalni problem lokalnog stanovništva da zadovolji stambene potrebe u destinaciji.					

*Podaci nisu dostupni.

5.1.10. Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma

Tablica 85: Raspoloživost dodatne radne snage

Pokazatelj	Raspoloživost dodatne radne snage (stopa nezaposlenosti; broj izdanih radnih dozvola po mjesecima)				
Definicija	Raspoloživa dodatna radna snage iskazuje se brojem nezaposlenih u mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja turista.				
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine				
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA	26	24	24	21	27
Broj nezaposlenih u destinaciji u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja u godini stabilan je kroz čitav analizirani period 2020.-2024. Kreće se u rasponu od 21 nezaposlenog u 2023. godini do 27 nezaposlenih 2024. godine.					

5.2. DODATNI POKAZATELJI PRIHVATNOG KAPACITETA DESTINACIJE

Dodatni pokazatelji prihvatnog kapaciteta destinacije (Tablica 86) većinom se baziraju u anketiranju turista i lokalnog stanovništva kao ulaznim podacima za izračun, što je primarni razlog njihova odabira. Percepcija lokalnog stanovništva i turista često može ukazivati na potencijalne probleme ili ukazivati na dobru razvojnu politiku destinacije, te omogućiti informirano upravljanje daljnjim razvojem turizma.

Tablica 86: Popis dodatnih pokazatelja prihvatnog kapaciteta s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu

Rbr.	Pokazatelj	Tematsko područje	Vrijednost pokazatelja
1.	Stav o smjeru razvoja turizma - <i>prioriteti</i>	Institucionalni i strateški okvir	1. Novi rekreacijski sadržaji (75,42%) 2. Organizacija novih zabavnih festivala (70,76%) 3. Povećanje broja vezova za jahte i jedrilice (20,88%)
2.	Zadovoljstvo kvalitetom smještaja	Turistička potražnja	55,63%
3.	Zadovoljstvo atmosferom, ugođajem*	Resursno-atraksijska osnova	52,99% TKS 36,46% TNS 49,03% JP
4.	Zadovoljstvo gastronomskom ponudom u mjestu*	Resursno-atraksijska osnova	49,00% TKS 44,79% TNS 49,03% JP
5.	Zadovoljstvo događanjima i manifestacijama*	Resursno-atraksijska osnova	51,39% TKS 46,88% TNS 53,55% JP
6.	Percepcija stanovnika o postojećem stanju izgrađenosti prostora – negativna percepcija	Prostor	70,00%
7.	Vršno opterećenje vodovodne mreže	Komunalna infrastruktura	169,5%
8.	Iritacija neugodnim mirisima (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) tijekom turističke sezone	Komunalna infrastruktura	38,59%
9.	Iritacija pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone	Prometna infrastruktura	51,4%
10.	Percepcija utjecaja turizma na rast troškova života – ukupni troškovi života	Stanovništvo i kvaliteta života	92,60%
11.	Zadovoljstvo dostupnošću odabranih javnih sadržaja - prosjek	Stanovništvo i kvaliteta života	30,02%
12.	Ovisnost stanovnika grada/mjesta o prihodima od turizma kao udio stanovnika za koje je turizam glavni i dodatni izvor prihoda u ukupnom broju stanovnika	Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	79,31%

*TKS – turisti u komercijalnom smještaju, TNS – turisti u nekomercijalnom smještaju, JP – jednodnevni posjetitelji

U nastavku se dodatni pokazatelji prihvatnog kapaciteta razmatraju pojedinačno.

5.2.1. Institucionalni i strateški okvir

Tablica 87: Stav o smjeru razvoja turizma

Pokazatelj	Stav o smjeru razvoja turizma	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu poželjnog smjera daljnjeg razvoja turizma u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju	
	2024.	Među rangiranim razvojnim smjerovima destinacijske ponude u budućem periodu, 75,42% stanovnika smatra da su novi rekreacijski sadržaji najvišeg prioriteta. Nešto manje, 70,76% visoko prioritetenim smatra organizaciju festivala, dok 20,88% stanovnika smatra da budući razvoj turizma treba vezati uz povećanje broja vezova u nautičkom turizmu.
DESTINACIJA	1. Novi rekreacijski sadržaji 2. Organizacija novih zabavnih festivala 3. Povećanje broja vezova za jahte i jedrilice	

5.2.2. Turistička potražnja

Tablica 88: Zadovoljstvo kvalitetom smještaja

Pokazatelj	Zadovoljstvo turista kvalitetom smještaja	
Definicija	Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima koji su zadovoljni kvalitetom smještaja.	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Iz vrijednosti pokazatelja proizlazi da je većina turista u komercijalnom smještaju zadovoljna kvalitetom smještaja, pri čemu najviše u hotelima. Usporedbom razine zadovoljstva smještajem u komercijalnim smještajnim objektima, najveće zadovoljstvo zabilježeno je u zonama Vrana (83,33%) i Vrgada (69,23%).
Zadovoljstvo kvalitetom smještaja - hoteli	76,47%	
Zadovoljstvo kvalitetom smještaja - kampovi	49,12%	
Zadovoljstvo kvalitetom smještaja - obiteljski smještaj	64,54%	
Skupni pokazatelj	55,63%	

5.2.3. Resursno-atraktivna osnova

5.2.3.1. Zadovoljstvo atmosferom, ugođajem

5.2.3.2. Zadovoljstvo gastronomskom ponudom u mjestu

Tablica 89: Zadovoljstvo događanjima i manifestacijama

Pokazatelj	Resursna atrakcijska osnova:		
	<ul style="list-style-type: none"> • Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja atmosferom, ugođajem • Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja gastronomskom ponudom u mjestu • Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja događanjima i manifestacijama 		
Definicija	Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni navedenim elementima ponude u destinaciji (atmosferom/ugođajem u destinaciji, gastronomskom ponudom u mjestu te događanjima i manifestacijama).		
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju		
2024.			
	Turisti u komercijalnom smještaju	Turisti u nekomercijalnom smještaju	Jednodnevni posjetitelji
Zadovoljstvo atmosferom, ugođajem	52,99%	36,46%	49,03%
Zadovoljstvo gastronomskom ponudom u mjestu	49,00%	44,79%	49,03%
Zadovoljstvo događanjima i manifestacijama	51,39%	46,88%	53,55%
<p>Vrijednosti pokazatelja po pojedinim aspektima ukazuju na najniže zadovoljstvo turista u komercijalnom smještaju gastronomskom ponudom. Turisti u nekomercijalnom smještaju najmanje su zadovoljni ugođajem, dok su jednodnevni posjetitelji jednako zadovoljni ugođajem i gastronomskom ponudom. Ukupno gledano, vrijednosti pokazatelja impliciraju zadovoljstvo trećine do polovice turista i posjetitelja svim aspektima resursno atrakcijske osnove, zbog čega je pokazatelj potrebno motriti. Prema zonama, turisti su ugođajem najzadovoljniji u Vrani, gastronomskom ponudom u Vrani i na Vrgadi, a događajima na Vrgadi i u Vrani.</p>			

5.2.4. Prostor

Tablica 90: Percepcija stanovnika o postojećem stanju izgrađenosti prostora

Pokazatelj	Percepcija stanovnika o postojećem stanju izgrađenosti prostora	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji smatraju da je turizam uzrokovao negativne promjene u prostoru u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju	
	2024.	Iz vrijednosti je pokazatelja evidentno da 70% stanovnika destinacije smatra da je turizam uzrokovao negativne promjene u prostoru zbog izgrađenosti prostora. Iz toga proizlazi da turistički razvoj uzrokuje prostorne promjene koje stanovništvo smatra negativnima (preizgrađenost), što odstupa od parametara održivosti upravljanja turizmom u destinaciji.
DESTINACIJA	70,00%	

5.2.5. Komunalna infrastruktura

Tablica 91: Vršno opterećenje vodovodne mreže

Pokazatelj	Vršno opterećenje vodovodne mreže (Udio ukupne potrošnje vode u odnosu na raspoloživi kapacitet u danima vršne turističke sezone)				
Definicija	Pokazatelj je ocjena razine opterećenja vodovodne mreže u razdoblju vršne turističke sezone.				
Izvor podataka	Javni isporučitelj vodne usluge				
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/ izračun po unaprijed utvrđenim zonama				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
DESTINACIJA	110,2%	123,01%	142,7%	152,24%	169,5%
Vodovodna je mreža u vršnom periodu sezone evidentno potkapacitirana, ako se ukupna potrošnja vode promatra u odnosu na kapacitet vodosprema u destinaciji, što je jedini dostupni ulazni podatak. Iako je vrijednost pokazatelja nemoguće prikazati po zonama, javni isporučitelj vodne usluge indicira da problem s opterećenjem vodovodne mreže postoji posebno u općinskom sjedištu Pakoštane, u tzv. visokim zonama.*					

*Problemi opterećenja vodovodne mreže očekuju se riješiti povratom vode iz nove vodospreme Čelinka (u izgradnji), odnosno projektom Aglomeracije Biograd, Pašman i Tkon.

Tablica 92: Iritacija neugodnim mirisima (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) tijekom turističke sezone

Pokazatelj	Iritacija neugodnim mirisima (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) tijekom turističke sezone	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su uznemireni neugodnim mirisima (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) tijekom turističke sezone u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju	
	2024.	Veliki udio lokalnog stanovništva uznemiren je neugodnim mirisima tijekom turističke sezone, smatrajući ih velikim problemom. Percepcija onih koji ostvaruju prihode od turizma izuzetno se malo razlikuje od percepcije onih koji ne ostvaruju prihode od turizma, iz čega proizlazi da su neugodni mirisi iz raznih izvora tema kojom se valja pozabaviti u daljnjem upravljanju turizmom u destinaciji.
DESTINACIJA	38,59%	

5.2.6. Prometna infrastruktura

Tablica 93: Iritacija pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone

Pokazatelj	Iritacija pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su uznemireni nemogućnošću pronalaska slobodnog parkirnog mjesta tijekom turističke sezone u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine

Zoniranje		Izračun po unaprijed utvrđenim zonama
	2024.	Mjerenje popunjenosti kapaciteta u jednom danu vršne sezone (pokazatelj <i>Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone</i>) ukazuje da je popunjenost parkirališnih kapaciteta visoka, no ne ukazuje na potkapacitiranost. Ipak, nedostatak parkirališnih kapaciteta predstavlja izvor iritacije i veliki problem za otprilike polovicu lokalnog stanovništva u destinaciji. Iritacija je veća među lokalnim stanovništvom koje ostvaruje prihode od turizma (53,88%), nego kod stanovnika koji se ne bave turizmom (43,75%). U kontekstu problema s pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone ističu se zone Pakoštane i Vrgada.
Pakoštane	62,26%	
Drage	36,76%	
Vrgada*	54,17%	
Vrana	25,53%	
DESTINACIJA	51,4%	

*Na otoku Vrgada nema cestovnog prometa, kao ni parkirališta, te se stavovi lokalnog stanovništva Vrgade o problematici pronalaženja parkirnog mjesta odnose na parkirališne kapacitete na kopnu.

5.2.7. Stanovništvo i kvaliteta života

Tablica 94: Percepcija utjecaja turizma na rast troškova života

Pokazatelj	Percepcija utjecaja turizma na rast troškova života	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji smatraju da turizam znatno povećava pojedine stavke troškova života u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju	
	2024.	Vrijednosti pokazatelja ukazuju kako otprilike 9 od 10 stanovnika destinacije smatra da turizam utječe na povećanje troškova života – ukupno i kroz pojedine aspekte utjecaja. Najveće razlike u percepciji onih koji od turizma ostvaruju prihod i stanovnika koji ne ostvaruju prihod od turizma su u poimanju utjecaja turizma na cijene nekretnina i cijene najma stanova. Rast troškova života potencijalno može narušiti životni standard lokalnog stanovništva, primarno onih koji ne ostvaruju izravne prihode od turizma, stoga je pokazatelj potrebno redovito evaluirati.
Rast ukupnih troškova života	92,60%	
Rast cijena nekretnina	89,74%	
Rast cijena najma stanova	86,26%	
Rast cijena hrane i pića (trgovine)	84,08%	
Rast cijena restorana i kafića	92,33%	

Tablica 95: Zadovoljstvo dostupnošću odabranih javnih sadržaja

Pokazatelj	Zadovoljstvo dostupnošću odabranih javnih sadržaja	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su zadovoljni dostupnošću odabranih javnih sadržaja u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju	
	2024.	Vrijednosti pokazatelja impliciraju relativno nisku razinu zadovoljstva lokalnog stanovništva dostupnošću odabranih javnih sadržaja. Iz percepcije stanovnika proizlazi da su javni
Dječja igrališta	26,62%	
Uređene zelene površine	26,77%	
Rekreacijski sadržaji	36,04%	

Zabavni sadržaji (slobodno vrijeme)	28,48%	prijevoz i rekreacijski sadržaji pod manjim pritiskom turizma od društvenih i zabavnih sadržaja, dječjih igrališta i zelenih površina. Održivim razvojem turizma u destinaciji valja uvažiti i sadržaje potrebne lokalnom stanovništvu, ne samo turistima.
Društveni sadržaji (slobodno vrijeme)	25,00%	
Javni prijevoz	37,22%	

5.2.8. Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma

Tablica 96: Ovisnost stanovnika grada/mjesta o prihodima od turizma kao udio stanovnika za koje je turizam glavni i dodatni izvor prihoda u ukupnom broju stanovnika

Pokazatelj	Ovisnost stanovnika grada/mjesta o prihodima od turizma kao udio stanovnika za koje je turizam glavni i dodatni izvor prihoda u ukupnom broju stanovnika	
Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika starijih od 18 godina kojima je turizam glavni ili dodatni izvor prihoda u destinaciji.	
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Zoniranje	Izračun za cijelu destinaciju/izračun po unaprijed utvrđenim zonama	
	2024.	Udio stanovnika koji ovise o prihodima od turizma je visok (79,31%). Ovisnost raspoloživog dohotka o turizmu potencijalna je opasnost za kvalitetu života lokalnog stanovništva, zbog čega se smatra kako je dobro da među lokalnim stanovništvom koje privređuje od turizma ipak dominiraju oni kojima je turizam dodatni (60,51%), a ne primarni izvor prihoda (18,80%). Ovisnost o prihodima od turizma najmanja je u zoni Vrana, a najveća u zonama Drage i Pakoštane.
Pakoštane	88,20%	
Drage	84,06%	
Vrgada	69,57%	
Vrana	52,08%	
DESTINACIJA	79,31%	

5.3. ANALIZA SCENARIJA – formiranje scenarija i implikacije za razvoj turizma u općini Pakoštane

Analiza scenarija ukratko sagledava potencijal promjene prihvatnog kapaciteta destinacije u budućnosti. Primijenjen je pristup u skladnosti s krovnim dokumentom razvoja hrvatskog turizma (Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, NN 2/2023; Nacrt prijedloga Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine: Dio – Analiza scenarija, završna verzija, 2021) koji uključuje uvažavanje jednostavnih strateških scenarija, koji se primarno vežu na intenzitet i smjer razvoja.

Razvoj turizma za destinaciju Pakoštane u nastavku se razmatra kroz 4 scenarija u odnosu na tematska područja pokazatelja prihvatnog kapaciteta – negativni scenariji (u verzijama rasta i pada intenziteta turizma), zatim kontinuirani scenarij – sva tri u kontekstu postojeće sezonalnosti turizma, te pozitivni scenarij, koji bi značio promjene u vremenskoj koncentraciji turista u području. Utjecaj promjena u okviru svakog scenarija razvoja turizma na pojedine aspekte prihvatnog kapaciteta i održivost destinacije u scenarijima koji slijede određen je bojom i smjerom utjecaja:

Tablica 97: Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma

	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je izrazito pozitivan
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je većinom pozitivan
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je podjednako pozitivan i negativan (neutralan)
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je većinom negativan
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je izrazito negativan

5.3.1. Scenarij 1: negativni scenarij (pad intenziteta turizma)

Pad intenziteta turizma odražava se na kvalitetu života lokalnog stanovništva kroz smanjenje prihoda od turizma, prije svega prihoda na razini kućanstva za veliku većinu stanovnika, koji trenutno imaju ekonomsku korist od turističke aktivnosti. Smanjenje prihoda od turizma prelilo se na lokalnu ekonomiju i prateće turističke aktivnosti, raste nezaposlenost lokalnog stanovništva (smanjeno je sezonsko zapošljavanje), od kojih trećina u sezoni pronalazi zaposlenje u turizmu, zbog čega dio stanovnika potencijalno napušta destinaciju. Također, smanjeni priljev turista u područje znači i usporavanje investiranja u razvoj turizma kroz projekte u području, izostaju projekti zelene i digitalne tranzicije, a produženo je vrijeme povrata na investicije. Prirodne atrakcije i resursi područja rasterećeni su posjetitelja, a negativne eksternalije turizma (emisije, pritisak na infrastrukturu, utjecaj na izgled i identitet područja, stvaranje otpada, potrošnja vode i električne energije) su smanjene.

Tablica 98: Procjena utjecaja negativnog scenarija pada intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	izrazito negativan
Stav lokalnih stanovnika o turizmu kao faktoru blagostanja nije pozitivno konotiran, a nestaje i podrška smjeru razvoja turizma destinacije. Provođenje mjera i aktivnosti plana upravljanja destinacijom je onemogućeno zbog nedostataka podrške lokalne zajednice i smanjenih prihoda od turizma.	
Smještajni kapaciteti	izrazito negativan
Iskorištenost kapaciteta u komercijalnom smještaju je smanjena i mnoge smještajne jedinice su prazne i u vršnoj sezoni. Veliki broj smještajnih objekata u domaćinstvu nema adekvatnu iskorištenost, a kreveti u nekomercijalnom smještaju prevladavaju u strukturi smještajnih kapaciteta prema broju zabilježenih noćenja. Veliki broj kapaciteta niske dodane vrijednosti se zatvara.	
Turistička potražnja	neutralan
Intenzitet turizma (prosječni broj turista po stanovniku) u vršnim danima turističke sezone je manji od 1:1, a turisti koji dolaze u destinaciju zadovoljni su izostankom gužvi na ulicama, trgovima i atrakcijama. Kvaliteta smještaja opada ako zbog smanjenih sezonskih prihoda izostaju ulaganja, što se odražava na nezadovoljstvo turista u dužem roku.	

Resursno-atraksijska osnova	<i>neutralan</i>
Kulturno-povijesne lokacije se malo posjećuju. Smanjuje se koncentracija ugostiteljskih sadržaja u određenim zonama destinacije (zbog smanjene potražnje i prihoda). Kakvoća vode za kupanje je izvrsna, raspoloživa površina plaže po kupaću je u danima vršne sezone i više od dostatne, a kakvoća zraka 1. kategorije. Izostaje negativna percepcija lokalnog stanovništva o utjecajima turizma na izgled destinacije i korištenje javnog prostora. Turisti su zadovoljni uređenošću mjesta i atrakcija, no zbog nedostatnog ulaganja u održavanje njihovo se zadovoljstvo smanjuje, kao i zadovoljstvo ugođajem i događajima, kojih je manje zbog malog broja turista.	
Okoliš	<i>izrazito pozitivan</i>
Razina buke u destinaciji je i danju i noću niža od baznog scenarija te se ne odražava na kvalitetu života lokalnog stanovništva i nije negativno percipirana od turista.	
Prostor	<i>većinom pozitivan</i>
Smanjuje se udio stambenih jedinica turističke namjene, neizgrađene površine građevinskog područja ostaju većim dijelom neizgrađene. Izostaju negativni učinci apartmanizacije na kvalitetu života u destinaciji, no izostaje i stambena izgradnja za stalno stanovanje.	
Komunalna infrastruktura	<i>većinom pozitivan</i>
Smanjen je udio smještajnih objekata (turističke potrošnje) u opterećenju vodnog resursa i u potrošnji električne energije, a smanjena je i ukupna količina proizvedenog otpada u destinaciji. Ljudski i tehnološki kapaciteti za odvoz i zbrinjavanje otpada su preveliki, izostaje optimizacija korištenja, a prekapacitiran je i novi sustav opskrbe vodom, zbog čega su moguća otpuštanja zaposlenika.	
Prometna infrastruktura	<i>izrazito pozitivan</i>
Kapacitet prometnica je veći od potražnje u danima vršne turističke sezone, a ni parkirališni kapaciteti nisu iskorišteni. Prekapacitiranost prometnog sustava je pozitivna za turiste i lokalno stanovništvo jer izostaje iritacija prometnim gužvama i pronalaženjem parkirnog mjesta.	
Stanovništvo i kvaliteta života	<i>većinom negativan</i>
Smanjenjem mogućnosti zaposlenja u turizmu i smanjenim prihodima kućanstava koja na turizmu zarađuju, kretanje broja stanovnika postaje negativno, unatoč boljoj kvaliteti života u kontekstu smanjenih gužvi na ulicama i javnim površinama, i dostupnosti javnih sadržaja. Smanjenje ponude sadržaja negativan je utjecaj na zadovoljstvo životom u destinaciji.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	<i>izrazito negativan</i>
Raspoložive (sezonske) radne snage je više nego što turistička poduzeća trebaju u vršnoj sezoni, a ovisnost o prihodima od turizma rezultira smanjenjem broja stanovnika, kojima je turizam glavni izvor prihoda.	

Smanjenje turističkih brojki dolazaka i noćenja najbrže učinke ima za lokalnu ekonomiju i društvenu zajednicu kroz smanjenje prihoda ponuđača usluga i stanovništva, povećanje nezaposlenosti, te općenito smanjenu kvalitetu života (uređenje mjesta, nedostupnost ili smanjenje opsega zabavnih i rekreativnih sadržaja, izostanak ulaganja u nove sadržaje). Koristi za destinaciju vidljive kroz duži period uključuju smanjenje pritiska na prostor i prirodne

resurse te poboljšanje ekoloških aspekata održivosti (smanjenje prometa, smanjenje buke i emisija, smanjenje količine otpada).

5.3.2. Scenarij 2: negativni scenarij (rast intenziteta turizma)

Nekontrolirani rast turističkog prometa okolišno je, društveno i ekološki neodrživ. U području bogatom prirodnim resursima s jedne, i velike izgrađenosti (smještajnih kapaciteta) s druge, rast intenziteta turizma znači opterećenje prostora dodatnim prometnim tokovima u periodu sezone, potrebu za izgradnjom dodatne infrastrukture (prometna infrastruktura za kretanje i mirovanje vozila, komunalna infrastruktura, turističke infrastruktura) i ugrozu prirodnog okoliša, identiteta i karaktera destinacije, te kvalitete života lokalnog stanovništva koje je u periodu sezone već dvostruko nadmašeno brojem turista. Snažno povećanje intenziteta turizma teško je prativo kroz alate prostornog planiranja, investicijskih zahvata, potrebu za prilagodbom klimatskim promjenama i procjenu rizika u kratkom roku. Osim negativnog utjecaja na prirodu i kulturu destinacije, te kvalitetu života lokalnog stanovništva, rastući intenzitet turizma u području negativno se odražava na iskustvo posjetitelja zbog potkapacitiranosti mnogih sustava destinacije. Prekomjerni turizam smanjuje kapacitet destinacije za adekvatnu prilagodbu klimatskim promjenama.

Tablica 99: Procjena utjecaja negativnog scenarija rasta intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	izrazito negativan
Turizam se ne percipira kao faktor povećanja blagostanja kod većine stanovnika. Razvoju turizma ne pristupa se strateški niti održivo, zbog čega izostaje podrška trenutnom smjeru razvoja.	
Smještajni kapaciteti	izrazito negativan
Povećava se broj kreveta u komercijalnom smještaju čime je omjer broja kreveta u odnosu na broj stanovnika mnogo nepovoljniji od 4:1 što je bazno stanje. I omjer turističkih kapaciteta u odnosu na stanove za stalno stanovanje je mnogo nepovoljniji, a struktura smještajnih kapaciteta neujednačena. Kvalitetom ponude smještaja se ne upravlja, raste broj smještajnih kapaciteta niže dodane vrijednosti (koji podupiru sezonalnost) i siva ekonomija prisutna je na tržištu.	
Turistička potražnja	većinom negativan
Intenzitet turizma veliko je opterećenje za infrastrukturu, prostor i stanovništvo destinacije, raste nezadovoljstvo radi gužvi na javnim površinama i atrakcijama, kao i kvalitetom smještaja.	
Resursno-atraksijska osnova	izrazito negativan
Ugostiteljski su sadržaji previše koncentrirani u pojedinim zonama u destinaciji, a fokus je na kvantiteti za razliku od kvalitete. Kakvoća vode za kupanje je narušena, a negativni utjecaji prekomjerne turističke aktivnosti (prije svega emisije od prometa) odražavaju se na parametre kakvoće zraka. Raspoloživa površina plaže po kupacu je u danima sezone nedostatna. Percepcija lokalnog stanovništva o utjecajima turizma na okruženje je	

negativna. Veliki je udio turista nezadovoljnih ljepotom i uređenošću mjesta, ugođajem, događanjima i ponudom u destinaciji.	
Okoliš	izrazito negativan
Količina buke, uzrokovane preopterećenjem prometnog sustava destinacije i prevelikom koncentracijom ugostiteljskih sadržaja u pojedinim zonama predstavlja iritaciju za lokalno stanovništvo i izvor nezadovoljstva kvalitetom boravka za turiste.	
Prostor	izrazito negativan
Stambene jedinice turističke namjene prevladavaju u ukupnom broju stambenih jedinica, zbog čega se gubi identitet destinacije, a stanovništvo ima probleme s pronalaženjem nekretnine za stalno stanovanje. Izgradnja u građevinskim područjima pojedinih zona destinacije dosegla je maksimalni potencijal, a apartmanizacija se negativno odražava na kvalitetu života u destinaciji kroz cijelu godinu.	
Komunalna infrastruktura	izrazito negativan
Korištenje resursa u destinaciji je neodrživo. Sustav vodoopskrbe je potkapacitiran i česte su nestašice vode u sezoni. Udio turističkih objekata u potrošnji električne energije nadmašuje potrošnju lokalnog stanovništva. Rastu količine otpada, a ljudski i tehnološki kapaciteti za odvoz otpada i održavanje javnih površina su nedostadni, što se odražava kroz nezadovoljstvo stanovništva i turista zbog neprimjereno odloženog otpada i neugodnih mirisa od otpada.	
Prometna infrastruktura	izrazito negativan
Prometna infrastruktura je potkapacitirana, a propusna moć prometnica i prihvatni kapacitet parkirališta nedostadni za povećani volumen prometa u danima vršne turističke sezone. Iritacija gužvom i traženjem parkirnog mjesta je velika, a nezadovoljstvo prometom negativno se odražava na iskustvo turista u destinaciji.	
Stanovništvo i kvaliteta života	izrazito negativan
Indeks priuštivosti stana u destinaciji raste i ukazuje da si lokalno stanovništvo teško može priuštiti kupnju stana za stalno stanovanje. Troškovi života pod utjecajem turizma rastu, a javni sadržaji su teško dostupni zbog potkapacitiranosti u odnosu na potražnju lokalnog stanovništva i turista. Velika je iritacija gužvama na javnim površinama. Smanjen je broj stalnih stanovnika u destinaciji.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	neutralan
Zbog povećane potražnje raste i zaposlenost, no u destinaciji nema dovoljno raspoložive radne snage odgovarajućeg profila (primarno NKV radnika). Turizam dominira prihodima poslovnih subjekata i kućanstava u destinaciji što u kontekstu promjenjive dinamike tržišta predstavlja opasnost.	

Intenzivni rast turizma u destinaciji nije održiv, prije svega zbog izrazite sezonalnosti. Povećani broj turista u odnosu na ograničeni kapacitet destinacijskog sustava u svim segmentima znači brzi negativni utjecaj na turističko iskustvo u destinaciji te degradaciju kvalitete života lokalnog stanovništva, resursne osnove destinacije i sadržaja u destinaciji. Izloženošću neodrživosti porasta prilijeva turista destinacija gubi na konkurentnosti, ali gubi i svoj karakter i prepoznatljivost, nesposobna odgovoriti na rastuće zahtjeve turista u kratkom roku.

5.3.3. Scenarij 3: bazni scenarij

Destinacijom se ne upravlja ka većoj održivosti, budući nisu definirani standardi pokazatelja prihvatnog kapaciteta, odnosno prihvatljiva granica utjecaja turizma. Zadržava se postojeći pristup, turizam raste konzervativnom stopom (do 3%), nema promjena u upravljanju resursima i smanjenju utjecaja turizma na prostor, resurse, infrastrukturu, ljude i baštinu, te sezonalnosti. Destinacija je razvijeno turističko područje zbog čega je potrebna disperzija turističkog pritiska na cjelogodišnji period i na manje opterećene zone, čemu upravljanje nije prilagođeno. Infrastruktura, sadržaji i upravljanje resursima nisu potpuno prilagođeni potrebi smanjenja utjecaja na okoliš i prilagodbe klimatskim promjenama.

Tablica 100: Procjena utjecaja baznog (kontinuiranog) scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	većinom pozitivan
Većina stanovnika destinacije ima pozitivan stav o turizmu u smislu povećanja blagostanja stanovništva. Stanovnici (od kojih većina ostvaruje prihode od turizma) velikim dijelom podržavaju smjer razvoja turizma, a predlažu i nove prioritete razvoja turizma koje su spremni podržati.	
Smještajni kapaciteti	većinom negativan
Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju je nekoliko puta veći od broja stanovnika, dok je broj kreveta u nekomercijalnom smještaju gotovo jednak broju stanovnika. Broj smještajnih objekata u domaćinstvu i kućama i stanovima za odmor je gotovo isti kao broj stanova za stalno stanovanje. Broj kreveta u komercijalnom smještaju u odnosu na raspoloživu površinu nejednako je distribuiran po zonama, a u strukturi smještajnih kapaciteta dominiraju smještaj u kampovima, smještaj u domaćinstvima i u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam (vikendicama). Kvaliteta smještaja za kratkotrajni najam pod utjecajem tržišta blago raste, a prihod po noćenju stagnira. Prostorno, najveće opterećenje turizma događa se u zonama Drage i Pakoštane.	
Turistička potražnja	većinom negativan
Objektivno opterećenje turizma pokazuje da je u vršnom periodu sezone prosječan dnevni broj turista dvostruko veći od broja stanovnika u destinaciji, a intenzitet turizma prostorno je nejednako distribuiran. U zoni Pakoštane i zoni Drage je najizraženiji, dok je u ostale dvije zone intenzitet turizma na mnogo manjoj razini i broj turista ne dostiže broj stanovnika. Razina zadovoljstva turista kvalitetom smještaja je visoka iz čega se može pretpostaviti da destinacija privlači tip turista koji preferira dominantne tipove smještaja u destinaciji, no zadovoljstvo je najveće u zonama u kojima je intenzitet turizma manji (Vrana i Vrgada). Nezadovoljstvo turista gužvama je poveliko, najmanje među turistima u komercijalnom smještaju.	
Resursno-atraksijska osnova	neutralno
Koncentracija materijalnih atrakcija na razini destinacije je niska. Koncentracija ugostiteljskih sadržaja visoka je u zonama s najvećim brojem turističkih noćenja i visokim intenzitetom turizma. Kakvoća mora na mjernim stanicama je najviše kvalitete, kao i kakvoća zraka. Na plažama je prisutna gužva u vršnom dijelu sezone, no ne provodi se mjerenje opterećenja. Otprilike polovica lokalnog stanovništva pozitivno percipira utjecaj turizma na izgled destinacije, no iskazuje i osjetno manje pozitivnu percepciju utjecaja turizma na korištenje javnog	

prostora. Zadovoljstvo turista ljepotom i uređenošću mjesta je visoko. Jednako kao i zadovoljstvo atmosferom, gastronomskom ponudom i događajima, kojima su turisti osrednje zadovoljni, najveći udio zadovoljnih je među turistima u komercijalnom smještaju.	
Okoliš	većinom negativan
Destinacija nema kartu buke jer za izradu iste ne postoji zakonska obveza. Određeni dio stanovnika destinacije smatra buku u vrijeme turističke sezone velikom smetnjom. Ipak, samo manji dio turista smatra buku iritacijom, koja se negativno odražava na kvalitetu njihova boravka. Buka je smetnja za veliki udio jednodnevnih posjetitelja.	
Prostor	većinom negativan
Stambenih jedinica turističke namjene nešto je više od stambenih jedinica za stalno stanovanje, posebno u zonama Pakoštane i Drage. Postoji mogućnost nove stambene izgradnje u svim zonama, iako je potencijal u nekim zonama već poprilično smanjen zbog velike izgrađenosti. Pretvaranje stanova u turističke apartmane (apartmanizacija) se negativno percipira od nešto više od četvrtine stanovnika na razini destinacije, no za gotovo polovicu u zoni Vrgada. Negativnu percepciju izgrađenosti prostora ima velika većina stanovnika.	
Komunalna infrastruktura	većinom negativan
Opterećenje vodnog resursa pod utjecajem turizma je nekoliko puta veće u vršnom dijelu sezone od izvansezonskog perioda. Najveće opterećenje vodnog resursa je zabilježeno za zone Vrgada i Vrana. U periodu vršne sezone vodovodna mreža je potkapacitirana. Opterećenje sustava opskrbe električnom energijom je veliko, no većina potrošnje nije vezana uz turizam, već za lokalno stanovništvo. Pri održavanju javnih površina najveću površinu po osobi pokrivaju djelatnici u zoni Vrana. Ljudski i tehnološki kapaciteti za zbrinjavanje otpada u destinaciji prate porast količine otpada kroz godine. Neprimjereno odloženi otpad veliki je problem za više od polovice lokalnog stanovništva, dok je zamjetan udio turista iritiran neugodnim mirisima.	
Prometna infrastruktura	većinom negativan
Ekspertna procjena kapaciteta prometne infrastrukture ne postoji, iako su u vrijeme vršne turističke sezone evidentne gužve i zastoji na prometnim pravcima na području destinacije. Gužve su veliki problem za polovicu stanovništva destinacije, iako izraženo više u pojedinim zonama. Kapacitet parkirališta u destinaciji većinom je iskorišten u vršnom periodu sezone, a pronalaženje parkirnog mjesta veliki je problem za lokalno stanovništvo. Manje od polovice turista zadovoljno je prometom u mjestu, najviše turisti u komercijalnom smještaju.	
Stanovništvo i kvaliteta života	većinom negativan
Broj stanovnika u destinaciji raste sporo, niskom stopom kroz posljednje desetogodišnje razdoblje. Indeks priuštivosti stana na razini destinacije je visok. Gužve na ulicama i javnim površinama problem su lokalnog stanovništva, no većina je zadovoljna dostupnošću javnih sadržaja. Gotovo svi stanovnici destinacije smatraju da turizam utječe na povećanje troškova života.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	većinom pozitivan
Broj nezaposlenih u destinaciji je nizak te ne može biti odgovor na veće fluktuacije tržišta potražnje. U svim zonama destinacije stanovništvo ostvaruje (većinom dodatne) prihode od turizma, iako je u zonama Pakoštane i Drage financijska korist od turizma mnogo više naglašena.	

Bazni scenarij znači da se ne uvode promjene potrebne za održivo upravljanje turizmom u destinaciji zbog čega je njezina dugoročna održivost dovedena u pitanje. Model

turizma u destinaciji obilježava nedovoljno diversificirana ponuda, prilagodba klimatskim promjenama, potrebama zelene tranzicije i tehnološkim zahtjevima tržišta je minimalna. Stanovništvo osjeća i pozitivne i negativne učinke turizma. Destinacija zbog primarne orijentacije na sunce i more prestaje biti konkurentna na tržištu.

5.3.4. Scenarij 4: pozitivni scenarij

Prihvatanje granice kapaciteta nosivosti destinacije kao odrednice budućeg razvoja rezultira disperzijom turističkih tokova izvan perioda glavne turističke sezone, smanjenim pritiskom na javne površine, prometnu i komunalnu infrastrukturu, te turističke atrakcije. Odražava se i na kvalitetu života lokalnih stanovnika koji u turizmu mogu pronaći zaposlenje, ostvaruju prihode od turizma kroz duži period u godini, manje su izloženi stresu od turizma i iritacijama od povećanih gužvi, buke i količine otpada. Pritisak na infrastrukturu je vremenski i prostorno bolje raspoređen. Destinacija ostvaruje pomake kroz mjere poticanja smanjenja potrošnje vode i električne energije, zadržavanje razine sigurnosti, izvrsne kakvoće mora i prve kategorije kvalitete zraka. Postoji strateški pristup razvrstavanju i zbrinjavanju otpada, procjeni rizika, prilagodbe klimatskim promjenama, održivog upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom i održivog prostornog planiranja (ograničavanjem izgradnje u nekim zonama). Događaju se ulaganja u tehnologiju u sklopu zelene i digitalne tranzicije.

Tablica 101: Procjena utjecaja pozitivnog scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	izrazito pozitivan
Velika većina stanovnika destinacije ima pozitivan stav o turizmu u smislu povećanja blagostanja stanovništva. Stanovnici su educirani o benefitima održivog upravljanja turizmom, smanjenja sezonalnosti, i podržavaju smjer razvoja turizma kroz nove oblike ponude koji su u skladu s dugoročnom održivošću destinacije i strategijom održivog razvoja turizma općine.	
Smještajni kapaciteti	većinom pozitivan
Broj kreveta u komercijalnom smještaju stagnira, no dolazi do povećanja MSP i GSP postojećih kapaciteta kroz produžavanje sezone. Dio kapaciteta u domaćinstvima i kućama i stanovima za odmor pretvoren je u kuće i stanove za stalno stanovanje. U strukturi smještajnih kapaciteta smanjen je udio domaćinstava i kuća/stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam, a povećan udio hotelskog smještaja. Favorizira se izgradnja izvan prostorno najopterećenijih zona i zona najveće turističke aktivnosti (Pakoštane i Drage).	
Turistička potražnja	većinom pozitivan
Objektivno opterećenje (intenzitet) turizma je smanjen u vršnom periodu sezone zbog vremenske i prostorne preraspodjele turističkih dolazaka. Intenzitet turizma u destinaciji ravnomjernije je distribuiran među zonama. Razina zadovoljstva turista kvalitetom smještaja je veća u odnosu na bazni scenarij iz čega se može pretpostaviti da participativni pristup upravljanju destinacijom i unapređenje strukture i outputa smještajne ponude, te	

investiranje u projekte zelene i digitalne tranzicije, te kružne ekonomije ostvaruju željene učinke. Nezadovoljstvo turista gužvama je minimizirano zbog vremenske i prostorne distribucije turističke ponude.	
Resursno-atraksijska osnova	izrazito pozitivan
<p>Valorizacija materijalnih atrakcija na razini destinacije je povećana osmišljavanjem iskustvenih paketa za posjetu prirodnim i kulturnim atrakcijama (bike i pješačkim turama, tematskim rutama, storytellingom, inoviranjem ponude događaja), čime su disperzirani tokovi potražnje, a time i koncentracija ugostiteljskih sadržaja izvan zona s najvećim brojem turističkih noćenja i visokim intenzitetom turizma. Kakvoća mora na mjernim stanicama ostaje najviše kvalitete, kao i kakvoća zraka, zahvaljujući disperziji sezonalnosti turističkih tokova kroz veći vremenski period u godini i smanjenom opterećenju prostora negativnim utjecajima prometa. Korištenjem plaža se upravlja sukladno kapacitetu nosivosti, dinamičkim kapacitiranjem u vremenu. Većina lokalnog stanovništva pozitivno percipira utjecaj turizma na izgled destinacije, te na korištenje javnog prostora. Zadovoljstvo turista ljepotom i uređenošću mjesta i atrakcija je visoko, kao i zadovoljstvo atmosferom, gastronomskom ponudom i događanjima, za koje je udio zadovoljnih turista porastao u odnosu na bazni scenarij.</p>	
Okoliš	izrazito pozitivan
<p>Unatoč nepostojanju zakonske obveze, destinacija ima kartu buke u svrsi upravljanja razvojem turizma u području i potencijalno negativnim utjecajem buke na stanovništvo i posjetitelje. Mali broj stanovnika destinacije smatra buku u vrijeme turističke sezone velikom smetnjom, a da se bukom u okruženju destinacije uspješno upravlja svjedoči i udio turista koji ne smatraju da se buka negativno odrazila na kvalitetu njihova boravka.</p>	
Prostor	većinom pozitivan
<p>Broj stambenih jedinica turističke namjene održava se manjim od broja stambenih jedinica za stalno stanovanje, a zbog promjene strukture smještajnih kapaciteta smanjen je njihov udio i u zonama Pakoštane i Drage. Nova stambena izgradnja događa se u zonama s više raspoložive neizgrađene površine građevinskog zemljišta i smanjenog prostornog opterećenja građevinama u funkciji turizma. Apartmanizacija manje opterećuje lokalno stanovništvo. Smanjen je udio stanovnika s negativnom percepcijom izgrađenosti prostora.</p>	
Komunalna infrastruktura	izrazito pozitivan
<p>Vodoopskrba je kapacitetom dostatna za potrebe lokalnog stanovništva i turista, a opterećenje vodnog resursa nije smanjeno samo vremenskom redistribucijom potražnje, već i izgradnjom nove vodospreme, odnosno projektom Aglomeracije Biograd, Pašman i Tkon. Opterećenje sustava opskrbe električnom energijom odražava manji pritisak i turista i lokalnog stanovništva, na osnovu provođenja edukativnih aktivnosti s ciljem utjecaja na goste smještajnih objekata i na stanovništvo destinacije, te donošenja politike poticanja ublažavanja klimatskih promjena (dekarbonizacije) u turizmu i proizlazećih investicija u energetske učinkovitost i alternativne izvore energije. Plan upravljanja otpadom na razini Zadarske županije i izgradnja centra za gospodarenje otpadom odrazili su se na bolje upravljanje otpadom, te dostatnost postojećih ljudskih i tehnoloških kapaciteta za zbrinjavanje otpada. Neprimjereno odloženi otpad mali je problem iz perspektive lokalnog stanovništva, a manje nego u baznom scenariju je i turista iritiranih neugodnim mirisima.</p>	
Prometna infrastruktura	većinom pozitivan
<p>Unatoč nepostojanju praćenja kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na području destinacije u izvedbi Hrvatskih cesta d.o.o., u svrsi održivog upravljanja turizmom napravljena je prometna studija za procjenu kapaciteta ukupne prometne infrastrukture (sve prometne grane) (alternativno: u suradnji s Hrvatskim cestama određena je lokacija za brojanje prometa koja je obuhvaćena Biltenom). Prometne gužve u destinaciji mnogo su manji problem za stanovništvo, a kapacitet parkirališta većinom je dostatan za potražnju</p>	

u vršnom periodu, zbog čega pronalaženje parkirnog mjesta predstavlja problem za manji dio lokalnog stanovništva. Većina turista zadovoljna je prometom u mjestu.	
Stanovništvo i kvaliteta života	većinom pozitivan
Broj stanovnika u destinaciji raste niskom no pozitivnom stopom kroz tekuće desetogodišnje razdoblje, zbog sporosti reakcije demografskih promjena na promjene u okruženju. Indeks priuštivosti stana smanjen je na razinu iz 2022. godine. Gužve na ulicama i javnim površinama mali su problem (ili nisu) za većinu stanovnika, a povećan je i udio stanovnika zadovoljnih dostupnošću javnih sadržaja. Veliki udio stanovnika smatra da turizam utječe na povećanje troškova života, što je odraz realne situacije u nacionalnim okvirima.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	većinom pozitivan
Broj nezaposlenih u destinaciji u vršnim mjesecima je na razini broja nezapošljivih osoba ili osoba koje ne traže zaposlenje. Stabilnost cjelogodišnjeg poslovanja ponuđača usluga odražava se na manje sezonske fluktuacije u potražnji za radnom snagom, a stanovništvo koje sezonski radi u turizmu je zaposleno minimalno 6 mjeseci u godini. Prihod od turizma ostvaruje većina stanovnika, kao dodatan izvor prihoda.	

Pozitivni scenarij zbog prirode održivog razvoja implicira participativni model razvoja, čime se unaprjeđuje model upravljanja razvojem turizma. Turizam se razvija održivo, što znači da je bolje vremenski i prostorno distribuirano opterećenje na lokalnu zajednicu, infrastrukturu, baštinu i resurse. Struktura ponude se mijenja sukladno smanjenju sezonalnosti i uključenosti lokalne zajednice vlastitim proizvodima u turizam, što je preduvjet ponude veće vrijednosti i prelijevanja koristi u prateće turističke aktivnost u destinaciji.

5.3.5. Zaključci i preporuke

Scenariji se analiziraju kako bi se sagledali utjecaji potencijalnih promjena prihvatnog kapaciteta u budućnosti. Prva tri scenarija su scenariji koji se događaju bez intervencije destinacijskog menadžmenta. Među njima, čak je i bazni scenarij negativno konotiran jer podrazumijeva da se trenutno postojeći izazovi u destinaciji ne adresiraju, zbog čega se s vremenom produbljuju i negativno odražavaju kvalitetu života stanovništva i zadovoljstvo turista iskustvom u destinaciji. Pad intenziteta turizma, rast intenziteta turizma i zadržavanje trenutnog stanja, u okvirima sezonalnosti i bez obzira na potrebe kapacitiranja nosivosti i dugoročne održivosti destinacije, negativno se odražavaju na prostor, gospodarstvo i stanovništvo destinacije.

Razvojem turizma potrebno je održivo upravljati u svim aspektima utjecaja turizma, odnosno uz poštivanje ograničenja koja postavlja kapacitet nosivosti destinacije. Prihvatanje granica prihvatnog kapaciteta (definiranjem standarda za pokazatelje) i održivo upravljanje razvojem turizma omogućava pomake potrebne za Scenarij 4 - Pozitivni scenarij, no to je moguće ukoliko destinacijski menadžment implementira odgovarajuće mjere i aktivnosti, detaljnije o kojima se raspravlja u nastavku (Poglavlje 6).

Prethodno tome, na osnovu vrijednosti obveznih i dodatnih pokazatelja prihvatnog kapaciteta predlažu se korektivne aktivnosti zasnovane primarno u *Strategiji razvoja turizma*

općine Pakoštane, a u funkciji ostvarivanja najpovoljnijeg razvojnog scenarija i izbjegavanja negativnih učinaka turizma (Tablica 101). Smatra se da su pokazatelji subjektivne naravi (oni koji se baziraju u percepciji stanovnika i turista, podaci o kojima se prikupljaju anketiranjem) indirektno pod utjecajem korektivnih mjera primijenjenih na objektivne pokazatelje, na kojima treba biti fokus u periodu koji slijedi.

Predložene korektivne aktivnosti usklađene su i sa nacionalnom Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. godine (NN 2/2023) u kontekstu potrebe stvaranja turističkih proizvoda više vrijednosti (što indirektno utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva zbog smanjenog sezonskog pritiska i participativno odlučivanje), prilagođavanja ponude destinacije determinantama autentičnosti (prostora, povijesti, kulturnog nasljeđa, gastronomije), povećanja kvalitete smještaja, rasterećenja turizmom opterećenih zona kroz razvoj turističke infrastrukture i proizvoda u manje opterećenima, jačanja kompetencija za više održivo poslovanje dionicima u destinaciji, te poticanja zelene i digitalne tranzicije.

Tablica 102: Preporuke za ublažavanja raskoraka između postojećeg stanja i poželjnih/prihvatljivih promjena odabranih pokazatelja u funkciji scenarija 4 (pozitivni scenarij)

Rbr.	Tematsko područje / Pokazatelji	Vrijednost za destinaciju 2024.	Standard pokazatelja prihvatljiva granica utjecaja turizma	Potrebne korektivne mjere u odnosu na dostignutu razinu prihvatnog kapaciteta DA/NE*	Preporuke koje se realiziraju kroz Strategiju razvoja turizma općine Pakoštane (strateški ciljevi i mjere)	Dodatne preporuke za ublažavanje raskoraka između ustanovljenog i željenog stanja pokazatelja prihvatnog kapaciteta*
1.	Institucionalni i strateški okvir					
	Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika – pozitivna percepcija	78,73%	85%	DA	4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ – mjera: <ul style="list-style-type: none"> Motiviranje stanovništva na stalno unapređenje znanja nužnih za dugoročno održivi razvoj destinacije (promocija, edukacije, radionice) 5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA – mjere: <ul style="list-style-type: none"> Sustav upravljanja turističkom destinacijom Pakoštanje (participativni i proaktivni sustav upravljanja turističkom destinacijom) Participativno upravljanje i sinergijsko povezivanje dionika - permanentno unapređivanje svih segmenata turističkog poslovanja Utvrđivanje prihvatnog potencijala destinacije Edukacija svih dionika turističkog razvoja (edukacijama formiranim za ciljne kategorije prema temama od značaja; javne kampanje za svo lokalno stanovništvo) 	
	Stav o smjeru razvoja turizma	1. Novi rekreacijski sadržaji (75,42%) 2. Organizacija novih zabavnih festivala (70,76%) 3. Povećanje broja vezova za jahte i jedrilice (20,88%)	/	DA; s vremenskim odmakom potrebna je revizija prioriteta		
2.	Smještajni kapaciteti					
	Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te	392,50	390	DA	1. strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjere: <ul style="list-style-type: none"> Donošenje odluke lokalne samouprave o broju, vrsti i 	

	kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika				<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje kvalitete svih segmenata smještajne ponude (edukacije za iznajmljivače obiteljskog smještaja o značaju i koristima unapređenja kvalitete; povećanje broja jedinica obiteljskog smještaja u sustavu oznake kvalitete "Welcome"; sustav poticanja visokokvalitetnog smještaja u kampovima; tematizacija kapaciteta; povećanje hotelskih smještajnih kapaciteta) • Razvoj ponude u turistički slabije razvijenim ruralnim područjima općine <p>2. strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unapređivanje i poticanje korištenja sustava poticajnih mjera za ruralni razvoj (razvoj ruralnog turizma) • Kreiranje jedinstvenih doživljaja diversificiranih u prostoru i vremenu (prostorna disperzija ponude turizma; valorizacija okolice PP Vransko jezero – specifični oblici smještaja) 	<p>kategoriji ugostiteljskih objekata te objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge smještaja u dijelu ili na cijelom području jedinice lokalne samouprave na temelju izračuna prihvatnih kapaciteta (ograničavanje broja turističkih kreveta).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Donošenje odluke lokalne samouprave o kapacitetima smještajnih objekata u destinaciji na temelju izračuna prihvatnih kapaciteta. • Donošenje odluke lokalne samouprave o ograničavanju izgradnje turističkih kapaciteta u zonama prevelike saturacije turističkim smještajem, kroz prostorno planiranje.
	Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika	95,29	90	DA		
	Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje	0,99	0,95	DA		
	Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m ² građevinskog područja naselja	0,49	0,49	DA		
	Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima	HOT=0,99% KMP=35,22% DOM=32,79% PKS=6,01% KKO=24,99%	HOT=2% KMP=38% DOM=35% PKS=5% KKO=20%	DA		
3.	Turistička potražnja					
	Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	2,17	1,7	DA	<p>1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje infrastrukturnih i općih uvjeta boravka turista (reorganizacija prometnih tokova, uređenje parkirališta, povećanje kapaciteta parkirališta; uređene javne površine) 	

	Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama**	24,72% TKS 28,57% TNS 36,13% JP	20% TKS 25% ostali segmenti	DA	<p>2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kreiranje jedinstvenih doživljaja diversificiranih u prostoru i vremenu <p>4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> Održivo upravljanje prirodnim i kulturnim resursima (turistička valorizacija usklađena s prihvatnim potencijalom) <p>5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> Utvrđivanje prihvatnog potencijala destinacije Sustavno praćenje kvalitete destinacije i zadovoljstva turista (utvrđeni indikatori; osigurano ispitivanje zadovoljstva turista) 	
	Zadovoljstvo kvalitetom smještaja	55,63%	65%	DA		
4.	Resursno-atraksijska osnova					
	Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama	0,09	1,5	NE	<p>1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> Unapređenje infrastrukturnih i općih uvjeta boravka turista Uređenje i tematiziranje plaža <p>2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uređenje, održavanje i daljnja izgradnja mreže pješačkih i biciklističkih staza, tematskih ruta, poučnih staza uz GPS potporu (udaljavanje turista iz zona visokog intenziteta turizma) Inovativna interpretacija kulturne baštine (stvaranje jedinstvenog kulturnog turističkog proizvoda u suradnji s lokalnom zajednicom; kulturne rute) Unaprijediti i promovirati gastronomsku ponudu, s naglaskom na tradicionalna jela i pića (tematizirane gastro i eno rute; umrežavanje i povezivanje lokalnih proizvođača hrane i pića, ribara i ugostiteljskih objekata) 	<ul style="list-style-type: none"> Donošenje odluke lokalne samouprave o upravljanju tokovima posjetitelja, kroz prometno i prostorno planiranje.
	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama	nije moguće utvrditi	potrebno utvrditi	/		
	Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujanj u odnosu na ostatak godine	izvrsno	izvrsno	NE		
	Raspoloživa površina plaže po kupaću u danima vršne turističke sezone	nije moguće utvrditi	potrebno utvrditi	/		

Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujan u odnosu na ostatak godine	I. kategorija	I. kategorija	NE	<ul style="list-style-type: none"> • Kreiranje jedinstvenih doživljaja diversificiranih u prostoru i vremenu • Inoviranje ponude događajnog turizma s naglaskom na prezentaciju lokalne kulture i tradicije – izvorna Dalmacija (tematska događanja kroz cijelu godinu) <p>3. Strateški cilj: OSMIŠLJAVANJE INOVATIVNE PROMOTIVNE STRATEGIJE, BRENDIRANJE I REPOZICIONIRANJE – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Digitalizacija - osnažiti promotivne aktivnosti na društvenim mrežama i ostalim digitalnim medijima (analiza recenzija) • Storytelling (s ciljem približavanja kulturno-povijesne baštine turistima i lokalnom stanovništvu, te povećanja broja posjetitelja događaja) <p>4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Održivo upravljanje prirodnim i kulturnim resursima (akcijski plan održivog upravljanja prirodnim i kulturnim resursima; korištenje usklađeno s prihvatnim potencijalom) <p>5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje prihvatnog potencijala destinacije • Sustavno praćenje kvalitete destinacije i zadovoljstva turista (utvrđeni indikatori; osigurano ispitivanje zadovoljstva turista)
Utjecaj turizma na izgled destinacije – <i>pozitivna percepcija</i>	48,41%	55%	DA	
Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora – <i>pozitivna percepcija</i>	37,50%	45%	DA	
Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija	Zadovoljstvo ljepotom mjesta: 70,76% TKS 50,93% TNS 53,50% JP	75% TKS 65% ostali segmenti	DA	
Zadovoljstvo atmosferom, ugođajem	52,99% TKS 36,46% TNS 49,03% JP	60% TKS 44% TNS 57% JP	DA	
Zadovoljstvo gastronomskom ponudom u mjestu	49,00% TKS 44,79% TNS 49,03% JP	60% TKS 52% TNS 60% JP	DA	
Zadovoljstvo događanjima i manifestacijama	51,39% TKS 46,88% TNS 53,55% JP	60% TKS 52% TNS 60% JP	DA	

5.	Okoliš					
	Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći	nema zakonske obveze za izradu karte buke	Izrađena karte buke	DA	1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjera: <ul style="list-style-type: none"> Unapređenje infrastrukturnih i općih uvjeta boravka turista (reorganizacija prometnih tokova, uređenje pristupnih prometnica autocesti) 2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA – mjere: <ul style="list-style-type: none"> Unapređivanje i poticanje korištenja sustava poticajnih mjera za ruralni razvoj (revitalizacija zaleđa – smanjenje koncentracije ponude u zonama najvećeg intenziteta turizma) Kreiranje jedinstvenih doživljaja diversificiranih u prostoru i vremenu 5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA – mjere: <ul style="list-style-type: none"> Utvrđivanje prihvatnog potencijala destinacije Sustavno praćenje kvalitete destinacije i zadovoljstva turista (utvrđeni indikatori; osigurano ispitivanje zadovoljstva turista) 	<ul style="list-style-type: none"> Donošenje odluke lokalne samouprave o izradi karte buke za destinaciju.
	Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone	19,43%	13%	DA		
	Utjecaj buke na kvalitetu boravka - nezadovoljstvo	17,05% TKS 22,64% TNS 42,95% JP	12% TKS 17% TNS 30% JP	DA		
6.	Prostor					
	Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica	103,08%	100%	DA	1. strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjere: <ul style="list-style-type: none"> Unapređenje kvalitete svih segmenata smještajne ponude (povećanje hotelskih smještajnih kapaciteta – promjena strukture smještajnih kapaciteta – smanjenje broja stambenih jedinica turističke namjene – kontrola nad apartmanizacijom) Razvoj smještajnih kapaciteta i ponude u turistički slabije razvijenim ruralnim područjima općine 	<ul style="list-style-type: none"> Donošenje odluke lokalne samouprave o broju, vrsti i kategoriji ugostiteljskih objekata te objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge smještaja u dijelu ili na cijelom području jedinice lokalne samouprave na temelju izračuna prihvatnih kapaciteta (ograničavanje broja
	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima	nije moguće utvrditi	Utvrđeno sukladno novim zakonima o prostornom	/		

građevinskog područja naselja mješovite namjene		<i>uređenju i gradnji (2025.)</i>			<p>4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> Motiviranje stanovništva na stalno unapređenje znanja nužnih za dugoročno održivi razvoj destinacije <p>5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> Participativno upravljanje i sinergijsko povezivanje dionika - permanentno unapređivanje svih segmenata turističkog poslovanja Utvrđivanje prihvatnog potencijala destinacije (izbjegavanje saturacije prostora - kvaliteta života stanovništva/potporna razvoju turizma - kvaliteta iskustva turista) 	<p>stambenih jedinica turističke namjene u odnosu na stambene jedinice za stalno stanovanje).</p> <ul style="list-style-type: none"> Donošenje odluke lokalne samouprave o kapacitetima smještajnih objekata u destinaciji na temelju izračuna prihvatnih kapaciteta. Donošenje odluke lokalne samouprave o ograničavanju izgradnje turističkih kapaciteta u zonama prevelike saturacije turističkim smještajem (smanjenje maksimalnog potencijala izgradnje u zonama Pakoštane i Drage), kroz prostorno planiranje. Donošenje odluke lokalne samouprave o poticanju stanogradnje za stalno stanovanje na neizgrađenim površinama zone Vrana kroz mjere prostornog planiranja.
Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	6631,33	6631,33	DA			
Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji – negativna percepcija	27,22%	23%	DA			
Percepcija stanovnika o postojećem stanju izgrađenosti prostora – negativna percepcija	70,00%	60%	DA			
7. Komunalna infrastruktura						
Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma - voda	267,59%	230%	DA	<p>1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> Korištenje europskih i nacionalnih fondova/sredstava i privlačenje investitora (investicije poduzetnika u pametno (smart), zeleno (green), povezano (connected), društveno (social) i povezano s građanima (closer to citizens)) <p>4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ – mjere:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Optimizacija vodoopskrbe na osnovu izgradnje vodospreme Čelinka, te kroz projekt Aglomeracije Biograd, Pašman i Tkon. Optimizacija gospodarenja otpadom kroz prihvaćanje i primjenu aktivnosti Plana 	
Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma - električna energija	48,40%	40%	DA			
Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m ²	0,001 (1 djelatnik /1500 m²)	0,001	DA			

	javnih površina koje se održavaju				<ul style="list-style-type: none"> • Potpore "zelenim" projektima (koji potiču korištenje obnovljivih izvora energije, unapređenje energetske učinkovitosti, unapređenje sustava gospodarenja otpadom, korištenje alternativnih oblika prijevoza) • Motiviranje stanovništva na stalno unapređenje znanja nužnih za dugoročno održivi razvoj destinacije (edukativne radionice za lokalno stanovništvo – smanjenje potrošnje električne energije i vode, smanjenje količina proizvedenog otpada) 	<p>gospodarenja otpadom Zadarske županije, te kroz otvaranje Centra za gospodarenje otpadom Zadarske županije (Donje Biljane).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Donošenje odluke lokalne samouprave o sustavu poticaja (politici) ublažavanja klimatskih promjena (dekarbonizaciji) u turizmu.
	Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada	17,68t	17,68t	DA		
	Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone	56,05%	33,33%	DA		
	Vršno opterećenje vodovodne mreže	169,5%	150%	DA		
	Iritacija neugodnim mirisima (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) tijekom turističke sezone	38,59%	30%	DA		
8.	Prometna infrastruktura					
	Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone	nije moguće utvrditi	Izrađena prometna studija o kapacitetu svih prometnih grana	DA	<p>1. strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje infrastrukturnih i općih uvjeta boravka turista (reorganizacija prometnih tokova; uređenje parkirališta; izgradnja parkirališnih kapaciteta) • Izgradnja infrastrukture i objekata za nautički turizam <p>2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uređenje, održavanje i daljnja izgradnja mreže pješačkih i biciklističkih staza, tematskih ruta, poučnih staza uz GPS potporu (širenje turizma u manje opterećene zone, korištenjem alternativnih modaliteta kretanja) 	<ul style="list-style-type: none"> • Donošenje odluke lokalne samouprave o izradi prometne studiju za procjenu kapaciteta ukupne prometne infrastrukture (sve prometne grane) (alternativno: u suradnji s Hrvatskim cestama d.o.o. odrediti lokaciju za brojanje prometa koja bi bila obuhvaćena Biltenom)
	Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone	86,15%	85%	DA		
	Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone	50,48%	45%	DA		
	Zadovoljstvo prometom u mjestu	46,93% TKS	55% TKS	DA		

		34,26% TNS	44% TNS			
		39,49% JP	50% JP			
	Iritacija pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone	51,4%	44%	DA		
9.	Stanovništvo i kvaliteta života					
	Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju	KSA=84 KSP=2,01%	KSA = 90 KSP=2,15%	DA	1. Strateški cilj: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I SMJEŠTAJNE PONUDE – mjera: <ul style="list-style-type: none"> Unapređenje infrastrukturnih i općih uvjeta boravka turista (reorganizacija prometnih tokova, uređene javne površine, uređene okućnice) 4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ – mjera: <ul style="list-style-type: none"> Poticanje revizalizacije tradicionalnih gospodarskih aktivnosti i umrežavanje s turizmom 5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA – mjere: <ul style="list-style-type: none"> Sustav upravljanja turističkom destinacijom Pakoštane (participacija lokalnog stanovništva) Utvrđivanje prihvatnog potencijala destinacije (izbjegavanje saturacije prostora - kvaliteta života stanovništva/potporna razvoju turizma - kvaliteta iskustva turista) Sustavno praćenje kvalitete destinacije i zadovoljstva turista (utvrđeni indikatori; osigurano ispitivanje zadovoljstva turista) 	<ul style="list-style-type: none"> Razmotriti donošenje dodatnih demografskih mjera za poticanje rasta stanovništva (npr. besplatne vrtiće, mjesečne stipendije za učenike i studente, potpore za stambeno zbrinjavanje mladih, i dr.)
	Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama	28,89%	20%	DA		
	Indeks priuštivosti stana na razini destinacije	24	21	DA		
	Percepcija utjecaja turizma na rast troškova života – ukupni troškovi života	92,60%	80%	DA		
	Zadovoljstvo dostupnošću odabranih javnih sadržaja - prosjek	30,02%	40%	DA		
10.	Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma					
	Raspoloživost dodatne radne snage	27	25	DA	2. Strateški cilj: INOVIRANJE PONUDE SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA – mjere: <ul style="list-style-type: none"> Kreiranje jedinstvenih doživljaja diversificiranih u prostoru i vremenu (dodatno zapošljavanje, vremenska disperzija) 	
	Ovisnost stanovnika o prihodima od turizma (dio	79,31%	72%	DA		

	stanovnika za koje je turizam glavni i dodatni izvor prihoda u ukupnom broju stanovnika)				<p>sezone)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inoviranje ponude događajnog turizma s naglaskom na prezentaciju lokalne kulture i tradicije – izvorna Dalmacija (kreativna i autohtona događanje tijekom cijele godine) <p>4. Strateški cilj: ODGOVORNI I ODRŽIVI RAZVOJ – mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motiviranje stanovništva na stalno unapređenje znanja nužnih za dugoročno održivi razvoj destinacije <p>5. Strateški cilj: UNAPREĐENJE MODELA UPRAVLJANJA RAZVOJEM TURIZMA – mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Participativno upravljanje i sinergijsko povezivanje dionika - permanentno unapređivanje svih segmenata turističkog poslovanja • Edukacija svih dionika turističkog razvoja 	
--	--	--	--	--	--	--

**Ako se izračunom prihvatnog kapaciteta utvrdi potreba za donošenjem odluke lokalne i područne (regionalne) samouprave iz članka 31. stavka 1. Zakona o turizmu, donošenje odluke/odluka potrebno je navesti kao preporuku (Pravilnik o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta, NN 112/2024).*

***TKS – turisti u komercijalnom smještaju, TNS – turisti u nekomercijalnom smještaju, JP – jednodnevni posjetitelj*



6. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

Općina Pakoštane ima strateški razvojni dokument Strategija razvoja turizma općine Pakoštane donesen 2021. godine za razdoblje do 2025. godine. Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane nadograđuje postavljene ciljeve uvažavajući do sada ostvarene aktivnosti kao i anticipirajući promjene na turbulentnom turističkom tržištu. SWOT analiza sintetizira sadašnju razinu konkurentnosti turizma općine kao i utjecaj eksterne okoline kao polazište identificiranja načela razvoja, postavljanja sustava ciljeva (vizija, strateški ciljevi, ciljevi na četiri razine održivog razvoja), strateških pravaca i prioriteta koji determiniraju budući razvoj turizma općine u odrednicama održivog razvoja. Plan donosi i konkretne mjere i aktivnosti za ostvarenje postavljenog sustava ciljeva.

6.1. SWOT analiza

SWOT analiza kao najvažnija kvalitativna analiza sadašnje razine konkurentnosti i situacijske analize sintetizira drugo poglavlje plana Analiza sadašnjeg stanja turizma općine Pakoštane. Dijagnosticira snage i slabosti kao rezultat interne okoline te prilike i prijetnje kao rezultat eksterne okoline.

Tablica 103: SWOT analiza turizma općine Pakoštane

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> – prirodne ljepote (kontrast otočkog, obalnog i kontinentalnog dijela općine) – kulturno bogatstvo i tradicija – park prirode Vransko jezero (zaštita prirode) – prirodna diferenciranost i raznolikost mikrodestinacija općine – geografski položaj – prometna povezanost – blizina zakonom zaštićenih područja (nacionalnih parkova i parkova prirode) – sigurnost – gostoljubivost – tradicija ugostiteljstva – autohtonost i autentičnost – nautička marina Drage – plaže s plitkim morem – ponuda događaja – <i>outdoor</i> ponuda (aktivni odmor na moru i kopnu) – ekoturizam (promatranje ptica) – brend kampanja „Istraži puteve, otkrij vrtove, poslušaj priče“ – ponuda OPG-ova i maslinara 	<ul style="list-style-type: none"> – izrazita sezonalnost – nedovoljna kvalitetna turistička infrastruktura – prekomjerna apartmanizacija – saturacija prostora – preopterećenost plaža – nedovoljna uređenost i tematiziranje plaža – neplanska turistička izgradnja – organizacija prometa i parking – gospodarenje otpadom – hortikultura – nepovoljna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta – prekomjerni broj mobilnih kućica – nepostojanje plana gradnje hotela – nedovoljno kvalitetna ugostiteljska ponuda – nedovoljna zastupljenost autohtone gastronomije – nedovoljno profilirana ponuda pojedinih posebnih oblika turizma – nedovoljna uređenost biciklističkih staza (staza Pakoštane – Vrana) – nedovoljna diferencijacija u odnosu na konkurente – nedovoljna prilagođenost osobama s invaliditetom – politika cijena – siva ekonomija – nepostojanje sinergije između dionika – nedovoljna svijesti o potrebi održivog razvoja – nedovoljno implementirano strateško upravljanje održivim razvojem – nedostatak autohtonih suvenira – nedovoljna povezanost turizma i poljoprivrede (OPG) – neujednačena turistička razvijenost mikrolokacija – nedovoljno inovativni elementi ponude – nedovoljna obrazovanost lokalnog stanovništva – nedovoljna financijska sredstva

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> – Strategija razvoja održivog turizma – fondovi EU – NPOO – promjene Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti – digitalizacija – zelena transformacija – svijest o održivom razvoju – nova tržišta – javno-privatno partnerstvo – nova ulaganja – ulazak investitora – mjere ministarstva i HTZ 	<ul style="list-style-type: none"> – inflacija – ekonomska kriza – visoka porezna opterećenja – globalne carine – opterećenost parafiskalnim nametima – nepovoljno zakonodavno i investicijsko okruženje – klimatske promjene – izloženost onečišćenju okoliša – ratni i politički sukobi – aktivnost konkurenata – neprepoznavanje potreba suvremenih turista – sve brže promjene turističkog tržišta – odljev stanovništva

Izvor: izrada autora

Vizualni prikaz SWOT analize prikazuje da unatoč kvantitativnom rastu i kvalitativnom razvoju turizma još uvijek prevladavaju slabosti nad snagama te prijetnje nad prilikama koje predstavljaju ključne izazove kvalitativne transformacije turizma općine Pakoštane temeljene na četiri razine održivog razvoja. Analiza sadašnjeg stanja potvrđuje da je općina Pakoštane još uvijek izrazito sezonalna destinacija odmorišnog turizma temeljena na klasičnom proizvodu more i sunce uvjetovana izrazito nepovoljnom strukturom i kvalitetom smještajnih kapaciteta kao preduvjetom inoviranja posebnih oblika turizma u cilju produženja sezone. Komparativne prednosti temeljene na prirodnim i kulturnim resursima nisu dovoljno valorizirane u prepoznatljive konkurentske prednosti te turizam ostavlja negativne posljedice na prostor i okoliš, ali i na kvalitetu života lokalnog stanovništva tijekom sezone (rezultati pokazatelja održivosti i razine prihvatnog kapaciteta kao i rezultati anketnih istraživanja). Analiza sadašnjeg stanja potvrđuje kvalitativni iskorak u razvoju posebnih oblika turizma (*outdoor*, nautički, kulturni, ruralni i događajni turizam) u izgradnju jedinstvenog doživljaja temeljenog na autentičnom i autohtonom događaju kao i inoviranju komunikacijske strategije temeljene na brend strategiji Pakoštane na moru pokraj jezera (*Pakoštane on the sea by the lake*).

U eksternoj okolini prevladavaju prijetnje inicirane izazovima dinamike sve drastičnijih promjena preferencija turista kao i aktivnosti konkurencije uz relativno nepovoljni makroekonomski okvir (inflacija, porezna i parafiskalna opterećenja), klimatske promjene i nestabilnog političkog okruženja). Prilike predstavljaju svijest o nužnosti održivog razvoja – Zakon o turizmu, Plan upravljanja destinacijom, fondovi EU, digitalna i zelena transformacija. Plan upravljanja destinacijom mora prepoznati promjene kao prilike razvoja i inoviranja svih segmenata turističkog poslovanja u ostvarenju ciljeva razvoja.

6.2. Identificiranje načela razvoja i ciljeva

Sustav ciljeva razvoja turističke destinacije općine Pakoštane mora biti temeljen na analizi sadašnjeg lokalnog stanja turizma općine Pakoštane, ali i predviđanja izazova razvoja turizma u sve intenzivnijim globalnim dinamičnim promjenama na tržištu koje se sve dinamičnije mijenja. Scenarij razvoja turizma općine Pakoštane mora biti proaktivan i prediktivan, ali i realan (SMART kriterij postavljanja ciljeva) osmišljavajući nove elemente ponude i promocije te načina upravljanja održivim razvojem na temelju kojih se privlače novi potencijalni turisti (promjena ciljnog segmenta).

Vizija turizma općine Pakoštane mora slijediti načela održivog razvoja: održivost, odgovornost, otpornost, inovativnost, izvrsnost, autohtonost, gostoljubivost, inkluzivnost, otvorenost, povezanost, pristupačnost i sigurnost.

Vizija razvoja turizma mora slijediti viziju razvoja hrvatskog turizma: Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet svih regija, razvijamo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske i četiri ključna strateška cilja razvoja: 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam, 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu, 3. Konkurentan i inovativan turizam, 4. Otporan turizam.³¹

Unapređivanje upravljanja održivog razvoja se mora temeljiti na zelenoj i digitalnoj transformaciji i zelenim projektima, sinergiji dionika, lokalnog stanovništva, edukaciji i razmjeni znanja u kreiranju nove dodane vrijednosti turizma. Vizija razvoja turizma mora biti usklađena s vizijom razvoja općine Pakoštane 2021. - 2025.³² Općina Pakoštane je napredna i prosperitetna općina sjevernodalmatinskog priobalja, koja mudro čuva, promiče, ravnomjerno razvija i održivo koristi svoje jedinstvene ljudske, prostorne, društveno-gospodarske, prirodne, kulturno-povijesne i druge resurse kao osnovu za postizanje najveće kvalitete života, rada i odmora svih njenih stanovnika i posjetitelja.

Vizija razvoja općine Pakoštane mora biti nadogradnja na viziju razvoja turizma Općine do 2025. godine:³³

Općina Pakoštane je visokokonkurentna turistička destinacija temeljena na održivoj transformaciji prirodne raznolikosti (zeleno-plavi doživljaj otoka, obale i zaleđa) i kulturnih, povijesnih i tradicijskih vrijednosti u prepoznatljiv i inovativan proizvod baziran na aktivnom odmoru i *outdooru*, nautičkom, kulturnom, ruralnom, odmorišnom turizmu i ekoturizmu, uz jedinstveni doživljaj izvornog dalmatinskog ambijenta za sva osjetila.

³¹ Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, NN 2/23, Ministarstvo turizma i sporta, 2023.

³² Provedbeni program općine Pakoštane za razdoblje 2021. - 2025., 2021. Općina Pakoštane 2021., str. 8

³³ Strategija razvoja turizma općine Pakoštane, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2021., str. 15.

Vizija razvoja turizma općine Pakoštane do 2029. godine:

Općina Pakoštane je prepoznatljiva, održiva, otporna zeleno-plava mikrodestinacija visoko kvalitetnih i inovativnih turističkih proizvoda i jedinstvenih iskustava izvorne Dalmacije na moru pokraj jezera.

Razvojni ciljevi u funkciji ostvarenja vizije razvoja turizma su:

- Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke infrastrukture.
- Poticanje kvalitativne transformacije smještajne ponude kao preduvjeta za preoblikovanje sezonskog i masovnog turizma.
- Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma.
- Nadgradnja branding strategije i unapređivanje komunikacijske strategije u jačem pozicioniranju destinacije.
- Podizanje svijesti lokalnog stanovništva o potrebi zajedničkog održivog upravljanja prostorom kao temeljnim turističkim resursom.
- Ulaganje u permanentno obrazovanje i stipendiranje mladih kao temelj budućeg razvojnog potencijala lokalne zajednice.
- Kontinuirano unapređivanje modela upravljanja održivim razvojem turizma.

6.3. Oblikovanje strateških pravaca, ciljeva i prioriteta

Strateški pravac razvoja turizma predstavlja sustavna i sinergijska implementacija četiri razine održivosti: ekonomske razine (multipliciranje ekonomskih rezultata poslovanja), ekološke razine (održiva valorizacija prirodnih preduvjeta u funkciji turističkog razvoja), prostorne razine (očuvanje i zaštita prostora u turističkoj valorizaciji) i društvene razine održivosti (razmjena iskustva, upoznavanje kultura i tradicija uz poboljšavanje uvjeta života lokalnog stanovništva i kreiranje jedinstvenog doživljaja za turista).

U funkciji ostvarenja održivog razvoja turizma općine Pakoštane postavljaju se strateški ciljevi i prioriteta:

Strateški cilj 1: Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja.

- ◇ Prioritet 1: Unapređivanje komunalne infrastrukture
- ◇ Prioritet 2: Unapređivanje turističke infrastrukture

Strateški cilj 2: Poticanje kvalitativne transformacije smještajne ponude kao preduvjeta za preoblikovanje sezonskog i masovnog turizma.

- ◇ Prioritet 1: Unapređivanje kvalitete i rekategorizacija postojećih smještajnih kapaciteta
- ◇ Prioritet 2: Gradnja novih smještajnih kapaciteta više kategorije i veće dodane vrijednosti (boutique hoteli) usuglašene s rezultatima izračuna prihvatnog kapaciteta

Strateški cilj 3: Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma.

- ◇ Prioritet 1: Unapređivanje i inoviranje posebnih oblika turizma: *outdoor*, nautički, odmorišni, kulturni, ruralni i događajni turizam
- ◇ Prioritet 2: Povezivanje posebnih oblika turizma u integralni proizvod destinacije

Strateški cilj 4: Nadgradnja branding strategije i unapređivanje komunikacijske strategije u jačem pozicioniranju destinacije.

- ◇ Prioritet 1: Inoviranje i digitalna transformacija komunikacijske strategije usmjerene tržišnim segmentima
- ◇ Prioritet 2: Unapređivanje postojeće brand strategije u diferenciranju od konkurenata

Strateški cilj 5: Kontinuirano unapređivanje modela upravljanja održivim razvojem turizma.

- ◇ Prioritet 1: Podizanje svijesti lokalnog stanovništva i dionika o potrebi zajedničkog održivog upravljanja prostorom i prirodom kao temeljnim turističkim resursima.
- ◇ Prioritet 2. Ulaganje u permanentno obrazovanje i stipendiranje mladih kao temelj budućeg razvojnog potencijala lokalne zajednice.
- ◇ Prioritet 3: Participativno upravljanje uz sinergijsko djelovanje svih dionika u funkciji četiri dimenzije održivog razvoja

6.4. Identificiranje ciljeva

Ciljevi održivog razvoja turizma općine Pakoštane do 2029. godine u funkciji ostvarenja vizije strateških ciljeva i prioriteta se mogu podijeliti na četiri dimenzije ciljeva:

- ◇ **Ekonomski ciljevi:** privlačenje novih investicija, inoviranje smještajne i ugostiteljske ponude kao preduvjeta ravnomjernijeg prostornog i vremenskog opterećenja destinacije ponude, inoviranje ponude posebnih oblika turizma i događaja, snažnije pozicioniranje i brendiranje destinacije, povećanje ekonomskih rezultata turističkog poslovanja.
- ◇ **Ekološki ciljevi:** smanjivanje negativnog utjecaja turizma na prirodu i okoliš, korištenje alternativnih izvora za proizvodnju električne energije i grijanje vode, zaštita mora i jezera, obnova tradicionalnih sustava prikupljanja vode s krovova, zbrinjavanje i razvrstavanje otpada.
- ◇ **Prostorni ciljevi:** poboljšanje turističke infrastrukture, unapređivanje komunalne infrastrukture, ujednačavanje prostorne turističke valorizacije, smanjivanje pritiska na

prostor i saturacije, uspostavljanje planske gradnje turističkih kapaciteta, uređenje i tematiziranje plaža, unapređivanje komunalnog redarstva.

- ◇ **Društveni ciljevi:** veće zapošljavanje lokalnog stanovništva kroz turističko poslovanje (afirmacija poduzetništva), poboljšavanje uvjeta života lokalnog stanovništva, permanentno usavršavanje djelatnika i lokalnog stanovništva, uvođenje politike stipendiranja, razmjena kultura turista i lokalnog stanovništva, kreiranje inkluzivnog turizma za sve.

6.5. Identifikacija mjera i aktivnosti

U funkciji ostvarenja postavljenih ciljeva i razvojnog smjera potrebno je definirati mjere i aktivnosti povezane sa strateškim prioritetima, projektima (poglavlje 8.), izvorima financiranja, definiranim nositeljima provedbe i planiranim rokovima izvršenja (poglavlje 7.). U smjernicama i preporukama za dionike razvoja (poglavlje 7.) su definirane odgovornosti za provođenje mjera (kao i izvori financiranja). Mjere su kontinuirane te se ispunjavaju sa završetkom Plana upravljanjem destinacijom općine Pakoštane – 2029. godine. Mjere i aktivnosti moraju biti provedene u funkciji ravnomjernog ostvarenja svih dimenzija održivosti što iziskuje reconceptciju poslovanja s isključivo ekonomskog pogleda na sve četiri dimenzije održivog razvoja. Naglasak mora biti na kvalitativnom razvoju i inoviranju ponude, a ne na kvantitativnom rastu tokom sezone, uz jačanje pred-sezone i post-sezone sa svrhom minimiziranja negativnih utjecaja turizma na prirodu, prostor i kvalitetu života lokalnog stanovništva.

6.5.1. Ekonomski ciljevi – mjere i aktivnosti

Cilj 1. Privlačenje novih investicija u interesu održivog razvoja općine Pakoštane

- ◇ Mjera 1.1. Stvaranje poticajne investicijske klime
- ◇ Mjera 1.2. Privlačenje novih ulaganja – investitori, javno-privatno partnerstvo, EU fondovi u projekte od posebnog interesa općine

Cilj 2. Inoviranje smještajne i ugostiteljske ponude kao preduvjeta ravnomjernijeg prostornog i vremenskog opterećenja destinacije

- ◇ Mjera 2.1. Unapređivanje strukture i kvalitete smještane ponude uz ravnomjerniji prostorni raspored i usmjerenje cjelogodišnjem poslovanju
- ◇ Mjera 2.2. Unapređivanje strukture i kvalitete ugostiteljske ponude temeljene na lokalnoj enogastronomiji

Cilj 3. Unapređivanje ponude posebnih oblika turizma i događaja

- ◇ Mjera 3.1. Unapređivanje ponude *outdoor* turizma
- ◇ Mjera 3.2. Unapređivanje ponude nautičkog turizma
- ◇ Mjera 3.3. Unapređivanje ponude odmorišnog turizma

- ◇ Mjera 3.4. Unapređivanje ponude kulturnog turizma
- ◇ Mjera 3.5. Unapređivanje ponude ruralnog turizma
- ◇ Mjera 3.6. Unapređivanje događajnog turizma
- ◇ Mjera 3.7. Kreiranje integralnog proizvoda destinacije s naglašavanjem autohtonih, autentičnih elemenata

Cilj 4. Snažnije pozicioniranje i brendiranje destinacije

- ◇ Mjera 4.1. Unapređivanje i diversificiranje promotivnih aktivnosti
- ◇ Mjera 4.2. Implementacija novih digitalnih rješenja i *storytellinga*
- ◇ Mjera 4.3. Nadogradnja brenda turističke destinacije (*Hear Explore Reveal*)

Cilj 5. Multipliciranje ekonomskih rezultata turističkog poslovanja

- ◇ Mjera 5.1. Poticanje povećanja prosječne potrošnje turista inicirano unapređivanjem i obogaćivanjem ponude
- ◇ Mjera 5.2. Zapošljavanje lokalnog stanovništva i poticanje poduzetničkih inicijativa
- ◇ Mjera 5.3. Multipliciranje razvoja ostalih gospodarskih grana, primarno održive poljoprivrede

Prioritet je do 2029. godine povećati udio visokokvalitetnog smještaja više dodane vrijednosti. U planiranju novih kapaciteta potrebno je ići u smjeru ravnomjernijeg opterećenja prostora (gradnja kapaciteta u nedovoljno turistički valoriziranim prostorima, uz izbjegavanje dodatne izgradnje u već preopterećenim područjima – npr. Dolaška Draga uvažavajući razinu prihvatnog potencijala općine i razinu turističke i prometne infrastrukture) u funkciji rasterećenja tokova turista, rješavanja prometnih zagušenja, prekomjernih gužvi na plažama i sprječavanja *overtourisma* kao i privlačenja novih investitora i EU fondova. Također je nužna preobrazba nekonkurentnog obiteljskog smještaja u obiteljske hotele, difuzne i integralne hotele, *boutique* hotele temeljene na vrhunskoj usluzi, autohtonoj ponudi i dalmatinskom izričaju s personaliziranom ponudom za turista. Potrebno je brendiranje domaćina u „*local host*“ koji nude direktnu komunikaciju i razmjenu iskustva i običaja s turistima kao i rekategorizacija obiteljskog smještaja u cilju zaštite turista i pružanja veće vrijednosti (*value for money*). Smještajni kapaciteti ne smiju biti pretvoreni u spavaonice za turiste već trebaju obogaćivanjem sadržaja i povezivanjem s ponudom destinacije generirati veće zadovoljstvo, ali i veću potrošnju turista. Potrebno je zaustaviti bujanje nekonkurentnog obiteljskog smještaja, smještajnih kapaciteta niže vrijednosti, kampova i kamp odmorišta temeljenih na dotrajalim mobilnim kućicama upitne kvalitete u cilju ostvarenja jednokratne ekonomske koristi uz pogubne posljedice na budući održiv razvoj turizma i izgled općine Pakoštane. Preduvjet razvoja je i aktivna uloga države u ujednačavanju poreznih opterećenja svim nositeljima smještajne ponude i smanjivanju fiskalnih i parafiskalnih nameta kako bi se izjednačila tržišna utakmica. Potrebno je suzbiti crnu i sivu ekonomiju uz registriranje svih smještajnih kapaciteta i nekomercijalnog smještaja. Također je nužno i dalje standardizirati i normirati kvalitetu izvornosti i izvrsnosti u funkciji zaštite potencijalnih turista (standardi ekološki prihvatljivog i društveno odgovornog poslovanja). U transformaciji smještaja nužna

je društvena održivost i osiguranje jednakih mogućnosti za sve te inkluzivan pristup turizmu kroz razvoj održivih i pristupačnih rješenja (prilagodba osobama s invaliditetom) uz kreiranje poticajnog okruženja za uključivanje lokalnog stanovništva u poduzetničke aktivnosti.

Uz transformaciju smještajne ponude, nužno je inovirati posebne oblike turizma i povezati ih u integralni proizvod općine kao i umrežiti s turističkom ponudom susjednih mikrodestinacija. U budućem razvoju turizma općine Pakoštane ključni proizvodi su: odmorišni turizam (transformacija masovnog turizma temeljenog na moru i suncu), *outdoor*, nautički, eno-gastronomski, kulturni, ruralni i događajni turizam prilagođeni preduvjetima turističkih zona (naseljima općine). Posebni naglasak se mora staviti na kreiranje originalnih sadržaja u razdoblju prije i poslije sezone (*outdoor* događaji, kulturne rute, enogastronomski događaji i dr.). Razvojem posebnih oblika turizma, odgovorit će se na sve brže trendove u turizmu i izazove potražnje sadašnjosti i budućnosti, s naglaskom na unaprjeđenju kvalitete i profiliranje postojećih turističkih proizvoda te stvaranje uvjeta za produžavanje sezone i ravnomjerniju prostornu valorizaciju turizma – diferenciranje ponude po zonama u kreiranju integralnog proizvoda. Turizam se mora transformirati u aktivni, održivi turizam ispunjen jedinstvenim i neponovljivim doživljajem.

Paralelno uz razvoj proizvoda potrebno je izraditi marketinški i promotivni plan općine Pakoštane, kontinuirano inovirati sve elemente promotivnog miksa i digitalnog marketinga u cilju snažnijeg pozicioniranja na tržištu, diferenciranja od konkurencije i brendiranja kao održiva, otporna, prepoznatljiva i inovativna destinacija izvorne, autohtone ponude više dodane vrijednosti s jasno naglašenim razlikovnim elementima u odnosu na konkurentske destinacije (razrađivanje postojećih poruka brenda: *Hear Explore Reveal, Reveal the Gardens*). Potrebno je stvoriti brend općine Pakoštane kao turističke destinacije koja turistički živi puno duže od sezone u cilju smanjivanja jaza za turističkom ponudom gradova Vodice i Biograd na Moru. Turizam općine Pakoštane ne smije biti samo sunce i more već prepoznatljivi i visokokonkurentni integralni proizvod prilagođen zahtjevima suvremenih turista. Nužno je unapređivanje komunikacijske strategije temeljene na cost-benefit analizi usmjerene konkretnim ciljnim tržištima putem oglašavanja, odnosa s medijima, *offline* i *online* aktivnosti te inovativnim i kreativnim kampanjama.

U uvjetima sve izazovnije konkurentske borbe gdje je uz inovativnost ponude važna i cjenovna konkurentnost, potrebno se pozicionirati kao destinacija izvorne kvalitete s pristupačnim *experience for money* (problem politike cijena u ugostiteljstvu i trgovinama). Sve promjene na strani ponude i potražnje moraju rezultirati multipliciranjem ekonomskih rezultata poslovanja (veća potrošnja turista, veći prihod i profit, ukupno povećanje broja turista i noćenja kao rezultat smanjivanja broja turista i noćenja u vrhu sezone i povećanja broja turista i noćenja u pred- i post- sezoni). Paralelno razvoj turizma mora ostvariti i multiplikativni efekt na razvoj ukupnog gospodarstva općine Pakoštane, posebno na održivu poljoprivredu (razvoj ruralnog turizma, mjera „od polja do stola“, osmišljavanje enogastronomskih suvenira i dr.) kao i na ukupnu zaposlenost lokalnog stanovništva i poticanje razvoja poduzetništva.

Prioritet je unapređivanje upravljanja održivim razvojem temeljenim na zelenoj i digitalnoj transformaciji te zelenim projektima, sinergiji dionika i lokalnog stanovništva, edukaciji i razmjeni znanja u kreiranju nove dodane vrijednosti turizma, doživljaja za turiste i poboljšanje ekonomskih uvjeta života lokalnog stanovništva. Ključno je stvoriti svijest o održivom razvoju temeljenom na umrežavanju, povezivanju, zajedničkom djelovanju, sinergiji svih dionika, inovativnim poduzetničkim inicijativama i originalnim rješenjima. Preduvjet je unapređivanje zakonodavnog okvira, implementacija Zakona o turizmu i Plana upravljanja destinacijom općine Pakoštane (definiranje granice nosivosti kapaciteta), unapređivanje rada svih dionika te digitalizacija poslovanja u cilju generiranja novih informacija i znanja kao podloge donošenja strategija, mjera i aktivnosti.

6.5.2. Okolišni ciljevi - mjere i aktivnosti

Cilj 1. Očuvanje prirodnih resursa i krajobraza

- ◇ Mjera 1.1. Sustavna zaštita osjetljivih ekosustava (Vransko jezero, obalni pojas, šumski i poljoprivredni krajolici).
- ◇ Mjera 1.2. Revitalizacija i očuvanje tradicijskog krajobraza (suhozidi, maslinici, vinogradi) kroz integraciju u turističke programe.
- ◇ Mjera 1.3. Obnova i valorizacija tradicionalnih sustava prikupljanja vode s krovova u ruralnim i otočnim područjima.

Cilj 2. Smanjenje negativnih utjecaja turizma na okoliš

- ◇ Mjera 2.1. Uspostava sustava za praćenje sezonskog opterećenja (turistički tokovi, promet, plaže, infrastruktura).
- ◇ Mjera 2.2. Zaštita kvalitete mora, jezera i obalnog područja kroz redovito praćenje, eko-certifikate i sanacijske programe.
- ◇ Mjera 2.3. Kontrola i modernizacija sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda te sprječavanje ispuštanja u obalno more.

Cilj 3. Održivo gospodarenje otpadom i energijom

- ◇ Mjera 3.1. Uspostava učinkovitog sustava razvrstavanja i zbrinjavanja otpada u turističkim zonama.
- ◇ Mjera 3.2. Povećanje udjela recikliranja i uvođenje principa kružnog gospodarstva (ponovna uporaba, kompostiranje, smanjenje plastike).
- ◇ Mjera 3.3. Poticanje korištenja alternativnih izvora energije za proizvodnju električne energije i grijanje vode (solarni paneli, fotonaponske elektrane, mikro vjetroelektrane).

Cilj 4. Zelena i digitalna transformacija destinacije

- ◇ Mjera 4.1. Primjena digitalnih alata i senzora za praćenje potrošnje vode, energije i stvaranja otpada.

- ◇ Mjera 4.2. Certificiranje smještajnih i ugostiteljskih objekata prema standardima održivosti (eko-hoteli, zeleni kampovi, „Green Key“).
- ◇ Mjera 4.3. Razvoj destinacijske digitalne platforme za praćenje ekoloških pokazatelja (kvaliteta mora i zraka, turističko opterećenje).

Cilj 5. Edukacija i uključivanje lokalne zajednice

- ◇ Mjera 5.1. Edukacija turista i lokalnog stanovništva o održivom ponašanju i očuvanju prirode (kampanje, radionice, škole u prirodi).
- ◇ Mjera 5.2. Uključivanje udruga, škola, poduzetnika i TZO Pakoštane u projekte zaštite okoliša i očuvanja bioraznolikosti (akcije čišćenja, sadnje, ekološki volonterski programi).
- ◇ Mjera 5.3. Uspostava interpretacijskih centara i edukativnih programa posvećenih ekologiji, vodi, moru i održivom razvoju ruralnih područja.

Cilj 6. Jačanje otpornosti destinacije na klimatske promjene

- ◇ Mjera 6.1. Prilagodba turističke infrastrukture na ekstremne klimatske uvjete (vrućine, suše, podizanje razine mora i jezera).
- ◇ Mjera 6.2. Provedba zelenih projekata (sadnja autohtonog bilja, revitalizacija šuma, zaštita obale i plaža).
- ◇ Mjera 6.3. Promicanje održive mobilnosti (bicikli, e-vozila, javni prijevoz niskih emisija, punionice za električna vozila).

Očuvanje okoliša i prirodnih resursa ključno je polazište održivog turističkog razvoja općine Pakoštane. Turizam se mora temeljiti na odgovornom korištenju prostora, zaštiti mora, Vranskog jezera i poljoprivrednih krajobrazu, uz istodobno osiguravanje kvalitete života stanovnika i očuvanje biološke raznolikosti. Ekološki ciljevi usmjereni su na smanjenje negativnih utjecaja turizma, održivo upravljanje resursima i poticanje zelene transformacije destinacije. Područje općine Pakoštane obilježava iznimna prirodna raznolikost kao spoj morskog i kopnenog prostora, blizina Vranskog jezera i bogatstvo poljoprivrednih krajeva. Takva prostorna struktura zahtijeva pažljivo upravljanje prostorom u skladu s načelima održivosti i prihvatnim kapacitetima destinacije. Poseban prioritet predstavlja zaštita osjetljivih ekosustava (Vransko jezero, obalni pojas, šumski i ruralni krajobrazi) te očuvanje čistoće mora i podzemnih voda. Održivo gospodarenje resursima uključuje racionalno korištenje vode i energije, uvođenje obnovljivih izvora energije (solarni paneli, fotonaponske elektrane), smanjenje potrošnje energije i revitalizaciju tradicionalnih sustava prikupljanja kišnice s krovova u ruralnim i otočnim područjima. Ovim mjerama osigurava se dugoročna otpornost na sušu, smanjuje pritisak na javne vodne sustave i doprinosi ekološkoj učinkovitosti. Jedan od ključnih izazova predstavlja gospodarenje otpadom u turističkoj sezoni. Potrebno je osigurati učinkovit sustav razvrstavanja i odvoza otpada u turističkim zonama te poticati recikliranje, kompostiranje biootpada i smanjenje plastike u ugostiteljstvu i smještajnim objektima. Suradnja između Općine, komunalnog poduzeća i turističkih subjekata nužna je za uspostavu funkcionalnog kružnog gospodarstva. Zelena i digitalna

transformacija općine Pakoštane mora obuhvatiti primjenu digitalnih rješenja za praćenje potrošnje resursa i praćenje ekoloških pokazatelja (čistoća mora, kvaliteta zraka, turistička opterećenja). Digitalna platforma ili aplikacija može služiti kao alat za informiranje turista o ekološkim zonama, pravilima ponašanja i razini opterećenosti destinacije. Upravljanje prirodnim resursima mora uključivati i mjere prilagodbe na klimatske promjene: sadnju autohtonog bilja, revitalizaciju šumskih i poljoprivrednih površina, zaštitu obale od erozije te poticanje održive mobilnosti (pješačenje, bicikli, e-vozila). Razvoj biciklističke infrastrukture i mreže pješačkih staza smanjuje pritisak automobilskeg prometa i doprinosi zdravijem, zelenijem turizmu. Edukacija i aktivno uključivanje lokalnog stanovništva presudni su za uspješnu provedbu ekoloških ciljeva. Potrebno je poticati projekte u kojima sudjeluju škole, udruge, komunalne službe i poduzetnici, poput akcija čišćenja, očuvanja obale i sadnje drveća. Uvođenje interpretacijskih centara i edukativnih programa vezanih uz ekologiju, more, jezero i ruralni prostor doprinijet će jačanju svijesti o važnosti očuvanja okoliša i stvaranju pozitivnog odnosa između turista i lokalne zajednice. Ostvarenje ekoloških ciljeva temelj je cjelovitog održivog razvoja destinacije i stvaranja uravnoteženog odnosa između turizma, prirode i lokalne zajednice.

6.5.3. Prostorni ciljevi - mjere i aktivnosti

Cilj 1. Poboljšavanje turističke infrastrukture

- ◇ Mjera 1.1. Poticanje ulaganja u modernizaciju smještajnih kapaciteta (energetska učinkovitost, opremljenost objekata, kvaliteta usluge).
- ◇ Mjera 1.2. Unapređenje biciklističkih i pješačkih staza povezanih s atrakcijama.
- ◇ Mjera 1.3. Unapređenje interpretacijskih centara, info-točki i signalizacije.
- ◇ Mjera 1.4. Ulaganje u digitalne sadržaje (info-aplikacija, virtualni vodiči, interaktivni zemljovid).

Cilj 2. Unapređivanje komunalne infrastrukture

- ◇ Mjera 2.1. Unapređenje vodovodne i kanalizacijske mreže prilagođene sezonskim oscilacijama.
- ◇ Mjera 2.2. Unapređenje sustava gospodarenja otpadom s naglaskom na recikliranje i „zero waste“ zone.
- ◇ Mjera 2.3. Uvođenje punionica za električna vozila i e-bicikle.
- ◇ Mjera 2.4. Postavljanje pametne javne rasvjete (LED, solarna).

Cilj 3. Ujednačavanje prostorne turističke valorizacije

- ◇ Mjera 3.1. Promocija manje poznatih lokaliteta i naselja kroz interpretacijske ture.
- ◇ Mjera 3.2. Razvoj kulturnih i gastro ruta koje povezuju cijelo područje općine.
- ◇ Mjera 3.3. Poticanje aktivacije ruralnog zaleđa.
- ◇ Mjera 3.4. Disperzija posjetitelja kroz digitalne sustave navođenja i promotivne kampanje.

Cilj 4. Smanjivanje pritiska na prostor i saturacije

- ◇ Mjera 4.1. Izrada studija prihvatnog kapaciteta za ključne zone.
- ◇ Mjera 4.2. Upravljanje brojem posjetitelja na osjetljivim lokacijama.
- ◇ Mjera 4.3. Razvoj alternativnih turističkih sadržaja (tematski parkovi, manifestacije) radi rasterećenja plaža.

Cilj 5. Uspostavljanje planske gradnje turističkih kapaciteta

- ◇ Mjera 5.1. Daljnje implementiranje održivih elemenata u planu prostornog razvoja.
- ◇ Mjera 5.2. Uvođenje kvota za nove smještajne objekte prema strateškim smjernicama i saturaciji prostora.
- ◇ Mjera 5.3. Poticanje gradnje u skladu s tradicionalnom arhitekturom i identitetom mjesta.
- ◇ Mjera 5.4. Promocija i subvencioniranje održivih i eko-certificiranih objekata.

Cilj 6. Uređenje i tematiziranje plaža

- ◇ Mjera 6.1. Uvođenje viših standarda za plažne sadržaje (sigurnost, pristup za osobe s invaliditetom).
- ◇ Mjera 6.2. Razvoj tematskih plaža (obiteljske, sportske, eko-plaže).
- ◇ Mjera 6.3. Ugradnja zelene infrastrukture (drveće, pergole, prirodna sjenila).
- ◇ Mjera 6.4. Digitalno informiranje posjetitelja o opterećenosti plaža i alternativnim lokacijama.

Cilj 7. Unapređivanje komunalnog redarstva

- ◇ Mjera 7.1. Pojačana kontrola provedbe prostornih i građevinskih propisa.
- ◇ Mjera 7.2. Uvođenje digitalnih prijava prekršaja putem aplikacija.
- ◇ Mjera 7.3. Redovito praćenje zauzetosti javnih površina (npr. nelegalni štandovi).
- ◇ Mjera 7.4. Edukacija i uključivanje lokalnog stanovništva u očuvanje reda i čistoće.

Prostorni razvoj turističke destinacije općine Pakoštane zahtijeva planski i održiv pristup koji ujedinjuje potrebe posjetitelja, lokalne zajednice i okoliša. Mjere u domeni upravljanja prostorom obuhvaćaju sedam ciljeva, unutar kojih su definirane konkretne mjere.

Temelj budućeg razvoja destinacije je funkcionalna i održiva turistička infrastruktura. Stoga je potrebno poticati ulaganja u smještajne kapacitete kroz modernizaciju objekata, primjenu energetski učinkovitih rješenja, viši stupanj opremljenosti i podizanje razine usluge. Uz navedeno poželjno razviti mrežu biciklističkih i pješačkih staza koje povezuju glavne atrakcije i omogućuju aktivan boravak u prostoru. Također potrebno je unaprijediti kvalitetu i pristupačnost interpretacijskih centara, info-točke i sustave signalizacije koji imaju posebnu ulogu u pružanju kvalitetnog vođenja i edukacije, dok se digitalni alati poput mobilnih aplikacija, interaktivnih karata i virtualnih vodiča mogu iskoristiti za dodatno iskustvo posjetitelja.

Jednako važna za održivost destinacije jest i komunalna infrastruktura. Vodovodne i kanalizacijske mreže trebaju biti prilagođene sezonskim oscilacijama, a gospodarenje otpadom usmjereno na recikliranje i razvoj „zero waste“ zona. U kontekstu zelene mobilnosti potrebno je uvesti punionice za električna vozila i e-bicikle, dok bi cjelovita implementacija pametne rasvjete povećala sigurnost, smanjila potrošnju energije i svjetlosno onečišćenje.

Kako bi se izbjegla prevelika koncentracija turističkih aktivnosti, važno je ravnomjerno valorizirati cijeli prostor destinacije. Potrebno je promovirati manje poznate lokalitete kroz info ploče, signalizaciju i interpretacijske ture, kako bi se povezala naselja i atrakcije, te aktiviralo ruralno zaleđe. Potrebno je staviti u praksu digitalna rješenja za navođenje posjetitelja prema alternativnim sadržajima, čime se postiže disperzija i rasterećenje najposjećenijih lokacija.

Učinkovito upravljanje turističkim pritiscima podrazumijeva primjenu rezultata studije prihvatnog kapaciteta po zonama (naseljima) te primjenu kontrolnih mehanizama na osjetljivim područjima radi očuvanja estetske vrijednosti prostora, prirodne i kulturne baštine. Razvoj novih sadržaja, poput tematskih punktova i kulturnih manifestacija, pomoglo bi usmjeriti dio turista prema novim lokacijama i smanjiti opterećenje plaža i obale. Pri realizaciji novih i unapređenju postojećih funkcija u prostoru potrebno je voditi računa o adekvatnom kapacitetu površina za parkiranje vozila te omogućiti pristup osobama s invaliditetom.

Kontrolirani razvoj smještajnih i pratećih kapaciteta važan je preduvjet dugoročne održivosti. Gradnju novih objekata potrebno je uskladiti s prostornim planovima i strateškim smjernicama, a posebno posvetiti pažnju očuvanju lokalnog identiteta kroz arhitekturu koja nadopunjuje ambijent mjesta. Potrebno je iskoristiti subvencioniranje eko-certificiranih objekata i dodatno potaknuti ulaganja u održive, ambijentalno i okolišno prihvatljive objekte.

Plaže, kao najatraktivniji dio obalnih destinacija, zahtijevaju visoku razinu kvalitete i sigurnosti. Uvođenje standarda sigurnosti i pristupačnosti, uključujući prilagodbu za osobe s invaliditetom, podiže kvalitetu boravka, dok bi tematske plaže omogućile dodatnu diferencijaciju ponude. Upotreba zelene infrastrukture, poput drveća i prirodnih sjenila, doprinijela bi estetici i smanjenju toplinskih učinaka, a digitalni sustavi obavještavanja u realnom vremenu posjetiteljima mogu olakšati izbor manje opterećenih lokacija na obali.

Kontrola provedbe propisa, digitalne prijave građana te sustavno praćenje zauzetosti javnih površina mogu osigurati urednost prostora i spriječiti nepoželjne aktivnosti. Potrebno je poticati aktivno uključivanje lokalnog stanovništva u očuvanje reda i čistoće koje stvara partnerstvo između zajednice i javnih institucija, čime se jača osjećaj zajedničke odgovornosti za prostor destinacije i dugoročno podiže kvaliteta prostora.

6.5.4. Društveni ciljevi – mjere i aktivnosti

Cilj 1. Veće zapošljavanje lokalnog stanovništva kroz turističko poslovanje (afirmacija poduzetništva)

- ◇ Mjera 1.1. Poticanje zapošljavanja lokalnog stanovništva kroz subvencije i programe aktivne politike zapošljavanja
- ◇ Mjera 1.2. Razvoj poduzetničkih inkubatora i start-up programa vezanih uz *outdoor*, ruralni, nautički i kulturni turizam
- ◇ Mjera 1.3. Poticanje zapošljavanja mladih i povratnika u lokalnu zajednicu radi smanjenja depopulacije
- ◇ Mjera 1.4. Promicanje rodne ravnopravnosti i inkluzivnosti u zapošljavanju (poticanje ženskog poduzetništva, uključivanje ranjivih skupina)
- ◇ Mjera 1.5. Popularizacija zanimanja u turizmu

Cilj 2. Poboljšavanje uvjeta života lokalnog stanovništva

- ◇ Mjera 2.1. Unapređenje dostupnosti zdravstvenih, obrazovnih i kulturnih sadržaja tijekom cijele godine
- ◇ Mjera 2.2. Razvoj javnih sadržaja i kulturnih centara dostupnih lokalnom stanovništvu i turistima
- ◇ Mjera 2.3. Uvođenje participativnog modela odlučivanja kroz javna savjetovanja i građanske forume
- ◇ Mjera 2.4. Transparentno upravljanje prihodima od turizma i njihovo ulaganje u lokalnu zajednicu
- ◇ Mjera 2.5. Balansiranje potreba turista i lokalnog stanovništva kako bi se smanjili negativni učinci turizma (gužve, buka, promet)
- ◇ Mjera 2.6. Razvoj dostupnog i održivog stanovanja za lokalno stanovništvo
- ◇ Mjera 2.7. Promicanje zdravih stilova života kroz sport, *outdoor* aktivnosti i društvene programe

Cilj 3. Permanentno usavršavanje djelatnika u turizmu i lokalnog stanovništva

- ◇ Mjera 3.1. Organizacija stručnih edukacija i radionica za djelatnike u turizmu (npr. *customer experience*, održivi menadžment)
- ◇ Mjera 3.2. Programi cjeloživotnog učenja i edukacija za lokalno stanovništvo i iznajmljivače (strani jezici za iznajmljivače, digitalne vještine za iznajmljivače)
- ◇ Mjera 3.3. Suradnja s obrazovnim institucijama radi stručne prakse i transfera znanja.
- ◇ Mjera 3.4. Jačanje sigurnosne i krizne edukacije (prva pomoć, evakuacija, protupožarna zaštita)

Cilj 4. Uvođenje politike stipendiranja

- ◇ Mjera 4.1. Dodjela stipendija za učenike i studente turističkih i ugostiteljskih škola/fakulteta (s naglaskom na lokalne potrebe), a posebno za deficitarna zanimanja važna za održivi turizam (npr. kuhari, konobari, slastičari, recepcionari, vodiči, instruktori *outdoor* aktivnosti, wellness terapeuti, digitalni marketing stručnjaci u turizmu).

- ◇ Mjera 4.2. Program stipendiranja uz obvezu volontiranja ili rada u lokalnoj zajednici nakon završetka studija (povezivanje mladih s općinom).
- ◇ Mjera 4.3. Suradnja s privatnim sektorom i hotelijerima u sufinanciranju stipendija

Cilj 5. Kulturološka razmjena turista i lokalnog stanovništva

- ◇ Mjera 5.1. Aktivno uključivanje lokalnih umjetnika, obrtnika i OPG-ova u kreiranje suvenira i kulturnih ruta (udruge, lokalni proizvođači)
- ◇ Mjera 5.2. Jačanje identiteta i zajedništva kroz projekte koji spajaju turiste i domaćine (storytelling, radionice tradicijskih vještina)
- ◇ Mjera 5.3. Promicanje interkulturnog dijaloga i uključivanje turista u lokalnu zajednicu (radionice tradicijskog govora, volontiranje, zajednički projekti)

Cilj 6. Kreiranje inkluzivnog turizma za sve

- ◇ Mjera 6.1. Prilagođavanje smještajnih kapaciteta osobama s invaliditetom
- ◇ Mjera 6.2. Osiguravanje pristupa osobama s invaliditetom svim turističkim sadržajima
- ◇ Mjera 6.3. Osiguravanje informacijske pristupačnosti

Od društvene dimenzije održivog razvoja ovisi kvaliteta života stanovnika, kohezija zajednice i dugoročna prihvaćenost turizma. U skladu sa Strategijom razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. i novim Zakonom o turizmu, društveni ciljevi općine Pakoštane temelje se na inkluzivnosti, pravednoj raspodjeli koristi turizma, osnaživanju lokalnog stanovništva i participativnom upravljanju destinacijom. Ti strateški dokumenti naglašavaju važnost usklađivanja turizma s potrebama zajednice, uključivo s obvezom planiranja i upravljanja destinacijom sukladno načelima održivosti. Razmjena kultura između turista i lokalne zajednice čuva identitet i jača društveni kapital: uključivanje lokalnih umjetnika, obrtnika i OPG-ova u kulturne rute i suvenirne programe, radionice tradicijskih vještina i *storytelling* stvaraju autentične doživljaje te podižu ponos zajednice. Ovakvi programi osobito su važni u destinacijama s izraženom sezonalnošću, te u nastojanjima za balansiranjem koristi i pritiska od turizma kroz cijelu godinu.

Prioritet općine Pakoštane je veće zapošljavanje lokalnog stanovništva kroz turizam i afirmaciju poduzetništva. To uključuje korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja, poticanje ženskog poduzetništva i uključivanje ranjivih skupina, kao i razvoj inkubatora i start-up programa vezanih uz *outdoor*, ruralni, nautički, kulturni i događajni turizam. Time se mogu ublažiti negativni demografski trendovi (iseljavanje, starenje) koji su izraženi diljem Hrvatske, te se stvara otpornija lokalna ekonomija. Poboljšavanje uvjeta života stanovnika zahtijeva da se turistički prihodi transparentno usmjeravaju u javne usluge dostupne tijekom cijele godine te da se uvedu mehanizmi participativnog odlučivanja (javna savjetovanja, forumi). Ključna poluga je permanentno usavršavanje: stručne edukacije za djelatnike (*customer experience*, održivi menadžment), programi cjeloživotnog učenja za iznajmljivače i stanovnike (digitalne i jezične vještine) te sigurnosne i krizne obuke (prva pomoć, evakuacija, protupožarna zaštita). Nacionalni strateški okviri za obrazovanje i razvoj vještina do 2027. upućuju na važnost

cjeloživotnog učenja i jačanja kompetencija potrebnih za zelenu i digitalnu transformaciju turizma.³⁴ Kako bi se osigurala dugoročna dostupnost stručnog kadra u turizmu, osobito u deficitarnim zanimanjima poput kuhara, konobara, recepcionara, turističkih vodiča, wellness terapeuta, stručnjaka za digitalni marketing itd. potiče se uvođenje politike stipendiranja u kombinaciji s mentorstvom, stručnom praksom i obvezom rada u lokalnoj zajednici. Partnerstva s poduzećima i hotelsko-ugostiteljskim sektorom u sufinanciranju stipendija istaknuta su i u nacionalnim strateškim dokumentima za održivi turizam kao mjera usmjerena na podizanje kvalitete usluga, jačanje profesionalnih kompetencija te povećanje produktivnosti turističkog sektora.

Nadalje, inkluzivni turizam za sve nije samo pitanje standarda, već temeljno pravo: prilagodba smještaja, plaža i javnih sadržaja osobama s invaliditetom, pristupačna komunikacija i usluge, te uklanjanje zapreka kretanju. To je usklađeno s Nacionalnim planom izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2021.–2027., a lokalne politike trebaju pratiti i provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova kako bi se osiguralo nediskriminacijsko zapošljavanje i napredovanje. Time se ostvaruje destinacija u kojoj turizam povećava dobrobit stanovnika, čuva identitet i stvara društvenu otpornost.

Sustav ciljeva (vizija, strateški ciljevi, ciljevi po dimenzijama održivosti) moraju se ostvariti putem konkretnih mjera i aktivnosti koje se temelje na smjernicama i preporukama za dionike (poglavlje 7.) i konkretnim projektima (poglavlje 8.).

³⁴ Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. Godine <https://mzom.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/AkcijскиNacionalniPlan/Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf> preuzeto 1.10.2025.



7. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Na temelju situacijske analize, scenarij analize održivog razvoja i provedenih istraživanja te definiranih ciljeva, prioriteta mjera i aktivnosti potrebno je definirati konkretne smjernice i preporuke za ključne dionike: Općina Pakoštane, Turistička zajednica općine Pakoštane, nositelji ponude i drugi dionici. Ključ je kreirati i provesti smjernice unapređivanja upravljanja održivim razvojem turizma temeljeno na sinergiji dionika i participativnom upravljanju.

7.1. Smjernice i preporuke za Općinu Pakoštane

Općina Pakoštane je presudna u definiranju i provođenju smjernica održivog turizma donošenjem i provođenjem ključnih strateških dokumenata razvoja turizma - Strategija razvoja turizma općine Pakoštane i Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane, usklađenih sa strateškim dokumentima razvoja gospodarstva općine. Mora poticati preobrazbu razvoja turizma s nekonkurentnog modela sezonalnog masovnog turizma temeljenog na moru i suncu u konkurentni, prepoznatljivi, inovativni turizam temeljen na

razvoju posebnih oblika turizma i integralnog proizvoda destinacije u funkciji sinergijskog provođenja dimenzija održivog razvoja turizma.

Konkretne aktivnosti i preporuke za Općinu Pakoštane u funkciji održivog razvoja turizma su:

1. Stvoriti preduvjete za razvoj turizma

- Pripremati dokumentaciju projekata za financiranje EU fondovima u funkciji unapređivanja turističkog poslovanja
- Unaprijediti turističku infrastrukturu (uređenje i tematiziranje plaža, gradnja biciklističkih staza s popratnim sadržajima, multifunkcionalne dvorane, gradnja marine...)
- Poboľjšati komunalnu infrastrukturu (unaprijediti aktivnosti komunalnog poduzeća Juština d.o.o.)
- Poticati projekte od posebnog interesa za razvoj turizma (poglavlje 8.)
- Donijeti prostorni plan i GUP prema smjernicama Plana upravljanja destinacijom vezanih za pokazatelje prihvatnog kapaciteta u smjeru ravnomjernijeg prostornog raspoređivanja turističkih sadržaja (po zonama) i kontrolirane izgradnje turističkih kapaciteta
- Unaprijediti prometnu infrastrukturu, parkirališta s punionicama za električna vozila i kvalitetu lokalnog prijevoza
- Definirati mjere poticanja implementacije novih rješenja u funkciji održive potrošnje struje, vode, energenata – poticati ugradnju solarnih panela, korištenje sekundarne vode i dr.

2. Održivo upravljati kulturnom baštinom

- Poticati projekte očuvanja, revitalizacije, restauracije kulturne baštine (unaprijediti aktivnosti Agencije Han u vlasništvu Općine)
- Poticati održivu i odgovornu turističku valorizaciju kulturne baštine i sadržaja kulturnog turizma

3. Poticati unapređenje i kvalitativno preoblikovanje ponude

- Rješavati administrativne barijere u privlačenju investitora u projekte od posebnog interesa općine (vlasništvo nad zemljištem, koncesije, dozvole)
- Potpomagati projekte u funkciji razvoja turizma
- Provoditi natječaje za financiranje projekata unapređivanja smještajne ponude
- Provoditi natječaje za financiranje projekata razvoja posebnih oblika turizma i turističkih događaja usmjerenih strateškim ciljevima i dimenzijama održivog razvoja (pokazateljima održivosti i prihvatnog kapaciteta) – potencirati projekte u turistički nedovoljno valoriziranoj zoni - Vrana
- Provoditi natječaje za poticanje poduzetništva u turizmu

- Umrežavati turizam s ostalim gospodarskim djelatnostima, poglavito održivom poljoprivredom

4. Poticati digitalnu i zelenu transformaciju održivog turizma

- Implementirati pametna rješenja
- Unaprijediti digitalnu turističku signalizaciju
- Poticati unapređivanje Wi-Fi mreže i postavljanje 5G mreže
- Unaprijediti hortikulturalno uređenje općine Pakoštane
- Poticati zelene projekte u turizmu
- Poticati razvoj zelenog ruralnog turizma
- Dodjeljivati nagrade za najbolje uređene okućnice, kampove...

5. Kreirati svijest o održivom razvoju

- Provoditi promotivne aktivnosti u funkciji osvještavanja osjetljivosti dionika i lokalnog stanovništva prema održivom razvoju
- Educirati dionike o mogućnostima i prednostima održivog razvoja
- Provoditi u suradnji s TZO Pakoštane edukacije za iznajmljivače, lokalno stanovništvo i dionike iz područja održivog turizma (npr. edukacije o pravnoj regulativi u turizmu, smanjivanju negativnog utjecaja turizma na okoliš, smanjenje potrošnje energenata i proizvodnje otpada, tečajevne stranih jezika, informatičke tečajevne i dr.)

6. Unapređivati upravljanje održivim razvojem turizma temeljeno na sinergiji Općine, turističke zajednice, dionika i lokalnog stanovništva

- Poticati participativno upravljanje temeljeno na *community based planning* s aktivnim uključivanjem svih dionika i lokalnog stanovništva.
- Sustavno implementirati mjere Plana upravljanja razvojem turizma destinacije
- Osiguravati razvoj inkluzivnog turizma i pristupačnost turističkim sadržajima osobama s invaliditetom
- Provoditi kontinuirano praćenje provođenja upravljanja održivim razvojem turizma – u suradnji s TZO Pakoštane mjeriti pokazatelje održivosti i nosivosti prihvatnog kapaciteta prema Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja turizmom (NN 112/24) te inicirati i provoditi korektivne mjere

Općina Pakoštane mora kroz pripremu, predlaganje, provođenje i praćenje mjera i aktivnosti kontinuirano poticati unapređivanje svih segmenata održivog turizma općine u funkciji produženja sezone i ravnomjernijeg prostornog rasporeda turističkih sadržaja. Mora privlačiti EU fondove u funkciji unapređivanja turističke i komunalne infrastrukture te poboljšavanja turističke ponude. U suradnji s TZO Pakoštane mora provoditi monitoring i mjeriti pokazatelje održivosti i granice nosivosti te kontinuirano inicirati mjere u funkciji održivog razvoja turizma.

7.2. Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu općine Pakoštane

Turistička zajednica općine Pakoštane, kao krovna organizacija zadužena za promociju i razvoj integralnog turističkog proizvoda, ima ključnu ulogu u provođenju aktivnosti održivog i konkurentnog turizma. Njezin djelokrug definiran je Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/19), a naglasak je na promociji, brendiranju, koordinaciji dionika i informiranju. Uloga TZO Pakoštane je poticati transformaciju s prevladanog modela masovnog sezonskog turizma na održive, inovativne i prepoznatljive oblike turizma, u skladu s razvojnim ciljevima Općine.

Konkretna smjernice i preporuke za TZO Pakoštane su:

1. Razvoj i promocija integralnog turističkog proizvoda

- Poticati razvoj i povezivati ponudu različitih oblika turizma (odmorišni, *outdoor*, kulturni, ruralni, nautički, eno-gastro, događajni turizam) u jedinstveni destinacijski proizvod
- Razviti nove proizvode u pred- i post- sezoni (*outdoor* događaji, eno-gastro manifestacije, kulturne rute)
- Poticati suradnju s lokalnim OPG-ovima, poduzetnicima i udrugama u razvijanju autentične ponude i unikatnih iskustva.

2. Brendiranje i marketinške aktivnosti

- Unapređivati komunikacijske i promotivne strategije kroz digitalni marketing, *storytelling* i multimedijalne sadržaje (virtualne ture, 360° video, mobilne aplikacije)
- Nadograđivati postojeću brend strategiju temeljeno na autentičnosti, održivosti i jedinstvenom spoju mora, jezera i ruralnog krajolika
- Brendirati ključne proizvode i događaja (npr. Dani Vitezova vranskih, staza „Put babe Dore“, biciklistička ruta Pakoštane – Vrana, Dani ruralne baštine, ribarske večeri, *wellness* i *wellbeing* programi).

3. Edukacija i uključivanje lokalnog stanovništva

- U suradnji s Općinom i partnerima organizirati edukacije za iznajmljivače, ugostitelje i lokalno stanovništvo (o održivom turizmu, digitalnim alatima, stranim jezicima, kulturnoj baštini)
- Promicati koncept „*local host*“ – domaćin kao ambasador destinacije koji prenosi autentične priče i iskustva turistima
- Poticati sudjelovanje lokalne zajednice u kreiranju turističke ponude i promociji (radionice, *storytelling*, volontiranje u događajima)

4. Upravljanje održivošću i monitoring

- Sustavno pratiti pokazatelje održivosti i prihvatnog kapaciteta u suradnji s Općinom i TZ Zadarske županije prema smjernicama za izradu Plana upravljanja destinacijom i Zakona o turizmu
- Redovito analizirati turističke tokove, strukturu posjetitelja, razinu zadovoljstva turista i domaćina te predlagati korektivne mjere
- Provoditi istraživanja tržišta i trendova radi usklađivanja ponude s potrebama modernih turista

5. Digitalna i zelena transformacija

- Poticati razvoj pametnih rješenja u turizmu: mobilne aplikacije s personaliziranim preporukama, QR kodova, interaktivnih karata i virtualnih vodiča
- Poticati zelene prakse i održive projekte (eko-certifikate, smanjenje plastike, promocija održive mobilnosti)
- Promicati destinaciju kao primjer održivog turizma i zelene tranzicije na međunarodnom tržištu

6. Suradnja i participativno upravljanje

- Jačati suradnju s Općinom Pakoštane, lokalnim dionicima i turističkim zajednicama susjednih destinacija radi stvaranja integralnog regionalnog proizvoda
- Uključivati lokalno stanovništvo i poduzetnike (npr. LAG-ovi i sl.) u participativno planiranje (*community-based planning*)
- Poticati zajedničke projekte financirane kroz EU fondove, *Interreg* i nacionalne programe

TZ općine Pakoštane mora kroz kontinuirano planiranje, promociju, koordinaciju i praćenje aktivnosti sustavno poticati unapređivanje svih segmenata turističke ponude. U suradnji s dionicima dužna je provoditi monitoring tržišta, pratiti pokazatelje održivosti i prihvatnog kapaciteta te inicirati mjere koje pridonose održivom i konkurentnom razvoju destinacije.

7.3. Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu

U održivom razvoju turizma općine Pakoštane važnu ulogu imaju brojni dionici izvan Općine i Turističke zajednice. Riječ je o privatnim iznajmljivačima i obiteljskom smještaju, kampovima i hotelima, ugostiteljima, OPG-ovima, turističkim agencijama, vodičima, sportskim i kulturnim udrugama, prijevoznicima te lokalnom stanovništvu. Njihovo djelovanje treba biti usklađeno sa strateškim dokumentima i Planom upravljanja destinacijom, ali i s načelima održivosti koja uključuju ekonomsku, okolišnu, prostornu i društvenu dimenziju.

Sukladno tome definiraju se sljedeće preporuke:

1. **Kvaliteta i diversifikacija turističke ponude**

- Podizati standarde smještaja i usluga kroz edukacije i programe tipa „*local host*“ (gostoljubivost, interpretacija baštine, digitalna komunikacija). Preporučuje se uključivanje u oznaku kvalitete „*WELCOME*“ (službeni županijski sustav certificiranja privatnog smještaja), čime se diferencira i profesionalizira ponuda
- Težiti poboljšanju kvalitete usluga u smještajnim objektima, zapošljavanju lokalnog stanovništva te sustavnoj suradnji s TZO Pakoštane i ostalim destinacijskim organizacijama (npr. PP Vransko jezero, kulturne ustanove) radi koordinacije ponude i kreiranja zajedničkih paketa (*outdoor*, eno-gastro, kultura) u pred i postsezoni
- OPG-ovi i nositelji ruralnog turizma trebaju ojačati kratke lance opskrbe prema ugostiteljima i hotelima, razvijati kušaonice i „*farm experience*“ programe te se povezivati s događanjima i interpretacijom tradicije (maslinarstvo, vinarstvo)
- Temeljiti ugostiteljsku ponudu u destinaciji na korištenju lokalnih namirnica, uz uključivanje eno-gastro radionica i programa
- Poticati razvoj kružnih ruta koje povezuju Pakoštane, Drage, Vranu i Vrgadu, uz interpretaciju prirodne i kulturne baštine, te koristiti rasporede koji rasterećuju sezonske termine i najopterećenije plaže i staze
- Povećavati pristupačnost svih sadržaja te osigurati jasne i dostupne informacije za osobe s invaliditetom

2. **Suradnja i umrežavanje**

- Jačati suradnju dionika (iznajmljivači, hoteli, kampovi, ugostitelji, turističke agencije...) kroz zajedničke projekte i inicijative kojima se unapređuje kvaliteta usluga i integrira ponuda destinacije
- Osnažiti uključivanje lokalnog stanovništva u procese planiranja i donošenja odluka (radionice, okrugli stolovi, anketiranje) što doprinosi stvaranju osjećaja zajedničke odgovornosti te jača lokalni identitet destinacije. Poseban naglasak stavlja se na njegovanje tradicijskih vrijednosti i kulturne baštine kao temelja autentične ponude
- Podržavati poduzetničke inicijative malih poduzetnika, ugostitelja i OPG-ova za razvoj inovativnih proizvoda i usluga, posebno onih koji povezuju turizam s održivom poljoprivredom, eno-gastro doživljajima i kreativnim industrijama. Time se osigurava dodana vrijednost i smanjenje ovisnosti o sezonalnom turizmu
- Kontinuirano ulagati u edukacije, radionice i treninge djelatnika s ciljem podizanja kvalitete usluga i uvođenja inovacija u turističku ponudu
- Integrirati kulturne i sportske udruge u razvoj događanja i manifestacija, osobito u pred i post sezoni, kako bi se obogatila ponuda i smanjio pritisak na vrhunac sezone
- Jačati suradnju s komunalnim poduzećima, parkovima prirode (PP Vransko jezero), Zadarskom županijom i susjednim destinacijama radi zajedničkog upravljanja resursima, očuvanja prirodnih atrakcija i kreiranja integralnih regionalnih proizvoda

3. Digitalizacija i promocija

- Osnajivati digitalnu prisutnost i udruženi marketing: nositelji ponude trebaju održavati ažurne *web* stranice s jasnim informacijama o kapacitetima, cijenama i uslugama te poticati primjenu CRM-a i poslovne inteligencije. Višekanalna komunikacija (e-mail, društvene mreže, platforme za razmjenu poruka) osigurava bolju povezanost s turistima prije, tijekom i nakon boravka
- Koristiti specijalizirane udružene digitalne platforme za kreiranje i distribuciju integriranih paketa (npr. kombinacija smještaja, eno-gastro radionica i *outdoor* aktivnosti). To omogućuje personalizaciju doživljaja, lakšu prodaju izvan sezone i diferencijaciju općine Pakoštane od susjednih destinacija
- Razviti sustav za kontinuirano prikupljanje povratnih informacija od turista (ankete zadovoljstva, recenzije, digitalni upitnici) i od lokalnog stanovništva s ciljem prilagodbe ponude, bolje koordinacije i proaktivnog upravljanja turizmom

Smjernice se moraju trajno provoditi u procesu implementacije Plana upravljanja destinacijom općine Pakoštane, ali i kontinuiranog poboljšavanja svih segmenata turističkog poslovanja na svim razinama u borbi za ostvarivanje konkurentskih prednosti na dinamičkom tržištu. U tom procesu ključan je monitoring u funkciji mjerenja razine ostvarenja, ali i definiranja konkretnih prijedloga unaprjeđivanja poslovanja.



8. POPIS PROJEKATA

Plan upravljanja destinacijom kao svoj sastavni dio sadrži popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije.

Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije u vrijednosti preko milijun eura su povezani sa strateškim ciljevima razvoja održivog turizma, dok su ostali projekti povezani s pokazateljima održivosti u funkciji ostvarenja postavljenog sustava ciljeva.

8.1. Popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije

Općina Pakoštane predviđa do 2029. godine 18 projekata koji pridonose provedbi mjera i aktivnosti za doprinos ostvarenja pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta na razini općine Pakoštane.

Tablica 104: Projekt 1. Uređenje svih plaža

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Uređenje svih plaža				
Kratki opis predmeta projekta	Komunalna infrastruktura i opremanje plaža sadržajima				
Kratki opis svrhe projekta	Podizanje ekoloških standarda i kvalitete turističke ponude kroz uređenje plaža.				
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - PD-1 – Pristupačnost osobama s invaliditetom - BR-1 – Zaštita bioraznolikosti 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	Početak: 2026. Završetak: 2033.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada idejnog rješenja i standardizacija plažnih sadržaja (oprema, pristupi, zelene površine) - Nabava i postavljanje komunalne infrastrukture (pristupni putovi, instalacije, priključci) - Oprema plaža sadržajima (tuševi, klupe, rasvjeta, kabine, sprave, ekološka oprema) - Hortikulturno uređenje i prilagodba okoliša - Promocija i komunikacija uređenih plaža kao dio destinacijske ponude <p>Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2033.</p>				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	300.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	100%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja/ Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?

				građevinama i radovima?	
	NE	NE	NE	NE	NE

Tablica 105: Projekt 2. Sportsko-rekreacijski centar Pakoštone

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštone				
Naziv projekta	Sportsko-rekreacijski centar Pakoštone				
Kratki opis predmeta projekta	Opremanje višenamjenskim sportskim sadržajima				
Kratki opis svrhe projekta	Razvoj sportske i društvene infrastrukture radi povećanja kvalitete života i zdravlja stanovnika.				
Načni doprinosi ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - PGS-1 – Broj zaposlenih u turizmu - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštone				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštone				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027. - 2029.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektiranje i ishođenje dozvola - Financiranje i javna nabava - Izgradnja sportskih terena i dvorana - Oprema i prilagodba za sportske i društvene aktivnosti - Otvorenje i korištenje od strane lokalne zajednice Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2029.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	900.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	100%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?	
	DA	NE		NE	
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	DA	DA	NE	DA

Tablica 106: Projekt 3. Put vode

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane		
Naziv projekta	Put vode		
Kratki opis predmeta projekta	Uspostava polazišne točke za edukativno-interpretativne biciklističke i pješačke staze koja će na inovativan i pristupačan način prezentirati prirodnu i kulturnu baštinu destinacije. Kroz tematske cjeline posvećene prirodnim značajkama područja, tradicijskoj agrokulturi te lokalnim legendama i pričama, te će posjetiteljima pružiti cjelovit doživljaj prostora i njegovih vrijednosti.		
Kratki opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti turističku infrastrukturu i interpretacijsku signalizaciju na stazama, plažama te prirodnim i kulturnim znamenitostima na području općine Pakoštane. Projektom se želi posjetiteljima omogućiti bolja orijentacija i informiranost, kao i kvalitetniji doživljaj prostora kroz interpretaciju lokalne baštine i prirodnih vrijednosti. Uz navedeno, projekt uključuje i uređenje zeleno-plavih javnih površina kroz elemente zelene infrastrukture poput perivoja, centralnog parka, urbane šume, uređenih obala jezera i vodotoka, drvoreda, zelenih biciklističkih koridora, senzornog i kišnog vrta, urbanih vrtova, zelenih krovova, zelenih fasada te uređenih parkirališnih i okolnih površina. Time se obogaćuje turistička ponuda, povećava dostupnost i atraktivnost destinacije te potiče održivi razvoj kroz valorizaciju postojećih resursa na edukativan i pristupačan način.		
Načni doprinosi ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - OUP-2 – Održivo upravljanje prostorom - TI-1 – Turistička infrastruktura - ZT-1 – Zadovoljstvo turista 		
Nositelj provedbe projekta	Turistička zajednica općine Pakoštane i Općina Pakoštane		
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2026/2027.-2036.		
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada dokumentacije - Uređenje staze i polazišne točke - Postavljanje interpretacijskih sadržaja - Signalizacija i oprema za posjetitelje - Promocija edukativne rute Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2036.		
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	380.000,00 €		
Iznos vlastitog financiranja	20%		
Ostali mogući izvori financiranja	TZZŽ, EU fondovi		
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni		
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA	NE	DA

Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	NE	NE	DA	NE

Tablica 107: Projekt 4. Kružni tok ulaz sjever Pakošтана

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakošтана				
Naziv projekta	Kružni tok ulaz sjever Pakošтана				
Kratki opis predmeta projekta	Uređenje ulaza u Pakošтана za bolju cirkulaciju prometa				
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.				
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SEO-2 – Održivi transport - OUP-2 – Upravljanje prostorom - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakošтана				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakošтана				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2028.-2029.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektiranje i prometna studija - Financiranje i javna nabava - Građevinski radovi i uređenje kružnog toka - Signalizacija i hortikulturno uređenje - Puštanje u promet Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta:				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	300.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	50%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedljivosti i/ili studija izvedivosti?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?		
	NE	NE	NE		
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana

	idejni projekt?	lokacijska dozvola?	glavni projekt?	i drugim građevinama i radovima?	građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	NE	NE

Tablica 108: Projekt 5. Optički Internet

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Optički Internet				
Kratki opis predmeta projekta	Poboljšanje infrastrukture				
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.				
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - OUD-1 – Implementacija plana upravljanja destinacijom - PGS-2 – Prihodi gospodarskih subjekata - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2026. - 2029.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektiranje i tehnička dokumentacija - Osiguranje financiranja i partnerstva - Izgradnja mrežne infrastrukture - Spajanje korisnika i tehnički nadzor - Promocija digitalne infrastrukture Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2029.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	900.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	50%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	NE		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	NE	NE

Tablica 109: Projekt 6. Parkovi i dječja igrališta

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Parkovi i dječja igrališta				
Kratki opis predmeta projekta	Uređenje svih dječjih igrališta na području općine Pakoštane i opremanje sa modernim i funkcionalnim sadržajima				
Kratki opis svrhe projekta	Očuvanje prirodnih resursa i povećanje zelenih površina radi otpornosti na klimatske promjene.				
Načni doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - PD-1 – Pristupačnost destinacije 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2026. - 2029.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Idejni projekt i odabir lokacija - Financiranje i nabava opreme - Građevinski radovi i postavljanje igrala - Sigurnosna certifikacija i uređenje okoliša - Otvorenje i korištenje od strane stanovnika Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2029.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	450.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	50%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	NE		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	NE	NE

Tablica 110: Projekt 7. Turistička infrastruktura i interpretacijska signalizacija staza i turističkih atrakcija - ostalo

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane		
Naziv projekta	Turistička infrastruktura i interpretacijska signalizacija staza i turističkih atrakcija – ostalo		
Kratki opis predmeta projekta	Projekt će započeti 2026. godine postavljanjem edukativnih i informativnih tabli na najposjećenijim stazama i ključnim turističkim lokalitetima. Na taj način osigurat će se bolja orijentacija posjetitelja i interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti. Nakon toga će se signalizacija postupno širiti na plaže, kulturne znamenitosti i ostale prirodne lokacije, prateći razinu njihove posjećenosti i važnosti za turističku ponudu destinacije. U završnim godinama, do 2035., projekt će obuhvatiti i manje posjećene staze te lokalitete, čime će se zaokružiti sustav interpretacijske signalizacije na području općine Pakoštane. Time će se osigurati održiva valorizacija kulturnih i prirodnih resursa te podizanje ukupne kvalitete turističkog doživljaja.		
Kratki opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti turističku infrastrukturu i interpretacijsku signalizaciju na stazama, plažama te prirodnim i kulturnim znamenitostima na području općine Pakoštane. Projektom se želi posjetiteljima omogućiti bolja orijentacija i informiranost, kao i kvalitetniji doživljaj prostora kroz interpretaciju lokalne baštine i prirodnih vrijednosti. Time se obogaćuje turistička ponuda, povećava dostupnost i atraktivnost destinacije te potiče održivi razvoj kroz valorizaciju postojećih resursa na edukativan i pristupačan način.		
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - TI-1 – Turistička infrastruktura - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - SZB-1 – Zaštita baštine 		
Nositelj provedbe projekta	Turistička zajednica općine Pakoštane, Općina Pakoštane, Agencija Han Vrana		
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2026.-2035.		
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada dokumentacije i odobrenja - Nabava i postavljanje signalizacije - Uređenje interpretacijskih točaka - Digitalna integracija (QR kodovi, vodiči) - Promocija i uključivanje u turističku ponudu Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta:2035.		
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	200.000,00 €		
Iznos vlastitog financiranja	40%		
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi, TZZŽ		
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni		
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?

	izrađen profil projekta?		predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	DA	NE

Tablica 111: Projekt 8. Obnova Starog grada Vrana

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane		
Naziv projekta	Obnova Starog grada Vrana		
Kratki opis predmeta projekta	Valorizacija i konzervacija povijesne jezgre		
Kratki opis svrhe projekta	Očuvanje i uređenje povijesnih lokaliteta. Očuvanje, uređenje, prezentacija i revitalizacija arheološkog lokaliteta.		
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SZB-1 – Zaštita baštine - TI-1 – Turistička infrastruktura - SZT-1 – Postotak ponovljenih turista 		
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane i Turistička zajednica općine Pakoštane		
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2025.-2029.		
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Konzervatorski elaborat i projektna dokumentacija - Suglasnosti i dozvole Ministarstva kulture - Restauracija i konzervacija povijesne jezgre - Postavljanje interpretacijskih sadržaja - Promocija i uključivanje u turističke ture Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2029.		
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	850.000,00 €		
Iznos vlastitog financiranja	50%		
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi		
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi		
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA	NE	NE

Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	NE	NE	DA	NE

Tablica 112: Projekt 9. Interpretacijski centar Vrgada

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane
Naziv projekta	Interpretacijski centar Vrgada
Kratki opis predmeta projekta	Predmet projekta je uređenje postojeće starije građevine na otoku Vrgadi i njena prenamjena u interpretacijski centar posvećen prirodnim znamenitostima, kulturi i baštini otoka. Kroz suvremene interpretacijske sadržaje i multimedijalne prezentacije, centar će posjetiteljima približiti bogatu povijest, tradicijsku kulturu i jedinstvene prirodne vrijednosti
Kratki opis svrhe projekta	Svrha projekta je očuvanje i prezentacija prirodne i kulturne baštine otoka Vrgade kroz uspostavu interpretacijskog centra u obnovljenoj povijesnoj građevini. Projektom se osigurava prostor za edukaciju, istraživanje i promociju lokalne tradicije, običaja i prirodnih vrijednosti, čime se potiče jačanje identiteta otoka i svijesti o njegovoj baštini. Istodobno se obogaćuje turistička ponuda destinacije stvaranjem nove kulturno-edukativne atrakcije koja pridonosi diversifikaciji sadržaja, produljenju turističke sezone i održivom razvoju Vrgade.
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SZB-1 – Zaštita baštine - TI-1 – Turistička infrastruktura - ZT-1 – Zadovoljstvo turista
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027.-2031.
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Dokumentacija i dozvole - Adaptacija i uređenje objekta - Oprema i multimedijalni sadržaji - Edukacijski i interpretacijski programi - Promocija i uključivanje u destinacijsku ponudu Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2031.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	630.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja	20%
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni

Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	NE	NE

Tablica 113: Projekt 10. Park tržnica Drage

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane		
Naziv projekta	Park tržnica Drage		
Kratki opis predmeta projekta	Prostor za lokalne proizvođače i okupljanje stanovništva i posjetitelja		
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.		
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva - PGS-1 – Broj zaposlenih - TP-2 – Prosječna duljina boravka 		
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2026.		
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Idejni projekt i planiranje - Građevinski radovi i opremanje prostora - Uključivanje lokalnih proizvođača i partnera - Uređenje prostora i certifikacija - Promocija i korištenje od strane stanovnika i turista Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2026.		
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	150.000,00 €		
Iznos vlastitog financiranja	100%		
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi		
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi		
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?

	NE		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	NE	NE

Tablica 114: Projekt 11. Riva Drage

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Riva Drage				
Kratki opis predmeta projekta	Uređenje turističko-ugostiteljskih sadržaja				
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.				
Načni doprinosi ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - OUP-2 – Upravljanje prostorom - TP-1 – Broj dolazaka turista 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027.-2028.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektna dokumentacija i dozvole - Financiranje i javna nabava - Građevinski radovi i uređenje obale - Postavljanje urbane opreme i hortikulture - Promocija i otvorenje. Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2028.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	950.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	50%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?		
	NE	NE	NE		
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika

	izrađen idejni projekt?	ishodovana lokacijska dozvola?	izrađen glavni projekt?	jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	NE	NE

Tablica 115: Projekt 12. Spomen obilježje Debeljak

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Memorijalni park Debeljak				
Kratki opis predmeta projekta	Predmet projekta je uređenje vidikovca Debeljak kao memorijalno-edukativnog prostora posvećenog poginulim braniteljima. Projekt obuhvaća postavljanje spomen-ploče, interpretacijskih tabli s informacijama o Domovinskom ratu te opremanje prostora urbanom opremom poput klupa i sadržaja za odmor posjetitelja. Na taj način stvara se dostojanstveno mjesto sjećanja, ali i atraktivna točka kulturno-povijesnog turizma u				
Kratki opis svrhe projekta	Svrha projekta je stvaranje memorijalno-edukativnog prostora na vidikovcu Debeljak kojim se odaje počast poginulim braniteljima i čuva sjećanje na Domovinski rat. Projekt ima za cilj podizanje svijesti o važnosti lokalne povijesti i identiteta kroz postavljanje spomen-ploče i interpretacijskih tabli, ali i unaprjeđenje turističke ponude uređenjem prostora za posjetitelje. Time se povezuje kulturno-povijesna baština i suvremeno iskustvo posjetitelja, potiče razvoj kulturnog turizma te jača vrijednost destinacije u kontekstu održivog razvoja.				
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SZB-1 – Zaštita baštine - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva - ZT-1 – Zadovoljstvo turista 				
Nositelj provedbe projekta	Turistička zajednica općine Pakoštane, Općina Pakoštane, UHDDR Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027. - 2029.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Idejni projekt i odobrenja - Financiranje i nabava izvođača - Izgradnja spomen obilježja i uređenje okoliša - Postavljanje interpretacijskih ploča - Otvođenje i komemorativne aktivnosti Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2029.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	100.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	50%				
Ostali mogući izvori financiranja	Ministarstvo branitelja				
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika
	izrađena studija	izrađena studija	izrađena studija	izrađena CBA?	izrađena CBA?

	izrađen profil projekta?		predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	DA	NE

Tablica 116: Projekt 13. Rekonstrukcija ulaza u Drage

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane
Naziv projekta	Rekonstrukcija ulaza u Drage
Kratki opis predmeta projekta	Predmet projekta je postavljanje interpretacijskih tabli na odabrane liburnske gradine na području općine Pakoštane – Gradina na Vrgadi, Bak u Vrani i Čelnika u Dragama itd. – uz vizualno povezivanje s već uređenom gradinom na Velikom školju i onima na Kureli u Dragama. Projekt obuhvaća istraživanje i obradu podataka o povijesnom kontekstu ovih lokaliteta, izradu i postavljanje tabli te uređenje manjih odmorišta. Cilj je ispričati jedinstvenu priču o liburnskoj kulturi i baštini kroz dostupne arheološke
Kratki opis svrhe projekta	Svrha projekta je očuvanje, interpretacija i prezentacija liburnske kulturne baštine na području općine Pakoštane kroz postavljanje interpretacijskih tabli i uređenje odmorišta na dostupnim gradinama. Projektom se želi posjetiteljima približiti povijest i značaj liburnskih lokaliteta te ih povezati u jedinstvenu tematsku cjelinu koja priča priču o životu i kulturi tog razdoblja. Na taj način projekt doprinosi jačanju identiteta destinacije, obogaćuje turističku ponudu edukativnim i kulturnim sadržajima te potiče održivi razvoj kroz valorizaciju i promociju arheološke baštine.
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SZB-1 – Zaštita baštine - TI-1 – Turistička infrastruktura - SZT-1 – Ponovljeni turisti
Nositelj provedbe projekta	Turistička zajednica općine Pakoštane, Općina Pakoštane, Agencija Han Vrana
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027.-2033.
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Idejno rješenje sadržaja tabli (tekstovi, vizuali, dizajn) - Izrada i tisak/izvedba tabli - Postavljanje tabli na predviđenim lokacijama - Promocija i uključivanje u turističke rute Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2033.

Ukupno procijenjena vrijednost projekta	200.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	20%				
Ostali mogući izvori financiranja	TZZŽ, EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	DA	NE

Tablica 117: Projekt 14. NK Pakoštone Tribine

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštone
Naziv projekta	NK Pakoštone Tribine
Kratki opis predmeta projekta	Izgradnja i rekonstrukcija novih tribina
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - PGS-1 – Broj zaposlenih u turizmu i sportu
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštone
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštone
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027. - 2029.
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada projektne dokumentacije i dozvole - Financiranje i javna nabava - Izgradnja i rekonstrukcija tribina - Montaža opreme i sigurnosna provjera - Otvorenje i korištenje za sportske događaje Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	345.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja	50%
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi

Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi					
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?	
	DA		NE		NE	
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	
	DA	DA	DA	NE	DA	

Tablica 118: Projekt 15. Kanalizacija Kurela-Žakanj

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane		
Naziv projekta	Kanalizacija Kurela-Žakanj		
Kratki opis predmeta projekta	Proširenje sustava odvodnje		
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.		
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SGOV-4 – Gospodarenje otpadnim vodama - SUVR-2 – Reakcija na probleme s kvalitetom vode - OUP-2 – Upravljanje prostorom 		
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027.-2028.		
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektna dokumentacija i tehničke dozvole - Osiguranje financiranja (EU/nacionalni fondovi) - Građevinski radovi i spajanje sustava - Tehnički pregled i probni rad - Završno puštanje u funkciju Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2028.		
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	250.000,00 €		
Iznos vlastitog financiranja	20%		
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi		
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi		
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?

	izrađen profil projekta?		predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	NE	NE	NE	NE

Tablica 119: Projekt 16. Šetnica Drage-Pakoštane

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane		
Naziv projekta	Šetnica Drage-Pakoštane		
Kratki opis predmeta projekta	Krajobrazno i infrastrukturno uređenje staze		
Kratki opis svrhe projekta	Razvoj aktivnog turizma i dostupnosti prirodnih resursa uz očuvanje krajolika.		
Načni doprinosi ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - BR-1 – Zaštita bioraznolikosti - PD-1 – Pristupačnost atrakcija 		
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane		
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2026.-2028.		
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Dorada idejnog projekta i definiranje trase šetnice - Uređenje staze (popločenje, nabijeni makadam, hortikultura) - Postavljanje urbane opreme (klupe, rasvjeta, koševi) - Signalizacija i interpretacijske ploče na odmorištima - Promocija i uključivanje šetnice u ponudu aktivnog turizma Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2028.		
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	990.000,00 €		
Iznos vlastitog financiranja	100%		
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi		
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi		
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	NE	NE	NE

Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	NE	DA	NE

Tablica 120: Projekt 17. Rekonstrukcija centra Pakošтана

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakošтана
Naziv projekta	Rekonstrukcija centra Pakošтана
Kratki opis predmeta projekta	Predmet rekonstrukcije je Trg kralja Tomislava i dio Obale kralja Petra Krešimira IV. Površina novog javnog prostora obuhvaćena ovim projektom, nakon izvedenog nasipa i novog obalnog zida, iznositi će cca 5500 m ² . Konceptualno je novi prostor osmišljen kao neka vrsta konusa kojim se pogled iz smjera crkve otvara prema moru.
Kratki opis svrhe projekta	Svrha projekta je rekonstrukcija središnjeg prostora Pakošтана kroz uređenje Trga kralja Tomislava i dijela Obale kralja Petra Krešimira IV., čime se stvara kvalitetan, funkcionalan i estetski oblikovan javni prostor ukupne površine od oko 5.500 m ² . Projekt je usmjeren na redefiniranje urbanog identiteta mjesta povezivanjem kulturno-povijesne jezgre i obalnog pojasa, uz istodobno očuvanje i naglašavanje vizure između crkve i mora.
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - OUP-2 – Održivo upravljanje prostorom - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva - TI-1 – Turistička infrastruktura
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakošтана
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakošтана
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2028.-2032.
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Urbanističko-arhitektonska dokumentacija te ishođenje dozvola - Javna nabava i financiranje - Građevinski radovi na trgu i obali - Oprema i hortikulturno uređenje - Promocija i otvaranje centralnog prostora Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2032.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	990.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja	25%
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni

Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		DA
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?

Tablica 121: Projekt 18. *Cultural heritage innovation for social harmony in Adriatic-Ionian region - CHERIS-AI*

Turistička zajednica	Turistička zajednica Ravni kotari, Zadarska županija i Pakoštane
Naziv projekta	<i>Cultural heritage innovation for social harmony in Adriatic-Ionian region - CHERIS-AI</i>
Kratki opis predmeta projekta	Projekt povezivanja nedovoljno iskorištenih mjesta ruralne baštine u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj kroz zajedničko razvijanje biciklističkih i kulturnih ruta obogaćenih prirodnom infrastrukturom i alatima za digitalnu interpretaciju.
Kratki opis svrhe projekta	Jačanje prekograničnog kulturnog i održivog turizma u jadransko-jonskoj regiji razvojem uključivih, pametnih i na prirodi utemeljenih baštinskih ruta koje potiču lokalni gospodarski razvoj, društvenu uključenost i digitalne inovacije u nedovoljno iskorištenim ruralnim, prirodnim i kulturnim područjima.
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - TP-1 – Turistički promet - ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom - SZL-1 – Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva.
Nositelj provedbe projekta	Udruženje za razvoj i afirmaciju društva - Nodas, BiH
Lokacija provedbe projekta	BiH - Živnice (Modračko jezero), Crna Gora - Bar (Utvrda Haj Nehaj) i Hrvatska - Park prirode Vransko jezero
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2026.-2028.
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Formalizacija partnerstva i suradnje (Memorandum o razumijevanju između uključenih organizacija u HR, CG i BiH) - Razvoj i uspostava digitalnog okvira <i>CHERIS-AI</i> (platforma, alati za interpretaciju, pametna infrastruktura) - Dizajn i implementacija 3 pilot inkluzivne biciklističke i kulturne rute (u HR, CG i BiH) - Provedba edukacija i izgradnje kapaciteta (najmanje 60 sudionika, vodiči, stručnjaci, javni sektor)

	- Promocija i valorizacija novih kulturno-turističkih proizvoda u Jadransko-jonskoj regiji Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2028.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	946.190,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	3,32%				
Ostali mogući izvori financiranja	IPA III CBC				
Imovinsko-pravni odnosi	-				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	NE		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	NE	NE	DA	NE	NE

8.2. Projekti posebnog značenja za razvoj destinacije

Općina Pakoštane do 2029. godine predviđa 8 projekata s većim iznosom od milijun eura (imaju minimalno izrađenu studiju/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne samouprave) koji su povezani s pokazateljima održivosti u funkciji ostvarenja strateških ciljeva razvoja.

Popis projekata posebnog značenja za razvoj destinacije:

Tablica 122: Projekt 1. Kulturni centar Dom

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane
Naziv projekta	Kulturni centar Dom
Kratki opis predmeta projekta	Multifunkcionalni objekt za društvena i kulturna događanja
Kratki opis svrhe projekta	Očuvanje i unaprjeđenje kulturne baštine te razvoj prostora za društvena događanja.
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SZB-1 – Sustav zaštite prirodne i kulturne baštine - TI-1 – Turistička infrastruktura - ZT-1 – Zadovoljstvo turista

Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027. - 2030.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada projektne dokumentacije i ishođenje dozvola - Osiguranje financiranja i javna nabava - Građevinski radovi i opremanje prostora - Digitalna i tehnička oprema za programe - Puštanje u funkciju i promocija događanja Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2030.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	6.189.349,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	50%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		DA		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
		DA			DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> - Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja - Strateški cilj 3 – Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma 				
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	<ul style="list-style-type: none"> - Efekti projekta očekuju se primarno u turističkom sektoru i smanjenju sezonalnosti (razvoj kongresne ponude) ali i na području kulture (organizacija izložbi i manifestacija tijekom godine) te u drugim gospodarskim djelatnostima kroz generalno povećanje potrošnje u Općini, poticanje razvoja ruralnih dijelova (poljoprivreda, ruralni turizam), povećanje prihoda Općine i TZ općine Pakoštane od boravišne pristojbe te mogućnosti za nova ulaganja. 				
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u	DA				

razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA

Tablica 123: Projekt 2. Polivalentni centar Jaz

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane
Naziv projekta	Polivalentni centar Jaz
Kratki opis predmeta projekta	Prostor za društvene kulturne i sportske aktivnosti
Kratki opis svrhe projekta	Razvoj sportske i društvene infrastrukture radi povećanja kvalitete života i zdravlja stanovnika.
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva - PGS-1 – Broj zaposlenih u turizmu
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027. - 2030.
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektiranje i ishođenje dozvola - Osiguranje financiranja (EU, nacionalni izvori) - Građevinski radovi i adaptacija prostora - Oprema i prilagodba za višestruku namjenu (sport, kultura, društveni sadržaji) - Otvorenje i aktivacija centra Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2030.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	7.599.950,00 €
Iznos vlastitog financiranja	50%
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi

Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?	
	DA		DA		NE	
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	
					DA	DA
Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> - Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja - Strateški cilj 3 – Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma" 					
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	<ul style="list-style-type: none"> - Izravni prihodi od najma prostora, tržnice, parkirališta i drugih sadržaja. - Otvaranje novih radnih mjesta. - Produljenje turističke sezone čime povećava turističku potrošnju i generira pozitivan učinak na ugostiteljstvo, trgovinu i proračunske prihode općine. 					
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	DA					
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA					

Tablica 124: Projekt 3. Marina Pakoštane

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Marina Pakoštane				
Kratki opis predmeta projekta	Uređenje vezova i proširenje obalnog pojasa				
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje nautičke infrastrukture, poticanje održivog turizma i zaštita obale.				
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - TP-1 – Ukupan broj dolazaka - UEN-1 – Održivo upravljanje energijom - GO-1 – Gospodarenje otpadom 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2028. – 2032.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada idejnog i glavnog projekta + okolišne studije - Suglasnosti i dozvole (Lučka kapetanija, Ministarstvo) - Financiranje i natječaj izvođača - Građevinski i infrastrukturni radovi (vezovi, obala, usluge) - Puštanje u rad i promocija nautičke ponude Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2032.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	25.000.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	0%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Koncesija				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
		NE			NE
Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> - Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja 				

	- Strateški cilj 3 – Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma"
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	pozitivan financijski učinak na sektoru turizma
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA

Tablica 125: Projekt 4. Transportne i biciklističke staze

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane
Naziv projekta	Transportne i biciklističke staze
Kratki opis predmeta projekta	Povezivanje naselja općine Pakoštane biciklističkim stazama
Kratki opis svrhe projekta	Razvoj sportske i društvene infrastrukture radi povećanja kvalitete života i zdravlja stanovnika.
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - ZT-1 – Zadovoljstvo turista - UEN-1 – Održivo upravljanje energijom - BR-1 – Zaštita bioraznolikosti - SEO-2 – Održivi transport
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027.- 2029.
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada projektne dokumentacije (EU standardi sigurnosti) - Izgradnja biciklističke i pješačke infrastrukture - Označavanje ruta i digitalna navigacija - Uređenje odmorišta i prateće opreme - Promocija i povezivanje s mrežom ruta Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	5.428.125,00 €

Iznos vlastitog financiranja	20%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	NE	NE	NE	NE
Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> - Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja - Strateški cilj 3 – Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma - Strateški cilj 5 – Kontinuirano unapređivanje modela upravljanja održivim razvojem turizma 				
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	<ul style="list-style-type: none"> - Gospodarski razvoj i nova radna mjesta. - Povećana potražnja za pratećim uslugama (bike servisi, najam, cafe barovi, suvenirnice). - Mogućnosti za pokretanje obiteljskih i malih poduzetničkih inicijativa. - Dugoročni utjecaj na lokalno gospodarstvo kroz razvoj dodatne turističke ponude. 				
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	DA				
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju	DA				

proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	
---	--

Tablica 126: Projekt 5. Centar za regenerativnu poljoprivredu Agrobiosfera

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Centar za regenerativnu poljoprivredu Agrobiosfera				
Kratki opis predmeta projekta	Edukacijski i istraživački centar				
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.				
Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SZB-1 – Zaštita prirodne i kulturne baštine - SUPK-1 – Obnovljivi izvori energije - ZL-2 – Zadovoljstvo lokalnog stanovništva 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027. - 2029.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Idejni projekt i ishođenje dozvola - Infrastrukturni radovi i postavljanje opreme - Organizacija edukacijskih i istraživačkih kapaciteta - Povezivanje s lokalnim OPG-ovima i partnerima - Promocija i početak programa Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta: 2029.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	9.000.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	20%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		DA		DA
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	NE	DA	NE	NE

Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> - Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja - Strateški cilj 3 – Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma - Strateški cilj 5 – Kontinuirano unapređivanje modela upravljanja održivim razvojem turizma"
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	<ul style="list-style-type: none"> - Otvaranje radnih mjesta za lokalno stanovništvo. - Poticanje lokalnih OPG-ova na usvajanje regenerativnih praksi. - Podrška pokretanju kratkih lanaca opskrbe hranom. - Promocija lokalne hrane i proizvoda. - Diversifikacija izvora prihoda (prodaja proizvoda, edukacija, fondovi).
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobranje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA

Tablica 127: Projekt 6. Kanalizacijski sustav Vrgada

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane
Naziv projekta	Kanalizacijski sustav Vrgada
Kratki opis predmeta projekta	Sanitarna infrastruktura i zaštita okoliša
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SGOV-4 – Gospodarenje otpadnim vodama - SUVR-2 – Reakcija na probleme s kvalitetom vode - OUP-2 – Upravljanje prostorom
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2029-2033.

Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektna dokumentacija i dozvole - Osiguranje financiranja (EU fondovi) - Građevinski radovi i izgradnja sustava - Tehnički pregled i probni rad - Završno puštanje u funkciju <p>Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2033.</p>				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	9.000.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	20%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	NE	NE	NE	NE
Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> - Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja - Strateški cilj 5 – Kontinuirano unapređivanje modela upravljanja održivim razvojem turizma" 				
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	<ul style="list-style-type: none"> - Vrlo bitan preduvjet za daljnji razvoj otoka radi mogućnosti proširenja turističke i stambene infrastrukture. - Jačanje interesa za ulaganja u otok (turizam, ugostiteljstvo, privatni smještaj). 				
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	DA				
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobranje	DA				

investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	
--	--

Tablica 128: Projekt 7. Projekt Sjeverna luka Vrgada

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane				
Naziv projekta	Projekt Sjeverna luka Vrgada				
Kratki opis predmeta projekta	Uređenje luke Vrgada				
Kratki opis svrhe projekta	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje kvalitete života zajednice.				
Načini doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - TP-1 – Broj dolazaka turista; - GO-1 – Gospodarenje otpadom; - UEN-1 – Upravljanje energijom; - ZT-1 – Zadovoljstvo turista 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2035. - 2040.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Projektiranje i dozvole (građevinske, okolišne) - Javna nabava i financiranje - Izvođenje radova na obali i pratećoj infrastrukturi - Postavljanje vezova i opreme - Promocija i otvaranje luke Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2040.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	15.000.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	20%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		NE		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?

				građevinama i radovima?	
	DA	NE	NE	NE	NE
Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> - Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja - Strateški cilj 3 – Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma" 				
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	<ul style="list-style-type: none"> - Povećanje broja pristajanja turističkih i izletničkih brodova. - Više posjetitelja = veći prihodi za lokalne OPG-ove, ugostitelje, obrtnike. - Razvoj nautičkog prometa (mala plovila, jedrilice) - Novi segment turista, dulji boravci, veća potrošnja. Unaprjeđenje logistike i sigurnosti za turizam (posebno u sezoni). Zapošljavanje lokalnog stanovništva u poslovima vezanim uz luku (servisi, vođenja, prodaja lokalnih proizvoda). - Povećana dostupnost otoka potiče. - Održivi razvoj smještajnih kapaciteta (eko-turizam, agroturizam, privatni smještaj). - Produljenje sezone – dolazak posjetitelja i u predsezoni i posezoni. 				
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	NE				
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA				

Tablica 129: Projekt 8. Kontov palac-Palača grofova Damiani

Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Pakoštane
Naziv projekta	Kontov palac-Palača grofova Damiani
Kratki opis predmeta projekta	Obnova kulturno-povijesnog objekta
Kratki opis svrhe projekta	Očuvanje i uređenje povijesnih lokaliteta.

Načni doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt pridonosi pokazateljima održivosti: <ul style="list-style-type: none"> - SZB-1 – Zaštita baštine - TI-1 – Turistička infrastruktura - SZT-1 – Postotak ponovljenih turista 				
Nositelj provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Lokacija provedbe projekta	Općina Pakoštane				
Planirani početak i završetak provedbe projekta	2027. - 2030.				
Ključne točke ostvarenja projekta i njihovi planirani rokovi	<ul style="list-style-type: none"> - Konzervatorska studija i dokumentacija - Suglasnosti Ministarstva kulture i nadležnih tijela - Restauracija i adaptacija prostora - Oprema za kulturne sadržaje i interpretaciju - Promocija i uključivanje u turističke programe Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta: 2030.				
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	3.750.000,00 €				
Iznos vlastitog financiranja	50%				
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi				
Imovinsko-pravni odnosi	U postupku rješavanja Nisu riješeni imovinsko - pravni odnosi				
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?		Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?
	DA		DA		NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?
	DA	NE	NE	NE	NE
Način doprinosa strateškom cilju	Projekt doprinosi ostvarenju strateških ciljeva: Strateški cilj 1 – Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke i komunalne infrastrukture u funkciji održivog razvoja Strateški cilj 3 – Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljenog na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma Strateški cilj 4 – Nadgradnja branding strategije i unapređivanje komunikacijske strategije u repozicioniranju destinacije				
Način ostvarenja pozitivnog financijskog učinka na turizam i ostale povezane sektore	<ul style="list-style-type: none"> - Povećanje potrošnje - projekt odmarališta za osobe u trećoj životnoj dobi, s naglaskom na zdravstveni turizam. 				

Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025. – 2029.) (DA/NE)	DA
Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA



9. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI

Donošenje Plana upravljanja destinacijom općine Pakoštane ne predstavlja završetak nego tek prvu etapu transformacije sezonalnog masovnog turizma temeljenog na moru i suncu u visoko konkurentan i profiliran održivi i odgovorni turizam usmjeren suvremenim potrebama ciljnih tržišnih segmenata (*outdoor* turisti, turisti inspirirani kulturom, nautičari i dr.). Plan razvoja nema nikakvu vrijednost bez sustavne implementacije na svim razinama i analize provedenih aktivnosti u cilju kontinuiranog unapređivanja turizma temeljenog na četiri razine održivog razvoja.

9.1. Podrška i implementacija Plana upravljanja turizmom općine Pakoštane

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane je donesen nakon otvorenog javnog očitovanja na Općinskom vijeću Općine Pakoštane. U izradu je bila uključena javnost (radionica u izradi Plana upravljanja destinacijom održana 01.07.2025.), anketirani su turisti, lokalno stanovništvo i dionici (prema smjernicama provođenja istraživanja) te su se uz pomoć

Općine Pakoštane i Turističke zajednice općine Pakoštane kontinuirano prikupljali podaci u cilju izračuna pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta.

Plan predstavlja strateški dokument koji dobiva na značaju samo sustavnom zajedničkom implementacijom temeljenom na sinergijskom povezivanju svih dionika, a ne splet nametnutih teorijskih ciljeva, mjera i aktivnosti. Ključna je motivacija svih dionika u ispunjavanju zajedničkih ciljeva temeljenih na sintagmi da se ostvarenje vlastitih ciljeva može ostvariti samo primarnim ostvarenjem ciljeva na razini općine. Snažnije pozicioniranje turizma općine Pakoštane kao visoko prepoznatljive i inovativne turističke destinacije temeljene na autohtonom i autentičnom doživljaju na četiri dimenzije održivosti i održivoj razini prihvatnog kapaciteta u svim zonama (ostvarenje vizije razvoja turizma općine do 2029. godine) predstavlja polazište produženja sezone i kvalitativnog preoblikovanja turizma u funkciji diversifikacije u odnosu na konkurenciju (inoviranje ponude i promocije uz unapređivanje upravljanje održivim razvojem turizma općine) i prilagođavanja novim, sve zahtjevnijim potrebama turista. Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane mora biti i u funkciji Plana upravljanja destinacijom za područje Zadarske županije kao i povezan s planovima upravljanja susjednih mikrodestinacije u izgradnji inovativnog integralnog proizvoda i integralne kvalitete destinacije.

Implementacija Plana mora biti sustavna i koordinirana te njome moraju upravljati TZ općine Pakoštane i Općina Pakoštane. Ključno je umrežavanje i povezivanje svih dionika u ostvarenju vizije i strateških ciljeva razvoja turizma, kao i povezivanje projekata u funkciji ostvarenja strateških ciljeva u funkciji poboljšavanja pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta. Svi dionici moraju ići u smjeru ostvarivanja ciljeva diversificirajući svoje aktivnosti u funkciji privlačenja potencijalnih turista. U funkciji demokratizacije i jačeg uključivanja svih dionika kao i mjerenja efikasnosti provođenja mjera kao polazište nadograđivanja plana, potrebno je kontinuirano izvješćivanje o provedbi.

9.2. Izvješće o provedbi

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane predstavlja „živi“ dokument koji se mora kontinuirano prilagođavati i nadograđivati u funkciji ostvarenja konkurentskih prednosti na dinamičkom turističkom tržištu temeljeno na postulatima četiri dimenzije održivog razvoja. Plan primarno podiže razinu osviještenosti svih dionika na svim razinama o nužnosti implementacije održivog razvoja, odnosno mijenja paradigme s isključivo ekonomskog pogleda na sinergiju četiri dimenzije održivog razvoja i transformaciju poslovne filozofije sezonskog poslovanja na cjelogodišnje poslovanje. Ključ implementacije plana je ostvarivanje maksimalnih ekonomskih rezultata uz održivu valorizaciju prirodnih i prostornih resursa i poboljšavanja uvjeta života lokalnog stanovništva u cilju ostvarivanja unikatnog doživljaja za turista. Plan ne predstavlja samo strateški dokument (nadgradnja postojećeg dokumenta Strategija razvoja turizma općine Pakoštane koje definira razvoj turizma do 2025. godine), već ključni provedbeni dokument koji tek potpunom implementacijom na svim razinama

apsolutnim konsenzusom ostvaruje svoj značaj. Provedba plana upravljanja destinacijom zahtijeva redovito praćenje i izvješćivanje svih uključenih dionika (komuniciranje i promocija Plana upravljanja destinacijom) odgovornih za pitanja turizma kao i provođenje korektivnih aktivnosti u slučaju odstupanja u funkciji optimalizacije održivog razvoja. Preduvjet su kontinuirana analiza unutarnje i vanjske okoline, anticipiranje budućih promjena ponude i potražnje na globaliziranom tržištu u funkciji proaktivnog i prediktivnog djelovanja te prepoznavanje promjena kao prilika u jačanju vlastitih snaga i anuliranja slabosti. Nužno je participativno upravljanje svih dionika, poticanje promjena *bottom-up* i *top-down* u traženju odgovora koji ima najveću mogućnost uspjeha na turbulentnom tržištu.

Izvještavanje o provedbi mora biti na svim razinama na temelju mjerljivih pokazatelja i praćenja trendova pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta u poticaju pozitivnih multiplikativnih efekata turizma i anuliranja štetnih posljedica na prostor, okoliš i lokalno stanovništvo. Važno je osigurati odgovarajuće vremenske intervale u kojima će se izvršiti provjera napretka proporcionalno propisanoj metodologiji izračuna pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta te uočiti potencijalne prepreke u cilju njihovog anuliranja. Također je nužno pratiti provođenje projekata od posebnog značaja i ostalih projekata u funkciji jačanja konkurentnosti destinacije. Implementacija održivog razvoja predstavlja kontinuirani proces koji ne poznaje alternativu i može se ostvariti jedino zajedničkim djelovanjem svih uključenih aktera.

Ukoliko se uoče prepreke, neželjene posljedice ili potreba za prilagođavanjem, odnosno nemogućnost ostvarivanja razvojnog smjera i provedbe planiranih mjera i aktivnosti, potrebno je prilikom redovnog praćenja napretka o istome izvijestiti Općinu Pakoštane (Općinsko vijeće koje usvaja Plan upravljanja destinacijom) kako bi se pravodobno pristupilo izmjenama plana upravljanja destinacijom. Sustav ciljeva kao i mjere i aktivnosti je potrebno nadograđivati ovisno o promjenama na tržištu i trendovima pokazatelja, kao i definiranje novih projekata u funkciji ostvarenja ciljeva. Mjere je potrebno detaljizirati akcijskim planovima s definiranjem nositelja aktivnosti, rokova i načina financiranja.

U pokretanju promjena najveći je značaj Turističke zajednice općine Pakoštane koja mora kontinuirano pratiti trendove (način skupljanja podataka, transformacija u informacije i znanje i izvješćivanje) i neposredno reagirati (transformacija turističke zajednice u menadžment turističku organizaciju) kroz inoviranje svih oblika turizma. Turistička zajednica mora u suradnji s Općinom Pakoštane u provedbi i praćenju provedbe plana sinergijski koordinirati sve dionike ponude, lokalno stanovništvo i udruge u kreiranju novog turizma, ali i pratiti zadovoljstvo turista koje treba uključiti kao kokreatore ponude. Pravilnikom je propisana obveza da turističko vijeće dostavlja izvješće o provedbi plana upravljanja destinacijom za prethodnu godinu predstavničkom tijelu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave – Općinskom vijeću Općine Pakoštane za čije se područje plan upravljanja destinacijom donosi do 31. ožujka tekuće godine. Potrebna je detaljna analiza razina ostvarenja postavljenih ciljeva kao i argumentacija odstupanja od definiranih ciljeva kao polazište izmjene i dopune Plana upravljanja destinacijom uz razradu novih mjera i

eventualnih korekcija ciljeva u ostvarenja maksimalnih rezultata implementacije četiri dimenzije održivog razvoja. U tom cilju ključna je permanentna edukacija svih dionika, razmjena iskustva i znanja u generiranju optimalnih rješenja prilagođenih posebitostima općine Pakoštane u traženju novih inovativnih rješenja (nijedna kopija ne može biti bolja od originala).

Općina Pakoštane mora poticati projekte od posebnog interesa (privlačenje investicija u cilju ostvarenja kapitalnih projekata općine – ključ je *cost-benefit* analiza uz pozitivnu studiju utjecaja na okoliš i ostvarenje četiri razine održivosti) u funkciji ravnomjernije turističke valorizacije svih zona (Pakoštane, Drage, Vrana i Vrgada), sprečavanja prekomjerne izgradnje i saturacije i produženja sezone (jačanje pred i post sezone uz smanjivanje broja turista u vrhu sezone) zaštićujući i održivo valorizirajući prirodne, prostorne i kulturne resurse. Prioritet je izgradnja visoko inovativnog, profiliranog turizma visoke dodane vrijednosti u funkciji jedinstvenog doživljaja za turista, ali i poboljšanja uvjeta i kvalitete života lokalnog stanovništva temeljeno na načelima održivog razvoja.

ZAKLJUČAK

Analiza sadašnjeg stanja (poglavlje 1. i potpoglavlje 6.1.) pokazuje da se općina Pakoštane izdvaja komparativnim prednostima temeljenim na prirodnim, kulturnim, te prometnim preduvjetima, dok turistička nadgradnja nedovoljno valorizira mogućnosti razvoja. Četiri zone (naselja): Pakoštane, Drage, Vrana, Vrgada imaju svoje specifičnosti resursne osnove, kao i karakteristike i posebnosti turističkog proizvoda (nedovoljna valoriziranost zaleđa i izrazita opterećenost obalnog pojasa). Razina turističke i komunalne infrastrukture, digitalizacije i prilagođenosti osobama s invaliditetom nije u potpunosti na razini konkurentnih turističkih destinacija i razini očekivanja suvremenih turista. Kvantitativni rezultati ponude i potražnje pokazuju kontinuirani rast nakon pandemije, ali i izrazitu sezonalnost te neravnomjerno prostorno i vremensko opterećenje što predstavlja najveći izazov turističkog razvoja. Smještajni kapaciteti su prilagođeni sezonalnom poslovanju (nepovoljna struktura s velikim udjelom kampova, obiteljskog smještaja i nekomercijalnog smještaja) što predstavlja barijeru kvalitativnom preoblikovanju turizma uz ograničen kadrovski i financijski potencijal. Najzastupljeniji je odmorišni turizam koji predstavlja ključni motiv dolaska. Razvijaju se posebni oblici turizma (*outdoor*, kulturni, nautički, enogastronomski, ruralni i događajni turizam) s posebnostima razvoja (analiza resursne osnove, razine konkurentnosti, komunikacijske aktivnosti, načini inoviranja ponude i promocijskih aktivnosti) (poglavlje 2.). Izdvajaju se pojedini uspješni i prepoznatljivi poduzetnički poduhvati, ali ne postoji integralni proizvod i sinergija dionika u rekonceptiji turizma. Općina Pakoštane je razvila novu brand strategiju u pozicioniranju na turističkom tržištu: Pakoštane na moru pokraj jezera s podsloganima *Rekreacija, priroda: Explore the roads!*, *Gastronomija: Local farmings Reveal the gardens*, *Običaji, kulturna baština: Hear the stories! Explore, hear, reveals! Pakoštane on the sea by the lake.*³⁵ TZO Pakoštane uspješno provodi promotivne aktivnosti i digitalni marketing proporcionalan financijskim mogućnostima.

Upravljanje destinacijom nije dovoljno usmjereno održivom razvoju (ekonomska, okolišna, društvena i prostorna dimenzija) što uvjetuje saturaciju, betonizaciju, apartmanizaciju, preveliki pritisak na prostor, uništavanje resursne osnove, uništavanje vizure izvornog dalmatinskog mjesta te nepovoljan utjecaj na zadovoljstvo turista i lokalnog stanovništva (rezultati anketiranja turista, lokalnog stanovništva i dionika (poglavlje 3)) u težnji multipliciranja ekonomskih rezultata poslovanja. Sadašnje stanje je sintetizirano swot analizom (potpoglavlje 6.1.) u kojoj prevladavaju slabosti nad snagama te prijetnje nad prilikama.

Rezultate analize sadašnjeg stanja potvrđuju rezultati anketiranja i pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta. U vršnom dijelu turističke sezone broj turističkih noćenja

³⁵ Komunikacijska strategija Turističke zajednice općine Pakoštane, Brend strategija turizma općine Pakoštane, Igor Dušanović, str. 19

predstavlja veliko opterećenje za lokalno stanovništvo, prostor i infrastrukturu zbog čega je intenzitet turizma kao objektivni pokazatelj potrebno pratiti i prevenirati potencijalne negativne efekte društvenog i infrastrukturnog opterećenja. Djelomično se posljedice pritiska turističke sezone uviđaju i u (ne)zadovoljstvu lokalnog stanovništva turizmom, budući da je manje od polovice stanovnika destinacije (42,54%) zadovoljno razvojem turizma. Zadovoljstvo stanovništva još je niže (29,2%), ako se u obzir uzmu osobe koje ne ostvaruju prihod od turizma. Nezadovoljno stanovništvo sklono je pružiti otpor prema ulaganjima u razvoj turizma i rezultira negostoljubivom atmosferom u destinaciji, zbog čega je ključno uključiti lokalno stanovništvo razvoj turizma u destinaciji. Na razini pojedinih zona destinacije, zadovoljstvo turizmom je najniže na Vrgadi (20,83%) i u Vrani (33,33%), a Pakoštane imaju najveći udio stanovnika zadovoljnih turizmom (50,93%). Većina stanovništva pozitivno percipira utjecaj turizma na kvalitetu života (77,71%), no samo je polovica zadovoljna životom u destinaciji (50,63%). Pozitivna percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života u destinaciji ključna je za podršku lokalnog stanovništva turističkom razvoju, te je uz utjecaj turizma na kvalitetu života potrebno pratiti i percepciju stanovnika o utjecaju turizma na identitet mjesta. Trenutno, samo 18,52% ima negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta.

Indeks zadovoljstva turista cjelokupnim boravkom u destinaciji je visok među svim segmentima, a najviši kod turista u komercijalnom smještaju (77,83%), koji pokazuju i dobru razinu neto spremnosti na preporuku destinacije (43,68%). Indeks zadovoljstva među turistima u komercijalnom smještaju u svim je zonama destinacije visok (viši od 76%), no najviši je u zonama Vrana (86,72%) i Vrgada (86,33%), gdje je i najviša neto spremnost na preporuku, koju karakterizira izrazito visoka lojalnost i snažna preporuka. Jednodnevni posjetitelji najvišu razinu pozitivnog doživljaja ostvaruju u zoni Pakoštane (77,28%). Lojalnost turista destinaciji je visoka (57,30% turista je u posljednjih 5 godina već bilo u destinaciji), što omjer između ponovljenih/ stalnih i novih turista čini uravnoteženim te implicira pružanje vrijednosti za novac.

Dostupnost informacija odražava se na iskustvo posjetitelja i njihove aktivnosti u destinaciji, zbog čega je važno osigurati da tiskani materijali u uredu turističke destinacije i na lokalitetima atrakcija budu na minimalno tri strana jezika, kao što su to informacije dostupne na web stranicama. Pristupačnost turističkih informacija osobama s invaliditetom također je detektirana kao problem, kao i fizička pristupačnost osobama s invaliditetom, gdje je moguće ostvariti značajni napredak, s obzirom da u destinaciji nema potpuno fizički pristupačnih atrakcija. U predstojećem bi periodu bilo uputno educirati turističke djelatnike i lokalno stanovništvo o fizičkim i informacijskim aspektima pristupačnosti, te stvaranju uključivih turističkih iskustava.

Na području jedinice lokalne samouprave ne organizira se rad turističkih ambulanti, što bi s obzirom na trend rasta turističkih dolazaka bilo razumno razmotriti. Sigurnost je važna odlika destinacije, koja nije narušena niti u vršnom dijelu turističke sezone.

U kontekstu okolišnih aspekata održivosti, utvrđeno je veliko opterećenje vodnog resursa destinacije turizmom (273%) u odnosu na prosječnu potrošnju vode stanovništva, kao i opterećenje sustava prikupljanja otpada, s obzirom da su količine komunalnog otpada nastalog po noćenju turista otprilike 3,5 puta (354,12%) veće od količine otpada koje generira lokalno stanovništvo po danu. Preporučljivo je poduzeti aktivnosti usmjerene na edukaciju i informiranje turista o načinima štedljivog postupanja s vodom i adekvatnog zbrinjavanja otpada u turističkim smještajnim objektima, te realizirati planirane aktivnosti unapređenja sustava zbrinjavanja otpada (Plan gospodarenja otpadom Zadarske županije; Centar za gospodarenje otpadom Zadarske županije, Donje Biljane). U destinaciji postoji sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode. Nema ispuštanja nepročišćenih otpadnih voda, no porast količine otpadnih voda u posljednjih pet godina ukazuje na važnost njihova tretiranja do minimalno 2. razine prije ispuštanja, kako bi se očuvao vodni i morski resurs u području.

Iako opterećenje sustava opskrbe električnom energijom raste, potrošnja turista iznosi manje od 50% potrošnje lokalnog stanovništva, prema kojima treba usmjeriti edukativne aktivnosti održivog upravljanja energijom. Veću okolišnu održivost turizma u destinaciji valja zasnovati u uspostavljanju sustava za prilagodbu klimatskim promjenama, kao i strategije, plana ili programa smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanja energetske učinkovitosti i unapređenja korištenja tehnologija obnovljive energije, kako bi se osigurali preduvjeti održivog upravljanja energijom u turizmu destinacije i stvorio temelj za poticanje poslovnih subjekata u turizmu na mjerenje i praćenje potrošnje energije iz različitih izvora, te dekarbonizaciju njihova poslovanja. Dominacija cestovnog automobilske prijevoza pri dolasku u destinaciju (78,55% turista; 55,41% jednodnevnih posjetitelja) dodatno je opterećenje za okoliš.

Zaštita prirodne i kulturne baštine adresira se Prostornim planom općine Pakoštane, no isti ne uključuje sustav pokazatelja za praćenje implementacije mjera zaštite. U interesu minimizacije negativnih utjecaja turizma na baštinu destinacije je svrsishodniji javni dokument, koji će integrirati zakonsku regulativu, identifikaciju mjera i aktivnosti zaštite, pokazatelje praćenja, te načine edukacije i uključivanja lokalnog stanovništva, odnosno omogućiti stvaranje sustava za zaštitu prirodne i kulturne baštine.

Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (7,57 dana) je stabilna što je pozitivno u kontekstu upravljanja ljudskim potencijalima potrebnim za održavanje ujednačene razine pružanja turističkih usluga. Broj zaposlenih u djelatnosti „I“ ukazuje na povećanje zaposlenosti lokalnog stanovništva u djelatnostima pružanja usluga smještaja i pripreme i usluživanja hrane u periodu vezanom uz vršnu turističku sezonu, kada više od trećine stanovnika destinacije (>34%) radi u turizmu. Stopa popunjenosti komercijalnih smještajnih objekata ukazuje na sezonalnost potražnje i stabilna je u posljednjih 5 godina, te implicira suboptimalnu godišnju efikasnost korištenja raspoloživih kapaciteta. Prosječna dnevna potrošnja turista iznosi 64,81€ bez troškova smještaja i prijevoza do destinacije. Najveću potrošnju ostvaruju turisti u komercijalnom smještaju.

U pogledu prostora, područje nije saturirano prirodnim i kulturnim atrakcijama, stoga je postojeće kulturne (ali i prirodne) atrakcije potrebno više turistički valorizirati. Broj ostvarenih noćenja po hektaru izgrađenog građevinskog zemljišta je 1,80. Problemi prostornog opterećenja u pojedinim zonama nastaju jer se turistička aktivnost dobrim dijelom odvija u područjima čija namjena paralelno uključuje život i aktivnosti lokalnog stanovništva destinacije. U destinaciji je veliki broj nekretnina koje služe za odmor, što se dugoročno može odraziti na karakter destinacije, potencijal za što raste s približavanjem broja kuća i stanova za odmor broju stambenih objekata za stalno stanovanje. Iako u destinaciji postoji važeći Prostorni plan, koji adresira korištenje prostora, fokus tog dokumenta nije na održivosti. Donošenje smjernica, propisa ili strategije koja bi osigurala održivo urbano planiranje, istovremeno ograničavajući korištenje raspoloživog zemljišta i smanjenje negativnog utjecaja razvoja na prirodne resurse pozitivno bi se odrazilo na dugoročnu održivost destinacije.

Prilikom izračuna prihvatnog kapaciteta općine Pakoštane potvrđeni su određeni utjecaji turizma na infrastrukturu, resursnu osnovu i stanovništvo, detektirani kroz pokazatelje održivosti. Utvrđeni su i percepcija tih utjecaja od strane stanovništva te objektivni pokazatelji koji odražavaju intenzitet turizma, te kapacitiranost i izgrađenost u funkciji turizma.

Stanovnici koji ostvaruju приход od turizma puno pozitivnije percipiraju učinke turizma kroz omjer koristi i troškova (najpozitivnije u zonama Drage i Pakoštane). Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika, najnepovoljniji je u zonama Pakoštane i Drage (gotovo 500 kreveta), dok je omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika najveći u zoni Drage (132,15 kreveta). Smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor više je od stanova za stalno stanovanje u zonama Drage (134/100) i Pakoštane (115/100). U odnosu na raspoloživa građevinska područja, kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor najviše je u zonama Pakoštane (79/100 m²) i Drage (56/100 m²). Ukupno gledano, stambenih jedinica turističke namjene u zonama Drage i Pakoštane ima više od ukupnog broja stambenih jedinica (139,63, odnosno 120,86 na 100). Dugoročno gledano, ovakva je situacija opasnost za kvalitetu života lokalnog stanovništva i karakter destinacije.

Strukturom smještajnih kapaciteta destinacije dominiraju kampovi, smještaj u domaćinstvu i vikendice. Najveći intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog turizma, odnosno objektivni pritisak turizma na stanovnike, prostor i infrastrukturu je u zonama Pakoštane (2,94 turista/1 stanovnik) i Drage (2,47 turista/1 stanovnik). Broj fiskaliziranih računa ukazuje da je najveća koncentracija ugostiteljskih sadržaja upravo u tim zonama. Ipak, najviše negativnu percepciju turizma iskazuje stanovništvo Vrgade, koje je najmanje zadovoljno utjecajem turizma na izgled destinacije, kao i na korištenje javnog prostora, a pokazuju i najvišu razinu iritacije bukom, gužvama na ulicama i javnim površinama, te razinu negativne percepcije utjecaja apartmanizacije. Na razini cijele destinacije, 70% lokalnog stanovništva smatra da je turizam uzrokovao negativne promjene u prostoru s obzirom na postojeću razinu izgrađenosti.

Mogućnosti nove stambene izgradnje najveće su u zoni Vrana. Prema opterećenju komunalne infrastrukture, vodni resurs je opterećen potrošnjom u turističkom smještaju multipliciranoj u vršnoj sezoni, najviše na Vrgadi. Ukupna potrošnja električne energije raste primarno zbog povećane potrošnje lokalnog stanovništva u periodu vršne sezone. Neprimjereno odloženi otpad u sezoni najveći je problem za stanovnike zone Pakoštane (72,05%) i zone Vrgada (66,67%), no iritacija neugodnim mirisima tijekom turističke sezone prisutna je na razini čitave destinacije (za otprilike 39% stanovnika), unatoč tome što kapaciteti za odvoz otpada prate dinamiku porasta količine otpada iz godine u godinu. Stanovnici Pakoštana najviše su iritirani i gužvama u prometu, kao i pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone.

Broj stanovnika destinacije u posljednjem desetogodišnjem razdoblju povećao se za 84 stanovnika. Nezaposlenost u vršnoj sezoni je niska (u prosjeku 24 osobe u petogodišnjem razdoblju), kada tridesetak posto lokalnih stanovnika radi u turizmu. Ukupno gledano, gotovo 80% stanovnika ostvaruje prihode od turizma na razini destinacije, dok je taj udio još i veći u zonama Pakoštane (88,20%) i Drage (84,06%). Ipak, indeks priuštivosti stana kontinuirano raste i ukazuje na potencijalni problem lokalnog stanovništva da zadovolji stambene potrebe, budući da je potrebno izdvojiti 24% godišnjeg neto prihoda za 1 m² stambene površine. Nepovoljnim utjecajem turizma smatra se i rast troškova života u destinaciji, koji ističe više od 90% stanovnika.

Iz perspektive turista i posjetitelja destinacije, problemi prihvatnog kapaciteta odražavaju se na njihovo zadovoljstvo/nezadovoljstvo pod utjecajem gužvi na ulicama, trgovima i atrakcijama, buke, smanjene protočnosti prometa i dostupnosti parkirališnih kapaciteta, te uređenosti mjesta i turističkih atrakcija. Nezadovoljstvo gužvama najveće je među jednodnevnim posjetiteljima destinacije (36,13%), dok su turisti u komercijalnom smještaju najmanje pod utjecajem gužvi (24,72%). Za većinu segmenata posjetitelja destinacije, gužve su najprimjetnije u zoni Pakoštane. Nezadovoljstvo bukom nije veliko među turistima (17,05% kod turista u komercijalnom smještaju; 22,64% kod turista u nekomercijalnom smještaju), koliko među jednodnevnim posjetiteljima (42,95%). Ipak, jednodnevni posjetitelji zadovoljni su ljepotom (53,50%) i uređenošću mjesta (51,59%) i atrakcija (40,13%) - manje od turista u komercijalnom smještaju, među kojima je zadovoljnih ljepotom mjesta više od 70%, a uređenošću mjesta i atrakcija po 56,68%. Turisti u komercijalnom smještaju najzadovoljniji su i aspektom prometne protočnosti i mogućnosti parkiranja, u udjelu od 46,63%.

Iskazano zadovoljstvo turista atmosferom, gastronomskom ponudom i događanjima (između trećine i polovice turista i posjetitelja), ukazuje da postoji prostor za unapređenje upravljanja resursno-atrakcijskom osnovom destinacije. Po zonama destinacije, turisti su ugođajem najzadovoljniji u Vrani, gastronomskom ponudom u Vrani i na Vrgadi, a događanjima na Vrgadi i u Vrani. Atmosferom su najviše zadovoljni turisti u komercijalnom smještaju (52,99%), gastronomskom ponudom podjednako jednodnevni posjetitelji (49,03%)

i turisti u komercijalnom smještaju (49,00%), a događanjima i manifestacijama jednodnevni posjetitelji (53,55%).

Evidentno je da postoje razlike u percepciji destinacijske ponude, sadržaja, infrastrukture i resursno-atraksijske osnove među različitim segmentima turista prema duljini boravka u destinaciji, odnosno prema vrsti smještajnih kapaciteta u kojima borave i prema zoni destinacije koju su posjetili ili u njoj odsjeli za vrijeme svog boravka.

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane razrađuje 4 scenarija u odnosu na pokazatelje prihvatnog kapaciteta – negativni scenariji (u verzijama rasta i pada intenziteta turizma), zatim kontinuirani scenarij – sva tri u kontekstu postojeće sezonalnosti turizma, te pozitivni scenarij, koji definira promjene u vremenskoj i prostornoj koncentraciji turista i osigurava održivi razvoj turizma te pozitivan utjecaj na sve aspekte prihvatnog kapaciteta.

Plan na temelju analize sadašnjeg stanja, primarnih istraživanja i predviđanja budućnosti proaktivno postavlja načela razvoja, sustav ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti.

Vizija razvoja turizma općine Pakoštane do 2029. godine je:

Općina Pakoštane je prepoznatljiva, održiva, otporna zeleno-plava mikrodestinacija visoko kvalitetnih i inovativnih turističkih proizvoda i jedinstvenih iskustava izvorne Dalmacije na moru pokraj jezera.

Strateški ciljevi u funkciji ostvarenja vizije razvoja turizma:

- Ulaganje u poboljšanje funkcionalnosti i vizualne atraktivnosti turističke infrastrukture.
- Poticanje kvalitativne transformacije smještajne ponude kao preduvjeta za preoblikovanje sezonskog i masovnog turizma.
- Povezivanje dionika u kreiranju konkurentnog integralnog proizvoda destinacije visoke dodane vrijednosti temeljen na sinergiji inovativnih posebnih oblika turizma.
- Nadgradnja branding strategije i unapređivanje komunikacijske strategije u repositioniranju destinacije.
- Kontinuirano unapređivanje modela upravljanja održivim razvojem turizma.

Ciljevi razvoja se definiraju i razrađuju na četiri dimenzije održivog razvoja s definiranim konkretnim mjerama i aktivnostima i umreženim projektima u funkciji ostvarenja strateških ciljeva i vizije na načelima održivog razvoja proporcionalno financijskim i kadrovskim potencijalima. Mjere i aktivnosti moraju doprinijeti ostvarenju strateškog pravca razvoja turizma - sustavna i sinergijska implementacija četiri razine održivosti: ekonomska razina (multipliciranje ekonomskih rezultata poslovanja), okolišna razina (održiva valorizacija prirodnih preduvjeta u funkciji turističkog razvoja), prostorna razina (očuvanje i zaštita prostora u turističkoj valorizaciji) i društvena razina održivosti (razmjena iskustva, upoznavanje kultura i tradicija uz poboljšavanje uvjeta života lokalnog stanovništva).

Mjere i aktivnosti su povezane s projektima (8 projekata od posebnog značaja preko milijun eura i 18 ostalih projekata) u funkciji kvalitativnog preoblikovanja i inoviranja ponude te nadgradnje promotivnih aktivnosti u ostvarenju održivog razvoja. Projekti su povezani s pokazateljima održivosti i prihvatnog kapaciteta, a projekti od posebnog značaja sa strateškim ciljevima održivog razvoja.

U definiranju scenarija održivog razvoja turizma ključne su smjernice i preporuke za turističku zajednicu, Općinu Pakoštane i sve dionike turizma (povezanost s mjerama i aktivnostima u funkciji ostvarenja ciljeva). Turistička zajednica se treba transformirati u destinacijsku menadžment kompaniju koja mora sinergijski povezivati sve dionike u generiranju integralnog proizvoda i integralne kvalitete na temelju participativnog upravljanja i uključivanju svih dionika te unaprijediti promociju destinacije. Ostvarenje vizije i strateških ciljeva turizma općine je jamstvo uspjeha partikularnih ciljeva svih dionika koji moraju doprinijeti razvoju. Općina Pakoštane mora poticati projekte razvoja turizma na svim razinama (inoviranje turističke infrastrukture, smještajne ponude, ponude posebnih oblika turizma i događaja) kao i projekte digitalne i zelene transformacije. Općina i Turistička zajednica moraju zajednički ulagati u edukaciju i razmjenu znanja svih dionika i lokalnog stanovništva. Dionici moraju sinergijski ostvariti ciljeve razvoja turizma na razini općine i na razini vlastitog djelovanja u generiranju konkurentskih prednosti na četiri dimenzije održivosti.

Plan upravljanja destinacijom općine Pakoštane more generirati transformaciju turizma iz masovnog turizma temeljenog na *overtourismu* u vrhu sezone s negativnim utjecajem na resursnu osnovu i sve dionike, u prepoznatljiv, visokokonkurentni turistički proizvod temeljen na autohtonim elementima u funkciji ostvarivanja dodane vrijednosti i unikatnog doživljaja za turista unapređujući pokazatelje održivosti i prihvatnog kapaciteta destinacije na razini općine i na razini zona (scenarij 4). Ključno je provođenje plana na svim razinama uz kontinuirani monitoring i definiranje konkretnih mjere za poboljšavanje održivog razvoja turizma u odrednicama dinamike turističkog tržišta.

LITERATURA

1. ACI Marine. *ACI Marina Vodice*, dostupno na: <https://aci-marinas.com/hr/marina/aci-vodice/>, pristupljeno 29.5.2025.
2. Alchemer. (2025). *Platforma za online anketna istraživanja*. Dostupno na: www.alchemer.com, pristupljeno 14.5.2025.
3. Biograd na Moru. *Srednja škola Biograd na Moru*, dostupno na: <https://ss-biogradnamoru.skole.hr/>, pristupljeno 14.5.2025.
4. Bioportal. (2024). *Registar biološke raznolikosti Republike Hrvatske. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja RH*.
5. Booking.com, dostupno na: <https://www.booking.com/searchresults.hr.html?ss=op%C4%87ina+pako%C5%A1tane&label=hr-hr-booking.>, pristupljeno 15.6.2025.
6. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (DZS). Stanovništvo RH – godišnje procjene, dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2025/hr/97253>, pristupljeno 18.5.2025.
7. eVistor - informacijski sustav za prijavu i odjavu turista te vođenje evidencije o turističkoj pristojbi, www.evisitor.hr.
8. Facebook profil općine Pakoštane, dostupno na: https://www.facebook.com/rivieraPakostane/?locale=hr_HR, pristupljeno 14.5.2025.
9. FINA / Porezna uprava RH. (2024). *Registar godišnjih financijskih izvještaja*. Zagreb.
10. Grad Vodice. *O Vodicama*, dostupno na: <https://www.grad-vodice.hr/grad-vodice/o-vodicama>, pristupljeno 29.5.2025.
11. Grad Vodice. *Službeni podaci TZ Grada Vodica*.
12. Hrvatska turistička zajednica (HTZ), *Plaže za osobe s invaliditetom na Jadranu*, dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/2024-03/HUPT-Plaze-za-osobe-s-invaliditetom_spreads-compressed.pdf, pristupljeno 22.5.2025.
13. Hrvatska turistička zajednica (HTZ), *Profili tržišta*, dostupno na: <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/profili-trzista>, pristupljeno 24.5.2025.
14. Instagram profil općine Pakoštane, dostupno na: https://www.instagram.com/pakostane_destination/, pristupljeno 14.5.2025.
15. Institut za turizam, dostupno na: <https://www.iztzh.hr/hr/itr/>, pristupljeno 15.3.2025.
16. Komunalac – Općina Pakoštane, *O nama*, dostupno na: <https://www.komunalac.com/o-nama>, pristupljeno 14.5.2025.
17. Komunikacijska strategija Turističke zajednice općine Pakoštane (2020). *Brend strategija turizma općine Pakoštane*, Igor Dušanović.
18. Lidermedia. *Većina hotelijera blago optimistična za 2025.*, ali brine rast troškova, dostupno na: <https://lidermedia.hr/tvrtke-i-trzista/vecina-hotelijera-bлаго-optimisticna-za-2025-ali-brine-rast-troskova-162516>, pristupljeno 10.4.2025.
19. Loši. *Ljetni raspored odvoza*, dostupno na: <https://www.loshi.hr/documents/ljetni-raspored-odvoza-opcina-pakostane.pdf>, pristupljeno 14.5.2025.

20. Marina Drage, dostupno na: <https://marinadrage.hr/>, pristupljeno 8.4.2025.
21. Ministarstvo kulture i medija RH. (2024). *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske*, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>, pristupljeno 3.6.2025.
22. Ministarstvo turizma i sporta (2023). *Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*, NN 2/23,
23. Ministarstvo turizma i sporta (2024). *Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom*.
24. Ministarstvo turizma i sporta, *Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi*, NN 136/2021, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_12_136_2248.html, pristupljeno 14.6.2025.
25. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2023), *Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine*, dostupno na: <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/AkcijскиiNacionalniPlan/Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf>, pristupljeno 1.10.2025.
26. Općina Pakoštane (2021). *Provedbeni program općine Pakoštane za razdoblje 2021.–2025*.
27. Portal Info Vodice. *Vodice u 2024. potvrdile status omiljenog turističkog odredišta na Jadranu*, dostupno na: <https://www.infovodice.com/hr/vijesti-novo/3265-vodice-u-2024-potvrdile-status-omiljenog-turistickog-odredista-na-jadranu>, pristupljeno 29.5.2025.
28. Turistička zajednica grada Vodica. *Godišnji program rada za 2024. godinu*, dostupno na: <https://www.vodice.hr/assets/files/Informacije/programski-dokumenti/godisnji-program-rada-za-2024-g.pdf>, pristupljeno 15.5.2025.
29. Turistička zajednica općine Pakoštane (2021). *Strategija razvoja turizma općine Pakoštane*.
30. Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić. *Studijski programi*, dostupno na: <https://www.bak.hr/studijski-programi/>, pristupljeno 14.5.2025.
31. Zakon o turizmu, Narodne novine 156/23, Republika Hrvatska. Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24), Pravilniku o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24) i Pravilniku o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/24)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Uključeni dionici u izradu Plana upravljanja destinacijom	3
Tablica 2: Profil turizma općine Pakoštane	3
Tablica 3: Struktura smještajnih objekata u općini Pakoštane	7
Tablica 4: Potencijal za razvoj odmorišnog turizma.....	26
Tablica 5: Potencijal za razvoj <i>outdoor</i> turizma	28
Tablica 6: Potencijal za razvoj kulturnog turizma	31
Tablica 7: Potencijal za razvoj nautičkog turizma	33
Tablica 8: Potencijal za razvoj ruralnog turizma	35
Tablica 9: Potencijal za razvoj događajnog (event) turizma	37
Tablica 10: Ključni pokazatelji zadovoljstva i održivosti.....	41
Tablica 11: Sažetak pokazatelja prihvatnog kapaciteta	43
Tablica 12: Sažetak ključnih nalaza istraživanja gospodarskih subjekata u turizmu općine Pakoštane	45
Tablica 13: Popis obveznih pokazatelja održivosti s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu	48
Tablica 14: Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone	49
Tablica 15: Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	49
Tablica 16: Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji	50
Tablica 17: Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom.....	50
Tablica 18: Broj organiziranih turističkih ambulanti	51
Tablica 19: Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)	51
Tablica 20: Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)	52
Tablica 21: Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)	52
Tablica 22: Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije.....	52
Tablica 23: Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika.....	53
Tablica 24: Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja	53
Tablica 25: Prosječna duljina boravka turista u destinaciji.....	54
Tablica 26: Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	54
Tablica 27: Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	54
Tablica 28: Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija.....	55
Tablica 29: Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom.....	55
Tablica 30: Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS	56
Tablica 31: Popis specifičnih pokazatelja održivosti s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu	56
Tablica 32: Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva	58
Tablica 33: Udio stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta.....	58

Tablica 34: Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja turističkih noćenja.....	59
Tablica 35: Postotak ponovljenih/stalnih turista u smještajnim objektima destinacije	59
Tablica 36: Javno dostupne informacije o atrakcijama u turističkim i informativnim centrima	60
Tablica 37: Ukupan broj kaznenih djela i prekršaja prijavljenih policiji po mjesecima (Broj kaznenih djela i prekršaja prijavljenih policiji po mjesecima u odnosu na broj ostvarenih noćenja lokalnih stanovnika i turista)	60
Tablica 38: Sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode.....	61
Tablica 39: Udio otpadnih voda destinacije tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja	61
Tablica 40: Plan gospodarenja otpadom s ciljevima za smanjenje i održivo odlaganje	61
Tablica 41: Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta.....	62
Tablica 42: Postotak turista i jednodnevnih posjetitelja koji koriste različita prometna sredstva za dolazak na odredište	62
Tablica 43: Uspostavljene politike i/ili sustav za poticanje smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanja energetske učinkovitosti i unapređenja korištenja tehnologija obnovljive energije	63
Tablica 44: Stopa popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima po mjesecu i prosjek za godinu	63
Tablica 45: Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima	64
Tablica 46: Javno dostupan plan odgovora na krizne i izvanredne situacije koji razmatra sektor turizma	64
Tablica 47: Broj kuća i stanova za odmor na 100 objekata u kojima se stalno živi.....	65
Tablica 48: Smjernice, propisi i/ili politike koje se odnose na održivo korištenje prostora	65
Tablica 49: Popis obveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu	67
Tablica 50: Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika	69
Tablica 51: Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika	69
Tablica 52: Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika.....	70
Tablica 53: Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje.....	71
Tablica 54: Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m ² građevinskog područja naselja	71
Tablica 55: Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima.....	71
Tablica 56: Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	72
Tablica 57: Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama	73
Tablica 58: Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama.....	73
Tablica 59: Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama.....	74
Tablica 60: Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujan u odnosu na ostatak godine	74
Tablica 61: Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone	74

Tablica 62: Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujan u odnosu na ostatak godine	75
Tablica 63: Utjecaj turizma na izgled destinacije	75
Tablica 64: Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora	76
Tablica 65: Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija.....	76
Tablica 66: Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći.....	77
Tablica 67: Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone	77
Tablica 68: Utjecaj buke na kvalitetu boravka	77
Tablica 69: Udio stambenih jedinica turističke namjene u ukupnom broju stambenih jedinica.....	78
Tablica 70: Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene	78
Tablica 71: Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	79
Tablica 72: Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji	79
Tablica 73: Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda.....	80
Tablica 74: Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - električna energija.....	80
Tablica 75: Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m ² javnih površina koje se održavaju.....	81
Tablica 76: Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada	81
Tablica 77: Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone	82
Tablica 78: Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone.....	82
Tablica 79: Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone	83
Tablica 80: Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone	83
Tablica 81: Zadovoljstvo prometom u mjestu	83
Tablica 82: Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju.....	84
Tablica 83: Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama.....	84
Tablica 84: Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije).....	85
Tablica 85: Raspoloživost dodatne radne snage	85
Tablica 86: Popis dodatnih pokazatelja prihvatnog kapaciteta s pregledom ustanovljenih vrijednosti po pokazateljima za 2024. godinu	86
Tablica 87: Stav o smjeru razvoja turizma	87
Tablica 88: Zadovoljstvo kvalitetom smještaja	87
Tablica 89: Zadovoljstvo događanjima i manifestacijama	88
Tablica 90: Percepcija stanovnika o postojećem stanju izgrađenosti prostora.....	88
Tablica 91: Vršno opterećenje vodovodne mreže	89
Tablica 92: Iritacija neugodnim mirisima (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) tijekom turističke sezone	89
Tablica 93: Iritacija pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone	89
Tablica 94: Percepcija utjecaja turizma na rast troškova života	90
Tablica 95: Zadovoljstvo dostupnošću odabranih javnih sadržaja.....	90

Tablica 96: Ovisnost stanovnika grada/mjesta o prihodima od turizma kao udio stanovnika za koje je turizam glavni i dodatni izvor prihoda u ukupnom broju stanovnika	91
Tablica 97: Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma	92
Tablica 98: Procjena utjecaja negativnog scenarija pada intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma.....	92
Tablica 99: Procjena utjecaja negativnog scenarija rasta intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma.....	94
Tablica 100: Procjena utjecaja baznog (kontinuiranog) scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma	96
Tablica 101: Procjena utjecaja pozitivnog scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu destinacijskog turizma	98
Tablica 102: Preporuke za ublažavanja raskoraka između postojećeg stanja i poželjnih/prihvatljivih promjena odabranih pokazatelja u funkciji scenarija 4 (pozitivni scenarij).....	102
Tablica 103: SWOT analiza turizma općine Pakoštane	112
Tablica 104: Projekt 1. Uređenje svih plaža	136
Tablica 105: Projekt 2. Sportsko-rekreacijski centar Pakoštane	137
Tablica 106: Projekt 3. Put vode	138
Tablica 107: Projekt 4. Kružni tok ulaz sjever Pakoššana	139
Tablica 108: Projekt 5. Optički Internet	140
Tablica 109: Projekt 6. Parkovi i dječja igrališta	141
Tablica 110: Projekt 7. Turistička infrastruktura i interpretacijska signalizacija staza i turističkih atrakcija - ostalo.....	142
Tablica 111: Projekt 8. Obnova Starog grada Vrana	143
Tablica 112: Projekt 9. Interpretacijski centar Vrgada.....	144
Tablica 113: Projekt 10. Park tržnica Drage	145
Tablica 114: Projekt 11. Riva Drage	146
Tablica 115: Projekt 12. Spomen obilježje Debeljak	147
Tablica 116: Projekt 13. Rekonstrukcija ulaza u Drage	148
Tablica 117: Projekt 14. NK Pakoštane Tribine	149
Tablica 118: Projekt 15. Kanalizacija Kurela-Žakanj.....	150
Tablica 119: Projekt 16. Šetnica Drage-Pakoštane.....	151
Tablica 120: Projekt 17. Rekonstrukcija centra Pakoššana	152
Tablica 121: Projekt 18. <i>Cultural heritage innovation for social harmony in Adriatic-Ionian region - CHERIS-AI</i>	153
Tablica 122: Projekt 1. Kulturni centar Dom.....	154
Tablica 123: Projekt 2. Polivalentni centar Jaz.....	156
Tablica 124: Projekt 3. Marina Pakoštane.....	158
Tablica 125: Projekt 4. Transportne i biciklističke staze	159
Tablica 126: Projekt 5. Centar za regenerativnu poljoprivredu Agrobiosfera	161
Tablica 127: Projekt 6. Kanalizacijski sustav Vrgada	162
Tablica 128: Projekt 7. Projekt Sjeverna luka Vrgada	164
Tablica 129: Projekt 8. Kontov palac-Palača grofova Damiani.....	165

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Broj dolazaka i noćenja turista u općini Pakoštane 2019 - 2024.....	9
Grafikon 2. Vrste turističkih aktivnosti prema udjelu u oblicima turizma	11

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Izvještaj - Zadovoljstvo turista boravkom u općini Pakoštane i Upitnik za istraživanje zadovoljstva turista

Prilog 2. Izvještaj - Zadovoljstvo lokalnog stanovništva u općini Pakoštane i Upitnik za istraživanje zadovoljstva stanovnika

Prilog 3. Izvještaj - Identificiranje izazova i potencijala za implementaciju i razvoj održivih praksi i Upitnik za anketiranje gospodarskih subjekata